

నాటకాలు

భక్తి, జ్ఞాన, పురాణ, జానపద

కన్యాశుల్కము

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు శుక మహర్షి

గురు వాదర మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శ్రీకృష్ణ

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాలాదే

గురు గోరమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవీంద్రాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి

యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు వైలింగ్ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయి

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

గురు హాయి బాలా

గురు ఆరబింద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళస్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రకేశవర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

నన్ను "నేను" తెలుసుకోవటానికి

నన్ను "నేను" మార్చుకోవటానికి

"నేను" గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంథాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంథాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంథాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకే దాదాపు 5000 పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా <http://www.new.dli.ernet.in>), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(<https://archive.org>), గూగుల్ వెబ్ సైట్(<https://www.google.co.in>), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(<http://www.microsoft.com>) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంథాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటి, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంథాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in> లేక <http://www.dli.ernet.in>
- 2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: <http://www.sairealattitudemanagement.org>
- 3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: <https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: <https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement>

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంధ వీడియోలు: <https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైనా పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంథపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2020120034745

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంథముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

SaiRealAttitudeManagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

*** సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు ***

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc. x

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language:

Scanning Centre: Any Centre

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) | [Problems](#) | [Missing links or Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI_MIRROR at IJCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
<ul style="list-style-type: none">Rashtrapati BhavanCMU-BooksSanskritTTD TirupathiKerala Sahitya Akademi	<ul style="list-style-type: none">INSA	<ul style="list-style-type: none">Times of IndiaIndian ExpressThe HinduDeccan HeraldEenaduVaartha	<ul style="list-style-type: none">Tamil Heritage FoundationAnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...
--------------	---------	-----------	-----------	-----	-------------	-----------	----------	--------------------------------------

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu
----------	---------	---------	-------	---------	---------	-------	--------	------

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

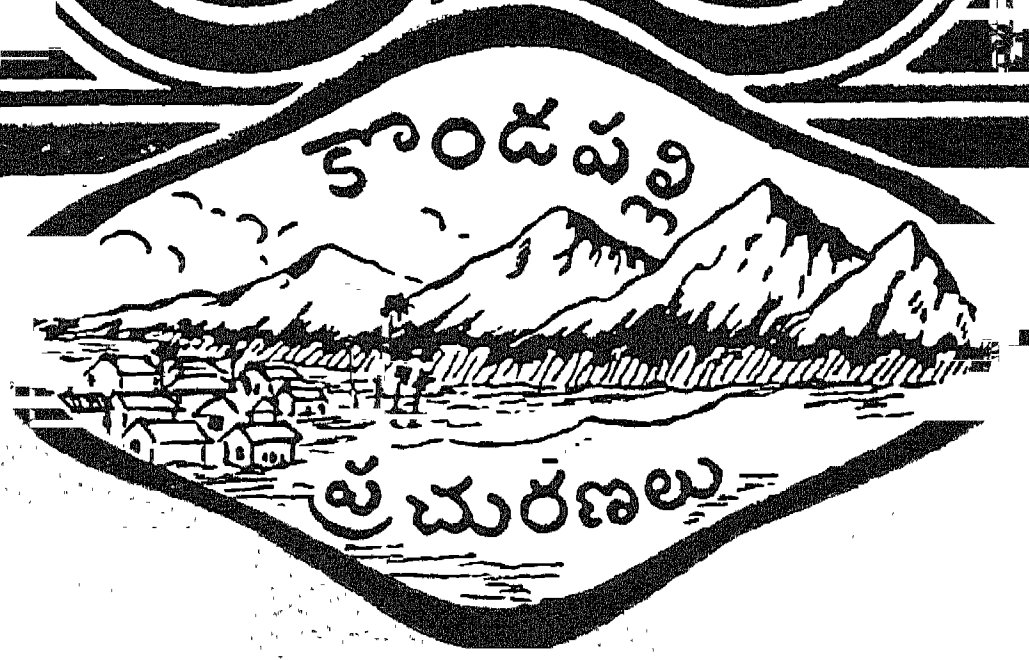
రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జలిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసించజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవనంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

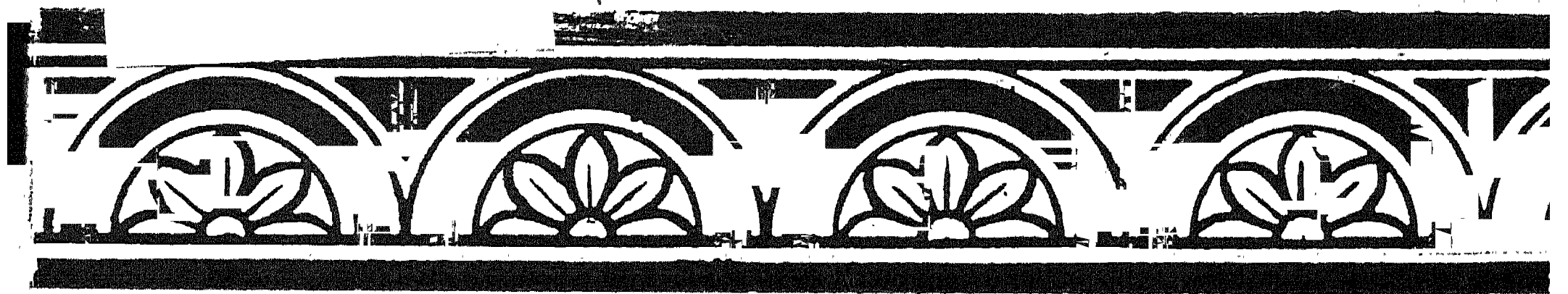
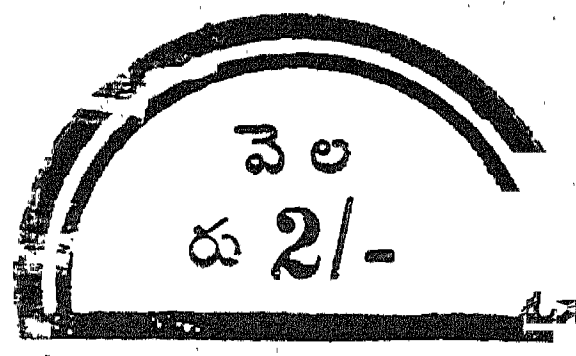
మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

క న్నా శు ల్క- ము

గురజాడ అప్పారావు పంతులుగారు

కన్యా శుల్కము

హాస్యరస ప్రధానమగు నాటకము

గ్రంథకర్త

శ్రీ గురజాడ అప్పారావు గారు

పబ్లిషర్లు

కొండపల్లి వీరవెంకయ్య అండ్ సన్సు

శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్ డిపో

రాజమండ్రి

1961

పాత్రములు

1. అగ్నిహోత్రావధాన్లు. కృష్ణారాయపురం అగ్రహారీకుడు.
 2. వెంకమ్మ—అతనిభార్య.
 3. బుచ్చమ్మ—పెద్దకూతురు, వితంతువు.
 4. సుబ్బమ్మ—రెండవకూతురు.
 5. వెంకటేశం—కుమారుడు.
 6. కరటకశాస్త్రి—అగ్నిహోత్రావధాన్లు బావమరిది. విజయనగరం సంస్కృత నాటక కంపెనీలో విదూషకుడు.
 7. కరటకశాస్త్రియొక్క శిష్యుడు, పెళ్ళికూతురు వేషము, దాసరి వేషము వేయును.
 8. లుబ్ధావధాన్లు—రామచంద్రపురం అగ్రహారీకుడు.
 9. మినాక్షి—అతనికుమార్తె వితంతువు.
 10. రామప్పంతులు—రామచంద్రపురం అగ్రహారం కరణం.
 11. గిరీశం—లుబ్ధావధాన్లు పింతల్లికొడుకు. వెంకటేశముకు చదువుచెప్పు నయ్య వారు.
 12. సౌజన్యా రావుపంతులు—వకీలు.
 13. భీమారావుపంతులు—పీడరు.
 14. నాయుడు—పైవేటు వకీలు.
 15. పూజారి గవరయ్య—వైద్యుడు, మాంత్రికుడు.
 16. మధురవాణి—వేశ్య.
- డిప్టీ కలకరు, హెడ్ కనిష్టీబు, పోలీసెట్టి, సిద్ధాంతి, బైరాగి, దుకాణదారు గ్రామమునసబు, హవల్దారు, యోగిని, లుబ్ధావధాన్లుయొక్క నౌఖరు అసిరి గాడు, మనవాళ్ళయ్య, వీరేశ.

కళింగరాజ్యములో వాడుకొను కొన్ని

మాటలకు అర్థము.

గుంట = ఆడపిల్ల.

వీక = కంఠము.

వేకాట = చీటూట.

బుఱు = తల.

సాని = వేశ్య.

శ్రీ

కన్యాశుల్కము

* * *

ప్రథమాంకము

౧-వ స్థలము, విజయనగరములో బాంకులదిబ్బ.

[గిరీశము ప్రవేశించును]

గిరీశ—సాయంకాలమైంది. పూటకూళ్లమ్మకు సంతలో సామాను కొనిపెడతానని నెలరోజుల కిందట యిరవైరూపాయలు పట్టుకెళ్లి డాన్సింగర్లుకింద ఖర్చు పెట్టాను, యీవాళ ఉదయం పూటకూళ్లమ్మకీ నాకూ యుద్ధవైపోయింది. బుట్టి బద్దలుకొడ దామా అన్నంత కోపం వొచ్చిందిగాని, పూర్తిచర్దు చెప్పినట్లు పేషెన్సు వుంటేగాని లోకంలో నెగ్గలేం. ఈలా డబ్బులాగేస్తే యిదివరకు యెన్ని పర్యాయములు వూరు కుంది కాదు. యిప్పుడేదో కొంచం డాన్సింగర్లు మాట ఆచోకీ కట్టినట్టు కనబడు తుంది. ఓర్వలేని వెధవ యెవడైనా చెప్పివుంటాడు. ఉదయం కథ ఆలోచిస్తే యిటు వైని తిండిపెట్టేటట్టు కానరాదు. యీవూళ్లో మరి మర వప్పువుడకదు. ఎటు చూసినా అందరికీ బాకీలే. వెంకటపంతులుగారి కోడలికి లవ్ లెటర్ రాసినందుకు యెప్పుడో ఒహప్పుడు సమయం కనిపెట్టి దేహశుద్ధి చేస్తారు.

Can Love be controll'd by advice?

Will cupid our mothers obey?

శ్రీఘంగా యిక్కణ్ణించి బిచాణా యెత్తివెయ్యడమే బుద్ధికి లక్షణం; గాని మధురవాణిని వదలడవంటే యేమీ మనస్కరించకుండా వున్నది.

It is women that seduce all mankind.

నేను యేమో ఉద్యోగాలూ ఊళ్లయేలి తనతో వైభవం వెలిగిస్తాననే నమ్మ కంతోవుంది, పూర్క్రిచర్ !

ఎవరావస్తున్నది? నాప్రియశిష్యుడు వెంకటేశ్వర్లులా వున్నాడు. యీవాళ కిస్ మిస్ శలవులు యిచ్చివుంటారు. వీడివైఖరి చూస్తే పరీక్ష ఫేలైనట్టు కనపడు తుంది. వీణ్ణి కొంచం వోదార్చి వీడికి శలవుల్లో చదువు చెప్పే మిషమీద వీడితో వీడి పూరికి వుడాయిస్తే చాలాచిక్కులు వొదుల్తాయి; అటుంచి నరుక్కురమ్మన్నాడు.

[వెంకటేశం ప్రవేశించును]

యేమివాయ్ మైడియర్ వేక్సియర్, ముఖం వేలవేసినావ్ ?

వెంక—యిక మీర్నాతో మాట్లాడకండి. మా మాష్టరు మీతో మాట్లాడొద్దన్నాడు, మీ సావాసం చేయడంచాత నావరిక పోయిందని అన్నారు.

గిరి—నాస్సెన్స్, మొదట్నుంచి నేను అనుమానిస్తునే వున్నాను. నీ మాష్టరికి నన్ను చూస్తే కిట్టదు. అందుచాత నిన్ను ఫేయిల్ చేశాడుగాని లేకుంటే నువ్వేవిటి ఫేయిల్ కావడవేవిటి! అతనికి నాకూ యెందుకు విరోధం వొచ్చిందో తెలిసిందా? అతను చెప్పేదంతా తప్పులతడక. అది నేను న్యూసు పాపర్లో యేకేశాను. అప్పట్నుంచి నేనంటే వాడిక్కడువుడుకు.

వెంక—మీవల్ల నాకు ఒచ్చిందల్లా చుట్టకాల్పడం వొక్కటే. పాఠం చెప్పమంటే యెప్పుడూ కబుర్లు చెప్పడవేకాని ఒకమారయినా ఒక ముక్క చెప్పిన పాపాన్ని పోయినామా?

గిరి—డామిట్. ఇలాటి మాటలంటే నాకు కోప వొస్తుంది. ఇది బేస్ ఇన్స్ట్రాటి ట్యూడ్. నాతో మాట్లాడడవే ఒక ఎడ్యుకేషన్. ఆమాటకొస్తే నీకున్న లాంగ్వేజి నీ మాష్టరుకుందీ? విడో మారియేజి విషయమై, నాచ్చి కొళ్చన్ విషయమై నీకు యెన్ని లెక్కర్లు యిచ్చాను! నాదగ్గర చదువుకున్నవాడు ఒహాడూ అప్రయోజకుడు కాలేదు. పూనా డక్కన్ కాలేజీలో నేను చదువు తున్నప్పుడు ది ఇలెవెన్ కాజస్ ఫర్మి డిజనరేషన్ ఆఫ్ ఇండియాను గూర్చి మూడుఘంటలు ఒక్కబిగిని లెక్చర్ యిచ్చేసరికి ప్రొఫెసర్లు డంగయిపోయి నారు. మొన్న బంగాళీవాడు యీవూళ్లో లెక్చరిచ్చినప్పుడు ఒకడికై నా నోరు పెరిలిందీ? మనవాళ్లు వొట్టి వెధవాయలోయ్, చుట్ట నేర్పినందుకు థాంక్ చెయ్యక తప్పు పట్టుతున్నావ్? చుట్టకాల్పడంయొక్క మజా నీకు యింకా బోధపడకపోవడం చాలా ఆశ్చర్యంగావుంది. చుట్ట గాల్పబట్టేకదా దొర్లింత గొప్పవాళ్లయినారు. చుట్టకాల్పని యింగ్లీషువాణ్ణి చూశామా? చుట్టపంపిడి మీదనే స్టీముయంత్రం వగయిగా తెల్లవాడు కనిపెట్టాడు. లేకపోతే వాడికి

వట్టుబట్టా! శాస్త్రకారుడు యేవన్నాడో చెప్పానే.

సూత ఉవాచ—క॥ భగవతియమృతముతేగా । భుగభుగమని పొంగి చుక్కభూమిని వ్రాలెన్ । పొగ చెట్టె జన్మించెను । పొగతాగనివాడు దున్నపోతై బుట్టునూ॥ యిది బృహన్నారదీయం నాలుగవ ఆశ్వాసంలో వున్నది. అది అలావుణ్ణిగాని నీఅంత తెలివైన కుఱ్ఱవాణ్ణి ఫేయిల్ చేసినందుకు నీ మాష్టరుమీద నావొళ్లు మహా మండుతూంది. ఈమాట వంటరిగా చూసి వొక తడాఖా తీస్తాను నువ్వు కలవుల్లో యిక్కడుంటావా పూరికి వెళతావా?

వెంక—వెళ్ళాల్సిందిగాని, పాసుకాలేదంటే మంత్రాడి చావ కొడతాడు

గిరి—ఆ గండం తప్పేవుపాయం నేనెబుతాను, నే చెప్పినట్లల్లా వింటానని ప్రమాణం
చాస్తావా ?

వెంక—(గిరిశం కాళ్లుపట్టుకొని) మీ శలవు యెప్పుడు తప్పాను? మా తండ్రికి నూ
చడ్డ కోపం. పాసుకాలేదంటే యెనికలు విరగ్గొడతాడు (కన్నీరు చేత
తుడుచుకొనును.)

గిరి—దటీజ్ టిరనీ-యిదే బంగాళీ కుఱ్ఱవాడవుతే యేంజూస్తాడో తెలిసిందా? తాత
యేది తండ్రియేది కుఱ్ఱపట్టుకుని చమ్మా లెక్కగొడతాడు; మీ అగ్రహారం
కుఱ్ఱవాళ్లు మరి యవళ్లయినా యీ వూళ్లో చదువుకుంటున్నారా ?

వెంక—మరెవళ్లాలేరు

గిరి—ఐతే నేనో వుపాయం చెప్పతాను విను, నే కూడా నీతో మీవూరొచ్చి పరిక్ష
పాసయినావని మీవాళ్లతో చెబుతాను; అక్కడ నీకు చదువు చెప్పడానికి
ఒచ్చానని మీవాళ్లతో చెప్పు; శెలవులాఖర్ని నిన్ను టవునుచూళ్లో వైక్లాసులో
ప్రవేశ పెడతాను.

వెంక—మీ రేవొస్తే బతికాను మరేవిటి; కిందటి మాటు శలవులికే మా అమ్మ
మిమ్మల్ని తీసుకు రమ్మంది.

గిరి—ఆల్బెర్ట్ - గాని-నాకిక్కడ చాలా వ్యవహారములలో నష్టంవస్తుందే - మున
నబుగారి పిల్లల్ని శలవుల్లో పాతాల్పెవితె ఫిస్టీ రుపిజ్ యిస్తావన్నారు;.
అయినా నీ విషయవైయంత లాస్ వచ్చినా నేను కేర్ చెయ్యను. ఒక
భయం మాత్రంవుంది. మీవాళ్లు బాం బరస్పిపిల్ గదా, నన్ను తిన్నగా ట్రీట్
చేస్తారో చెయ్యరో, నీవు నన్నుగురించి మీ మదర్ తో గట్టిగా రికమెండ్ చెయ్య
వలసి వుంటుంది. కొత్తపుస్తకాలికి వొక జాబితా రాయి-కొంచం డబ్బు
చేతిలో వుంటేనేగాని సిగర్సుకి యిబ్బంది కలుగుతుంది. నోటుబుక్కు తీసి
రాయి. 1 రోయల్ రిడర్, 2 మాన్యుల్ గ్రామర్, 3 గోష్ జియా
మెట్రీ, 4 బాస్ ఆల్జిబ్రా, 5 శ్రీనివాస్యయర్ అర్థి మెటిక్, 6 నలచరిత్ర,
7 రాజశేఖరచరిత్ర, 8 మెవర్దు జనరల్ ఇంగ్లీష్, 9 వెంకటసుబ్బారావు
మేడిజీ, యెన్ని పుస్తకాలయినాయి ?

వెంక—తోమ్మిది

గిరి—మరొక్కటిరాయి. అక్కడికి పది అవుతాయి. కుప్పసామయ్యర్ మేడ్
డిఫికల్ట్ అక్కడికి చాల్ను. మీవాళ్లుగాని యింగ్లీషు మాట్లాడ మన్నట్టాయినా
తణుకూ బెణుకూ లేకుండా పుస్తకాల్లో చదువుకున్న ముక్కలు జ్ఞాపకం

వున్నంతవరకు యాకరు పెట్టు. నీదగ్గర కావచ్చు యేమైనావున్నవా ? నా దగ్గర కరస్పీ నోట్లు వున్నవిగాని మాచకలేదు. వదలాలుపెట్టి ఓ శేరు కాశీ మిఠాయికొని వట్టుకురా. రాత్రి మరి నేను భోజనం చెయ్యను. మార్కట్టుకి

వెళ్లి బండీ కుదిర్చి దానిసీద నా ట్రావెలింగ్ ట్రంక్కు వేసి మెట్టుదగ్గర బండీ నిలబెట్టివుంచు. యిక్కడ కొన్ని రాచకార్యాలు చక్క బెట్టుకుని యంతరాత్రి కై నా వొచ్చి కల్సుకుంటాను. గో ఎట్వన్స్, మైగుడ్ బోయ్. నువ్ బుద్ధిగా

వుండి చెప్పినమాటల్లా వింటూంటే నిన్ను సుగేంద్రనాథ్ జానర్ణి అంత గొప్ప వాణ్ణి చేస్తాను. నేను నీతో వస్తానన్న మాటమాత్రం పట్టకై నా తెలియని య్యెద్దు. జాగ్రత. (వెంకటేశం నిష్క్రమించును.)

గిరీ—యీ వ్యవహార మొహటి ఫైనలైంది. ఈరాత్రి మధురవాణికి పార్టింగ్ విజిట్ యివ్వందీ పోకూడదు.

[రాగవరసతో పాడును]

నీసైటు నాడి లైటు;

నిన్ను మిన్న

కాన కున్న

క్వైటురెచడ్ వైటు

మూనులేని నైటు.

[ఒక బంట్లోతు ప్రవేశించును]

బంట్లోతు—నేను పొటిగ రాప్పంతులుగారి నౌఖర్నండి, లెక్క జరూరుగుండండి పొటిగ రాపుల కరీదు యెంటనె యిప్పించమన్నారండి.

గిరీశం—(విననట్టు నటించుతూ)

వుల్లుమూను లైటటా,

జానమిన్ను వైటటా,

మూను కన్న

మొల్ల కన్న

నీకు మోము లైటటా,

టా ! టా ! టా !

బంట్లోతు—యంతమందిని పంపినా యిచ్చారు కారటండి, నేనాళ్ల లాగురుకుండే వోణ్ణి కానండి.

గిరీ—అయ్య కోనేటికి తోవయితే;

బంట్లోతు—యక్కడి శెవిటిమాలోకం వొచ్చిందయ్యా.

గిరి—కోవట దుకాణవాఁ? కస్సా బజార్లోగాని యిటివేళు లేదు.

బంట్లోతు—(గట్టిగా చెవిదగ్గర నోరు పెట్టి) పోటిగ రావులు కరీదిస్తారా యివ్వరా?

గిరి—బన, రాథారి బంగాళాలో చెయ్యొచ్చును.

బంట్లోతు—(మరి గట్టిగా) యాడాదికిందఁ మీరూ సాస్తీ కలిసి యేసుకున్న పోటిగ రావులకరీదు మాపంతులు నిల బెట్టి పుచ్చుకొమ్మన్నారు.

గిరి—ఓ హో నీవటోయ్, యవరో అనుకున్నాను నింపాదిగా మాట్లాడు, నింపాదిగా మాట్లాడు. రేపు వుదయం యెరిమిది ఘంటలకి పూటకూళ్లమ్మ యింటికి వొస్తే అణా ఫయిసల్తో సొమ్మిచ్చేస్తాను. మీ పంతులికి స్నేహం మంచి చెడ్డా అక్కరేదూ?

బంట్లోతు—మాటల్లో కార్యంలేదు, మొల్లోకయ్యెట్టి నిల్పున్నపాట్ని పుచ్చుకొమ్మ న్నారండి.

గిరి—పెద్దమనిషివిగదా; నువ్వు తొందరబడ్డం మంచిదేనా? నీతండ్రి యంత పెద్ద మనిషి, యీ చుట్టచూడు యంత మజాగా కాల్తుందో, హావానా అంటారు దొర్లు దీన్ని. రేపొద్దున్నరా రెండు కట్టలిస్తాను.

బంట్లోతు—శిత్తం, సొమ్ము మాశేం శలవండి.

గిరిశం—చెప్పానుకానా? రేపొద్దున్న యివ్వకపోతే మాలవాడి కొడుకు ఛండాలుడు

బంట్లోతు—మాలాడికొడుకు శండాలుడు కాకుంటే మరేటూడి

గిరిశం—నీకు నమ్మకం చాలకపోతే యిదిగో గాయత్రిపట్టుకు ప్రమాణం చేస్తాను.

బంట్లోతు—శిత్తం. రేపు పొద్దున్న సొమ్మియ్యకపోతే నా ఆబోరుండదండి.

గిరిశం—అహో, నీ ఆబోరు ఒహటి, నా ఆబోరు ఒహటినా? (బంట్లోతు నిష్క్రమించును.)

ఇన్నాళ్లకి జంఝుప్పోన వినియోగంలోకి వచ్చింది. ధియాసాఫిస్తును చెప్పినట్లు మన ఓల్డు కస్టమ్సు అన్నిటికీ యేదో ఒహ ప్రయోజనం ఆలోచించే మనవాళ్లు యార్పరిచారు. ఆత్మానుభవం అయితేనేగాని తత్వం బోధపడదు. ఈ పిశాచాన్ని వొదులుకునేసరికి తలప్రాణం తోక్కొచ్చింది. శీఘ్రబుద్ధి వలాయనం. పెందరాళే యీ వూర్నించి వుడాయిస్తేనేకాని ఆబోరు దక్కదు. యిక మధురవాణి యింటికి వెళదాం. మేకో శే వైశీ నన్ మైన్స్ అన్నాడు.

అ-వ స్థలము, మధురవాణి యింట్లో గది

[రామప్పగతులు కుర్చీమీద కూర్చుండును, మధురవాణి

యెదట నిలుచుండును]

రామ—(శేబులోనుంచి చుట్టతీసి వంటకొన కొరికి) పిల్లా, అగ్గిపుల్ల.

మధురవాణి—(అగ్గిపుల్ల వెలిగించి చుట్టకందించుచుండగా రామప్పంతులు మధురవాణి బుగ్గను గిల్లును. మధురవాణి చుట్ట కాలకుండానే అగ్గిపుల్ల రాల్చి యడంగా నిలబడి కోపం కనపర్చుతూ) మొగవాడికయినా ఆకదానికయినా నీతివుండాలి, తాకవద్దంటే చెవిని పెట్టరుగదా?

రామ—నిన్ను వుంచుకోవడానికి అంతా నిశ్చయమయి రేపోనేడో మంచి ముహూర్తంచూసి మావూరు లేవతీసుకు వెళ్లడానికి సిద్ధవయ్యంటే యింకా యవడో కోన్ని స్కాపేగాడి ఆడలో వున్నానంటూ పాతివ్రత్యం నటిస్తావేమిటి?

మధుర—వేశ్య అనగానే అత చులకనా పంతులుగారూ? సానిదానికిమాత్రం నీతి వొండొద్దా! మాపంతులుగార్ని పిలిచి “అయ్యా యిటువైని మీ తోవమీది, నాతోవనాది” అని తెగతెంపులు చేసుకున్నదాకా నేను పరాధీనురాలినే అని యుంచండి, మీరు దెప్పిపొడిచినట్టు ఆయన వైదీకయితేనేమి, కిరస్తానం మని మైతేనేమి, పూటకూళ్లమ్మను వుంచుకుంటే నేమి నన్ను యిన్నాళ్లూ ఆ మహారాజు పోషించాడుకాడా? మీ రంతకన్న రసికులయినా, నామనస్సు మీరు యంత జూరగొన్నా, ఆయనయడల విశ్వాసం నాకుమట్టుకు వుండొద్దా?

రామ—పెద్దపెద్ద మాటలు ప్రయోగిస్తున్నావు! వాడి బతుక్కి వాడు పూటకూళ్లమ్మని వుంచుకోవడం కూడానా! పూటకూళ్లమ్మే వాణ్ణి వుంచుకుని యింత గంజి బోస్తూంది.

మధు—అన్యాయం మాటలు ఆడకండి, ఆయన యంత చదువుకున్నాడు, ఆయనకి యంతప్రఖ్యాతి వుంది! నేడో రేపో గొప్ప వుద్యోగం కానైయ్యుంది.

రామ—అహాహా (నవ్వుతూ) యేం వెట్టినమ్మకం! నీవు సానివాళ్లలో తప్పపుట్టావు. గిరీశంగారు గిరీశంగారు అని పెద్దపేరు పెడతావేవీటి, మావూళ్లో వున్న లుబ్ధావధాన్లు పింతల్లికొడుక్కూడూ వీడూ! గిట్టడని మేం విలిచేవాళ్లం. బొట్లైరు ముక్కలు రెండు నేర్చుకోగానే ఉద్యోగాలే! వాడికల్లా వక్కచే వుద్యోగం దేవుడు రాశాడు, యేవీటో తెలిసిందా? పూటకూళ్లమ్మయింట్లో దప్పిక్కిచేరి అరవ చాకిరీ చెయ్యడం.

మధు—యీమాటలు ఆయన్ని అడుగుదునా?

రామ—తప్పకుండా, కావలిస్తే, నేను చెప్పాననికూడా చెప్పు.

మధు—అయినా ఆయన గుణ యోగ్యతలతో నాకేంపని? యేవయినా ఆయన నాకు యజమాని, ఆయన తప్పులు నాకళ్లకు కనపడవ్.

రామ—అయితే అతడికి విడాకులు యెప్పుడిస్తావు?

మధు—యిక్కడి రుణాలూ పణాలూ తీర్చుకోడానికి మీరు శలవిచ్చిన రెండు వొందలూ యిప్పిస్తే యీక్షణం తెగతెంపులు చేసుకుంటాను.

రామ—అయితే యింద (జేబులోనుంచి నోట్లు తీసియిచ్చును. మధురవాణి అందు కొంటుండగా రామవంశులు చెయ్యిపట్టి లాగును. మధురవాణి కోపంతో చెయి విడిపించుకుని నోట్లు పారవేసి దూరముగా నిలుచును.)

మధు—మీతో కాలక్షేపం చెయ్యడం కష్టం. ఒక నిర్ణయంమీద నిలవని మనిషిని యేవన్నమ్మను?

రామ—(నోట్లు యెత్తి) క్షమించు, అపరాధం, (నోట్లు చేతికిచ్చును) లెఖపెట్టి చూసుకో.

మధు—అత్రం మిమ్మల్ని నమ్మకపోతే మీతో రానేరాను. యింత రసికులయ్యండి నామనస్సు కనిపెట్ట జాలినారు కారు గదా? మీనోట్లు మీవద్దనే వుంచండి. నేను డబ్బు కక్కుర్తి మనిషినికాను (నోట్లు యివ్వబోవును.)

రామ—వొద్దు! వొద్దు! వొద్దు! నీమనసు కనుక్కుందావని అన్నమాటగాని మరొకటి కాదు. గాని, యీగిరిశం గుంటవెధవ, వీడెవడో మా గొప్పవాడనుకుంటున్నా వేవెటి?

మధు—ఆయన్ని నాయదట తూల్నాడితే యిదుగో తలుపు తీశాను విజయం చెయ్యండి (తలుపుతీసి వకచేత పట్టుకుని రెండవ చేతి వేలుతో పైకి తోవ చూపును.) అదుగో గిరిశంగారే వొస్తున్నారు, ఆమాటేదో ఆయనోస్తే చెప్పండి.

రామ—వేశాకోశం ఎదుతున్నావూ?

గిరిశం—(వాకిట్లోనుంచి) మైడియర్.

రామ—(ఆత్మగతం) అన్న, వేశగాని వేళొచ్చాడు గాడిదకొడుకు, తంకాడుకాబోలు యేవెటి సాధనం. యీ మంచంకింద దూరుదాం. (మంచంకింద దూరును.)

[గిరిశం ప్రవేశించును]

గిరిశం—వెల్, మైడియర్ ఎంప్రెస్. (బుజము మీద తట్టబోవును.)

మధు—(ఒసిలి తప్పించుకుని) ముట్టబోకండి.

గిరిశం—(నిర్ఘాంతపోయి) అదేమిటి ఆ వికారం.

మధు—ఆఖరు వికారం.

గిరి—(ఆత్మగతం) నేను వుడాయిస్తానని దీనికెలా తెలిసింది చెప్పా! సానివాళ్లకి కర్నపిశాచి వుంటుందికాబోలు (పైకి) మైలబడితే స్తానంచేసి వేగిరం రా.

మధు—యిప్పుడేం తొందర, తలంటుకుంటాను.

రామ—(ఆత్మగతం) చబాప్, యేమి నీతయిన మనిషి యిది! వెధవని ముట్టుకో నివ్వకుండా యెత్తు యెత్తింది!

గిరిశం—మైలా గియిలా మా యింగ్లీషువారికి లక్ష్యంలేదు. యిలారా (దగ్గిరికి చేదును)

మధు—(వేలు చూపి) అక్కడనే ఆగండి, మీరు కిరస్తానం అయితే కావచ్చును. నేను కిరస్తానం యింకా కాలేదే. మీరు కిరస్తానం అన్నమాట యిప్పుడే ఒహారు చెప్పగా విన్నాను.

రామ—(తనలో) నె చెప్పానంటుందా యేమిటి!

గిరీ—ఒకరు చప్పగా విన్నావా? యవరా జెప్పింది? యవడికిక్కడికి రావడానికి మగుడూర్ వుంది? యిలాంటి చాడీకోర్ కబుర్లు చెప్పడానికి యవడికి గుండెవుంది? ఆ మాటలు విని నాతో చెప్పడానికి నీ కెక్కడ గుండుంది? చెప్పు!

రామ—(తనలో) తంతాడు కాబోలు. యరక్క చిక్కడ్డాను

మధు—మొగాడే చెప్పాలా వేవిటి? ఆడవాళ్లకి దేవుడు నోరివ్వలేదా?

గిరీ—(తనలో) పూటకూళ్లముండే చెప్పింది కాబోలు (పైకి) ఆడదా? ఆడదాన్ని నోరు బెట్టుకు బతకమనే దేవుడుచేశాడు. పరువయిన ఆడది నీయింటి కెందు కొస్తుంది.

మధు—పరువైన మొగాళ్లొచ్చినప్పుడు పరువైన ఆడవాళ్ళెందుకు రాకూడదు? ముందు కూచోండి. తరవాత కోప్పడుదురుగాని, చుట్ట తీసుకొండి. అదిగో అగ్గిపెట్టె.

గిరీ—ముట్టుకోడానికి వల్లలేకపోతే అగ్గిపుల్ల వెలిగించి యివ్వడానికయినా పెట్టి పుట్టానూ కానా? యీవాళ మహా ఉత్సాహంగా వచ్చానుగాని ఉత్సాహ భంగం చేశావ్.

మధు—యెవిట్రా పుత్సాహం?

గిరీ యిదిగో జేబులో హైదరాబాద్ నైజామ్వారి దగ్గిర్నీంచి వొచ్చిన ఫర్మానా. మానాస్తం నవాబ్ నదరదాలత్ బావురల్లిఖాన్ ఇస్పహాన్ జంగ్ బహద్దర్ వారు సిఫార్స్ చేసి నెయ్యి సిక్కారూపాయలు జీతంతో ముసాయిబ్ ఉద్యోగం నాకు చెప్పించారు. అనగా హమేషా బాద్షాహారి హుజూర్న వుండడం.

రామ—(తనలో) యెవిట్రా వీడిగోళాలు!

గిరీ—యింత శుభవార్త తెచ్చినా, దగ్గిరికి రానిచ్చావు కావుగదా; నాతో హైదరాబాద్ వస్తావా?

మధు—(తల తిప్పుతూ) నే యెందుకు? పూటకూళ్లమ్మని తీసికెళ్లండి.

గిరీ—(నిర్ఘాంతపోయి) పూటకూళ్లమ్మ యేవయినా వెంట పైదునుండా యేవిటి?

మధు—మీకే తెలియాలి.

గిరీ—నీ తెలివితక్కువ యాస్తే బాకు నవ్వొస్తుంది. యెవ నేమాటన్నా నామీద నమ్మడవేనా? యీ భూరవైన అబద్ధాలు నీలో యవడు తెలుతున్నాడో కనుక్కోలేననుకున్నావా యేవీటి? సప్తనముద్రాల్లాటినా వాడివీ కట్టుకుని పిస్తోల్తో వొళ్ళు తూట్లు పడేటట్టు ధాధామని కొట్టకపోతినట్టయినా నా పేరు గిరీశమే నినదభీషణ శంఖము దేవదత్తమే! కబడ్డార్!

మధు—సముద్రాంవతల కెళ్ళి వెత క్షణమే ఆ చెప్పిన మనిషి మీయకటే చెబుతాడు.

రామ—(తనలో) యీముడ నన్ను బయలు బెడుతుంది కాబోలె రైవమా!

గిరీ—(తనలో) థాంక్సాడే. అయితే పూటకూళ్లదా నెబ్బతగల్గేదు (పైకి) యిలాంటి దుర్మార్గవకూతలు ఆ యిల్లాలు చెవినిపడితే చాలా ఖేదిస్తుంది. ఆ పాపవంశానిన్ను చుట్టుకుంటుంది. ఆమె యంత వశివ్రత! యంత యోగ్యురాలు!

మధు—వెధవముండకి పాతివ్రత్యం అన్నమాట యీనాటికి విన్నాను.

గిరీ—దానికి.... కాదుఆమెకి మొగు శ్లేకపోయినా ఆమెను వెధవనడానికి వీలేదు.

మధు—మీరుండగా వెధవెలా అవుతుంది?

గిరీ—నాస్సెన్స్ (దీనికోతస్సా చెప్పి రంజింపచేదాం) యిదుగోవిను. దాని నిజం యేవీటంటె-పూటకూళ్లమ్మ ముచ్చటగా తప్పటడుగులు వేళే రోజుల్లో ఒక కునుప్పి మునలాడికి కట్ట నిశ్చయించారు. వుస్తే కట్టవోతూంటేనో కట్టిన వుత్తర క్షణంలోనో ఆ మునలాడు పెళ్లిపీటలమీదే గుటుక్కు మన్నాడు. అప్పుడు పెళ్లి అయినట్టా కానట్టా అని మీమాంస అయింది. కొందరు వుస్తే కట్టాశన్నాగు. కొందరు కట్టలేదన్నారు పిల్లతండ్రి, పెళ్లికొడుకు వారసులు మీద దావాచెచ్చాడు. వురోహీతుడు వాళ్లదగ్గర అంచంపుచ్చుకుని వుస్తే కట్టలేదని సాక్షెవీచ్చాడు. దాంతో కేసుపోయింది; మరి దాన్నెవరూ వెళ్లారు కాదు.

మధు—అయితే మరిమీకు తప్పులేదే?

గిరీ—యేవీటి యీ కొత్తమాటలూ! నాకు ఆది అంశూ తెలియకుండా వుండీ! ఆహా! నరనం విరనంలో దిగుశూండే! హాస్యాని కంటే నివ్వేవన్నా అనందవే నిజవని గానీ అంటివా, చూడు నా తదాఖా. యవడీమాటలు పేల్తున్నాడో వాడి పేరు తక్షణం చెబుతావా చెప్పవా?

మధు—రామ.

రామ—(తనలో) సచ్చానా. పేరు చెప్పేసింది!

మధు—రామ! రామ! ఒహారు చెప్పేదేవీటి లోకవంశా కోడై కూన్నాంలేను? (వీధిలోనుంచి తలుపుతలుపు అని ధ్వని.)

గిరి—(తల్లవోయి) తలుపు తియ్యొద్దు. తియ్యొద్దు. ఆ పిలిచేమనిషి వెళ్ళిముండ,
మకుమల్ని కరుస్తుంది.

మధు—తలుపు తీసేస్తుంది.

గిరి—చంగున వెళ్లి గడియవేసెయ్.

మధు—అదుగో తలుపుతోసుకు వొస్తుంది.

గిరి—గెంటెయ్, గెంటెయ్.

మధు—ఆ వయ్యారం చూస్తే మీ పతివ్రతలా కనిపిస్తుంది. (మధురవాణి వాకట్లోకి వెళ్ళును)

గిరి—మంచంకింద దూరుదాం (గిరిశం మంచంకింద దూరును.)

(తనలో) దొంగలంజ నరసుట్టి దాచిందోయ్ మంచంకింద. యిదేవింటో మంచిమనిషి అని భ్రమించాను, దీన్నప్పగొయ్యా. సిగపాయిదీసి తండునుగాని యిది సమయంకాదు. అయినా పోయేవాడికి నాకెందుకు రొమ్మ, (రామప్పంతులుతో మెల్లిగా) యవరన్నా మీగు. మహానుభావులు?

రామ—నేను రామప్పంతుల్నిరా, అబ్బాయి.

గిరి—తమరా. యీమాత్రానికి మంచంకింద దాగోవాలా. మహానుభావా? నన్నడి గితే యిలాటి లంజల్ని యిరవైమందిని మీకు కన్నాదానం చేతునే.

రామ—(తనలో) బతికానా దేవుడా; (వైకి) నువ్వరా జాబూ దీన్నంచుకున్నావు!
ఆలా తెలిస్తే నేరాకపోదును సుమా.

గిరి—మాట వివపల్లెదు. కొంచం యిసుంటా రండి. (రామప్పంతులు ముందుకు జరుగును, గిరిశం అతన్ని తప్పించుకుని గోడవేపు చేరును.)

గిరి—అన్నా యీ లంజని యన్నడూ నమ్మకండి, యిలా యిరవైమందిని దాచగల శక్తుంది, దీనికి.

రామ—రెండువందలు దొప్పిందిరా జాబూ.

గిరి—నువ్వులేం జాగర్త చేశారా?

రామ—అంతేనా?

గిరి—మరేవింటి?

[మధురవాణిన్ని పూటకూళ్లమ్మ వల్లెవాటులో

చీపురుగట్ట దాచిన్ని ప్రవేశింతురు]

మధు—మీరన్నమనిషి యిక్కడ తేరంతు చేవినిబెట్టరుగదా;

పూట—నీయింట్లో జొరబడ్డాడని వీధులోవాళ్ళు చెబితే. నీమాట నమ్ముతానా యేవింటి? ఆవెధవ వుంటే నాకేం కావాలి, వుండకుంటే నాకేం కావాలి. వాడు నీ కిచ్చిన యిరవయి గూపాయలూ యిచ్చెయ్.

మధు—యవడి కిచ్చావో వాణ్ణే అడగవమ్మా.

పూట—వెధవ కనబడితే సిగపాయిదీసి చీపురుగట్టతో మొత్తుదును. యెక్కడ దాచావేనిటి ?

మధు—నాకు దాచడం ఖర్మవేనిటి నేను మొగనాల్సి కాను. వెధవముండనీ కాను. నాయింటి కొచ్చేవాడు మహారాజులాగ పట్టిగా వొస్తాడు (కంటితో మంచము కిందు చూపును.)

పూట—మంచం కింద దాగాడేమో—(మంచము కిందుకు వంగి)నీ పరువు బుగ్గయి నట్టే వుంది లేచిరా. (చీపురుగట్ట తిరగేసి రామప్పంతులును కొట్టును.)

రామ—ఓర్నాయనా, నన్నొండుకొక్కడతావే దండుముందా ? (మంచం కిందినించి వైకివచ్చి వీపు తడుముకొనును.)

మధు—ఆయన్నెందుకు కొట్టావు ? నాయింటికొచ్చి యేవిటి రప్ప ?

పూట—అయితే మంచంకిందెందుకు దూరాడూ ?

మధు—నీ కె దు కాగోష ? అదో సరసం.

పూట—యిదో చీపురుగట్ట సరసం.

రామ—(వీపు తడువుకుంటూ) నీ సిగతరగా, అడదానివై పోయినావే, లేకుంటే చంపెసి పోయినా, నీ రంకుమొగుట్ట కొట్టక నన్నెందు కొట్టావే ముందా ? అందుకా నన్ను ముందుకి తోసి తాను గోడవేపు దాగున్నాడు.

పూట—ఆ వెధవ కూడా వున్నాడూ మంచం కింద ! కుక్కూ వైకిరా.

గీరి—వెట్టిప్పా ! మంచంకిందికిరా, వెట్టివొదల గొడతాను.

పూట—అప్పనిట్రా వెడవాసికు ? నీకు భయపడతా ననుకున్నావా యేవిటి ? నీ సానిముండ యలా అడ్డుకుంటుందో చూస్తాను. (పూటకూళ్లమ్మ ఒకవేపునుంచి మంచంకిందికి దూరును. మరి వొక వేపునుంచి గీరికం వైకివచ్చి రామప్పంతులు నెత్తి చరిచి లఘువేసి పెరటివేపు పరిగెత్తిపోవును.)

రామ—సచ్చానా నాయనా (రెండు చేతుల తలవట్టుకొని) మధురవాణి యేవీఁ జేహద్దీ ! కనిష్టిలు క్కబురంపించూ.

మధు—యెందుకు పట్టికున అల్లరి అవమానవున్నూ ! రేపో యెల్లండో మీరే వాడికి చెప్పికి చెప్పితిసి వగ తీర్చుకుందురుగాని.

(మధురవాణి రామప్పంతుల్ని కౌగలించుకొని తల ముద్దెట్టుకుని చేతరాసి యేవిఁడుష్టు ! మొగవా డయినవాడు యెదట నిలిచి కొట్టాలి, దొంగచెబ్బ కొడ తాడూ ? వాడిపొంకం అణుతురుగాని లెండి

రామ—గవులను మెండు నితరచ్యుంసన కి నిష్కీలులుండగా మనకెందుకు శరీరా

యానం ? యీ వెధవని వజ్రాండు కోర్లంటా తిప్పకపోతే నేను రామవంతుల్ని

కాను చూడు నా తమాషా!

మధు—(రామవంతుల్ని మద్దుబెట్టుకుని) మాటాడక పూరుకొండి. (మంచం కింది వేపు చూపించి నోరు మూసి) దొంగదెబ్బ కొట్టినవాడిదే అవమానం; మీది కాదు.

రామ—నొప్పెవడి దనుకున్నావు ? ఆముండ మంచంకింద నించి రాదేం ? చీపురు కట్ట లాక్కో.

పూట ఫడెల్మంటే వస్తాయింది చూస్తున్నాను. నీ మొగతనం యేడిసినట్టేవుంది.
(పెకి వచ్చును)

(అంతా నిష్క్రమింతురు)

శ్రీ

కన్యాశుల్కము

ద్వితీయాంకము

౧-వ స్థలము కృష్ణారాయపురం అగ్రహారంలో

అగ్నిహోత్రావధాన్లు ఇల్లు

(అగ్నిహోత్రావధాన్లు జంఝాలు వదుకుచుండును కరిటకశాస్తులు శిష్యుడి చేత లేని పేలు నొక్కించుకొనుచుండును. వెంకమ్మ కూర తరుగుచుండను)
వెంకమ్మ—నిన్నట్నంచీ కిళిమీశ్వలవులని కుట్టవాడు వుత్తరం రాశాప. మొన్నాళ్లలో ఐంది వాణ్ణిచూసి, కళ్ళు కాయలు కాసిపోయినాయి. గడియో గడియో రావాలి.

అగ్నిహోత్రావధాన్లు—ఎందుకు వొట్టినే వగచడం? వొద్దు వొద్దంటూంటే యీ యింగిలీషు చదువులో వెట్టావ్ మెరకపొలం నిస్తంతా వాడి కిందయి పోతుంది. కిందటియేడు పరిష ఘేలయినాడుగదా? యీయేడు యెలా తగలేశాడో తెలియదు. మనకీ యింగిలీషు చదువు అచ్చిరాదని పోరిపోరి చెబితే విన్నావుకావు. మాపెద్దన్న దిబ్బావుధాన్లు కొడుకుని యింగిలీషు చదువుకు పాగ్యతీపురం పంపించేసరికి పూర్వం వొచ్చి మూడోజుల్లో కొట్టేళింది. బుచ్చబ్బి కొడుక్కి యింగిలీషు చెప్పిద్దావను కుంటూండగానే చచ్చినంత ఖాయలా చేసింది.

వెంకమ్మ—మీ చెప్పుడూ యీలాంటి వోఘాయిత్తం మాటలే అంచూవుంఛారు. డబ్బు కర్పయిపోతుందని మీకు బెంగ. మొన్న మొన్న మన కళ్ళెరట మన వాకట్లో జుట్టు విరబోసుకు గొట్టి కాయలాడిన నేమానివారి కుట్టాడికి మునసబీ ఐంది కాదూ?

అగ్ని—మన వెధవాయకి చదువొచ్చేదేం కనపడదుగాని వున్నకాలకిందా తీతంకిందా యిహ నాలుగేళ్ళయేసరికి మనభూమి కడితేపోతుంది. ఆపైని చిప్పా దొప్పా పట్టుకు బయల్దేరాలి. నిమ్మళంగా యింటిదగ్గరుంటే యీపాటి నాలుగష్టాలు చెప్పేదును. వొదంటూంటే యీవెధ వింగిలీషు చదువులో వెట్టావు.

వెంకమ్మ—మకవాడికో మునసబీ ఐనా పోలీసువనైనా ఐతే రుణాలిచ్చి యీ అగ్గు
 రారిం ఖూవులన్నీ కొనేస్తాడు. యాడాదికో నూజ్జూపాయలు కర్చుకెట్ట
 దానికింత ముందూ వెనకా చూస్తున్నారు. మీలా గే వాడూ జంఝాలు వొడు
 క్కుంటూ బతకాలని వుండా యేవిడివి? మీకంత భారవంతోస్తే మావాళ్లు
 నాకు వసుపూ కుంకానికి యిచ్చిన ఖూవమ్మేసి కుజ్జూడికి చదువు చెప్పిస్తాను.
 కర—నీభూ వెండు కమ్మాలమ్మా? మనసొమ్ము చడతని కొప్పున్నాడు. అతడే
 పెట్టుకుంటాడు.

అగ్ని—ఎనే నన్ను ఆ ఊరణ చేస్తావే? యీ మారంపే నీ అన్న వున్నాడని పూరు
 కునేదిలేను.

[గిరీశం వెంకటేశం ప్రవేశింతురు]

వెంకమ్మ—మావాబ్బా బాబు వచ్చావసోయ్! (వెంకటేశమును కాగలించుకొనును).

అగ్ని—వెడనాయా యీ మారైనా పాసయినావా? (వెంకటేశం తెల్లబోయి
 చూచును)

గిరీ—పాసయినాడండి, భస్తుగా పాసయినాడు. నేను చాలా శ్రమపడి చదువు
 చెప్పానండి.

అగ్ని - యీతుర కెవడోయ్!

గిరీ—ఓర్క! కామిట్, లెల్ మాన్.

అగ్ని—మావా? మానులావుంచా వంఛాపూ? గూబ్బిగల గొడతాను.

వెంక—(వణుకురూ తల్లివేపు చూసి) అమ్మా యీ యే నాకు చదువు చెప్పే
 మేష్టను

కర—ఇంటికి పెద్దమనిషానై అవచ్చవు మాటలాడతావేవిడిటి బావా? ఆయ నేదో
 కుజ్జవాడితో యింగిలిషు మాటంపే వుచ్చకాయలదొంగంపే బుజాల్తడువు
 కున్నట్టు నీమీద పెట్టుకుంటావే? (బండివాడు సామాను దించును.)

గిరీ—(కరటక శాస్త్రితో) తమ బావగారా అగ్నిహోత్రావథాన్లుగారు? నన్ను
 తమరు యరక్కపోవచ్చునుగాని డిప్టీ కలక్టరుగారింటికి తమరు వచ్చేటప్పుడు
 నేను వారి పిల్లకి చదువు చెబుతూ వుండేవాణ్ణి. డిప్టీ కలక్టరుగారు తమర్ని
 యే మ్యోచ్చుకునేవారనుకుంటారు!

కర—అవును మీ మొఖం చూసిన జ్ఞాపకవుంది, డిప్టీ కలక్టరుగారు మహదొడ్డ ప్రభువ్.

గిరీ—మీలాంటి చప్పన్న శాషలూ వచ్చిన మనిషిని యక్కడా లేడనీ, సంస్కృతం
 మంచి నీళ్ల ప్రవాహంలా తమరు మాట్లాడతారనీ, తమలాంటి విదూషకుణ్ణి
 యక్కడా చూశేదనీ డిప్టీ కలక్టరుగారు శలవిస్తూండేవారు. కవితారసం

ఆయనలా గ్రహించేవారేరీ? నా కవిత్వవలననే ఆయన చెవి కోసుకుంటారా. మహారాజావారి దశానం కూడా నాకు చెయించాం డి.

అగ్ని - (భునుభును లాడుతూ) ఈ శషభిషలు నాకేం పనికిరావు. యితడి వైఖరి చూస్తే యిక్కడే బస వేసేటట్టు కనపడుతూంది. మాయింట్లో భోజనం యంశ మాత్రం వీలుపడకు.

వెంకమ్మ—ఆయనమాటలు గణించకు బాబూ. ఆయన మోస్తాది. మీదయవల్ల నూ వాడికో ముక్కబ్బితే మీమేలు మరిచిపోం.

గిరి—అందు కథ్యంతరవేదికలమ్మా మీవాడు శలవుల్లో చదువుచెప్పమని యితో బతిమాలుకుంటే పోనీ పనికొచ్చే కుట్టువాడుకదా అని వొచ్చానుగాని నట్టంలో మునసబుగారింట భోజనం లేదని వొచ్చానా వారీదేవులబ్బు చేదని వొచ్చానా అమ్మా?

వెంకమ్మ—యీ చదువులకోసవని పిల్లణ్ణి వొదులుకుని వుండడం, వాడు పనియి వూల్లో శ్రమవమాలు పడుతూ డ్డం నాప్రాణాలు యెప్పుడూ అక్కణ్ణి వుంఛాయి. డబ్బంటే యెన్నడూ వెనక చూళ్లేమగదా, మేం కనకంమట్టుకు కన్నాం. మీరే వాడికి తల్లి తండ్రీని. యలా కడుపుకో పెట్టుకు చదువు చెబుతారో మీదేభారం.

గిరి—తమరు యింతదూరం శలవియ్యాలమ్మా? నా మంచిచెడ్డలు మీ కుట్టువాణ్ణి గితే తెలుస్తుంది. మునసబుగారూ, డిప్టీ కలక్టరుగారూ యెన్నికననన మనమీని నామాట నే చెప్పుకోవాలా, ఇంతెందుకూ, యిది మూడేళ్లు నా తండ్రిదుతో వుంచితే క్రిమినల్లో వరనగా పోలీసుపరిక్ష పాసుచేయిస్తాను.

అగ్ని—మూడేళ్లే! యీ సంవత్సరం పుస్తకాల తెంపపుతుందిరా అబ్బీ?

వెంకమ్మ—వది హేనూపాయ లవుతుంది

అగ్ని—ఒక్క డమ్మిడి యివ్వను. వీళ్లిద్దరూకూడి ఆ రూపాయలు పండుకు తినేటట్టు కనపడుతూంది. నేను వేదం యనబై రెండు పన్నాలూ ఒహారమ్మిడి పుస్తకాల ఖర్చు లేకుండా చదువుకున్నాను. ఇదంతా టోపీ వ్యవహారంలా కనపడు తుంది.

కర—(నవ్వుతూ) కోట్లకి విలవైనమాట అన్నావు బావా!

గిరి—(కరటకశాస్త్రితో) ది సీజ్ బార్బరస్, చూచారండి, తెంటిల్లేన్ అనగా పెద్దమనిషిని యలా అంటున్నారో! నేను యిక యిక్కడ వుండడం భావ్యం కాదు, శలవు పుచ్చుకుంటాను.

వెంకమ్మ—చాలాలు బాగానేవుంది! యింటి కెవరోచ్చినా నాకిదే భయం, ఆయన మాటల కెక్కడికి బాబూ, వెళ్ళిపోకండి.

కర— అగ్నిహోత్రావుధాన్లు! కుష్టవాడికి రవ్వంజ నడుపు చెప్పింపడానికి ఇంత ముందూ వెనకా చూస్తున్నావ్. బుచ్చమ్మనమ్మిన వదిపేను వొందల రూపాయిలేంకేళావ్ ?

గిరి— వెళ్లింగర్లె! డామిట్ !

అగ్ని— ప్రతేగాడిదె కొడుకూ అమ్మావంమ్మా వంచూంఛాడు. కూరగా యల్లోయ్ అమ్మదాసికి? ఆ రూపాయలు వుచ్చుకోకపోతే మొగుడు చచ్చాడుగదా? దాని గతి యావై య్యుండును ?

కర— చచ్చాడంటే వాడిదా తప్పు, మంచంమీంచి దించెయడానికి నిద్దంగా వున్న వాడిక్కట్టావ్ ?

గిరి— తమరేనా నులక అగ్నిహోత్రావుధాన్లుగారు? యీ వట్టెని జటలో తమగత వారు లేరసి రాజమహేంద్రవరంలో మావాళ్ళనుకునేవారు.

అగ్ని— మీది రాజమహేంద్రంవండి ఆ మాట చెప్పారుకారేం ? రామావుధాన్లుగారు బాగున్నారా ?

గిరి— బాగున్నారండి. ఆయన మా మేనమావగారండి.

అగ్ని— ఆ మాట చెప్పారుకామా ?

గిరి— మామావ, యీ కేళబోగట్టా వొచ్చినప్పుడల్లా తమర్ని యెన్నిక చేస్తూంటారండి.

అగ్ని— నాకూ వారికి చాలా స్నేహం. చూశారా కొంచం నాకు ప్రథమకోపం యవరో కెలియకుండా అన్నమాటలు, గణించకండేం.

గిరి— దానికేవలండి, తమవ టి పెద్దలు అనకం మాలాంటి కుష్టవాళ్ళు వడదం విధాయకవేగవండి ?

కర— (తనలో) యిన్నాళ్ళకి మా అగ్నిహోత్రుడికి వగినవాడు దొరికాడు.

అగ్ని— చూశారండి, మీపేరేవిటండి ?

గిరి— గిరిశం అంటారండి.

అగ్ని— చూశారండి, గిరిశంగామా ! మా కరటక శాస్తులు వట్టి అవకతవక మనిషి; మంచి వెడ్డా యేమీ వాడి మనసు కెక్కడు. అల్లుడు చచ్చిపోయినాడంటే అంబువల్ల యెంతలాభం కలిగింది భూవులకి దావా తెచ్చావాలేదా ? నేను యీ మధ్య చాబల్సేయించిన పిటిషను మీద ఆర్డరు చదివి వెట్టండి (గదిలోకి వెళ్ళి కాకితం తెచ్చి గిరిశంచెటికి యిచ్చును)

గిరి— (చూసి) : ఎవడో తెలివితక్కువ గుమస్తా వ్రాసినట్టుంది అక్షరపాలి కే లేదండి.

అగ్ని—మావకీలు గడగడ చదివేశాడండి.

గిరీ—నేను మాత్రం చదవలేకవా, అంతకన్న గళగ్రాహిగా చదువుతాను. తెక్కర్లిచ్చేవండితణ్ణి నాకిది వేలపిండి కాదు; అయితే రాసినవాడి తెలివికి సంతోషిస్తున్నాను. యిది అగటవండు విప్పినట్టు తర్జుమాచేసి బాబులచెయ్యమని కలవా?

అగ్ని—అంతకంటేనా! (తనలో) డబ్బు ఖర్చులేకుండా వీడిచాత కాగితముక్కలన్నీ తర్జుమాచేయించేస్తాను.

గిరీ—యింకాయింగ్లీషు కావితాలు యేవున్నావంటే వామీదపారయ్యండి, తర్జుమాచేసి పెడతావ.

అగ్ని—అట్లాగే.

వెంకమ్మ—మా అశ్చార్యుల మీరు ఒక్క పర్యాయం యింగిలీషు మాట్లాడండి బాబూ.

గిరీ—అలాగే నమ్మా.

My dear Venkatesam—

Twinkle! Twinkle! little star,

How I wonder what you are!

వెంకటే—There is a white man in the tent.

గిరీ—The boy stood on the burning deck

Whence all but he had fled-

వెంకటే—Upon the same base and on the same side of it the sides of a trepezium are equal to one another.

గిరీ—Of man's first disobedience and the fruit of that mango tree, sing, Venkatesa, my very good boy.

వెంకటే—Nouns ending in *forfe* change their *forfe* into *ves*.

అగ్ని—యీ ఆడుతూన్న మాటలికి అర్థంయేమిషంది?

గిరీ—యీ కలవుల్లో యే ప్రకారం చదవాలో అదంతా మాట్లాడుతున్నావండి

కర—అట్టి వొక తెనుగు వద్యం చదవరా?

వెంకటే—పొగచుట్టలు సతిమోవికి—

కర—చబాబ్!

గిరీ—చామిట్! డొంట్రీక్ నట్. (మెల్లగా) “నలదమయంతులిద్దరు” చదువ్

వెంకటే—నలదమయంతు లిద్దరు మనః ప్రభవావలీ దహ్యమానులై సతిపిరి ధీర్ల ఛాసర సికత్!

కర—అట్టే అట్టే, మన ప్రకటనానంతరం చే యేవిగ్గటా ?

వెంకటే—(యింటి పట్టుచేపుచూసి నూరుకుండును.)

గిరి—పకిపిల్లలకి అలాంటికతినవై నన పద్యానికి అర్థం తెలుస్తుందా అండి ?

అగ్ని—సిద్ధాతికి అర్థం చెప్పరా ?

గిరి—యిప్పుటినుట్టుకు కేవలం గో కట్టియం వెలుస్తాను శెల్ల కాళ్ళు స్కూళ్ళు లో తెలుగుపద్యా లమీద భాకరి తేవండి యంతసేపూ కాగర్చి, గీగర్చి అర్థమెటికో

అట్టికా, మా భమాటిక్కో యివన్నీ హడలసి చెప్తారండి.

కర—(కవతో) కర్చేడు మాచక్కగా వు డి వీడ్ల పెందలాళే తోకపెట్టకపోతే మోసంవొస్తుంది.

అగ్ని—అన్నోటి చెప్తారండి ?

గిరి—మరేవనుకున్నాడు ? మీ కుట్టవాళ్ళాగ చదువుకొనే వాడికి ఒక నిమిషమైనా తెరిపండదు.

అగ్ని—అదుగో చదువంటే అష్టాగే చదువుకోవాలి. గొట్టికాయలా కకుండా నూ వాణ్ణి భాయి వానెస్తే చూత చదువై నా వొస్తు డి.

గిరి—నాదగ్గర గొట్టికాయలు గట్టికాయలు పనికివారండి. పుస్తకం చాతమిడితే వేళ్ళకి పుస్తకం అంటుకుపోవాలి, అలాచదివిస్తారండి.

అగ్ని—అలాగేవేస్తే మాచాడికి చదువొచ్చి అన్నిసరిక్షలు పాసవుతారండి మావాడికి గుర్తుబుద్ధిలేకుండా పెళ్ళయి సా-నంకూడ తడుస్టించిందండి.

వెంకమ్మ—మీ సైజు కొట్టి చిట్టూ కొట్టూ మంధారుగాని మీకు మాత్రం అబ్బి మీద ప్రేవలేదా యేవిగిరి పట్టంకో గొట్టాల మొచ్చినప్పుడు యా తోబెంగ వెళ్ళకుని అబ్బిని పలకర్చేరాసి వెళ్ళిపోయిరమ్మన్నారు కాబో ? చదువూ చెప్పినా చక పెళ్ళిచెయ్యక తరుతుండా రుమిషి ?

కర—డబ్బు బుద్ధులేకుండా కొడుక్కి పెళ్ళివేస్తావుటోయి బావా ? అకపిల్లల్ని అమ్మినట్టే అనుకున్నావా యేవిగిరి ? పదిహేను వందలైనా పోస్తేవేగాని అబ్బికి వీల్లనివ్వరు.

అగ్ని—డబ్బు బుద్ధులేకుండా వెంకడికి యలా పెళ్ళిచేస్తానో నువ్వే చూతువుగాని రామచంద్రపురం అగ్రహారంలో అడ్డావధాస్తుగార్ని యెరుగుదువా ?

కర—యరగను.

అగ్ని—అయ్య అజాదికారి. పెద్దెనిమిదివందలకి నువ్విని అడగొచ్చారు. ఉభయ బుద్ధులూ పెడతానవ. వెళ్ళిమావై భవంగా చేస్తావవ, మనం వీల్లకీతినీకెళ్ళి వాళ్ళింటే వెళ్ళియ్యడం. మనకిట్టుబడి అట్టేవుండు అపద్దెనిమిది వందలూ పెట్టి వెంకడికి పెళ్ళిచేస్తాను

వెంకమ్మ—పెళ్ళికొడుక్కెళ్ళేళ్ళు ?

అగ్ని—యెన్నేక్షతేనేవి? నలభైయ్యయిదు.

గిరిశం—లుభావధాన్లు మా పెత్తల్లి కొడుకండి. తమతో సమ్మంధవంటే నాకు

సంతోషవేగానండి. ఆయనకి అరవయ్యేళ్లు చాటాయండి. యీడేవయినా సెల్లింగ్ గర్లస్ అనగా కన్యాశుల్కం, డామిట్ ! యంత మాత్రమూ కూడ దండి, నేను పూనాలో వున్నప్పుడు అందు విషయమై ఒకనాడు నాల్గుటలు ఒక్కబిగిని తెక్పరిచ్చానండి. సావకాశంగా కూర్చుంటే కన్యాశుల్కం కూడని

పనని తమచేతనే వొప్పిస్తాను.

కరట—బావా యీసమ్మంధం చేస్తే నీ కొంపకి అగ్గెట్టేస్తాను.

అగ్ని—వీళ్లమ్మా శిఖాతరగా, ప్రతీగాడిదకొడుకూ తిండిపోతుల్లాగ నా యింటజేరి నన్ననేవాళ్ళే. తాంబోలం యిచ్చేశాను. యిహ తన్నుకుచావండి.

వెంకమ్మ—నాతో చప్పకుండానే?

అగ్ని—ఆడముండల్తోనా ఆలోచన? యీ సమ్మంధం చైకపోతే నేను బారికరా వుండే! (తేని వెళ్లును.)

కర—యెంమార్దవం.

వెంకమ్మ—అన్నయ్యా! యీ సమ్మంధం చేస్తే నేన్ను యోగో యో చూసుకుంటాను; పెద్దదాన్ని రొమ్ముమీద కుంపట్లాగ భరిస్తూనే వున్నాం. ఆయనకి యంత యీడొచ్చినా కష్టంసుఖం వొళ్లునాటక యీదౌర్భాగ్యపు సమ్మంధం కల్పించు కొచ్చారు. నే బతికి బాగుండాలంటే యీ సమ్మంధం తప్పించు.

కర—గట్టి ఆసాధ్యం తెచ్చి పెట్టావే, వొట్టి మూర్ఖుప గాడిదకొడుకు. యెదురుచెప్పిన కొద్దీ మరిత కొత్తెక్కుతాడు. యే చేయగల్గుదునని నీకు భరుసా చెప్పను? యేమీ పాలుపోకుండా వుంది.

గిరి—అమ్మా—మీరు యెందుకలా విచారిస్తారు? అవుఠాన్లుగారు సావకాశంగా వున్నప్పుడు ఒక్కగంట కూర్చుంటే డబ్బుచ్చుకు ముసలివాళ్ళకి పెళ్ళిచెయ్యడం దౌర్జన్యవని తెక్పరిచ్చి మనసు మళ్ళిస్తాను.

వెంకమ్మ—బాబూ, అతడు మీ మానత్తకొడుకైతే మీ కాళ్ళు పట్టుకుంటాను. మీరు వెళ్ళి ఆయన మనస్సు మళ్ళిస్తురూ. నాచర్మం చెప్పులు కుట్టియిస్తాను.

గిరి—అమ్మా యేంచెప్పను! వాడో త్యాప్తిం విల్లదొరకడవే చాలు వాడికి. యీ సమ్మంధం వొదులుకుంటే వాడికి పెళ్ళికాదు. వాడని వాడొదిలే ఘటంకాదు.

కర—అమ్మీ నేనో ఉపాయం చెబుతాను యిలారా. (కరటకశాస్త్రి శిష్యుడు వెంకమ్మ నిష్క్రమింతురు.)

గిరి—మైడియర్ షేక్స్పియర్ ! నీ తండ్రి అగ్గిరావుడోయి మీ యింట్లో యవళ్ళకి అతణ్ణిలోంగదీశే యలోక్వెన్నులేదు. నా దెబ్బచూడు యీవాళేం జేస్తానో

వీ గేశలింగం పంతులుగారు కన్యాశుల్కం విషయమై రాసిన ఉపన్యాసం పైకి తీయ్. మావారికి లెక్కరివ్వడాని కత్తీ కఠారీనూరాలి.

వెంకటే — మీ లెక్కరుమాట అలావుట్టిందిగాని యీవాళ నాగండం గడిచింది గదా అని సంతోషిస్తున్నాను. మీ జ్ఞాకపోతే పరిక్ష ఫేలయినందుకు మా నాన్న పెయ్యకట్టు తాడుతో చమ్మా లెక్కగొట్టును.

గిరీ—యిలాంటి ప్రమాదా ల్తప్పించుకోవడవే ప్రజ్ఞ. యేవైనా డిఫికల్టీవొచ్చి నప్పుడు ఒక తస్సావేశాంవంచే అది బ్రహ్మభేద్యంగా వుండాలి. పోలిటిషన్ నంటే మరేవిటనుకున్నావ్? పూజా నమస్కారాల్లేక బూజెక్కున్నాను గాని మన కంట్రీయే ఇండిపెండెంట్ అయితే గ్లాడ్స్టన్ లాగ దివాన్గిరి చలాయిస్తును. యేమి వాయ్! మీ తండ్రివైఖరి చూస్తే పుస్తకాలకి సొమ్మిచ్చేటట్టు కనబడదు చుట్టలు పట్టంనించి అరకట్టే తెచ్చాంగదా, యేమి సాధనం ?

వెంకటే - నాన్నివ్వకపోతే అమ్మనడిగి డబ్బుతెస్తాను.

గిరీ—నీ బుద్ధియలా వికసిస్తుందో చూశావా? యిలా తర్ఫీదవుతుంటే నువ్వుకూడ పెద్ద పోలిటిషను వవుతావు;

[బుచ్చమ్మ ప్రవేశించును]

బుచ్చమ్మ—తమ్మిడూ అమ్మ కాళ్లు కడుక్కోమంచూందిరా.

గిరీ—(తనలో) హా బ్యూటీఫుల్! క్వెటనెక్ స్పెక్ట్! !

బుచ్చమ్మ—అయ్యా మీరు చర్దివణ్ణం తించారా ?

గిరీ—నాట్టిసెటస్టబ్లెక్ షన్, అనగా యుత మాత్రం అభ్యంతరంలేదు. వడ్డించం డిదుగో వస్తున్నాను. తోవలో యేటిదగ్గర సంధ్యావందనం అదీ చేసుకున్నాను. (బుచ్చమ్మ వెళ్లును)

గిరీ—వాట్ యీమె నీ స్టెరా ? తలచెడ్డట్టు కనబడుతున్నదే ?

వెంకటే—మాఅక్కే, జుత్తుకి చవుణ్ణాసుకోదు.

గిరీ—తల చెడ్డం అంటే, విడో అన్నమాట. చవురు గివురూ జాంతే నయ్. గాని యిన్నాళ్ళాయి నీకు విడో మారేజి విషయవై లెక్కరిస్తూవుంటే యీ కథ యెప్పుడూ చెప్పావు కావు? మీ యింట్లోనే ఓ అన్నార్చునేట్ బ్యూటీఫుల్ యంగ్ విడో వుందటోయ్! యేమి దురవస్థ! మైహార్ట్ మెల్ట్స్. నేనేతండ్రి వైతే యీపిల్లకి విడోమారియెజ్జేసి శాశ్వితవైన కీర్తి సంపాదిస్తును. (తనలో) యేమి చక్కదనం, యీ సొంపు యక్కడా చూశ్చేదే! పల్లిటూరు పూసు పోదనుకున్నాను గాని పెద్ద కాంపేనుకి అవకాశం యిక్కడ కూడ దొరడం వా అవృష్టం.

వెంకటే—మా నాన్న నాకూడా పెళ్ళి చాస్తాడు.

గిరి—యీ వాళ్ళో పెద్ద పెళ్ళి నీకు తలవెంటుకంత వాసి తప్పిపోయింది. యీ శలవులాఖ్యర్లోగా తాళాధాయ్యం కాకుండా ఆపించుకుంటే నువ్వు పూరా ప్రయోజకుడివే. యిహ నిజవైన పెళ్ళా? యింత చదువూ చదువుకుని నీ తండ్రికుదిరిన యేవీయరగని చిన్న పిల్లకా పుస్తకడతావ్? మాంచియెట్టుగా బుట్టగావున్న యంగ్వుడోని నువ్వు పెళ్ళాడకపోతే ఐమిడి యిచ్చేమ్మావూ! !

౨-వ స్థలము. దేవాలయం

[పువ్వుల తోటలో మండపంమీద కూచుని, శిష్యుడు ప్రవేశించును]

శిష్యుడు—ఆరెల్లకోమాటు పొస్తకం వట్టుకుంటే కొత్త స్లోకాలు పాఠ స్లోకాలు ఒక్కలా గ్గునపడతాయి, యిప్పుడు కొత్త స్లోకం కనుక్కోమంటే నాశక్యవా? సిద్ధాంతి నెవ్వరినా ప్రశ్నడిగి కనుక్కోవాలి. లేకుంటే చటుక్కునపుస్తకం విప్పి యే స్లోకం కనబడితే ఆ స్లోకం చదువుతాను.

“మృగాఃప్రియాశుద్రుమమంజరీణాం”

యిదేదో చదివినజ్ఞాపకం లీలగావుంది, లేళ్ళుపరుగెత్తాయని కాదూ? యేం

గొప్పమాట చెప్పాడోయి కవి! లేళ్ళు పరిగెత్తితే యవడి క్కావాలి, పరిగెత్తకపోతే యవడిక్కావాలి? కుక్కలు పరిగెత్తుతున్నాయ్ కావా, నక్కలు పరిగెత్తుతున్నాయ్ కావా? పిల్లులు పరిగెత్తుతున్నాయి కావా? పనికొచ్చే ముక్క ఒక్కటి యీ పుస్తకంలో లేదు. నాలుగంకెలు బేరిజు వేయడం. వొడ్డి వాళి కట్టడం కాదాను కేం తెలుసు? తెల్లవాడిదా మహిమ! యేపట్నం యెక్కడుందో, యెకొండ లెక్కడున్నాయో అడగవచ్చు గిరిశంగార్షి; నిలుచున్నపాట్లు చెబుతాడు.

“ప్రియాముఖం. కింశరుషశుచుంబ”

ముద్దెట్టు కున్నాడటోయి ముండాకొడుగు. ముక్కట్టు కున్నాడు కాదూ?

[కరటకశాస్త్రీ శిష్యుడికి కనపడకుండా వెనుకనుంచి ప్రవేశించును]

“వణకప్రకషేణ సతి కర్ణికారం ।

ధునోతినిగణం ధశయాస్మచేతః” ॥

యిదికూడ చదివినట్టే వుందోయి, ఆ పువ్వెదో కవికిష్టం లేదట, యిష్టం లేకపోతే మిగిలిపోయింది కాబోలు? మా గురువుగారికి దొండకాయ కూరయిష్టంలేదు, గురువుగారి పెహళం పెరట్లో దొండపాదుదని రోజూ ఆకూరె వొండుతుంది. బతికున్న వాళ్ళ యిష్టవేయిలా యేడుస్తూంటే చచ్చినవాడి యిష్టాయిష్టాల్తోయేంపని

యీచదువిక్కడితో చాలించి గిరిశంగారి దగ్గర నాలుగింగిలీషు ముక్కలు నేచుకొ
కుంటాను. వెంకడికి యింగిలీషాచ్చునని యేం గజ్జాగా వుంది?

కర—యెవ్రిట్రా అబ్బి అంటున్నావు ?

శిష్యు—యెదో నాస్వంత ఘోష.

కర—గురువునిగదా, అదేదో నాకూ కొంచెం చెబుదూ.

శిష్యు—చప్పడాని కేంపుందండి! నాటకంలో నాచేత వేషం కట్టించి పెద్దచాం
తాళ్ళలాంటి హిందూస్తానీ ముక్కలూ, సంస్కృతం ముక్కలూ అథణ్ణం తెలి
యకుండా భట్టియం వేయించడానికి మీకు ఓపికుందిగాని నాకు నాత్రోజులి
కోళ్లొకం చెప్పడానికి శ్రద్ధలేదుగదా? పట్నంవొదిలి ఆరెల్లకోమాటు అగ్ర
హారాలంటవొచ్చినప్పుడు మరేం పూసుకోక “పుస్తకం తియ్యంపే” సంస్కృ
తం యెంవచ్చేని ?

కర—యిటువై న్నూడు యలా చెబుతానో, రోజుకి నాలుగేళ్లొకాలు చెబుతాను.
కొత్తళ్లొకం చదువు.

శిష్యు—“అస్తుత్తరస్యాం దిశి దేవతాత్మా ।
హిమాలయో నామనగాధిరాజః”

కర—మొదటికొచ్చేవేం ?

శిష్యు—మొదలూకొసా వొక్కలాగే కనపడుతూంది.

కర—(నవ్వి) పోనియ్, మొదణ్ణించే చదువుదాం,

శిష్యు—చదివినా యేంలాభవుంది, యీళ్లొకం శుద్ధ ఆబద్ధంట.

కర—యవరు చెప్పారు ?

శిష్యు—గిరిశంగారు.

కర—యేం చెప్పాడు ?

శిష్యు—హిమాలయం రెండుసముద్రాలకి దాసి, రూళ్ళ గజ్జలాగలేదట. మాపులో
చూపించాడు.

కర—హిమాలయం శిగగోశిరిగాని. ఆ పుస్తకం ముణిచి నామాటవిను.

శిష్యు—చిత్తం (పుస్తకం మూయును.)

కర—చదువన్నందుకు పొట్ట పోషించుకోడానిగ్గదా ?

శిష్యు—అవును.

కర—యీ రోజుళ్లొ నీ సంస్కృత చదువెవడి క్కావాలి.

శిష్యు—దరిదులి క్కావాలి.

కర—బాగా చెప్పావు. నీకు యింగ్గీషు చదువుకోవాలన్నదా ?

శిష్యు—చెప్పించే దా తేడి ?

కర—నేను చెప్పిస్తానా ?

శిష్యు—నిజంగాను ?

కర—నిజంగానా. గాని ఒక షరతుంది.

శిష్యు—యెవరంటి ?

కర—నాకో కష్టసాధ్యమైన రాచకార్యం తటస్థించింది; అది నిర్వహించి నువ్వు చేసుకురావాలి.

శిష్యు—నా పల్లయే రాచకార్యలు కూడా వున్నాయా ?

కర—యీ రాచకార్యం నీ వల్లే కావాలి. మరెవడివల్లా కాదు, అదేవీటంటే, ఓ పది రోజులు నువ్వు ఆడపిల్లవై పోవాలి.

శిష్యు—గణియం పట్టణంలోవుండి పోయిందే ?

కర—అట్టే గణియం అవసరంలేదు. నీకు తలదువ్వి, కోకకడితే పజ్యంజేళ్ళు కన్నె పిల్లలా వుంటావు. నిన్ను తీసుకెళ్ళి లుబ్ధావుధాన్లికి వెళ్ళిచేస్తాను. నాలుగుపూటలు వాళ్ళింట నిపుణతగా మెసిలి, వేషం విప్పేసి పారిపోయిరా, నిజవైన వెళ్ళి ముహూర్తం చాలా వ్యవధుంది.

శిష్యు—యి దెంతవని.

కర—ఆలా అనుకోకు. అది చేస్తేవట్టాయనా, అనుమాన పడతారు. పట్టుబట్టా వంటే పీక తెగిపోతుంది.

శిష్యు—మీకా భయంవోదదు.

కర—నువ్వునెగ్గుకొస్తే, మాపిల్లన్నీకిచ్చి యిల్లరికం వుంచుకుంటాను.

శిష్యు—అలాప్రమాణం చెయ్యండి.

కర—యిదుగో యీపుస్తకం పట్టుకు ప్రమాణం చేస్తున్నాను.

శిష్యు— యీపుస్తకం మీద నాకు నమ్మకం పోయింది, మరోగట్టి ప్రమాణం చెయ్యండి.

గిరీశంగారిని అడిగి ఒక యింగిలీషు పుస్తకం పట్టుకురానా ?

కర—తప్పితే భూమితోడ్రా.

శిష్యు—మీరు యగేస్తే భూవేం జేస్తుంది ? మీ మాటేచాలును కానీండి.

3-వ స్థలము. అగ్నిహోత్రావుధాన్లు యింటియదటివీధి.

[గిరీశం, వెంకటేశం ప్రవేశింతురు]

వెంకటే—రాత్రి కన్యాశుల్కం మీద లెక్కరిచ్చారా ?

గిరీ—లెక్కరేవీటోయి, ధణు తెగిరి పోయింది. మీతండ్రి మైరావణచరిత్రోయ్. మీ అంకుల్ కరటకశాస్త్రీ స్కాండ్రల్లా క్కనపడుతున్నాడు.

వెంకటే— యేం జరిగిందేం జరిగిందేవీటి ?

గిరీ—విను. రాత్రి భోజనాలవేళ లెక్కరు ఆర భించమని రోజల్లా బురిడిలు పెట్టాడోయ్ మీ మావఁ నబ్బక్తు నేను కొంచెం యెత్తగానే తనుకూడా గట్టిగా సపోర్టు చేస్తా

నని ప్రామిస్ కూడా చేశాడు నీ తండ్రి వైఖరి చూస్తే మాత్రం కొంచెం ధైర్యం వెనకాడి నాటికొకస కొచ్చిన మాట మళ్ళి మణిగి పోతూండేది. పెరుగూ అన్నం కలుపుకునే వేళకి యికపైమ్మించి పోతూందని తెగించి తెక్కరు ఆరంభించాను. ఇంట్రిడకోవన్ రెండు పెంతున్నలు యింకా చెప్పనే లేదు నాలుగు యింట్రిషునూటలు దొల్లా యోయ్ దాంతో నీతండ్రి కళ్ళెర జేసి "యీ తెధివ యింట్రిషు చదువునించి బ్రాహ్మణ్యం చెడిపోతూంది; దేవభాషలాగ భోజనాల దగ్గర కూడా ఆ మాటలే కూస్తాను; సంధ్యావందనం శ్రీసూక్త పురుష సూక్తాలూ తగలబడిపోయినాయి సరే గదా?" అని గట్టిగా కేకవేసి చెప్పే పనికి నేను కొంచంపస్తాయింకి "ప్రోయింగ్ వెర్ ల్యు బిబిర్ స్వేస్" అనుకొని కిగిటక శాస్తులుచేపు చూకే సరికి యెంచేస్తూన్నాడను కున్నావ్? రా స్కెల్ వులకలేను పలుకలేను సరేకదా డుహం ప్రక్కకితిప్పి కడుప్పగితేటుట్టు నప్పువ తున్నాడు. యిక తెక్కరు వెళ్ళిందికాదు సరేకదా, సోట్లొకిమ్మద్దకూడా వెళ్ళింది కాదు. ధీ యింత యిన్నట్టు జరిగి తరవాత తక్షణం బయలుదేరి వెళ్ళిపోదా వచ్చుకున్నాను.

వెంకట—అయ్యో వెళ్ళిపోతారా ఏమీపడట ?

గిరి—నాకింక రిష్టు. కొసాకివిను, నీ తండ్రిని పోక్కల్లో పేళాను.

వెంకట—నా తండ్రికి తెక్కరిచ్చి వెళ్ళి తప్పిస్తానన్నారే ?

గిరి—వెళ్ళి ఆపకానికి బ్రహ్మశక్యంకాదు. దీని పోస్టు ను రేండ్రనాద్ తాపర్ణి వచ్చి చెప్పినా నీ తండ్రి యీ వెళ్ళి మానడు. తెక్కర్లు యింత సేపూ నీటిల్లోనేగాని పల్లిటూళ్ళలో యంతమాత్రం పనికిరావు. పూనాంటిసిటిలో తెక్కర్ యిచ్చా నంటే తెంభాజుకు పీపిల్ మిదానికి వొస్తారు. మన తాస్లోకే, పెద్ద మీటిం గలు చెయ్యాలంటే, డప్పులు బజాయించి, సోటిసులు కట్టి, బజార్లుకాసి, తోపంట పోయేవాళ్ళని యీడ్చుకు వొచ్చినా, యాదై మందికారు. పల్లిటూరి పీపిల్ తెక్కర్లకి ఆన్ ఫిట్. మొన్న మనం వొచ్చినపండి వాడికి సాషనల్ కాం గ్రెస్ విషయమై రెండు ఘంటలు తెక్కరు యిచ్చేసరికి ఆగాడిదకొడుకు వాళ్ళ వూరు పావ్ కానిక్టేబిల్ని కాంగ్రెసువారు యెప్పుడు బదిలి చేస్తారని అడి గాడు! విలేజిస్లో తెక్కర్లు యంత మాత్రం కార్యంలేను; నీ తండ్రి దగ్గర మాత్రం తెక్క రన్నమాట కూడా అనకూడదు.

వెంకట—అయితే, నాన్నని యలాగ జేబులో పేళారేవెడట ?

గిరి—ఆడి పోటిటిమ్మ వెబ్బోయ్ ! ఆ తరవాత కథ విను, నాకింక కాక లేనిన తరివాత కోపపణక్క, ఘమఘమ లాడుకుంటూ. పెరుగూ అన్నం కుమ్మడం ఆరంభించాడు. ఇంతలో మీ అప్పువొచ్చి గుమ్మంబగ్గర నిలబడి కోకిలకంతంతో

“నాన్నా తమ్ముడికి పెళ్ళిచెయ్యాలంటే నాసొమ్ము పెట్టి పెళ్ళిచెయ్యండి గాని దానికొంపముంచి లుబ్ధావుఁధాన్లుకి యివ్వొద్దని” చెప్పింది. దాంతో నీతండ్రికి వెళ్ళికోపం వొచ్చి వుత్తరాపోసనం పట్టకుండానే ఆ పెరుగూ అన్నంతో విస్తరి తీసికెళ్ళి దాన్నెత్తిని రుద్దేశాడు! కంటక శాస్తులు అడ్డుపడబోతే చెంబుతో నీళ్ళు వాడి నెత్తిందిమ్మరించాడు. కరటక శాస్తులుకి కోపంవొచ్చి శిష్యుణ్ణి తీసుకు వాళ్ళవూ రెళ్ళిపోయినాడు.

వెంకటే— దీని పేరేనా యేవిటి మానాన్నంజేబులో వేసుకోవడం ?

గిరి— పేషన్స్! కొసాకి విను. స్కాండల్ కరటక శాస్తులు వెళ్ళిపోయినాడని సంతోషించాను గాని, నీ సిప్టర్ ఫేట్ విషయవైఁ మహా విచారవైంది. నెనే దాని హాజ్యెండ్లైవుంటే, నిలబడ్డసాటున నీ తండ్రిని రివాల్యూతో షూట్ చేసి వుండును. మీ అమ్మ యేడుస్తూ ఒక మూలకూచుంది. అప్పుడైతే వెళ్ళి, నీళ్ళపొయిలో నిప్పేసి, నీళ్ళతోడి, నీసిస్టర్నిస్తానం చెయ్యమన్నాను. సిగర్సు కాల్చుకుండావని అరుగుమీద నేను బిచాణావేసే సరికి, నీ తండ్రికి పశ్చాత్తాపం వొచ్చి తానూ ఆ అరుగుమీదే బిచాణావేసి ఒక్క సిగరయినా కాల్చనియ్యకుండా రాత్రల్లా కబుర్లలో పెట్టి చంపాడోయ్. మొత్తానికి కత్తు కలిపేశాను.

వెంకటే— యాలాక్కలిపారేవిటి ?

గిరి— ఒక పొలిటికల్ మహాస్త్త్రం ప్రయోగించి కలిపేశాను.

వెంకటే— యేవిటండా అస్త్త్రం ?

గిరి— ఒకడు చెప్పిందల్లా మహాబాగుండంకవే. సమ్మోహనాస్త్త్రంవంటే అదేకదా ?

వెంకటే— తెక్కతిచ్చి మాతండ్రిని వొప్పించడానికి బదులుగా ఆయన చెప్పిం దానికి మీరే వొప్పుకున్నారూ ?

గిరి— కుంచం నిలువుగా కొలవడానికి వీల్లే నప్పుడు తిరిగే శైనాకొలిస్తే నాలుగ్గిం జలు నిలుస్తాయి. బాగా ఆలోచిస్తే యిస్సెంటు మారి యేజి కూడుననే తోస్తూంది.

వెంకటే— యిన్నాళ్ళూ కూడదని చెప్పేవారేనా తోటి ?

గిరి— ఒపినియన్ను అప్పుడప్పుడు ఛేంజి చేస్తూంటేనేగాని పొలిటిషను కానేరడు. నాకు

తోచిన కొత్త ఆర్గ్యుమెంటు విన్నావా? యిస్సెంటు మారేజీలు అయితేగాని యంగ్ విడోజ్ వుండరు. యంగ్ విడోజ్ వుంటేనే గాని, విడో మారియేజ్ రిఫారమ్కి ఆవకాశం వుండదు గదా? సివిలిజేషన్ కల్లా నిగ్గు విడో మారియేజ్ అయినప్పుడు, యిస్సెంట్ మారేజీల్లేకపోతే, సివిలిజేషన్ హాల్టవుతుంది! మరి ముందు అడుగు పెట్టలేదు గనుక తప్పకుండా యిస్సెంటు మారేజి చెయ్యవలసిందే యిదివోహా కొత్తడిస్కవరీ; నంబర్ టూ, చిన్న పిల్లల్ని ముసలాళ్ళ కిచ్చి పెళ్ళిచెయ్యడం కూడా మంచిదే అని నేను వాదిస్తాను.

వెంకటే—నుద్దినీ లుక్ష్మావుఁ ధాన్తికి యివ్వడం మంచిదంటారా యెవరిటి ? అమ్మ ఆ సమ్మంధం చేస్తే నూతులో పడతానంటూండే ?

గిరీ—ఫెమి నైన్స్ పూల్పన్నాడు. “పడుపడు అన్న నా సవితే గాని పడ్డనాసవితీ లే”దంది తెవర్తేను. నూతులో పడడం గీతులోపడడం నానెన్స్, ఓ రెండు తులాల నరుకోటి మీనాన్న చేయించి యిచ్చాడంటే మీ అమ్మ ఆమాట మానేస్తుంది. గాని నా ఆర్గ్యమెంటు విను.

వెంకటే—యేవరిటండి.

గిరీ—పెళ్ళనే వస్తువ శుభవాఁ అశుభవాఁ ? మంచిదా చెడ్డదా ? చెప్పు

వెంకటే—మంచిది.

గిరీ—వెరిగుడ్ ! పెళ్ళ నేది మంచి పదా భణవైఁతే “అధికస్య అధికం ఫలం” అన్నాడు గనక చిన్నపిల్లని ఒక ముసలాడికి పెళ్ళి చేసి, వాడు చస్తే మరోడికి, మరోడుచస్తే మరోడికి, యిలాగ పెళ్ళిమీద పెళ్ళి, పెళ్ళిమీద పెళ్ళిఅయి, వీడి దగ్గిరో వెయ్యి, వాడి దగ్గిరో వెయ్యి, మరోడిదగ్గిర మరో వెయ్యి, రొట్టెమీద నెయ్యి, నేతిమీద రొట్టె, లాగ యేకోత్ర వృద్ధిగా కన్యాశుల్కం లాగి, తుదకి

నాలాంటి బుద్ధివంతుణ్ణి పెళ్ళాడితే చెప్పావ్ మజా ? ఇహ సౌఖ్యం పూర్తిగా లభిస్తుంది. ఇహ సౌఖ్యంవుంటే పరసౌఖ్యం కూడా సాధించావేఁ అన్నమాట. యలాగో తెలిసిందా ? ఈజ్ మెంటు హక్కు యప్లాబ్లిష్ అవుతుంది.

వెంకటే—కన్యాశుల్కంకూడ మంచిదంటున్నారేవరిటి ?

గిరీ—మరేవరిటనుకున్నావ్ ? నెవ్వర్తూ బైహొన్నన్నాడు, చేస్తే ఘర్షణవరవేఁగాని తిర పతి మంగలాడి తవరం చెయ్యకూడదు, యీ అస్త్రంతోచే మీ తండ్రి వశ్యం అయినాడు. యింగ్లీషువాడు “థింక్” అన్నాడోయి. ఆలోచిస్తే గాని నిజం బోధపడదు. కాగా ఆలోచించగా, కన్యాశుల్కంలేని మారేజే యీ భూ ప్రపంచంలో లేదు. విన్నావా ?

వెంకటే—యెలాగండి ?

గిరీ—అలా అడగవోయి, యేం ? డబ్బు చుక్కంటేనే కన్యాశుల్క వఁయిందేం ? యిన్నితులాలు బంగారం పెట్టాలి, యింత వెండి పెట్టాలి, అని రూపాయిలకి బదులుగా వెండిబంగారాలకింద ధనం లాగితే, కన్యాశుల్కం అయిందికాదేం ? యీ పెద్దపెద్ద పంతుళ్ళవారంతా యిలా చేస్తూన్నవారేనా ?

వెంకటే—అవును.

గిరీ—యిక దొర్లలోనో ? వాళ్ళతస్సా గొయ్యో, యిల్లుగుల్లచేస్తారోయి; అవిగుడ్డలు కావు. అవి శెంట్లుకావు. అవి జూయల్సుకావు. మారీయేజి సెటిలుమెంటని భోలేదు ఆస్తీ కూడ లాగుతారు, యీ ఆర్గ్యమెంటు నేను చెప్పేసరికి నీ

తండ్రి బ్రహ్మానంద భరితుడైనాడు. లుబ్ధావుధాన్లు వెళ్ళి అన్నిటికన్న పెద్ద నవబొకటి నీకు చెబ్బానువిను

వెంకటే—యెవరిటండి.

గిరి—లుబ్ధావుధాన్లు ముసలాడూ, బిగారప్పిచికా నున్ను, రెండేళ్ళకో మూడేళ్ళకో అమాంతంగా బాల్చీ వేస్తేస్తాడు, అనగా “కిక్స్ ది బకెట్.” దాంతో నీ చెల్లెలు రిచ్చి విడో అవుతుంది నువ్వు పెద్దవాడివైనా తరవాత దానికి విడోమారియేజీ చేసి కాళ్ళవైన కీర్తి అతిసులభంగా సంపాదించ వచ్చును. యెవంటావ్ ?

వెంకటే—అవును.

గిరి—మరో గొప్ప మాట ! యీ సంబంధం అయితే నీకూ నాకూ సంబంధం కలుస్తుంది యి.

వెంకటే—అది నాకిష్టం.

గిరి—రాత్రి నీ తండ్రి, నీకు ప్రాకోర్టు వకాల్తీదాకా చదువు చెప్పిస్తా నన్నాడు ప్రస్తుతం పయోగం పుస్తకాలమాట కదెపాను గాని, వెళ్ళి నుంచి వచ్చిం తరువాత యిస్తానన్నాడు. యీలోగా చుట్టముక్క ల్లాకపోతే గుడ్లెక్కొస్తాయి. సిగర్సుకోసం కావచ్చేవయినా సంపాదించావా లేదా ?

వెంకటే—లేదు. యీ వుదయవల్ల అమ్మ ధుమధుమలాడుతూనే వుంది. మానాన్న పొడుం కోసం కొట్లోనిలువచేసిన పొగాకులోనిది నోకట్ట నోటిలో దాచి తీసుకొచ్చాను.

గిరి—దటిక్స్ లిటిక్స్ ! మరియింతసేపూ చెప్పావుకావేం ? చుట్టల్పుట్టుకొని యీకో విల గోపురంలో కూచుని కాల్చుకుందా రా !

వెంకటే—కోవిల్లో చుట్టకాల్చి వొచ్చునా ?

గిరి—కాలిస్తే కోవిల్లోనే కాల్చాలోయి. దీని పొగ మందర సాంబ్రాణి, గుగ్గిలం యేమూల ? యేదీ కట్టయిలా తే (కట్ట అందుకొని వాననచూసి) ఆహా! యేవి పొగాకోయి ! నిజంగా కంట్రిలైపులో చాలా చమత్కారం వుంది. బెస్టు టోబాకో, బెస్టు గేదెపెరుగు, మాంచిఫీ, అంచేతనేనోయ్ పోయట్టు “కంట్రిలైఫ్ కంట్రిలైఫ్,” అని దేవులాడుతారు.

వెంకటే—మీరూ పోయట్టే గదా ?

గిరి—అందుకభ్యంతర వేవిటి ? నాకూ కంట్రిలైపు యిష్టవేగాని నీవలోలాగ బ్యూటీఫుల్ మెవర్డెస్టు, లవ్ మేకింగూ వుండదోయ్, గ్రాస్ గల్ఫు తగు మాత్రంగా వుంటారుగాని, మాకటికై స్మోల్ ! ఆదోహాటిన్నీ మనదేశంలో

మెయిడను వుండరోయి యంత నేపూ లవ్వేకింగ్ విడోజ్కి చెయ్యాలి గాని
మరిసాధనాంతరంవేదు.

వెంకటే—మీరు విడోమీద చేసిన పోయిట్రీ రాసియిస్తానని యిచ్చారుకారు గదా ?

గిరీ—అడగ్గానే యిస్తే వస్తువవిలవ తగ్గిపోతుంది. అదొహటిన్నీ, మజ్జెండేళ్ళు పోతనే
గాని దాని రసం నీకు బాగా బోధపడదు. అయినా స్వేషల్ కేసుగా నీకు
ఉపదేశం చాస్తాను. నోటుబుక్కు తీసిరాయి,

(గిరీకం చుట్టకాలుస్తూ, మధ్య మధ్య చుట్టచేత పట్టి, ఒక్కొక్క

ముక్క చెప్పగా వెంకటేకం వ్రాసినా.)

THE WIDOW

She leaves her bed at A. M. four,
And sweeps the dust from off the floor,
And heaps it all behind the door,

The Widow !

Of wondrous size she makes the cake,
And takes much pains to boil and bake,
And eats it all without mistake,

The Widow !

Through fasts and feasts she keeps her health,
And pie on pie, she stores by stealth,
Till all the town talk of her wealth,

The Widow !

And now and then she takes a mate,
And lets the hair grow on her pate,
And cares a hang what people prate,

The Widow !

I love the widow ———however she be,
Married again——or single free,

Bathing and praying,
Or frisking and playing,
A model of saintliness,
Or model of comeliness,
What were the earth,
But for her birth ?

The Widow !

యిది నేను రిఫార్మతోడ అచ్యువేసేటప్పటికి టెన్నిసన్ చూసి గుండెకొట్టుకున్నాడు. (చుట్టతాగడం సమాప్తం చేసి) యింటికి పోదాంగా చాలానేపైంది,

(నాలుగడుగులు యిద్దరూ నడిచే సరికి అగ్నిహోత్రావుఁధాన్లు కలియును)

అగ్ని — ఏవఁడి హనుమాన్లుగారూ—మీ పేరేవిటండి !

గిరి—గిరిశం అంటారండి.

అగ్ని—అదుగో, గిరిశంగారూ రాత్రి మనవఁసుకున్న ప్రకారం మగదావాలు గెలుస్తాయనే మీ అభిప్రాయవా ?

గిరి—గెలవకపోతే నేను చెవికద పాముమకు వెళ్ళిపోతాను. మీ వూహపోహలు సామాన్యవైఁనవా ? అందులో “యతో ధర్మస్తతో జయః” అన్నట్టు న్యాయం మీ వక్షం వుంది. బుచ్చమ్మగారి కేసు విషయమై జబ్బల్సార్ హైకోర్టు తీర్మానాహాటి మనకి మహా బింబంగావుంది. మా పెత్తండ్రిగారు యిలాంటి కేసే ఒహాటి యీమధ్య గెలిచారండి.

అగ్ని—దీని కల్లా అసాధ్యం యీ కేసు కాకినాళ్ళో తేవల సొచ్చింది. మా కరటక శాస్తుల్లుని పాపిస్తే యవడో చవలవకిల్ని కుదిర్చాడు వా డెప్పుడూ డబ్బు తెమ్మని వ్రాయడవేఁ గాని కేసుభోగట్టా యేవీఁరాయడు. గడియ గడియకి వెళచావఁలె దూరాభారం గదా ?

గిరి—మీశలవై తే స్తీనురుమీద నేను వెళ్ళి ఆవ్యవహారవఁతా చక్కబెట్టుకు వస్తాను. మా పెత్తండ్రిగారు కాకినాడ కల్లా తెలివై న స్లిడరు, ఆయన పట్టిన కేసు యన్నడూ పోయిందన్నమాట లేగండి.

అగ్ని—మీరు వెళితే నేను వెళ్ళినట్టే. యంత ఫీజయినా మీ పెత్తండ్రిగారికే వకాల్తీ యిద్దాం. యావఁటారు ?

గిరి—మీదగ్గర ఫీజు పుచ్చుకోవడం కూడానాండి ? ఖచుణలు మట్టుకు మీరు పెట్టుకుంటే, ఫీజుఖర్చేకుండానే పనిచేయిస్తానండి.

అగ్ని—మీరలా అంటారన్నె నెరుగుదును. గాని గెలిచింతరవాత మనకి తోచిన బహుమతీ యిద్దాం.

గిరి—యిచ్చినానరె యివ్వకపోయినా సరేనండి

[బుచ్చమ్మ ప్రవేశించును]

బుచ్చమ్మ—నాన్నా అమ్మ స్తానానికి తెమ్మంచూంది.

అగ్ని—ఆలాగే. (బుచ్చమ్మ వెళ్ళిపోతూండగా గిరిశం కేగంటచూసును)

భోజనంచేసిన తరువాత కాయితాలు మీచేతికిస్తానుఁ అవన్నీ సావకాశంగా చూడండి మాయింటితూరు పొరుగు గావాఁవుధాన్లుమీద మందడిగోడ విషయమై మనం తెచ్చిన దావా, లంచపుచ్చుకుని మునసబు అన్యాయంగా కొట్టేశాడు. కుడ్డి కోర్టులో అట్టలు చేశాం; మా వకీలు అతవలపార్టీ దగ్గరకతికి మన కేసు ధ్వంసం చేశాడు. మీవంటివారు నాకు చెయ్యూసరావుంటే రావాఁవుధాన్లు పిల కూడదీసేదును; కానిండిగాని తూర్పుమందడిగోడ రావాఁవుఁధాన్లు దయచే. పడవటి మందడిగోడ మందవాలన్నా లేదా? న్యాయం చెప్పండి. చూడండి దాని మీద యెలా కొంజా యెత్తాడో! క్రిమినల్నుడివించమని భుక్తనలహా చెప్పాడు

[బుచ్చమ్మ ప్రవేశించును]

బుచ్చమ్మ—నాన్నా? అమ్మ స్తానం చెయ్యమంచూంది.

అగ్ని—వెధవముండా సొద! పెద్ద మనుష్యుల్లో వ్యవహారం మాట్లాడుతూంటే రామాయణంలో పిడకల వేట్లాటలాగ అదే పిలవడవాఁ!

గిరి—తప్పకుండా క్రిమినెక్కేసు తావలసిందే, క్రిమిన ల్ప్రోసిక్యూర్ కోడు 171

శక్ష్మ ప్రకారం తెర్తావాఁ? 172లో శక్ష్మ ప్రకారం తెర్తావాఁ?

అగ్ని—రెండు శక్ష్మనూ తాలేవే?

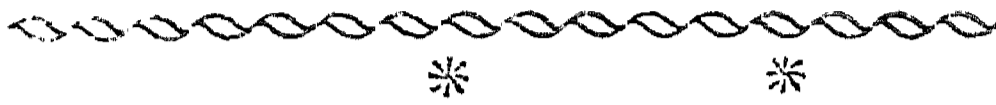
గిరి—నేరంగలప్రవేశం. ఆక్రమణ—రెండు శక్ష్మనూకూడ ఉపచరిస్తాయి సరేగదా కళ్ళతో చూశాను గనక యీ గోడ మీదయినట్టు జల్లీలైగబొడిచి సాత్యం కూడా వలగలను యీగోడ న్నవ్వంగా మీదా న్లాగే కనబడుతూంది.

అగ్ని—అందుకు సందేహం వుండండి, యేమరచియిన్నాళ్ళు వూరుకున్నాను. పెరటి గోడ కూడా చూతురుగా న్నండి అక్కాబత్తుడిముక్కు నులిపి గెల్చుకున్నాను కాని యీ దావాల కింద సిరిపురంభూవిఁ అమ్మెయ్య వలసి వచ్చిందండి, రావాఁవుధాన్లు కేసుకూడా గెలిస్తే, ఆ విచారం నాకు లేకపోవును.

(అందరు నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీ

కన్యాశుల్కము

తృతీయాంకము

౧-వస్థలము. రామచంద్రపురం అగ్రహారంలా

రామప్పంతులు యింట్లో సావిత్రిగది.

[మధురవాణి ప్రవేశించును]

మధు — యీ రామప్పంతులు కథ పైకి వటారం, లోపల లొటారంలా కనిపిస్తూంది. భూములన్నీ తాకట్టువడి వున్నాయిట; మరి రుణంకూడా వుట్టదట. వాళ్ళకి వీళ్ళకి జుట్టుముడేసి జీవనం జేస్తూన్నాడు, యీ వూరు వేగం శవిరించి చెయ్ చిక్కినంత సొమ్ము చిక్కించుకొని పెందరాకె మరోకొమ్మ వట్టుకోవాలి (పాడును) 'తెలియక మోసపోతినే, తెలియక' (పాడుచుండగా రామప్పంతులు ప్రవేశించును.)

రామ — యేవిటో ఆ మోసపోవడం? తరవాత ముక్కేవిటో, పాడూ

మధు — తరవాత ముక్క కేపుంది. మిమ్మల్ని నమ్మి మోసపోయినాను,

రామ — అదేం అలా అంటున్నావు? నిన్ను మోసపుచ్చలేదే? నిర్నయ ప్రకారం రెండొందలూ వట్టంలో యిచ్చాను. నెల కీతం నెలకు ముందే యిచ్చాను. యిహా మోస వేవుంది?

మధు — యేంచిత్రంగా మాట్లాడతారు పంతులుగారూ. నాకు డబ్బే ప్రధానవై నట్టు మీ మనసుకి పొడగడుతూంది కాబోలు. నాకు డబ్బు గడ్డివరక, మీ భూవులు రుణాక్రాంతవై నాయని అప్పట్లో నాకు తెలిశుంటే మీదగ్గిర రెండొందలూ పుచ్చుకొందునా? మీరు ఖర్చు వెచ్చాలు తగ్గించుకుని సంసారం బాగుచేసుకోక పోతే నేను మాత్రం నొప్పేదాన్ని కాను. ఫలానా పంతులుగారు ఫలానా సొన్నంచుకుని బాగువడ్డారంటేనే నాకు ప్రతిష్ఠ. మా యింటి సాంప్రదాయం ఇది పంతులుగారూ, అంతేగాని లోకంలో సాన్లమచ్చని వూహించకండి.

రామ — భూవులు తణఖా అన్నమాట శుద్ధ అబద్ధం యవరన్నారో గాని; నేను మహా రాజులా వున్నాను,

మధు—నా కంటికి మహారాజులా కనవడబట్టే యిల్లూ వాకలి వొదిలి మానం

ప్రాణం మీపాలుచేసి నమ్మి మీవెంట వొచ్చాను. నన్ను మోసం మాత్రం చెయ్యకండి; మిమ్మల్ని పాపం చుట్టుకుంటుంది.

రామ—నేను మోసం చేసే మనిషినేనా ?

మధు—అలాగయితే లుబ్ధావుధాన్లు గారికి పెళ్ళెందుకు కుదిర్చారు ? నాకు తెలియ దనుకున్నారా యేవిటి ? ఆ ముసలాడికి పెళ్ళెందుకు ? మీ కోసవే యీ యెత్తంతాను.

రామ—అహా ! హా ! హా ! యిదా అనుమానం ! కొంచం గెడ్డం నెరుస్తూంది. నన్ను కూడా ముసలాణ్ణుటావా యేవిటి ?

మధు—చట్లకి చావనలుపు, మనిషికి చావ తెలుపూ. అనగా చీకట్లో నడత్రాల్లాగ అక్కడక్కడ తెల్లవెంట్లుక తగిలేనే చమక్

రామ—స్వారస్యం మాచమత్కారంగా తీశావ్ ! యేదీ ముద్దు. (రామప్పంతులు మధురవాణిని ముద్దుబెట్టుకో బోవును.)

మధు—(చేతులతో అడ్డి ముఖము ఓరజేసుకొని) వేళాపాళా లేదా ? లుబ్ధావుధాన్లు పెళ్ళి తప్పించేస్తేగాని నేను ముద్దుబెట్టుకో నివ్వను.

రామ—అంతాసిద్ధవైం తరవాత. నా శక్యమూ ఆపడానికి ? (బలాత్కారంగా ముద్దుబెట్టుకొనును.)

మధు—సత్తు వుందనా మోటతనం ?

రామ—నాసత్తువిచ్చుడేం జూశావ్. చిన్నతనంలో ధ్వజస్తంభం దండతో కొడితే గణగణమని గంటల్లో ఒక గడియ వాగేవి, నాడు జబ్బుచేసిం దగ్గిర్నుంచి డీలా అయిపోయినాను.

మధు—యిదా డీలా ? నా చెయి చూడండి యలా కంది పోయిందో, అన్నా మోటతనం !

రామ—చాప చిరిగినాచద రంతని. నీ ప్రాణానికి యిప్పటి సత్తువే ఉడ్డోలం లా కనవడుతూంది.

మధు—యీ పెళ్ళి మాన్పించకపోతే నేను మీతో మాట్లాడను.

రామ—వెట్టికుదిరింది. రోకలి తలకి చుట్టమన్నాట్ట ! రెండేళ్ళాయి ఆ ముసలి

గాడిద కొడుకుమీద నా లాక్య ప్రాజ్ఞంతా వినియోగపర్చి పెళ్ళినిర్దం చేసి యిప్పు డెలా తప్పించడం ?

మధు—యేం లాక్యం చేశారు ?

రామ—అలా అడుగు. నా బుద్ధి సత్తువకూడ నీకు తెలుస్తుంది. లుబ్ధావుధాన్లు పరమ లోభి వాడిగుణం యిలా వుండబోతుందని పోల్చారే మోఅన్నట్టు చిన్నతనంలో

వ్రాడికి పేరు పెట్టారు. వెళ్ళాడివే వొల్లనూల్ని ధనంవొస్తుందనిఆళ పెట్టించాను

మధు—యలాచేశానీ మహాచిత్రం? పెళ్లెళ్లవం ఖర్చొకొందిగాని, రావడ వెలగా?

రామ—తాక్యవంచే మరేవిఁ టనుకున్నావు? అసాధ్యము సాధ్యం, సాధ్యము అసాధ్యం చెయ్యడవేఁ కదూ? మన సిద్ధాంతిని దువ్వేటప్పటికి నాడేజేశాడను కున్నావు? లుబ్ధావుధాన్లు జాతకం యగా దిగా చూసి శీఘ్రంలో వివాహ యోగంవుందన్నాడు. ఆవివాహంవల్ల ధనయోగంవుందన్నాడు. దాంతోమున లాడికి డబ్బొస్తుందన్న ఆశముందుకీ, డబ్బు ఖర్చొచుండన్న భయంవెనక్కిలా గడం ఆరంభించింది. యితట్లలో పండాగారిక్కడి కొచ్చారు, ఆయన్ని కూడా తయారుచేశాను. లుబ్ధావుధాన్లు అనుమానం తీర్చుకుందావని ఆయనికి జాతకం చూపించేసరికి పండాగారు యేమన్నాడు? “వివాహధనయోగాలు జవిత్రంగా వున్నాయి. అయితేమీకు పెద్ద ఖర్చు. యిప్పుడు మీకుపిల్ల నెవరిస్తారు. పెళ్లెలా అవుతుంది? యిలాంటివి జరగాడానికి వీల్లేని మహాయోగాలు జాతకాల్లో పట్టిన ప్పడు. గొప్పమేజుకు బదులుగా గొప్పకీడు సంభవిస్తుంది. అనగా మీకుమాకకా వోఁ ధననష్టవోఁ, సంభవిస్తుంది. క్రహశాంతి చేసి బ్రాహ్మణ భోజనం బాహుళ్యంగా చెయ్యండి. కొంత జ్యోతి గిబ్బోచేసి అంతటితో అరిష్టం పోతుంది. మంచిరోజు చూసి సూర్య నమస్కారాలు ఆరంభించండి” అని చెప్పేసరికి అవు

ధాన్లు గుండె రెండుచక్కలై వివాహప్రయత్నం ఆరంభించాడు. యిదీ కథ. మధు యేమి కల్పన!

రామ—యింకా వుంది; యిహాను కృష్ణా రాయపురంలో అగ్నిహోత్రావుధాన్లు కూతురు జాతక వెలూవుందట? చప్పడానికి అలవిదు. అదికాలు పెట్టిన యిల్లు వది యిళ్ళాతుందట. అదిపట్టందల్లా బంగార వౌతుందట.

మధు—నిజవేనా లేక అది మీ బనాయింపేనా?
 రామ—అదిమట్టుకు నా బనాయింపుకాదు, అగ్నిహోత్రావుధాన్ల జాతకం అలా బనాయింపాడు. నూ బ్రాహ్మణ్యో యిది వరిసాచే, పెళ్ళిళ్ళలో పంపించేది టహ జాతకవూఁ నిజంవందదు.

మధు—యే మోసం!
 రామ—తాక్యం, తాక్యవచన.
 మధు—రెండింటికి యేవిటో భేదం.

రామ—నమ్మించోట చేస్తే మోసం, నమ్మించోట చేస్తే తాక్యవచన.
 మధు—తాను చేస్తే తాక్యం, మరోడుచేస్తే మోసం అనరాదా? అబద్ధానికి ఆర్థవేఁ విఁటి?

రామ—యావన్నావూ? అబద్ధవచనా? ఉద్యోగధర్మం తాక్యవృత్తి అని. అది వక వృత్తి భగవంతుడు కల్పించాడు. ఆతాక్యవృత్తి యెటువంటిది? నిజాన్ని పోలిన అబద్ధవాఁడి ద్రవ్యాకర్షణచేసేసి, యీధర్మ సూక్ష్మాలు నీకెలా తెలుస్తాయి.

మధు—నాకెలా తెలుస్తాయి నిజవేగాని ద్రవ్యాకర్షణ యలాగ యీ పెళ్ళివల్ల కామ—(తనతో) క్రాసెన్జామినేషను చేస్తుందోయి. దీంతప్పా గొయ్యా (వైకి నీకు మేజువాడి నిర్మయించుకున్నాను కానూ, నీకు పదిరూపాయలసొమ్ము దొరకడం ద్రవ్యాకర్షణ కాదా!

మధు—యేం చిత్రవైచ మనుష్యులు పంతులుగానూ! (తమలపాకు చుట్టతో కొట్ట నేను రాబోతానని రెండేళ్ళ కిందట కలగని, యీ కాబోయే మేజువా. బుద్ధిలో వుంచుకుని యీ పెళ్ళి కావడానికి విశ్వవయత్నం చేశారా? ద్రవా కర్షణ యలాగో నాకు బోధపడ్డది. పెళ్ళికూతుర్ని యిలా కాచేసుకుని. — ద్వారా ముసలాడి మూటా ముక్కా లాగేస్తారు. యంతసత్యకాల సదా యినా ఆమాత్రం ఊహించుకోగల్గు. తేకపోతే నేయంత బతిమాలుకునా యీ పెళ్ళి తప్పించకపోవడవేవి? మీబుద్ధికి అసాధ్యం వుందంటే నను తానా?

రామ—అమాట్నీజవేగాని, అన్నివనులూ ద్రవ్యాకర్షణ కోసవే చాస్తాననుకున్నా

నాయేవిటి, ఆముసలాట్టి కాపాడదావనే, యీ పెళ్ళితల పెట్టాను.

మధు—“చిత్రం చిత్రం మహాచిత్రం” అని కథుంది. అలావున్నాయి మీచర్యలు!

రామ—ఆ కథేదో చెబుదూ, నాక్కథలంటే మాసరదా.

మధు—పోగటిపూట కథలేవిటి. ముందు యీచిత్ర కథేవిటో శలవియ్యండి.

రామ—అది చెప్పేసికాదు. చెప్పు.

మధు—చచ్చకపోతె వొప్పను.

రామ—ఒప్పకేం జేస్తావు?

మధు—యేం జేస్తానా? యీ జడతో కొడతాను, శాస్త్రంలో కాముకులకు చెప్పి ఆయుధవిడి.

రామ—నేను దెబ్బలికి మనిషినికాను. శాస్త్రం గీత్రం వొక వక్కనుంచి మో సరసం మాను. చెప్పమంటే చెబుతాను గాని అలాంటికబుర్లు నువ్వు కూడదు. మరేంలేదు. లుబ్ధావుఠాస్లు వెధవకూతురు, మీనాక్షి ప్రవ మంచిదికాదు. నాలోజుల కొహమారు అది పీకలమీదికి తెస్తూంటుంది పో వాళ్ళు బెదిరించి పదిడబ్బులసొమ్ము లాగేస్తూంటారు. డబ్బు ఖర్చంటే ము లాడికి, ప్రాణపోకట, సంసారంకూడా మీనాక్షి దూఱర చేస్తుందంటాడ వెళ్ళయితే దాని ఆట కడుతుంది.

మధు—మీనాక్షి ప్రవర్తన జాగుంది కాదంటూ మీరేచెప్పాలి? మీరు కంట

శరవాత యే ఆడదాని ప్రవర్తన తిన్నగా వుంటుంది?

రామ—అదుగో చూశావా? అలా అంటావనే కదూ చప్పనన్నాను.

మధు—యీచిక్కులు నాకేం తెలియవు. పెళ్ళి మానిపించెయ్యండి.

రామ—యీ వెళ్ళిలో నీమేజువాణి పెట్టి పదిరాళ్ళిప్పిస్తాను మాటాడ గూరుకో.

మధు—(ముక్కుమద నీలుంచుకొని) లుబ్ధపుథాన్లు యదట నేను మేజువాణి ఇం!

రామ—వేరువాడుగాని, సఖలో పెద్దన్నే నేకదూ ?

[హెడ్ కనిస్టేబ్ చుట్టకాలుస్తూ ప్రవేశించి కుర్చిమీద కూర్చొనును]

హెడ్—రామప్పంతులూ ! యిన స్పెక్టరికే టోపి వేశావటే ?

రామ—(హెడ్ కనిస్టేబు చెవిలో) గారూ గారూ అనవయ్యా.

హెడ్—యెప్పుడూలేంది గారేవిటి, గీరేవిటి, చింతగారు ?

రామ—ఆడవాళ్ళున్న చోటికి తోసుకు రావడవేనా, అన్నా !

హెడ్—ఆడవాళ్ళంటున్నావు. నువ్వు కూడా అందులోనే జమాయేవిటి? అహా!
హా!

రామ—హాస్యానికి వేశాపాళా వుండాలి.

హెడ్—నేను హాస్యంకోసం రాలేదు; యిన స్పెక్టరు పేరు చెప్పి రావినాయడి

దగ్గర పాతిక రూపాయలగావట, యిలా యందరిదగ్గర లాగాడో రామం
ప్పంతుల్ని నిబ్బున్న పాట్లాన్ని పిలకట్టుకు యీడ్చుకురా అని నాతో ఖచితంగా
చెప్పి యిన స్పెక్టరు పాలెం వెళ్ళిపోయినాడు.

రామ—చిన్నప్పుడు వొక్కొక్కరో చదువుకున్నాం యిన స్పెక్టరు నేనూను. అంచాత
అతని పిలక నేనూ నాపిలక అతనూ లాగినా ఫర్వాలేదు. రావినాయడి
మాటమాత్రం శుద్ధాబద్ధం. మీరు ముందు వదండి, గుఱ్ఱం కట్టించుకుని స్టేషను
దగ్గర కలుస్తాను.

హెడ్—నే వెలావొస్తాను నీతోటి; నాకు వొల్ల మాల్నవనుంది. ఒక కనిస్టేబుని
నీతో పంపిస్తాను.

రామ—(హెడ్ చెవులో) నాయింట్లో మాత్రం నకార వ్రయోగం చెయ్యకు, నీ
పుణ్య వుంటుంది.

హెడ్—అదా నీహోష! అలా క్కానియి, (నిష్క్రమించును.)

రామ—(తనలో) అదుగో మళ్ళీ ఏకవచనవే కూస్తాడు! (వైకి) యవత్రా అక్కడ.

నౌఖ—(ప్రవేశించి) సీతంబాబు.

రామ—గుఱ్ఱం కట్టమను.

నౌఖ—సీతం బాబు, (నిష్క్రమించును.)

రామ—చూశావూ మధురవాణి నేన్నిలబద్ధచోట రూపాయలు గలగత్రాల్తాయి,
యీ యిన స్పెక్టరుగాడికి యీ తాలూకాకి వొచ్చింతరవాత అయిదారువేలు
యిప్పించాను. వీధి తలుపు వేసుకుని, సంగీతసాధకం చేసుకో, విద్యపంటి
వస్తువులేదు. (గుమ్మండాణి నాలుగడుగులుచెళ్ళి తిరిగివచ్చి) అప్పుడే వీణ

తీసావు? యీవూళ్లలో మాదుర్కార్లున్నారా; నా స్నేహితులవనీ, బంధువులవనీ వేరు చెట్టుకొస్తారు, రానీకునూ (తలుపు వైనించి వేసి) గడియ వేనూకో, (నిష్క్రమించును.)

౨-వ స్థలము, రామప్పంతులుయింట్లో పడకగది.

[మధురవాణి తివాసీమీద కూచుని వీణ వాయింపుచుండును

వాయిద్యం ముగించి]

మధు—విద్యవంటి వస్తువలేదు, నిజమే—ఒక్కటితప్ప—అదేవింటి? విత్తం. డబ్బు

రానివిద్య దారిద్ర్యహేతువ. యీవూళ్లలో నారదుడువొచ్చి పాడితే నాలుగు దమ్మిడిలివ్వరు, గనక యీవీణ యిటు పెడదాం. హెడ్డు కనిస్తేబు సొజ్జచేసి వెళ్ళాడు. అతడు యిచ్చేది చచ్చేది లేదుగాని, జటీలేవైనా వొస్తే ఓ వొడు కాసాడు.

(వీధి తలుపు తట్టబడును)

వొచ్చాడు కాబోలు, (తలుపుదగ్గరకివచ్చి) యవరు మీరు? బంధువులా?

(తలుపువతల కరటకశాస్తులు, కన్యవేషంతో శిష్యుడున్నూ.)

కర—ఆవద కడ్డం బడ్డవారే బంధువులు, మేమ్మీకు బంధువులం కావుగాని, మీరు మాకు బంధువులు కాగ్రలు.

మధు—నాస్తులా?

కర—(తనలో) యీంతా విన్నట్టుంది (వైకి) నాస్తుం కట్టడానికే వొచ్చాం.

మధు—దేంతో కడతారు?

కర—(తనలో) యీ వేశ్య మధురవాణి కాడుగద? కంతాన్ని పోలిన కంతం

వుండకూడదా? (వైకి) నాస్తుం కట్టడానికలా వున్నది వక్కలేగదా టంకం?

మధు—యేమిటో ఆ టంకం?

కర—బంగారం!

మధు—మా వంతులుగారికి మీరు నాస్తులూ, బంధువులూ కూడా కాకపోతే తలుపు

తియ్యొచ్చును. (తలుపు తియ్యొచ్చును.)

కర—(తనలో) ఆరే! మధురవాణి!

మధు—(మక్కుమీద వేలుంచుకొని) చిత్రం!

కర—యేమిటి చిత్రం?

మధు—యీ వేషం !

కర—ఉదరనిమిత్తం బహుకృతవేషం; యిది దేవుడిచ్చిన వేషవేషము.

మధు—నాదగ్గిరేనా మర్మం ? యీ పిల్లెవరో ?

కర—నా కొమార్తె.

మధు—నాటకవల్లం చెడి పొగటివేషాల్లో దిగించా ? పెట్టి పుట్టారుగదా యెల యీ అవస్థ ?

కర—నీదయవల్ల దేవుడిచ్చిన స్థితికేం లోపంరాలేదు. నిన్ను చూదావని వొచ్చాను.

మధు—యిన్నాళ్ళకై నా యీ దీనురాలు మీకు జ్ఞాపకంరావడం అదెంతగాదు ?

కర—నీలాంటి మనిషి మళ్ళీ వుందా ? నిన్ను చూడడం బ్రహ్మానందం కాదా ? నీ

దగ్గిరకి రావడం, చేదనా యిన్నాళ్ళు రాలేదనుకున్నావు ? డిప్టీ కలక్టరుగారి

కుమా ర్రత్నంగారు నిన్ను చేపట్టారని తండ్రికి తెలిసినతరవాత, నేనుగానీ నీ యింటికి వొస్తే పీక ఉత్తరిం చేస్తాడేమో అనే భయంచాత కొంచ యడబెట్టి యితడికి యెప్పుడు బదిలీ అవుతుంది, మా మధురవాణ్ణి యెప్పుడు చూస్తాను

అని దేవుణ్ణి నదాప్రార్థిస్తూ వుంటిని. నువ్విక్కడెన్నాళ్ళాయి వున్నావు ?

మధు—డిప్టీ కలక్టరుగారి కుమార్తెత్నంగార్ని, తండ్రి, చదువుపేరు పెట్టి చన్నపట్టం

తగిలిన రెండు నెల్లదాకా అయననాస్తుడు గిరిశంగారి ద్వారా డబ్బు పంపించాడు. ఆతరవాత మొన్నటిదాకా గిరిశంగారు నన్ను వుంచారుగాని, డబ్బుకి యటాముటీగా వుండేది. నా యింటికి వచ్చిన వాడల్లా తనకొడుక్కి దోస్తీ అయివుంటాడని డిప్టీ కలక్టరు అనుమానిస్తాడేమో అని పేరు గలవాడెవడూ నా యింటికి రావడం మానేశాడు. సంజీవరావుగారి అల్లరి కొంచం మరు పొచ్చిందాకా వై నుందావని యీ వూరొచ్చాను.

కర—(ముక్కుమీద వేలుంచుకొని) గిరిశం నిన్నుంచుకున్నాడా ? మా మేనల్లుడికి

చదువు చెప్పడానిక్కుదురుకుని మా వాళ్ళింట్లో చేరాడు. వాడికి పెందరాళే ఉద్యాసన చప్పాలి.

మధు—(ముక్కుమీద వేలుంచుకొని) నాదగ్గిరకు వచ్చినవాడల్లా చెడిపోయినాడో ? నాదగ్గిరకు మీరు రాకుండా అవరోధం కలిగిందని యిప్పుడే డిప్టీ కలక్టరుగార్ని

తిట్టారే. ఆయనకంటె మీన్యాయం యేంబాగావుంది ? నా దగ్గిరకు వచ్చినందుకు, మీ శార్యగారు ముందు మిమ్మల్ని మెడబట్టుకొని యింట్లోంచి తర

వ్వలిసింది. తనకిరోట్టా, ఒకడికి ముక్కానా ?

కర—క్రియలలో అంతకరకూ జరక్కపోయినా మాటల్లో ఆమర్యాద ఆమెషా నాకు జరుగుతూనే వున్నది.

మధు—(చిరునవ్వుతో) యీయిల్లాలు మాపంతులు కంటబడితే యీవిడ గుట్టుబట్ట బయతొతుంది.

కర—యిల్లాబళ్ళేస్తున్నా వేం అప్పుడేను? కన్నెపిల్ల; దీన్ని పెండ్లి చేయడానికే, సీదగ్గిరికి తీసుకొచ్చాను.

మధు—మాపంతులుకేనా పెళ్ళి?

కర—“ఏకానాకి నుందరీవావరీవా,” అన్నాడు. త్రిలోకనుందరివి నువ్వు దొరికిం తరవాత నీ పంతులుగారికి యింకా పెళ్ళెందుకు?

మధు—ఇతే మరెవరికి పెళ్ళిచెయ్యం? నాకా యేవిటి? ఆలాగైతే, నైయే! మొగవేషం వేసుకొని, పెళ్ళిపీటలమీద కూర్చుంటాను. యిలాంటి పెళ్లాం దొరకడవెలాగ? జగత్ప్రసిద్దులైన కరటకశాస్తులుగారి అల్లుణ్ణి కావడం యెలాగ? దివ్యనుందర విగ్రహావని పొగడగానే నాబుజాలు పొంగుతా యనుకున్నారు కాబోలు? యీకొల్లదగ్గర నాబోట్లు దివిటినుందర దీపాలు. ఆడది మెచ్చిందే అందం! మొగాడి కన్ను మసక. మీకేం తెలుసును? మరి నా వెళ్ళాన్ని నాకిచ్చేసి మీతోవని మీరు వెళ్ళండి, (శిష్యుడి చెయిపట్టిలాగును)

శిష్యు—మాశావురా నాన్నా యలా వట్టుకుందో?

మధు—(అవుకోలేకుండా నవ్వుతూ) శ్వాకాము! యిదేనా పెద్దమనిషి తరహా! యిరుగుపొరుగమ్మ తేవంటారో మొగుడు పిలిస్తే వెళ్ళకుంటేను?

శిష్యు—కొడుకుంది కాబోల్రానాన్నా, యిటి కెళ్ళిపోతాం, రా!

మధు—యేంనంగ నాచివే? తరవాత పెళ్ళిచేసుకుంటాను, అంరాకా ముద్దయ్యి (ముద్దెట్టుకొనను.)

కర—నేరని పిల్లని చడగొడుతున్నావు.

మధు—నాలాంటి వాళ్ళకి నూరుమందికి నేర్పి చెడగొట్టగలడు. యవరిశిష్యుడు?

యీకన్నెపిల్ల నోరు కొంచం చుట్టవాసన కొడుతూంది!

కర—అంచితే కాబోలు డబ్బీలో చుట్టలు తరుచు మాయ వౌతూంటాయి. మధుర వాణి! నేవుణ్ణాకు నిన్ను చూపించాడు పంతుల్లేని సమయం కనిపెట్టి వొచ్చాను; మళ్ళీ అతడొచ్చేలోగా నామాటలు నాలుగుగావిని మాకు వొచ్చిన చిక్కు తప్పించు.

మధు—మీకొచ్చిన చిక్కెవిటి? నేం చెయ్యగలిగిన సహాయ వేవిటి?

కర—చిక్కన్నా చిక్కుకాదు. విను, యీవూళ్ళో గిరిశం పెత్తలికొడుకు లుబ్ధావు

ధాన్లని ఓ ముచలాడున్నాడు; వాడికి మా మేనగోడల్నివ్వడానికీ మాతావ

నిశ్చయించాడు. యీ సంబంధం చేస్తే నా చెల్లెలు నూతులో పడతానని వొట్టేసు

కుంది. యేం పుపాయం చాస్తావో, దాని ప్రాణం కాపాడాలి.

మధు—యీపిల్లని అంతకి తక్కువ సొమ్ముకి అమ్మితే, లుబ్ధావధాన్లు చంకలు గుడ్డు కుని చేసుకుంటాడు. అతనిదాకా యెందుకు నేనే కొనుక్కుంటాను.

కర—చూపితే అందుకుపోయేదానికి నీకు మిక్కిలి చెప్పాలా యేవిటి?

మధు—యిదివరకి నిర్ణయవైన సమ్మంధం యేమ్మిష పెట్టి తప్పించడం?

కర—నీబుద్ధి కసాధ్యం వుందా? డబ్బు కసాధ్యం వుందా?

మధు—బుద్ధికి అంతా అసాధ్యవేగాని, డబ్బుకి యక్కడా అసాధ్యంలేదు. యీ పెళ్ళిలో మాపంతులుకో పదిరాళ్ళు దొరుకుతా యనుకుంటున్నాడే?

కర—నాసంబంధం చేసుకుంటే నేను యిరవై రాపాషాణాలు యిస్తాను,

మధు—నరే గాని నాటకంలో యంతహాస్యవైనా చెల్లుతుంది. నటనలోకి హాస్యం తెస్తే యేవి మూడుతుందో ఆలోచించారా?

కర—మధ్యనీకొచ్చిన ఫర్వా యేవిటి? నాకొచ్చిన ఫర్వా యేవిటి? యీకత్తెర మీసం, కత్తెర గెడ్డం కడిగేసుకుని నాతోవని నే వెళతాను. యీకోక నీకొచ్చిన పాగేసి మాళిమ్మడు వెళతాడు. ఆతరవాత యిదేవిటమ్మా యీ శత్రవని నువ్వు నలుగురమ్మలక్కలతోపాటు ఆశ్చర్యపడుదువుగాని, మీపంతులుతో సిఫార్సుచేసి యీ మంత్రం యలా సాగిస్తావో గట్టి ఆలోచనచెయ్యి.

మధు—మాపంతులు వక్కడివల్లా యీవని కానేరదు.

కర—మరియంకా యవరికాళ్ళు వట్టుకోవాలో చెప్పు?

మధు—మాపంతులుతో మాట్లాడం ఐనతరవాత అవుధాన్లు కూతురు మానాస్తం మీనాక్షిని తండ్రికి తెలియకుండా చూసి, ఓ రెండుపెద్దకానులు యిస్తానని చెప్పండి. ఆపై నిసిద్ధాంతిని చూసి అతనికి ఆలాగే ఆశ పెట్టండి. యీ వనికి సిద్ధాంతే కీలకం. నేను తెర వెనకనుంచి నమయోచితంగా హంగుచాస్తాను.

కర—నీమాటవెరే నే చెప్పాలా? నిన్ను సంతోషపెట్టడం నాకు విధి.

మధు—ఆమాట మీరు శలవివ్వడం నాకు విచారంగావుంది. వృత్తిచేత వేశ్యని గనక చెయ్యవలసినచోట్ల ద్రవ్యాకర్షణ చేస్తానుగాని, మధురవాణికి దయా దాక్షిణ్యాలు సున్నఅని తలచారా? మీతోడబుట్టుకి ప్రమాదం వొచ్చినప్పుడు నేను డబ్బుకి ఆళిస్తానా? యటుంచి యెటొచ్చినా కాపాడతాడు, పొద్దు కనిమేబుకుమాత్రం కొంత నిశించెపుదాం. అతగాడు యిప్పుడే వస్తాడు, మాట్లాడతాను, మీరు యిక్కడ కూచోండి,

కర—స్వాధీనుడేనా? కొంప ముంచడుగద?

మధు—గుణం. (నిష్క్రమించును.)

కర—కూచుంచాం రా.

శిష్యు—నాపే రేవిటండోయి ?

కర—కొంపముంచుతావు కాబోలు! నువ్వి! నువ్వి! మధురవాణ్ణి చూడగానే మతి పోయిందా యేవిటి?

శిష్యు—దాని నవ్వు వట్టుబడాలని నిదానిస్తున్నాను.

కర—సబ్బు అన్నమాట జ్ఞాపకం వుంచుకుంటే నువ్విఅనే పేరు జ్ఞాపకం వుంటుంది.

(రామవృంతులు గుఱ్ఱందూరాన్నదిగి నడిచివచ్చి)

రామ—(కరటకశాస్త్రితో మెల్లిగా) లోపలికెవరై నా వెళ్ళారా ?

కర—(గట్టిగా) యవరో యిద్దరు ముగ్గు రొచ్చారుగాని మీయిల్లాలుగారొచ్చి పైకి పొమ్మని గెంచేశారు.

రామ—మీరెవరు? యెందుకొచ్చారు ?

కర—మాది కృష్ణాతీరం. నాపేరు గుంటూరుశాస్తుల్లంటారు. తమదగ్గర రాచకార్య వుండి వొచ్చానండి.

వీధిలోనుంచి జవాను—“యినస్సెకటరుగారు నే వొచ్చిందాకా మఱ్ఱిచెట్టు కింద గుఱ్ఱాన్ని నిలబెట్టుంచుతావన్నారు. రూపాయలు వేగం యివ్వండి.”

[మధురవాణి ప్రవేశించును]

రామ—యవరు వొచ్చారట ?

మధు—యవరోస్తారు ? మీ నాస్తులట! తగిలాను.

జవా—రూపాయలండోయి.

రామ—(మధురవాణితో) యేదీ మొన్న నీకిచ్చిన రూపాయలు ? సాయింత్రం మళ్ళీ

ఫిరాయిస్తాను. యీనై తాను ప్రాణం తింటున్నాడు.

మధు—మీరిచ్చిన రూపాయలు వట్లంతోలేకాను. నేను డబ్బిక్కడ దాచుకుంటే మా

తల్లక్కడ కాలక్షేపం చెయ్యడవెలాగ ?

రామ—వొట్టెల్లాలు!

మధు—(తాళములగుత్తి మొలలోనుంచితీసి రామవృంతులుమీద విసిరి) చూసుకోండి

రామ—(బజం తడువుకుంటూ) దురహంకారం కూడదు! విసిరికొడితే రెబ్బ తగల్గినుకున్నావా యేవిటి ?

మధు—దుష్టుమాటలనగా తగిలే తప్పా ?

జవా—యేవఁయ్యోయి, పోయి, రూపాయి లిచ్చావుకావని యినస్సెక్టరుగారితో చెబుదునా ?

మధు—(మెడలో రానుతీసి) యిది తాకట్టువుంచి కావలసినసొమ్ము తెచ్చుకోండి.

రామ—(తనలో) =హా! యేమీ యోగ్యమైనమనిషి! నేనుపోని అనుమానాలు నడకూడదు!

కర—వంతులుగారూ యెన్నిరూపాయలు కావాలండి?

రామ—పాతిక.

కర—నే దాఖలేస్తాను. (జవానుకు యిచ్చును)

రామ—ధనజాతకానికి డబ్బలా వొస్తూంవుంటుంది యేవిటి మీరాచకార్యం?

కర—యిది నాపిల్లండి, దీనికి వివాహం చేయించి అనుకృతం తమరు కట్టుకోవాలి.

రామ—వివాహం చేయించడానికి నేను వైదీకిని కాను. నాకు మంత్రాలు రాజే?

(చుట్ట, జేబులోంచితీసి కొన కొరికి) యేవంటావు మధురవాణి? అగ్గిపుల్ల.

మధు—(అగ్గిపుల్ల అందిస్తూ వంతులునుంచి శిష్యుడివేపూ, శిష్యుడినుంచి వంతులు వేపూ కోవముతో చూసును)

కర—మంత్రవన్నప్పుడు వైదీకపవాడిదేం మంత్రవండి? యీ రోజుల్లో వైదీక మంత్రాల మహిమ పోయిందండి. మంత్రవంటే నియోగ ప్రభువుదే మంత్రం తమవంటి స్రయోజకలకు మంత్రం మాటాడతుందండి.

రామ—మధురం! యేవంటావు? యీపిల్లన్నె పెళ్ళిచేసుకుందునా?

మధు—(రామవంతులు వేపూ శిష్యుడివేపూ చురచుర చూసి నిష్క్రమించును.)

రామ—సొగసుకత్తెలకి అలకకూడా అదో శృంగారం నుమండి, శాస్తులుగారూ!

కర—వైదీకపాళ్ళం మాకా శృంగారాలు యలా అనుభవవౌతాయండి? మాయిల్లాళ్ళకోక్కోవంవస్తే చీపురుగట్టలు యెగురుతాయండి. సరసవన్నది వుస్తకాల్లో చవవడవేగాని మాకు అనుభవవేద్యం కాదండి. శ్రీకృష్ణమూర్తివారు రాధికతో కలివిస్తున్నారు, ఓ రాధికా నీకోపం తీర్చుకోవాలన్న ప్షాయనా “ఘటయ భుజబంధనం రచయ రద ఖండనం, యేనవాభవతి సుఖజాలం” అనగా యేవం చున్నాడంటే కవీశ్వరుడు, చేతుల్లోట ఉక్కిరి విక్కిరి అయ్యేటట్టుగా కాగలించుకో, మరిన్నీ పెదినలు రక్తాలోచేట్టు కొరికెయ్యి. అంభున్నాడు.

రామ—(మధురవాణి వెళ్ళినగుమ్మమువేపు చూసి) ఉన్నలేకనే ముప్పందం. మధురవాణికి మాత్రం యీ వెట్టి మొట్టి కవిత్వాలు చెప్పకండి. నాలాంటి మృదువర్లు మోటసరనం నహించరు.

కర—ఆమె మీశార్య కాదండి? సంసారికన్నా మర్యాదగావుంది యీవేళ్ళ! మీది యేవదృష్టం.

రామ—యెంపిక, యెంపికలోవుందండి, మీరాచకార్యం చెప్పారుకారు.

కర—లుళ్ళావుధాన్లుగారికి తమకి చాలా స్నేహవని విన్నాను. ఆయన తమనూట అడుగు ఠాటరట?

రామ—అగాడిరకొడుక్కి ఒకరితో స్నేహం యేమిటండీ? వాడి ప్రాణానికి డబ్బు కిలంకి, డబ్బుకి వాడికి స్నేహంగాని మరి యవరితోనూ స్నేహంలేదు. అయితే వాడికి వ్యవహారజ్ఞానం లేకపోవడంచాతా, కోట్లకాంటే భయంచాతా, నాసలహా లాక బతకలేడు, వాడే అన్నమాటేచిటి, యీతాలూకాలో సివిలు మేజిస్ట్రేట్లు యెక్కడొచ్చినా రామప్పంతులు పప్పులేని పులగం వుండదు.

కర—అమాటవినే తాము నియోగ ప్రభువులు, ముత్రబలంచాత చక్రం అడ్డేస్తారని తమన్ని వెతుక్కొచ్చాను. మాపింజిల్లకొడుకు బియ్యో బియ్యల్ పాసయినా దండి, డిప్టీకలక్టర్ చీస్తున్నాడు. బంధువులకి అతనివల్ల గడ్డిసరకంత సాయం లేదుగదా? మీదిమిక్కిలి కూరానారా యవళ్ళయినా గృహస్థులు గృహస్థ మర్యాదకి పంపించి, తల్లయినా పెళ్ళాంఅయినా అవి పుచ్చుకుంటే, తిరగ గొట్టేందాకా అభోజనం కూచుంటాడు! పెట్టడానికి పుచ్చుకోవడానికి నియోగప్రభువులు తమకి చెల్లిందిగాని, మావాళ్ళ ఉద్యోగాలు మంటిగడ్డ ఉద్యోగాలండి, “ఇయ్యా ఇప్పించంగల అయ్యలకేగాని మీసమన్యులకేలా రెయ్యకి లేవా కారెడు” అని కవీశ్వరుడన్నాడు.

రామ—యీ యింగిలీను చదువులు లావైనకొద్దీ వైదీకులే అన్నమాటేచిటి అడ్డ వైన జాతులవాళ్ళకి ఉద్యోగాలవుతున్నాయి గాని యంత చదువుకున్నా మీ వైదీకప్పంతుళ్ళవారికి మాచాకచక్యాలబ్బుతాయండీ? మాలొక్కం మాతో స్వతహాగా పుట్టినది మీరు తెచ్చిపెట్టుకున్నది. యెరువుసరుకు యెరువుసరుకే. వినారా? మీవాళ్లు లంచాలు పుచ్చుకోవడం చాతకాక, వతివ్రశలమని వాషం వేస్తారు.

కర—అదేవతకవైతే అది అమ్ముకు బతకనాఁ అన్నట్టు మావాళ్లకే చాతయితే నాకు యీ అవస్థేవండీ? మావాడు పదిమంది పాటీలతో చెబితే పదిరాళ్ళ సొమ్ము దొరుకును. యీచిక్కులు లాక పోవును.

రామ—యెచిటా చిక్కులు ?

కర—రుణబాధ చాలా లావుగా వుందండి. రేపటి పున్నంలోగా ఒక దస్తావేజు తాలూకు రూపాయలు చెల్లకపోతే దావాపడిపోతుందండి. యీపిల్లని నల్ల బిల్లిలో వెంకటదీక్షితులుగారికి పదహారు వందలకి అమ్మ నిశ్చయించుకొని తీరా వొచ్చేసరికి యిప్పట్లో రూపాయలివ్వలేం, పెళ్లయిన నెల రోజుల్లో యిస్తావన్నారండి, అందుచేత అది వొదులుకొని లుబ్ధావుధాన్లుగారు విహవా ప్రయత్నంలో పున్నారనివిని తమ దశకానానికి వొచ్చానండి. యిదిగాని తాము సమకూరుస్తే పదివరహాల సొమ్ము దాఖలు చేసుకుంటాను.

రామ—నేను నలభై యాభై రూపాయల వ్యవహారాల్లో జొరబడేవాణ్ణి కాను.

కర—తాముచేసే సగుపాయాన్ని బట్టి యెంతయినా దాఖలుచేసేవాణ్ణి నండి నా రుణాలు పదహారు వందలుంటాయండి. అవైని యెవోచ్చినా తాము దాఖలు చేసుకోండి.

రామ—“ఐతే, గియ్యే” జేరాలు మాకవసరం లేదు, అగ్నిహోత్రావుధాన్లకి ఁదైవి మిది వొందలిస్తున్నాడుగదా, అందుకు సగానికి సగం తగ్గితేనేగాని అవుధాన్లు ఆ సంబంధం మాని మీ సంబంధం చేసుకోదు అందులో మీ రుణాలు తీరే దేవిఁటి నాకిచ్చేదేవిఁటి? యేవైఁతేనేవిఁ? ఆ వ్యవహారం యలాగా మించి పోయింది. పదిరోజులకిందటొస్తే భొక్తుపరుస్తును. ఆ సంబంధం భోగట్టా మొదట నేనే తెచ్చాను నా చేతులోంచి ఆ వ్యవహారం పోలిశెట్టిలాగేశాడు. కృత్యాద్యవస్థమీద మధురవాణి మేజువాణికి వాణ్నొప్పించేసరికి నా తాతలు దిగొచ్చారు. మరివక ఉపాయం చెబుతాను వినండి. మీకు మయినరు కొమా ళ్లున్నారా?

కర—చిన్న వాడికి మయినారిటీ దాటి మూడేళ్ళయిందండి

రామ—అయితే యిహాలేందేవిఁటి? ఆ కుఱ్ఱవాడు మయినరని వాదిద్దా.

కర—సాక్ష్యం యలావొస్తుందండి?

రామ—ఓ హో హో! మీకు యేమీ తెలియదే! యిలాంటి వ్యవహారాలు నా తలమీద యెన్ని వెంక్రొకలున్నాయో అన్ని మోసేశాం, విన్నారా? ఉర్లాం బసవరాజుగారి సంభావనలేనే సాక్ష్యాలక్కుడా గేజటార్డ్ చేశాం. కుండ నాలు వేసుకున్నవారికి ఓ రూపాయి జూఫా.

కర—జాతకంవుందిగదా యేంసాధనం?

రామ—కాకితవైఁతే అగ్నిపుల్లతో ఫైసల్! తాటాకై తే నీళ్ళపొయ్యి! కొత్తజాతకం బనాయించడం అయిదు నిమిషాలు పని. మా సిద్ధాంతమట్టుకు నాలుక్కూ లాలు చల్లగావుండాలి. నాదగ్గర పాతతాటాకులు అలేఖాలు అటకనిండా వున్నాయి. ముప్పైయేళ్లనాటి కాకితాలున్నాయి. రకరకాలు సిరాలు న్నాయి. ఒక నూఱ్ఱూపాయిలు నాకు ఫీజుకింద యిచ్చి ఖర్చులు పెట్టుకొండి. గ్రంథం నడిపిస్తాను.

కర—దారి ఖర్చుకోసం తెచ్చిన రూపాయలు మీకు దాఖలుచేశాను, మరి బుర్ర గొరిగించుకుందావంటే దమ్మిడిలేదు. కోట్లకంటే తిరగడానికయినా చేతిలో ఓడబ్బు సొమ్ముండాలిగదా? యిదోహారే టొంపలా నాతోవుంటే యలా గండి కోట్లకంటే తిరగడం? తమ తొక్కానికి అసాధ్యవన్నది వుంటుందంటే నేనమ్మజాలను. యలాగయినా కదిర్న సంబంధం తప్పించి, మాసంబంధం కుదిరి నాకు యిచ్చే సొమ్ములో పదోవంతు తాము అంగీకరించి మిగిలింది

నాకు దయచెయ్యండి దీన్ని మొగుడింట అప్పజెప్పి ఆపైన యీ గ్రంథం యేదో కొస చూసిందాకా తమర్ని అంటగాగి వుంటాను.

రామ—పదోవొంతు పనికిరాదు. మా బేరం యెప్పుడూ సగానికి సగం.

కర—సంగోరు మీకిస్తే మరి నేను గుణాలేం తీర్చుకోను ?

రామ—గుణా తీర్చుకో అఖర్లేకుండా గ్రంథం జరిగిస్తాంకదూ ? అప్పుడే మీచేతులో రూపాయలు పడడానికి సిద్ధంగా వున్నట్లు మాట్లాడుతారేవీటి ? నేను యంత శ్రమపడ్డ పైనిపతకం తిరగాలి ? అది ఆలోచించారా ?

కర—తాము అలాఅంటే నేనేం మనివిచెయ్యండి ? రక్తం మాంసం అమ్ముకుంటూ న్నప్పుడు ఆ నానికూడయినా సంతృప్తిగా దొరకడం న్యాయంగదండి ? వ్యవహారాల తొట్రుబాటుచాతనూ పిల్లకట్టు దప్పివుండడం చాతనూ, తొందరబడుతున్నానుగానండి, కొంచం వ్యవధివుంటే రెండువేలకి పైగా అమ్ముకుందునండి.

రామ—“ అయితేగియితేలు ” అనుకున్న లాభం లేదని చెప్పానుకానా ? ఐదో వొంతుకు యేవంటారు ?

కర—యీపాపపు సొమ్ముకే తమరు ఆశించాలా అండి ?

రామ—పాపపు సొమ్ము మాదగ్గిరకిరాగానే పవిత్రవైపోతుంది. ఒహాళ్ళ కివ్వడం కోసవేగాని నాక్కావాలా యేవీటి ?

కర—ఒకే కానియ్యండి,

రామ—యిక నా ప్రయోజకత్వం చూడండి. మధురం ! మధురం ! కాకితం, కలం సిరాబుడ్డి తీసుకురా. మామోలు సిరాబుడ్డి కాక గూట్లోది పెద్దసిరాబుడ్డి తే,

మధు—(అవతలనుంచి) నాకంటే మధురం కంటబడ్డ తరవాత నేనెందుకు ?

రామ—ఆడవాళ్ళకి అనుమానం లావండి. వింటున్నారా ? అదో ముచ్చట !

కర—కేవలం వజ్రాన్ని సంపాదించారు !

రామ—వజ్రవేగానండి, పట్టనాసపు అలవాటుచాత పదిమందితో మాట్లాడితేగాని దానికి వూసుబోదు.

కర—ఆమాత్రం స్వేచ్ఛయివ్వడవే మంచిదండి ; ఆడదాన్నట్టే రొకాయించకూడదండి !

రామ—రొకాయిస్తే యెంజెస్తుం దేవీటండి ?

కర—యిలాంటి మానంగల మనిషైతే నూతులో గోతులో పడుతుందండి.

రామ—అలాగనా అండి ?

కర—అందుకు సందేహమేమిటండి ? నాజూకైన మరస్సుగల స్త్రీని మల్లెపువ్వులాగ వాడుకోవాలండి.

రామ—ఆ నాజూకులూ గీజూకులూ మీకేం తెలుసునండి ?

కర—పుస్తకాల్లో చదువుకున్న ముక్కలు. నాయకుడు నిరాకరిస్తే నాయికవచ్చిస్తే యేవే, ఉద్యానాల్లో వుండుకున్న మువంటి లతలతో వురిపోసుకుంచుందండి. మహా కవుల నాటకాల్లో అష్టాగే జరిగినట్లు రాశారండి.

రామ—నురెవళ్ళతో మాట్లాడినా తప్పులేదుగాని, హెడ్డుకనిష్టిబుతో మాత్రం మాట్లాడవద్దని బుద్ధిచప్పండి. మీరు తండ్రీలాంటి వారుగదా?

కర—పు! అంత అదృష్టవాఁ అండి! అట్లాంటి పిల్లే నాకువుంటే, మూడు నాలుగు వేల కమ్ముకుని రుణాలూ పణాలూ లేకుండా కాలక్షేపం చేసివుండును, దీన్నయనా నాలుగు దిక్కులూ అమ్మజూపితే రెండుమూడువేలు యిదివరకే చేతులోపడివుండునండి. మేనరికం చెయ్యాలని దీంతల్లి భీష్మించుకూకాచోబట్టి యీదురవస్థ మాకొచ్చింది. అంచాతనే యింట్లో చప్పకుండా యీపిల్లని వెంట తీసుకొచ్చి యీదేశంలో పెళ్ళికి చూపుతున్నాను.

రామ—నాసహాయ లోపం వుండబోదు.

కర—ఐతే కార్యవఁయిందే!

రామ—యెదీ పిల్లా యిలారా, చెయి చూపి చూ.

(శిష్యుడు భయం నటించి వెనక్కి తక్కును)

కర—చూపించమ్మా, భయంలే చూపించు (కరటక శాస్త్రులు శిష్యుణ్ణి రామవృంతులు దగ్గరికి తోయ్యను. రామవృంతులు చెయ్యిపట్టుకుని అరిచెయ్యి చూచుచుండును శిష్యుడు చెయ్యిలాగుకొంటూన్నట్టు నటించును. మధురవాణి సిరా బుడ్డి కలం కాకితం పట్టుకుని రామవృంతులు వెనక నిలుచుండును.)

రామ—ఆహా! యెంధనరేఖా! సంతానయోగ్యత బాగావుంది,

మధు—మీరు చేపట్టినతరవాత, అందుకులోపం వుంటుందా?

(సిరాబుడ్డిలోని సిరా రామవృంతులు ముఖంమీద పోసి చఱ్ఱున వెళ్ళిపోవును)

3-వ స్థలము, కృష్ణారాయపురం అగ్రహారంలో

అగ్ని హోత్రావధాన్లుగారి యిల్లు.

(వీధిగుమ్మంయదట గిరిశంనిలిచి సన్ననిగొంతుకతో పాడును.)

“కాముని విరిశరములబారికినే,

నేమని నహింతునే. చెలి, యేమని నహింతునే?”

వీడితస్సాగోయ్యా, వీడిబాణాలు పువ్వులటోయి? ఆమాట యవడునమ్ముతాడు వెరికుట్టె యెవడై నా నమ్మాలిగాసి? అనుభవ వేద్యవైచ దీని నిజం యేవిటంటే:— మంచినదును బట్టిననోహం మొనకి, డయమండ్ పొయంట్ వేసి. పొయిజన్లో ముంచి, కంటికి కనపడకుండా మంత్రించి విసురుతాడు. అంచేతనే, పైకి గాయం కనపడదుగాని పోలీసువాళ్ళ దెబ్బల్లాగ లోపలతహతహా పుట్టిస్తాయి. యీ విడో

బ్యాటీ చూస్తే యేమీ తోచకుండావున్నది. అయితే యిది చెప్పినట్టట్లా వశమయ్యే మనిషికాదు. పాతకస్తాశేం పనికిరాకుండా వున్నాయి. నాయక్ స్పీరియన్సు, నా శృంగార చేష్టలూ గుడ్డి గవ్వంతవని చెయ్యకుండా వున్నాయి, యింత సింప్లీసిటీ యక్కడా కానలేదు. దీనికి లెవ్ సిగ్నల్సు రామరామా! యేమీ తెలియవు. చమత్కారంమాటలు ఆడితే యేమిన్నీ అర్థంచేసుకోలేక ఆ లేడికళ్ళతో తెల్లబోయి చూస్తుంది. ఆయామ్ డ్రెడ్ఫుల్లి యిన్ లవ్ విత్ హర్, దీన్ని చూసిన దగ్గర్నించీ లౌనులవ్ సూ, డాన్సింగ్ గుడ్లసూ, మీద పరమాపవ్యంబట్టింది. బోజిటివ్ యిబహారెన్స్, వాళ్ళ పెంకె మాటలూ, పెడథాలు, దొంగవేపాలు. డామిట్! అంతా యిన్నిసిరిటీయేగదా? యిన్నాళ్ళు మధురవాణి వల్లలోపడి యెలాగు యానోనీ అయిపోయినానో నాకు నా మట్టుకే ఆశ్చర్యంగా వుంది! మధురవాణికి యీ మనిషికి కంపారిజన్ వున్నదా? అదిరంగువేసిన గాజుపూస, యిది ప్యూర్ డైమండ్? కాదని యవడైనా అభాజనుడు అంటే అమాంతంగావాడి పిలకూడ దీస్తాను. దీనిని చెడగొట్టడానికి ప్రయత్నం చెయ్యకూడదు. చేసినా సాగేది కాదు. గనక కొత్తదారి, కొంతస్యాయవైగదారి తోక్కాలి. యేవిటయా అది? మాయోపాయంచేసి దీన్ని లేవతీసుకుపోయి విడో మారియేజి చేసుకుంటినట్లాయనా కీర్తి. సుఖంకూడా దక్కతాయి “టూ బర్ డ్స్ యట్ వన్ షాట్!” యిలాంటి అట్టర్లి యిన్నో సెంట్ విడోని వొప్పించి తీసుకుపోయి పెళ్ళాడితే మజా, ప్రయోజకత్వమూగాని. రెండేసి మూడేసి సంతానాలు కలిగి తురకాడితోనో, దూదేకులవాడితోనో లేచి పోవడానికి సిద్ధంగావున్న దండుముండల్ని విడో మారియేజి చేసుకుంటే పాల్! పూట కూళ్ళమ్మలాంటి ముండని పెళ్ళాడ్డం విడో మారియేజి అనిపించుకోదు. అది దొంగ ముండా మారియేజి! యిదేవిటయా యిది యీబుచ్చమ్మ? సాక్షాత్తు పరమపవిత్రమైన విడో విత్ గిట్టే లెటర్స్! అయితే. గియితే, మ-రా-రా-శ్రీ, యన్-గిశిశం గారు విడో మారియేజి చేసుకోవడమేనా? “టు మారియే విడో, ఆర్ నాట్ టు మారి, దటిజ్ ది క్వశ్చన్!” షేర్ స్పెయర్ సడ్డ అవస్థలో పడ్డాం! “తొందర పడి హాజీసాపేబు తురకల్లో కలిసిపోయినా డన్నట్లు” నా వంటి బుద్ధిమంతుడు తొందరపడి యేవనీ చెయ్యకూడదు. దాని లాభనష్టాలు బేరీజువేసి, జమాఖర్చు చేసుకుని మరి డీసైడ్ చెయ్యాలి. లెటర్ సీ. Imprimis ఒకటో పద్దు డెబిట్ (నష్టం)-విడో మారియేజి చేసుకుంటే మావాళ్ళు అక్కర చెయ్యరు. అందుకు క్రెడిట్. (లాభం) - వాళ్ళిప్పుడు చేస్తూన్న అక్కరేవుంది? గనుక ఖాలెన్స్

(గాక బాకీ) నిల్, బండిసున్నా! చెండోపద్దు - డెబిట్ (ఖర్చు) - లోకం నన్ను బహిష్కారం చేస్తారు. అందుకు క్రెడిట్ - (జమ) - లోకంలోకల్లా విలవైన వస్తువను నేను అంకించుకుని, పసలేని ఆ లోకానికే నేను బహిష్కారం చేస్తాను గనక

క్రెడిటు బాలెన్సు (నిలువ) - యేమిటయా? నెగటివ్ యడ్వాంటేజి, హావింగ్ నెగిటివ్ టు డూ వితే పానర్వర్లు - పోజిటివ్ యడ్వాంటేజి - పాజెసింగ్ అలిట్స్ వెల్త్! మూడోపద్దు - డెబిట్ - నష్టం - "వీడిపెళ్ళాం వెధవనుండ" అంటారు - నోటాబీనీ - యీ పద్దు నిజంగా డెబిట్ నేనా? ఆడిట్ డిపార్ట్ మెంటు వార్షికి సంశయం తీర్చుకోవాలి, అందాకా మ-రా-రాశ్రీ, గిరిశం గారి అభిప్రాయం యేమంటే - విడో అనేది యేమిటి? ఏనేమ్! ఓపేరు! ఆ పేరు మనిషి మొహం మీద రాకుండా? మనిషిని ఎక్స్టాబులీషేయింగ్ ని బెడితే, యిది ఫునిక్చర్. యిది విడో అని చచ్చి గలిగిన పెద్దమనిషియవండు? ఒహూలేడు. గనక విడో అనే వస్తువ యుక్కడందయా? వెక్కిరించే వెధవల నోళ్ళలో వుంది. దీనికి క్రెడిట్, (లాభం) - యేమనగా - విడో వెళ్ళాడిం దంటే అశుభం వోగాయిత్యం అని అతే వడూ కన్నెయ్యడు యిక డెబిట్లని శుద్ధక్రెడిట్, నెబర్ ఫోర్. "చుక్కలవలె కర్పూరపు ముక్కలవలె నీదు కీర్తి ముల్లోకమున్! కిక్కిరిసి పిక్కటిల్లెను," అన్నట్లు గిరిశంగారి కీర్తి మిన్ను ముట్టుతుంది. గిరిశంగారి విధవా వివాహ మహోత్సవం కథ న్యూసు పాపర్లలో పెద్దక్షరాల్లో వడుతుంది. క్రెడిట్ నెబర్ ఫైవ్, విడో మారియేజి యసోసియేషన్ వారు ఒక తృణం యిస్తారు. బుచ్చమ్మ కుక్కాణా కొంచం డబ్బుంది. డెబిట్ - దావా తెస్తేగాని అనుభాన్లు మావంగారు దాన్లో దమ్మిడి యివ్వడు.

ప్రాజెక్ట్ కాన్సెప్ట్ విచారించగా, అవశ్యం విడో మారియేజి చేసుకుని తీర పలసిందే. అయితే సాధనవేమిటి? యేదైనా యాసెస్ త్రిప్లిట్ వొడ్డునేరాలి (వైకి ను ఖం యెత్తి ఆలోచించి) వెంకమ్మ మొగుడితో దెబ్బలాడి మాతులో వడ్డ ప్పుడు నేను సాహసించి చిరికిపైకి తీసిందగ్గిర్నచీ వూరంతా నేను సాక్షాత్తు సత్య హరిశ్చంద్రాష్ట్రగా భావిస్తున్నారు అడుగడుక్కి బుద్ధి దాల్చేస్తూంటుందిగాని, నేనంక వాణ్ణికానా యేమిటి? స్నేహం బట్టికిచ్చేస్తారే గిరిశంగార! సాధారణులా? గనుక బుచ్చమ్మని మనం లావురనుంచేసినా సుతిమించే వరకూ యవరూ తప్పు బట్ట బోరు, రాత్రిళ్ళు అరబ్బినైట్లు, కాళీమజిలీలు, మదనకామరాజు కనలూ చెబుతూ వుంటే యంతో సోదాగా పక్కని కూచుని వింటుంది, లవ్ స్టోరిజ్ బుట్టకెక్కిం చాను కొంత గ్రౌండ్ ప్రిపేరెండ్ గనక, యీ విడో మారియేజి మంచిదని బోధ పరుద్దాం. పాచిక పారినట్టాయనా, రామవరం చలో, విడో మారియేజి కరో! లెట్

మీ విగిన్ ది కాంపైన్ ఎట్ వన్స్, (తలుపు కన్నములో నుంచి తొంగిచూచి) నడవలో కూర్చుని విస్తళ్ళు కుడుతున్నది. మొట్టమొదట కొంచం మ్యూజిక్ విసురుదాము. (ఎటులోర్తునే చెలియా అను జావళీ కూనురాగముతో పాడి) బుచ్చువదినగారూ తలుపు దీయండి (బుచ్చమ్మ తలుపు తీయును) వదినా..... వెల్ !... వెంకటేశం యేమిచేస్తున్నాడు ?

బుచ్చువ— వెంట్లో గొట్టికాయ లాడుతున్నాడు.

గిరి— ఈ వూరువస్తే మరి చదువు చెడిపోతుంది. పట్నంలో వున్నప్పుడు డస్కుదగ్గర నుంచి కదిలితే వొప్పేవాడను కాను.... ఒక్క మాటు పి.... పిలుస్తారా పాఠం చెబుతాను.

(బుచ్చమ్మ తమ్ముని తీసుకొని వచ్చుటకు వెళ్ళును)

ఆహా! దీనిరస్సాగొయ్యో, మొహం యెదటికి వచ్చేటప్పటికి కొంచం ప్రెంజింగ్ వట్టుకుంటుంది. వకటి అనవలెనని మరివకటి అనేస్తూ యుంటామరెవళ్ళులేరు, వంటరిగా దొరికిందిగదా, — యీలాంటప్పుడు నా మనస్సు-మాట చెప్పేస్తే తీరిపోవునా! ఆ కోతి వెధవని తీసుకురమ్మని చెప్పాను కానీ పాఠాలలో చిన్న లెక్కరువేతాము. (వెంకటేశ్వరులు, బుచ్చమ్మ ప్రవేశింతును.) యేమివాయి మైడియర్ బ్రవరెస్టా వెంకటేశం, పాఠాలు చదవడం శుభ్రంగా మానివేశావు? యిక్కడ మరి మాసంరోజులువుంటే వచ్చిందికూడా మరచిపోతావు. యేదీ లెక్చు బుక్కు వట్టుకురా. (వెంకటేశం పుస్తకము పట్టుకొని వచ్చును) గాడ్స్ వర్క్స్ అనే పాఠంతియ్యి రిడ్ ఆన్ మై గుడ్ బోయ్.

వెంకటేశ— (తడుముకుంటూ) దేర్ యిజ్ నాట్ ఏన్ అబ్జెక్ట్ ఇన్ క్రియేషన్ వుచ్ డజ్ నాట్ సెర్వ్ ఏమ్ యూస్ ఫుల్ పర్ పజ్.

గిరి— అట్టే! అట్టే! అక్కడ నిలుపు, క్రియేషన్ అనగా యేమిటి?

వెంక— క్రియేషన్ అనగా— అనగా— ఆవులు.

గిరి— నా నెస్సే, చదవేస్తే ఉన్నమతికూడా పోతున్నది. ఆవులు యెదట వున్నాయనా ఆవులంటున్నావు? మళ్ళీ ఆలోచించి చెప్పు.

వెంకటేశ— యేమాటకి అర్థం అడిగారండి?

గిరి— క్రియేషన్

వెంకటేశ— అదా! క్రియేషన్ అంటే ప్రపంచం; నేను యెదట ఆవులు కనబడి యీ ఆవు పెరుగు యీ నెలరోజులేకదా తినడవని ఆలోచిస్తూన్నాను.

గిరి— వన్ థింగ్ ఏట్ ఏ షైమ్ యిప్పుడు పాఠమాట ఆలోచించు. క్రియేషన్ అనే వక్కమాటపైనే వక్కఘంట లెక్కరు యివ్వవచ్చును. ప్రపంచం యే గున్నది? కపిధాకార భూగోళా అని మనుధర్మశాస్త్రంలో చెప్పినా కపిధమంటే యేమిటి?

వెంకటేశ — నారింజపండు.

గిరిశ — వెరి గుడ్. అందుకు నీకువచ్చునా? అమరసిఘంతులో పద్యం.

వెంకటేశ — రాదు. చెప్పండి రాసుకుంటాను.

గిరిశ — యింతలు బదరీ ఫలములు యింతలు మారేడుబళ్లు యీదుకు జోడైబంతులు తామరమొగ్గలు దంతీకుచ కుంభములబోలు తరుణి కుచములూ యీ ప్రపంచములో యేమివస్తువులుంటవి?

వెంకటేశ — ఆవులు,

గిరిశ — డామ్ నాస్సెన్స్, యెంతసేపూ ఆవులేనా? యేవిటి వుంటవో బాగా ఆలోచించి చెప్పు.

వెంకటేశ — గేదెలు.

గిరిశ — డట్విల్ నాట్దు, మళ్ళీ ఆలోచించి చెప్పు.

వెంకటేశ — అయితే నాకు తెలియదు.

గిరిశ — విడోస్ - యింత చిన్న ప్రశ్నకు నీకు జవాబు తెలియదు! ప్రపంచమందుండే వస్తువు లన్నిటిలోకీ ముఖ్యమయినవి విధవలు. దానివిషయమై పెద్ద లెక్కరు యివ్వవచ్చును. మరదేశములో ఒక దురాచారమువున్నది. మొగనాడికి పెళ్ళాము చచ్చిపోతే తిరిగి పెళ్ళాడుతాడు. ఆడదానికి మొగుడు చచ్చిపోతే యంత యవ్వనములోనున్నా, యెంతసొగసుగానున్నా, మరీవకడిని పెళ్ళాడ వల్లలేదు. ఇది అన్యాయమంటావా, కాదంటావా?

వెంకటేశ — తప్పకుండా అన్యాయమే.

బుచ్చ — యేమండీ గిరిశంగారూ, వెధవలు పెళ్ళాడడం పాపంకాదూ?

గిరిశ — ఆహా! మీ సత్యకాలం చూస్తే నాకు విచారంగానున్నది. వెధవలు పెండ్లాడ వలసినదని పరాశరస్మృతిలో స్పష్టంగానున్నది. వేదంలో కూడా నున్నది. రాజమహేంద్రవరములో యిదంతా పండితులు సిద్ధాంతం చేసినారు. పూర్వ కాలంలో వెధవలు పెండ్లాడేవారు. వెంకటేశం! నలచరిత్రలో దమయంతి రెండో పెండ్లి సాటించివ పద్యం చదువు.

వెంకటేశ — నాకు రాదు.

గిరిశం — ఇంత ముఖ్యమయిన పద్యం మరచిపోవడం యంత తప్పు! నోటుబుక్కు తీసి రాసుకో, “దమయంతి రెండో పెళ్ళికి, “ధరమండే రాజులెల్ల దడదడ వచ్చిరి” — చూశావా! లోకంలోవుండే రాజులంతా వెధవని పెళ్ళాడడానికి వచ్చారట, (బుచ్చమ్మవైపు జూచి) చూచారా శాస్త్రాలన్నీ వొప్పుకోవడమే కాకుండా మీదిమిక్కిలి వెధవలు పెళ్ళాడకుండా వుండిపోతే దోషమని కూడా చెప్పుతూ వున్నాయి. యిందు విషయమై శంకరాచార్యులవారు వ్రాసిన కూడా యిచ్చి యున్నారు.

బుచ్చ—యితే మన బాళ్లంతా వెధవల్ని పెళ్లిచేసుకోకూడదంటారే ?

గిరిశ—అదంతాయితో ట్లో చాకిరి చేయించుకోవడము కోసరముగాని మరేమీ కాదు యూమురాత్రి ఉదనగాలేచి మరునాడు రెండు యూమురాత్రిదాకా యెద్దు లాగు పనిచేయిస్తారుకదా? ఒక్కవూటకంటె యెక్కువ భోజనం చెయ్యనియ్యరు గదా? అప్పురస లాగున యెంత సొగసుగావున్నా మంచిగుడ్డ కట్టుకోనివ్వరు. సరుకు పెట్టుకో నివ్వరు. తుమ్మెదపంక్తుల్లావుండే జుత్తుకూడా తీసివేస్తారుగదా! ఫర్ ఎగ్జాంపిల్, మీ అక్కయ్యకు ఆ చంద్ర బిబమువంటి ముఖముపైని ఒక కుంకుమబొట్టుంటే త్రినేత్రుడికై నా చూడడానికి అలవి వుండునా? ఆహా! యీ అవస్థచూస్తే నా హృదయం కరిగిపోతున్నది. ఆల్ రైట్! ప్రపంచములో యింకా యేమి వస్తువు, న్నవి ?

వెంకటే—చేగోడిలు.

గిరిశం—డామ్ నాస్సెన్స్—ఎంతసేపూ తిండి విషయమయ్యే ఆలోచిస్తావు. బాచి లర్స్, బ్రహ్మచారులుకూడా వున్నారు, వాండ్లు చెయ్యవలసినపని యేమిటి ?

వెంకటే—వేదం చదువుకోవడం, పెయ్యలకి గడ్డి తేవడం.

గిరిశం—నాస్సెన్స్—అది మీతండ్రి దగ్గర చదువుకునే విద్యార్థుల మాట, బ్రహ్మచారి యొక్క రియల్ డ్యూటీ అంటే, విధిపబడినపని యేమనగా, విధవలను పెండ్లాడడమే. ఇంకా క్రియేషనులో యేమున్నది ?

వెంకటే—నాకు తెలియదు.

గిరి—రాయవరములో వెధవవివాహము చేసుకున్నవాళ్ళకల్లా నెల వక్కంటికి నూరురూపాయలు యిచ్చి పోషించడమునకు విడోమారేజి సభ వకటి ఉన్నది, ఇదివరకు అయిదువేలమంది విధవలకు వివాహములు అయి పునిస్త్రీలు అయి పోయినారు. ఆల్ రైట్! క్రియేషన్ అనే మాట అయినది, ఆ సెంటెన్సు అంతకూ అర్థము చెప్పు.

వెంకటే—మీరొకమాట చెప్పినతరవాత నే చెబుతాను.

గిరి—ఆల్ రైట్! ప్రపంచములో దేవుడు ప్రతి వస్తువునూ యెదో వొక ఉప యోగమ కొరకు చేసియున్నాడు చేగోడి యెందుకు చేసినాడూ?

వెంకటే—తినడముకు.

గిరి—దట్ ఈజ్ రైట్, ఆవుల నెందుకు చేశాడు ?

వెంకటే—పాలు యివ్వడముకు ?

గిరి—పెర్ ఫెక్ట్లీ రైట్, ఆడవాళ్ళ నెండుకు చేశాడు?

వెంక—వంటచెయ్యడానికి.

గిరి—నాన్ సెన్స్. పెండ్లాడడముకూ, పిల్లలను కనడముకున్నూ, గనక పెండ్లాడకుండావున్న వెధవపిల్లలు దేవునిజ్ఞును అతిక్రమించిన పాపమును చేస్తున్నారు.

[అగ్నిహోత్రావధానులు ప్రవేశించును]

అగ్ని—పమండి గిరిశంగారూ మా కుర్రవాడికి చదువు చెప్పుతున్నారా?

గిరి—ఘంటసేపాయి చెపుతున్నాన డి.

అగ్ని—యేదీ నేకూడా వింఛాను కొద్దిగా చెప్పండి.

గిరి—మైడియర్ బోయ్, గాడ్ మేడ్ క్రియేషన్. సృష్టియెవడు చేసినాడూ,

వెంకటే—దేవుడు.

గిరి—ఫాదర్ ఈజ్ నెక్స్ట్ టుగాడ్. దేవుని తరవాత ముఖ్యం యెవరూ నే ఫాదర్.

వెంకటే—తండ్రీ,

అగ్ని—మొత్తం మీద మీ ఇంగ్లీషు చదువు మంచిదిలాగే కనబడుచూన్నది. భాష భేదంగాని మనముక్కలే వాళ్ళవిన్నీ.

గిరి—వెంకటేశం! దేవుడు సృజించిన ప్రపంచములో యేమి వస్తువు లున్నవి? నే కోర్ట్స్.

వెంకటే—వెధవలు.

గిరి—నాన్ సెన్స్, నేకోర్ట్స్.

అగ్ని—యిదేమి టండోయి ప్రపంచంలో వెధవలున్నా రంచున్నాడు. ఇంగ్లీషు వుస్తకాల్లో యినేనా యేమిషి వున్నది?

గిరి—వెధ్యల్ అన్నది లాటిన్ మాటండి - ఆ మాటకర్థం కచేరీలు. కచేరీలు యెందు కున్నవి?

వెంకటే—దాచాలు తేవడముకు,

గిరి—దట్ ఈజ్ రైట్ - చూచారండి మీ వాడికి కచేరీల భోగట్టాలు కూడా నేర్పుతున్నాను.

అగ్ని—అయితే మన దాచా విషయమై నేనిచ్చిన కాకితాలు సమగ్రంగా చూశారా?

గిరి—కేసు గెలవడముకు యేమి అభ్యంతరము లేదు. మీకు తెలియడం కోసం గ్రంథం అంతా తెలుగుచేస్తున్నాను, మామగారూ మీవిషయమై యంత శ్రమ యినాపడి అమలాపురం వెళ్ళి అక్కడ కోర్టులో కేసు గెలిపించకపోతే నన్ను పేరువెట్టి విలవవద్దు.

అగ్ని—యేదో అంతా మిమ్మలినే నమ్ముకుని వున్నాము. యెంత డబ్బయినా కేసు గెలిస్తే చాలును, పెళ్ళివనులకి మీ కుమ్మక్కువుంటేనే కాని తూగదు

నుమండి. నామీద కోపంచాత కరటకశాస్త్రుల్లా వాళ్లు వెళ్లిపోయినారా
వాళ్ళు వొచ్చేటట్టు కనవడదు,
గిరి—మీరు కూర్చున్న దగ్గరనుంచి కాలుకదవకుండా ఎర్రెంజిమెంటు యావత్తూ
వేసు చేస్తానుకాదూ.

(నిష్క్రమించుచున్నారు.)

ర-వ స్థలము పెరటిలో జామిచెట్టు కొమ్మమీద
వెంకటేశం కూచుని జామిపండు కొరుకుచుండును

[చెట్టుకొమ్మలు ఆవరించివున్న నూతిలో నీరు
బుచ్చమ్మ తోడుతుండును]

బుచ్చ—తమ్ముడూ, గిరిశంగారు గొప్ప వారప్రా ?

వెంకటేశ—గొప్పవారంటే అలా యిలాగా అనుకున్నావా యేమిటి? సురేంద్రనాథ్

జానగ్గీ అంత గొప్పవారు.

బుచ్చ—అతగా డెవరు ?

వెంకటేశ—అందరికంటే మరీ గొప్పవాడు.

బుచ్చ—అయితే గిరిశంగానికి పుద్వ్యోగం కాలేదేమి ?

వెంకటేశ—నాన్నన్స్! నువ్వు ఆడదానివి; నీకేం తెలియదు. ఉద్యోగవంటే గొప్పను
కుంటున్నావు. ఉద్యోగవంటే యేమిటో తెలిసిందా? నర్వెంట్ అన్నమాట.

బుచ్చ—అనగా యేమిటి ?

వెంకటేశ—నర్వెంట్నగా? నౌఖర్ అన్నమాట. మన గేదెని కాసే అళిరిగాడు ఒక
నర్వెంట్. మన యిల్లు తుడిచే అంకి ఒక నర్వెంట్. వీళ్ళు మన నౌఖర్లు,
పోలీసు, మునసబూ, తెల్లవాడి నౌఖర్లు. జీతం లావుగాగానే గొప్పను

కున్నావా యేమిటి? సురేంద్రనాథ్ జానగ్గీ, గిరిశంగారూలాంటి గొప్ప

వాళ్లు తెల్లవాడిదగ్గరకాదు, దేవుడిదగ్గరై నా నౌఖరీ చెయ్యమంటే చెయ్యరు.

కలక్తరేవంటాడో తెలిసిందా? పోలీసు వెళితే "స్టాండ్!" నిలువో అంటాడు,

గారు వొచ్చారంటే షేక్ హుడ్ చేసి కుర్చీమీద కూచోండి అంటాడు.

ఆయనకి హైదరాబాదు నవాబు వెయ్యిరూపాయల పని యిస్తామంటే,

నీవనెవడిక్కావాలి పొమ్మన్నాడు.

బుచ్చ—ఆయనకి పెళ్లెందిరా ?

వెంకటేశ—లేదు.

బుచ్చ—తమ్ముడూ, వెధవలు పెళ్లాడ్డం మంచిదంటారుగదా. ఆయనెందుకూ పెళ్లా
డారు కారా ?

వెంకటే—నీకు యంతచెప్పినా తెలియదు, (గట్టిగా) ఆయన ఉద్యోగం చెయ్యకపోవడం, పెళ్ళి మానుకోవడం లోకం మరమ్మత్తు చెయ్యడానికట; యిప్పుడు తెలిసిందా?

బుచ్చ—యలా మరమ్మత్తు చేస్తున్నారా?

వెంకటే—నావంటి కుర్రాళ్ళకి చదువుచెప్పడం, (నిమ్మళంగా) చుట్ట నేర్పడం, (గట్టిగా) నాచిక్కొళ్ళన్ అనగా సానివాళ్ళ నందర్ని దేశంలోంచి వెళ్ళగొట్టడం ఒహటి. నేషనల్ కాంగ్రెస్—అనగా దివాన్గిరి చలాయించడం ఒహటి యిప్పుడు తెలిసిందా?

బుచ్చ—ఉద్యోగం చెయ్యరన్నావే? దివాన్గిరి యేరాజుదగ్గిరా?

వెంకటే—యేరాజుదగ్గిరా?—ఆడదానివి నీకెందుకూ యీ భోగట్టా అంతాను?

బుచ్చ—నువుకూడా లోకం మరమ్మత్తు చాస్తావుషా?

వెంకటే—ఓ!

బుచ్చ—ఐతే వెధవముండనికూడా పెళ్ళాడతావురా?

వెంకటే—నాన్న తన్నకుండావుంటే తప్పకుండా పెళ్ళాడతాను; గాని నోడిగుండు చేస్తేమాత్రం నాకళ్ళరేసు.

[గిరీశం ప్రవేశించి]

గిరీ—వదినా యీ చెట్టుకింద నిలబడితే మీరు వనలక్ష్మిలా వున్నారు. (బుచ్చమ్మ వైపు తేరి చూసును.)

బుచ్చ—విన్నారా? తమ్ముడు వెధవని పెళ్ళాడుతావ్ష!

గిరీ—నా ప్రీయశిష్యుడూ, మీకు ప్రీయసోదరుడూ అయిన వెంకటేశం విధవా వివాహవేఁ చేసుకుంటే, మేం యావన్నంది విఁన్నీ బ్రహ్మరథం వట్టవాఁ?

బుచ్చ—గురువులుగదా ముందు మీరెందుకు చేసుకోరు?

గిరీ—అడగవలసినమాట అడిగారు, చెప్తాను వినండి మీ రడిగినతరవాత చెప్పక పోవడం తప్పని చెబుతున్నాను గాని, యీమాటలు చెప్పవలసినవి కావు. యేవంటారా? నాగొప్ప నే చెప్పకోకూడదుగదా? అదొహటి, అంతకంటె ప్రమాదమైనమాట మరోటుంది, చూశారా వొదినా!—మొదట్నుంచీ విధవా వివాహం కూడదు కూడదు అని తప్ప అభిప్రాయంలో పడిపోయివున్న అత్త గారూ, మావఁగారూలాంటి పెద్దవాళ్ళకి యెన్ని శాస్త్రాలూ సవబులూ మనం చెప్పినా వాళ్ళకి నెత్తికెక్కవు. యిలాంటి మాటలు వాళ్ళతో మనం చెప్పినట్టా యనా కఱ్ఱుచ్చుకుంటారు. మావఁగారు వేదంమట్టుకే చదువుకున్నారుగాని నేను శాస్త్రాల అన్నీ చదువుతున్నాను. అబ్బో, నేను మరశాస్త్రాల్లో వుడ్డోలుడ్డో. శాస్త్రకారుడు యేవఁన్నాడూ? “బాలాదప్తి సుఖాపితం” అన్నాడు, అనగా

మంచిమాట చంటిపిల్లడు చెప్పినా విని ఆ ప్రకారం చెయ్యండయ్యా అన్నాడు అయితే మన పెద్దవాళ్ళు శాస్త్రంలో చెప్పిన ప్రకారం నడుస్తారా? యంతమాత్రం నడవరు. మనం శాస్త్రమూ, సవబులూ చూపిస్తే యావంటారు? యీ గుంట వెధవలు చెప్పడం మనం విండవూనా అని కట్టుచుకుంటారు. నామాట కేవలం చప్పకండి, నాది యినులూటి శరీరం—కొడితే కట్టి విరిగిపోవాలిగాని చెక్కుచదరదు, నా ప్రయశిష్యుడికై తేనో? మీ అందరివీ మెత్తని మృదువైన శరీరాలు అవుటచాత యెవరికలు విరిగిపోతాయి. గనక యీ మాటలు మన్లో మనం అనుకోవలసినవేగాని మరోళ్ళతో ప్రాణం పోయినా అనవలసినవి కావు. యావంటారు?

బుచ్చ—అవును.

గిరి—అవునంటే చాలదు. యవరితోనూ యీ మాటలు చెప్పనని మీరంటేనే గానీ, నా మనసులో మాటలు నాలుగూ యెలా చప్పడం?

బుచ్చ—యవరితోనూ చెప్పను.

గిరి—వొట్టేసుకోవాలి.

బుచ్చ—యావని వొట్టేసుకు నేది?

గిరి—యావనా? మీరు యవరితోపైనా చెబితే నా బుట్టి పగిలిపోవాలని వొట్టేసుకొండి.

బుచ్చ—అహా! అలా వొట్టేసుకోను! మీ బుట్టి చల్లగావుండాలి. చెబితే నా బుట్టి పగిలిపోవాలని వొట్టేసుకున్నాను.

గిరి—అందుకు నే వొప్పుతానా యేవీటి? నాబుట్టి పగిలింతరవాత మీబుట్టి కోలికి యవడైనా రావాలిగాని, మీ ప్రాణానికి నాప్రాణం అడ్డువెయ్యనా?

బుచ్చ—మాఅమ్మని బతికించారు కారా? మీరు అలాంటివారే.

గిరి—అ మాట మీరే అన్నారుగనక, వినండి—చెప్తాను. నేను వెళ్ళాడి పెళ్ళాం బిడ్డలూ నాకుంటే, వాళ్ళని తల్చుకున్నతరవాత ప్రాణానికి తెగించి మీఅమ్మని తియ్యడానికి నూతులోకి గెంత గలిదివుందునా? యీ జన్మవంతా లోకోపకారం కింద వినియోగపర్చుకుందావని నిశ్చయించుకుని యిదివరదాకా ఏకాకినై వుంటిని, సత్యమే, మీలాంటి నా మేలుకోరినవాళ్ళు “పెళ్ళిచేసుకో” అంటే ఆ మాట తోనేయడం కష్టమేగాని; గాని ఒక మాటమాత్రం జవాబు న్యాయంగా చప్పండి. ఒక్కళ్ళకి ఉపకారం చెయడం గొప్పా? అందరికీ ఉపకారం చెయడం గొప్పా?

బుచ్చ—అందరికీ చెయ్యడవే గొప్పనుకుంటాను.

గిరి—సరే! ఆమాటమీద నిలవండి, వెళ్ళాడి, ఆలూబిడ్డలికి, ముచ్చకాయ ముగ్గురికి ఉపకారం చెయడంకంటే లోకోపకారం కింద యీ ప్రాణం వినియోగ పర్చడం పుణ్యంకాదా? చచ్చేకాలానికి స్వర్గం యెదుగుగుండా వొస్తుందే?

బుచ్చ—లోకానికి యేం పువకారం చాస్తారు ?

గిరి—అలా అడగండి. సోషల్ రిఫారమ్. సోషల్ రిఫారమ్ అంటే సంఘసంస్కారం. అసలు యింగ్లీషుమాట యంత అర్థవౌతుందో, మీకు, దాని తర్జుమా కూడా అంతే అర్థం అవుతుంది, విప్పి చెప్పాలంటే ఒకసిమిలి. అనగా ఉపమానం చెప్పి మీకు బోధపరుస్తాను. లోకం తప్పుతోవలో వెళ్ళుతూంటే ఆ తోవలోంచి మళ్ళించి మంచితోవలో వెట్టడ మనేది సోషల్ రిఫారమ్.

బుచ్చ—యేమిటా తప్పుతోవ ?

గిరి—జారు బరదా గట్లూ గతకలూ వున్నతోవ యలావుంటుందో యిప్పుడు మన వాళ్ళ ఆచారాలు అలావున్నాయి; ఆతోవలోంచి బండి తప్పించి మంచి దిమ్మి సాకొట్టిన హైరోడ్డులోకి మళ్ళించాలి. ఆ బండికి రెండుచక్రాలు. ఒకటి విధవా వివాహం, రెండు నాచిక్వోశ్చన్, అనగా సానివాళ్ళని హతవార్చడమున్నూ యీ రెండే రాజమార్గాలు.

బుచ్చ—మనవాళ్ళ దురాచారా లేవితో నాకు బోధపడలేదు.

గిరి—ఐతే చెబుతాను వినండి, ముసలాళ్ళకి చిన్నపిల్లల్నిచ్చి పెళ్ళిచెయ్యడం ఒకటి. డబ్బుకి పిల్లల్ని అమ్ముకోవడం ఒకటి. అవునంటారా కాదంటారా ?

బుచ్చ—అవును.

గిరి—ఆ ముసలాళ్ళు చస్తే కష్టంసుఖం యరగని వసిపిల్లలు వేధవలు అవుతారు. ఉప్పు పులుసూ తినడంచాత యేమీ యరగని వసిపిల్లలు పూర్న యవ్వనం వొచ్చినతరవాత మనసువట్టలేకపోతే వాళ్ళదాతప్పు? "వేధవవివాహం కూడదూ గిధవవివాహం కూడదూ" అని ఓర్వలేని మాటలు చెబుతూ, డబ్బుకాసించి, ముసలి పెళ్ళిళ్ళుచేసే మూర్ఖుల్లాతప్పు ? పూరుకుంటారేం ?

బుచ్చ—నాకు తెలియదు.

గిరి—అవును మరి మీరేవనగల్రు ? తల్లిసీతాద్రాని యేవనుకున్నా మనసులో అనుకుని జీడికాయకోవాలి. గాని మీలాంటి మంచివాళ్ళు పైకంటారా? నాలాంటి వాణ్ణి, యేవండి మావగారూ, పిల్లల్ని రూపవంతుడూ, యవ్వనవంతుడూ, బుద్ధిమంతుడూ అయి కుర్రవాడికి యిమ్మని శాస్త్రంలో వుందిగదా, శాస్త్రానికి విరుద్ధంగా, యెందుచాత డబ్బుక్కూర్తిపడి ముసలాళ్ళకి కట్టబెడుతున్నారయ్యా? శాస్త్రంలో "వేధవలికి పెళ్ళిచెయ్యవలసినది, చెయ్యవలసినది" అనిశాసించి చెప్పివుండగా యెందుకు చెయ్యరయ్యా అని అడిగితినట్టాయనా, అర్థచంద్రప్రయోగంచేసి అవతలికి గెంటుతారు. అంచాత "శాంతంబోషాణ పెట్ట" అనుకుని నోరుమూసుకు పూరుకున్నాను. యిహ నాచిక్వోశ్చన్ మాట వినండి. సానివాళ్ళని హతవార్చడం మంచిదంటాగా కాదా ?

బుచ్చ—వాళ్ళని చంపేస్తారా యేవిటి?

గిరి—చంపక్క ల్లేదు, “పొమ్మనక్క ల్లేదు, పొగ బెడితే” చాలునన్నట్లు సానివాళ్ళని పెళ్ళిళ్ళకు పిలవకపోవడం, వాళ్ళిళ్ళకి నెళ్ళకపోవడం, వాళ్ళని వుంచుకోక పోవడం పై చెప్పిన పనులు చేసేవాళ్ళని కనపడ్డచోటల్లా తిట్టడం, యిలా నాలాంటి బుద్ధిమంతులంతా ఒహూతై కొంతకాలం చేసేసరికి కలికంలోకై నా మఠి సాంది వుండదు. లేకుంటే చూడండి, మన వెంకటేశం పెళ్ళికి తప్పకుండా సానిమాళం తెస్తారు. నే యెరుగుదును. కూడదన్నపనల్లా మావగారు చాస్తారు, కూడినపని మాసేస్తారు. సానిమాళం తావడమనేది డబ్బిచ్చి తద్దినం కొనుక్కోవడమన్నమాటకాదా? పెళ్ళినాటికి నా ప్రియ శిష్యుడికి కొంచం యీజొస్తుందిగదా, ఆ సానిముండలు యజ్ఞగా బుజ్జగా వుండడంచూసి, పెళ్ళాంమీగ అసహ్యంపుట్టి “యీ పసిపిల్ల యదగడవెప్పుడు, కావరానికి రావడవెప్పుడు, యీ సానివాళ్ళు మా మజాగావున్నారని వాళ్ళని వెంకటేశం వుంచుకుంటే కొంపములిగిపోతుంది గాని ఊరవాయి వుంకిపోతుందా? యేవంటారు?

బుచ్చ—అవును నిజవే.

గిరి—గనక లోకం బాగుపడేటందుకుగాను పెధవలికి పెళ్ళిచెయ్యడానికి, సానివాళ్ళని సాగనంపడానికి వీరకంకణం కట్టాను. మరేవచ్చి, మీతమ్ముళ్ళాంటివాళ్ళకి అనేకులికి విద్యాబుద్ధులు చెప్పుతున్నాను గజీతగాణ్ణి టొటచేత నూతుల్లో గోతుల్లో వడ్డవాళ్ళని వైకి తీస్తాను. యింకా నాషనల్ కాంగ్రెస్ ఒహటుందిగాని అందులో నే చేసేపని చాంతాడంత వ్యాఖ్యానం చేస్తేగాని మీకు బోధపడదు. పరిపరివిధాల లోకోపకారం చేస్తున్నాను.

బుచ్చ—యీ పనులన్నీ పెళ్ళిచేసుకుంటేమాత్రం చెయ్యకూడదా?

గిరి—యలా జెయడం? లోకవంటే యేవిటి గంజిగుంట అనుకున్నారా? యేషియా యూరోప్, ఆఫ్రికా, అమెరికా, ఆస్ట్రేలియా అని ఐదుఖండాలు. అందులో అమెరికాలో మనుష్యులు బుజ్జకిందికి కాళ్ళు పైకిపెట్టి నడుస్తారు. యిక్కడ పగలుగదా యిప్పుడు? అక్కడ రాత్రి, నార్త్పోల్ అని మరోదేశంవుంది అక్కడ ఆరెల్లు పొగలే; అప్పుడు మఠి రాత్రుండదు. ఆరెల్లు రాత్రే; అప్పుడు మఠి పొగలుండదు. అక్కడేవిటనుకున్నారు! నముద్రం అంతా మంచు కెరడైపోతే లేళ్ళని బళ్ళకికట్టి నవారీఐ, వాయువేగమనోవేగంగా వెళతారు. యిన్ని దేశాలకివెళ్ళి అక్కడివాళ్ళల్లా ఉపకారం చేస్తేగదా లోకోపకారం అవుతుంది. పెళ్ళాంబిడ్డలూ వుంటే వాళ్ళని వొదిలి యలా పోవడం? అయితే వెళ్ళాడమని మీరు చెప్పినమాటకూడా సుకరామూకొట్టి పారెయకూడదు. లోకానికోసం బతకడం ఉత్తమం అయితే లోకం అంతా యుతవిలవో ఆంక

కన్న యెక్కువవిలవైన రత్నంలాంటి ఆడమనిషి దొరికితే, తప్పకుండా పెళ్ళాడ వలసిందే. యీవూరొచ్చేవరకూ నాకలాంటి దివ్యసుందరవిగ్రహం, కనపళ్ళేదు. మొహవెండట చెప్పకూడదు. అలాంటిమనిషి యివూళ్లో కనపడ్డది; అందరాని పండుకు ఆశించడ వెండుకని మనసు మళ్ళించుకోదానికి విశ్వప్రయత్నం చేస్తున్నానుగాని మనస్సు లొంగకుండావుంది. భగవంతుడేంజేస్తాడో! మనస్సుతో యావంటున్నానంటే, “ఓ వెణ్ణిమనసా! నువ్వు వలచిన చిన్నది ఆణిముత్యవే

గాని యిన్నాళ్లూ పెళ్ళిమానేసి యిప్పుడు “పెళ్ళాడదాం, పెళ్ళాడదాం” అని యెందుకు సందడిపడతావు? “సంసార సాగరం దుఃఖం, తస్మాజ్జాగ్రత జాగ్రత” అన్నాడు. సంసారంలో పడిపోతే మళ్ళీ నీకు లోకోపకారం చెయదానికి అవకాశం వుంటుందా?” అనిమనస్సుకి బోధపరుస్తున్నాను. పెళ్ళాడితే లోకోపకారానికి అవకాశం యంతమాత్రం వుండదు. చూశారావదినా! మాట వరసకి మనం పెళ్ళాడతాం అనుకుందాం. సంసారం గడుపుకోవడానికి డబ్బు సంపాదించుకోవాలా? యిదివరకల్లా అంటే బ్రహ్మచర్యం ఆచరిస్తున్నాను. గనక “సత్రాభోజనం, మఠానిద్రా” సరిపోయింది. మాటవరసకి మిమ్మల్ని పెళ్ళాడింతరవాత, అలా సరిపోదే! మనంగాని మావగారి ముఠానికి లత్యు పెట్టక, యవరితోనూ చప్పకుండా రామవరం వెళ్ళిపోయి అక్కడ శాస్త్రోక్తంగా పెళ్ళాడావంటే, ప్రస్తుతంమట్టుకు విడోమారియేటి సభవారు మనకి నెలకి నూరూపాయలు యిస్తారు. ఓ నాలుగయిదుమంసాలు అలా కాలక్షేపం చేసి, హైదరాబాదులోగాని, బరోడాలోగాని ఓ వెయిరూపాయల వుద్యోగం సులభంగా సంపాదించుకుంటాను. హాయిదరాబాదు నవాబు నెలరోజులకిందట పెద్ద ఉద్యోగ విస్తారన్నాడు “నేను ఒకడిదగ్గర నౌఖరి చేస్తానా?” అని విజ్ఞప్తిగి తోసిపారేశాను, మీరు వివాహం చేసుకోమని సలహా యిస్తారని అప్పుడే యెరిగివుంటే ఆ ఉద్యోగం మించిపోనియ్యకపోదును.

బుచ్చ—మీరు ఉద్యోగం చెయ్యరన్నాడే, తమ్ముడు?

గిరి—అవును బ్రహ్మచారిగావుండి లోకోపకారం చేస్తూ వున్నంతకాలం పెళ్ళిచేసుకో

నని శవధం వట్టాను. గాని యిప్పుడు నా అదృష్టంవల్ల లోకం అంతటికన్నా విలవైన వజ్రంలాంటి శార్యా దొరికితే పెళ్ళాడక తీరుతుందా? లోకం యొక్క విలవ వెండి అనుకోండి, లోకం వెండైతే మీలాంటి సువర్ణచ్చాయగల కుంద నవు బొమ్మ, వజ్రంకోవన్నె బంగారం అవునంటారా కాదంటారా? బంగారం విలవ యెక్కువా వెండి విలవ యెక్కువా? చప్పండి.

బుచ్చ—బంగారవేఁ యెక్కువ.

గిరి—వరే మీలాంటి బంగారం బొమ్మే లభించివప్పుడు లోకం గీకం అవతలదెట్టి

పెళ్ళాడక తీరదుగదా మాటవరసకి మనం పెళ్ళాడతాం అన్నకోండి, పెళ్ళాడిం

తరవాత సంసారం సుఖంగా జరుపుకోవాలంటే లావుగా డబ్బుండాలిగదా? ఉద్యోగం చేస్తేగాని డబ్బు లావుగారాదే?

బుచ్చ—అవును.

గిరి—అట్టే డబ్బెందుకని అడుగుతారు ఒకవేళ చెబుతాను వినండి. సంసారానికి యిల్ల న్నది ఒకటుండాలిగదా? యేవంటారు?

బుచ్చ—అవును.

గిరి—నాకు మేడలుంటేనేగాని కుదరదు. యిలాంటి చిన్న యిళ్లల్లో నాకు ఉక్కిరి బిక్కిరిగా వుంటుంది. ఆమేడచుట్టూ తోట వుండాలి. మావిడిచెట్లూ, అరిటి చెట్లూ, జామిచెట్లూ, చెప్పన్ని వృక్షాలూ వేస్తాం. మన వెంకటేశం కోటిలాగ పశుత్వంకూ యెప్పుడూ ఆ చెట్లమీదే వుంటాడు.

వెంకటేశ—ఆచెట్లపళ్లన్నీ నేనే కోస్తాను.

గిరి—అంతవాడివి కావనా? మనం అలాగా యిల్లం, వాకిలి, తోట, దొడ్డి, యార్చురుచుకునేటప్పటికి మనకి చిన్నపిల్లలు పుడతారు. వాళ్లని సంరక్షణ చెయ్యాలా? వాళ్లు నేను కుర్చీమీద కూచుని రాసుకుంటూంటే వొచ్చి చెయ్యిబట్టుకు లాగి నాన్నా యిది కావాలి అది కావాలంటారు. మీరు మీర పువ్వుల్లాగ వొంటినిండా నరుకులు పెట్టుకుని, చక్కగా వసుపూ కుంకం పెట్టుకుని, మహాలక్ష్మీలాగ యింట్లో పెత్తనం చేస్తూవుంటే ఒక పిల్ల యిట పేవువొచ్చి మెడకొగలించుకునీ, ఒకపిల్ల అటువేవువొచ్చి మెడ కొగలించు కుని "అమ్మా యిది కావాలి, అమ్మా అది కావాలి" అని అడుగుతారు. వాళ్లకు సదుకూ జప్పరాచేయించాలి. జరితుస్తులు కుట్టించాలి. గిరిశంగారి పిల్లల్ని తీసుకురా అని ఒకప్పుడు నవాబుగారి శలవౌతుంది. మన పిల్లల్ని వెంకటేశం లాగ కాయగావంచా. తెల్లచొక్కాయితో పంపించడానికి వల్లకాదుగదా? వాళ్ళకి చిన్నబట్టూ, గిట్లూ కొనాలి. వాళ్ళకి చదువూసంధ్యా చెప్పించి వ్రయోజుల్ని చెయ్యాలి? యిదంతా సంసార తాపత్రయం కాదా? యిందులో పడిపోతే మరి లోకాపకారం చెయడానికి అవకాశవుంటుందా? చెప్పడం మరిచిపోయినాను. అప్పుడు మన వెంకటేశం మనదిగ్గిరేవుండి చదువు కుంటాడు.

బుచ్చ—అలా అయితే మరి నాన్నకి ఖర్చుండదు, నాన్నా అమ్మా వాడి చదువు కోసం చెప్పాలాడు.

గిరి—నే వొద్దన్నానా?

వెంకటేశ—నాకో చిన్న గుఱ్ఱబ్బండి కొనాలి.

గిరి—వేరే నీకు బండి యెందుకు? మా పిల్లలబండిలో నువ్వుకూడా వెళ్ళుదువుగాని. వాళ్లు అల్లరి చెయకుండానూ, కింక పడిపోకుండానూ చూస్తూవుందువుగాని.

వెంకటేశ—అక్కయ్యని వెళ్ళాడేస్తారా యేమిటి?

గిరి—మాటవరసకి అని అంటూంటే, మతిపోయినట్లు మాట్లాడతావేమిటి ?

బుచ్చ—అంతేకద ?

గిరి—అంతేగదంటే, అంతకంటే అదృష్టం నాకు వట్టడం యలాగ? ఆమాట మీరు అన్నా, నేను అన్నా, మీవాళ్లు నన్ను తన్ని తగిలేస్తారు. వెంకటేశుల గాని అన్నట్టాయనా, పెయ్యకట్టుతాడుపుణ్ణేవుంది.

వెంక—ఓయి నాయనో! (వీపు వడువుకొనును.) గుప్ చన్! నే ఆపూ సెత్తను!

బుచ్చ—మానాస్తో, రాంభొట్టుగారి అచ్చమ్మ మీరు వొప్పుకుంటే మిమ్మల్ని పెళ్ళాడతానంది.

గిరి—పెళ్ళాడడవేం వొస్తే, అచ్చమ్మనీ పిచ్చమ్మనీనా పెళ్ళాడతాను? యప్పటికైనా “ఒకళ్ళతో నాకు వనేమిటి? నా బతుకు సుఖవేదో నేను చూసుకుంటాను” అని మీలాంటి దివ్యసుందరవిగ్రహమూ, గుణవంతురాలూ, నా మీద కనికరించి “గిరిశంగారూ నన్ను పెళ్ళాడండి” అంటే పెళ్ళాడతాను గాని అచ్చమ్మల్ని, పిచ్చమ్మల్ని మెదకి కట్టుకుని ఉత్తమ బ్రహ్మచర్యం, లోకోపకారం మానుకుంటాననుకున్నారా యేమిటి?

వెంక—మంచిపండు పడిపోయింది అంకుకోండి,

గిరి—(పండుతీసి) ఆహా యేమిచాయ! వాదినా మీవొంటి చాయగిస్తుంది యీపండు, యిందండి.

బుచ్చ—బిందెలోపడెయ్యండి. తమ్ముడూ దిగొచ్చి బింద యెత్తు.

గిరి—వాడక్కర్లేదు. నేనెత్తుతానైండి. (యెత్తి) ఆహా! యేమిపయ్యారం!

(బుచ్చమ్మ నిష్క్రమించును)

శిష్యా! రెండుపళ్ళురాలు.

వెంక—నాన్నొస్తున్నాడండోయి దిడ్డితోవ్వేపు. యేమిటి సాధనం?

గిరి—ఆకులు దట్టంగా వున్నవేపు దాగో, నేను యాతాంతోడ్డం ఆరంభిస్తాను.

[అగ్నిహోత్రావధాన్లు ప్రవేశించి]

అగ్ని—గిరిశంగారూ, నీరుతోడుతున్నా రాండి? అసిరిగాడు తోడుతాడే, యింకో లీషు చదువుకున్నవాళ్ళు, మీ కెందుకాశ్రమ?

గిరి—పనివంటి వస్తువ లోకంలో లేదండి. ఊరకే కూచుంటే నాకు పూసుపోదు, మొక్కలకా, మంచిది. నాకా, కసరత్తూ. గవురరు, తోట్లోగొప్పుతప్పుతాడు. సీవరాణివారు బీదలూ సాదలకీ యివ్వడానికి బట్టలు కుడతారు. యింగిలీషు వాడు సోమరితనం వొప్పడండి వాళ్ళలోపెద్దకవీళ్ళరుడు షేక్స్పియరు యేవన్నాతో విన్నారా. “డిగ్నిటీ ఆఫ్ లేబర్” అన్నాడు—అనగా కలెక్టరు గొప్ప

వాడుకాదు, జడ్డీ గొప్పవాడుకాదు; కాయకైశవడి కష్టపడే మనిషే గొప్పవాడుకాదు. అంచాకనే యీగొప్పదొర్లంతా మెప్పు పొందాలంటే తోటమాలీ పని చేస్తారు చెట్లూ చావలూ యెక్కడం వొహటి వాళ్ళలో గొప్పవిద్య, లాభంతేని పని యేదీ దొరచెయ్యడం మావఁగారూ దొరగారువూర్నించి వెళుతూండగా దాహవేస్తుంది, చెట్లని పళ్ళుంటాయి. నడితోవలో చెట్టెక్కడం నేర్చుకోకపోతే దాహంతో చావలసిందేగదా? యేజస్సీకమాన్ చేస్తూంటే పెద్దపులి వొస్తుందనుకొండి. దొరకి చెట్టెక్కడం చాతయితెదపాలన్న చట్టెక్కి ప్రాణం కాపాడుకుంటాడు. అంచేత చదువుతోపాటు చెట్టెక్కడం కూడా నేరుస్తారు.

అగ్ని—దొర్ల తక్కివలతా అదో చిత్రం. వెంకడు రాసుకుంచున్నాడా, చదువుకుంచున్నాడా అండి?

గిరీ—యింతసేపూ చదువుచెప్పి “చెట్లూ చావలూ యెక్కి ఆడుకో” అని తోలేశాను.

అగ్ని—మీకేం మతి పోయిందా యేవిటండి? కాలూచెయ్యూ విరుచుకుంటే?

గిరీ——రేపు మనవాడికి గుణపువం తాసిల్లారీఅయి అడివిలో కమాను వెళ్ళుతూవుండగా పెద్దపులిస్తే చెట్టెక్కలేక, కాళ్ళువొణికి చతికిల బడాలని మీ అభిప్రాయవారి యేవీటి?

అగ్ని—మనవాడికి తాసిల్లారీ అవుతుందండి?

గిరీ—యెందుక్కా కూడదూ? గుఱ్ఱాలెక్కడం, చెట్లెక్కడం మనవాడు నేర్చుకోకపోతే, “నాయనా నుప్పు మాస్త్రకి పనికిరావు. డసుకు దగ్గిరకూచుని గుమస్తా పని చేసుకో. తాసిల్లారీ దిసిల్లారీ తలపెట్టకు” అనీ దొర్లంటారు.

అగ్ని—అమైతే చిన్నచెట్లెక్కించండిగాని పెద్దచెట్లప్పుడే యక్కనియ్యకండి.

గిరీ—అంచేతనే జామచెట్టు యక్కమన్నాను, చూశారా?

అగ్ని—ఓరి! కోతివెధవా!

గిరీ—అయిగో తిడుతున్నామా? దొర్లచదువు చదువుకుంటే, దొర్లతరిసీదు యివ్వక తప్పదు. మరిలా తిడితే భయపడి కిందపడతాడు; యిలాంటిపనులు మీ కిష్టం లేకపోతే, యిదిగిరీషు చదువు మానిపించి వేదం చెప్పండి.

అగ్ని—మరిచిపోయి తిట్టాను. యీ యిదిగిరీషు వాళ్ళసంగతంతా అదో వెట్టిమొట్టి.

గిరీ—మీవంటి ప్రాజ్ఞులు అలా అండం నాకు ఆశ్చర్యంగా వుంది. వాళ్ళనడవడిక మంచిదడదంచాతనే దేవుఁడు యింత రాజైశ్వర్యం వాళ్ళకిచ్చాడు. మనశాస్త్రాల్లో మాటలు మనం మరిచిపోయినావు. ఆ మాటలే తెల్లవాళ్ళు దొంగతనంగా పట్టుకుపోయి, శాస్త్రం చెప్పినట్లట్లా ఆచరించి మనరాజ్యం లాగుకున్నారు. మీరు యెకిగినవారుగదా చెప్పండి. గురువులు దగ్గిర శిష్యులు యెంచేసేవారు?

అడివికెళ్ళి చెల్లెక్కి సమీధలు తెచ్చేవారు, రుడికి మొడికి ఓర్చేవారు. యిప్పుడు యింత ప్రాజ్ఞులైన మీరేవంటున్నారా? మావాడు యిల్లుకదిలితే కందిపోతాడు. మావాడు జావచెల్లెకితే కాళ్ళుసిరుచు కుంటాడు. అని భయపడుతున్నారు. మీశిష్యులు బ్రహ్మాండవైన మట్టిచెట్టు కొనకెక్కి ఆకులుకోసి తెస్తున్నారుకారా? మనపుస్తకాల్లో మర్మం కనుక్కుని దొర్లు బాగుపడుతున్నారు. మనపుస్తకాలు బూజెక్కించి మనం చెడుతున్నాం.

అగ్ని—మీకు చాలా తెలుసును, యీ తెల్లవాళ్ళు చేసేవిద్యలన్నీ మన గ్రంథాల్లోంచి యెత్తుకెళ్ళినవే. యీ రెయిళ్లు గియిట్యూ యావత్తు మనవేదంలో వున్నాయి. మీది మాపరిశీలనైన బుద్ధి. మనకేసు గెలవడానికి మీరు రాసినసవబులు మా బాగున్నాయి.

గిరీ—యింకా బాగుండును. రికార్డు పూర్తిగాలేదు. కొన్ని కాగితాలు మీరే పారేశారో, మీ వకీలు వుంచేసుకున్నాడో నాకు బోధపడకుండావుంది.

అగ్ని—నేను పారెయ్యలేదండీ, నాకు యింగిటిను తెలియకపోవడం చాలా దుక్కొచ్చింది.

గిరీ—మీకే యి గిటిషువొస్తే భాష్యం అయ్యాంగార్లా అయిపోరా? యీమడితడిపేసి, వున్న కాగితాలు యావత్తుకూ జాబితారాస్తాను. తమరు వెళ్ళండి.

అగ్ని—మీరు సంసారం పనిపాట్లు యేం శ్రద్ధగా చేసుకుంటారు! మా వాడికి మీలా ప్రయోజకత్వం అప్పుతేనాకొకడి అవసరం వుండదు. దిగేటప్పుడు నిమ్మళంగా సాయంచేసి మరీదింపండేం? కీడించి మేలెంచమన్నాడు. (నిష్క్రమించును)

వెంకటే—(నిమ్మళంగా) నాన్నయింట్లో కెళ్ళిపోయినాడు.

గిరీ—నిమ్మళంగా దిగు.

వెంక—(వురికి) బతికించారు. (నెళ్ళిపోవోపును)

గిరీ—ఆగు ఆగు ఆవట్లో వళ్ళిలా పట్టా.

వెంక—దొబ్బుతారా యేవిటి అన్నీసి? అన్యాయం!

గిరీ—“అన్యాయం పాపనాశనం” అన్నాడు. ఒక్క అన్యాయంతో పాపాలన్నీ పోతాయి. అన్నివట్లూ నువుమాత్రం తింటావా యేమిటి? తింటే స్వమకేక్, కడుపునొప్పొస్తుంది. కడుపునొప్పొస్తే మీఅమ్మ నోరు పగడ్డిసి పోలడు ఆవదం వసగుండా గొంతుకలో పోస్తుంది.

వెంక—నేనావదం తాగను.

గిరీ—అలా అయితే వళ్ళిస్తే తినకు (యా తాంవొటిలి వెంకటేశం వొట్లోని కాయలు యెంచుచుండును.)

వెంక—(యేడుపు ముహంతో) పెద్దవళ్లన్నీ దొబ్బుతారా యేవిటి?

గిరి—పెద్దవాళ్ళకి పెద్దపళ్లూ, చిన్నవాళ్ళకి చిన్నపళ్లూ. యింతసేపూ చెప్పెక్కి చిలకలా కొరికావు చాల్దా? (నాలుగు పెద్దపళ్లు ఊసుకుని వెంకటేశం వీపుతట్టి) మైడి యర్ బ్రవరిష్టా! యిహ నీయిష్టవోచ్చినట్టు చెట్లూ చావలూ యెక్కు, యింగిలీషువాడు నేచర్ ష్టడీ చెయ్యమన్నాడు. జామచెప్పెక్కినప్పుడుమాత్రం పండ్లూ, పరుపుకాయూ, పచ్చికాయూ వీట్లభేదం బాగాస్తడీచేసి, పళ్ళేకొయ్యి, అందులో నాలుగు గురుదక్షిణకింద నాకియ్యి లేకుంటేకడుపుబ్బతుంది. నువ్వో హమాటు చెప్పెక్కింతరవాత, వలేసి చూసినా మరిపరుపుకాయ కనబడదు. “యేరకుమీ కనుగాయలు” అన్నాడు. నెరవే!—(వెంకటేశం దాటు వేసి పారిపోవును.)

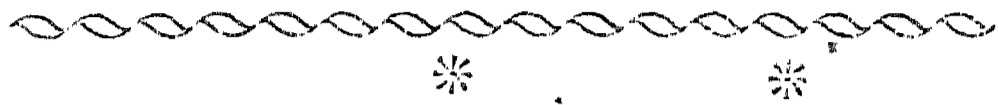
పాచిక పారేటట్టే కనపడతూంది. హా! యేమి సొగసు!

క॥ నదమాపోక్కిలి, జాంబూ ! నదమామైచాయ. కోకనదమా పదమా ।
పదమాజడ, నదుమువియత్ । పదమా, నూగారుగూడ పదమాచెలికిన్ ॥

(నిష్క్రమించును.)

శ్రీ

కన్యాశుల్కము

చతుర్థాంకము

౧-స్థలము: రామప్పంతులు యింటిసావిడి.

[రామప్పంతులు కుచీకామీదకూర్చుని వుండగా మధురవాణి నిలబడి

తమలపాకులు చుట్టి యిచ్చుచుండును]

రామ—నేనే చిన్నతనంలో యింగిలీషు చదివివుంటే ఇట్టిఅయనటు ఫెళ ఫెళలాడినదాదును. నాకు వాకొస్థానమందు బృహస్పతివున్నాడు. అందుచేతనే యింగిలీషు రాక పోయినా నావ్రభ యిలా వెలుగుతూంది.

మధు—మాటలు నేర్చిన శునకాన్ని నేటకంపిచే ఉసుకోమంటే ఉసుకోమందిట.

రామ—నేనా శునకాన్ని?

మధు—హాస్యానికన్న మాటల్లా నిజవంతుకుంటూ రేపి?

రామ—హాస్యానికా అన్నావు?

మధు—మరి మీతో హాస్యవాడకపోతే, పూరందరితోటి హాస్యవాడ మన్నారా యేవిటి?

రామ—అందరితో హాస్యవాడితే యరగవా?

మధు—అంచేతనే కుక్కన్నా, పందన్నా, మిమ్ముల్నే అనాలిగాని, మరొకర్ని అననూ డదే? మిమ్ముల్ని యేవదనడానికై నా నాకు హక్కువుంది యిక మీమాటలకాని తనం నాతో చెప్పేదేవిటి? మీమాటలకు ప్రమసేకదా మీ మాయలతోవచ్చాను?

రామ—నాకు యింగిలీషేవస్తే, దొరసాస్తు నావెనకాతల సరిగెత్తరా?

మధు—మీ అందానికి మేము తెనుగువాళ్ళము చాలమో? యింగిలీషంటే జ్ఞాపక వొచ్చింది. గిరిశంగారు మాట్లాడితే దొరలు మాట్లాడినట్టు వుంటుందిట.

రామ—అటా, యిటా! నీకేం తెలుసును. వాడువొట్టి బొట్లైరుముక్కలు పేల్తాడు. ఆమాటలుగానీ కోటులో పేల్తే చెప్పుచ్చుకు కొడతారు,

మధు—అదేమో మీకేతెలియాలి! గాని, గిరిశంగారు లుబ్ధావధాస్తుగారి భమ్ములటా?

బెప్పారు కారు!

రామ—నీమనుసు వాడిమీదికి వెలుతుంటే? ఇతే నీ కందుకు? కాకపోతే నీకందుకు?

మధు—మతిలేని మాటా, సుతీలేనిపాటా, అని,

రామ—నాకామతి లేదంటావు?

మధు—మీకు మతీలేకపోవడవేం, నాకే.

రామ—యెం చేత?

మధు—నుదున్న వ్రాసాడం చేత

రామ—యేవని రాశుంట?

మధు—విచారం వ్రాసివుంది.

రామ—యెందుకు విచారం?

మధు—గిరిశంగారు లుద్ధావధాన్లుగారి తమ్ముల్లోనే, పెళ్ళికివొస్తారు; పెళ్ళికివొస్తే
యేవైనా చిలిపిజట్టిపెట్టి మీమీద చేయి జేసుకుంటారేమో అని విచారం.

రామ—అవును. బాగాజ్ఞాపకంచేశావు. గాని నున్నా ఇర్రైపోతుందని అప్పుడాన్లు
బంధువుల నెవళ్ళనీ పిలవడు.

మధు—గిరిశంగారు పిలవకపోయినా వస్తారు.

రామ—నువు గానీ రమ్మన్నావా యేమిటి?

మధు—మీకంటే సీతిలేదుగాని నాకులేదా?

రామ—మరి వాడొస్తాడని నీకేలా తెలిసింది?

మధు—పెళ్ళికూతురు అన్నకి చదువు చెప్పడానికి కుదురుకుని, వాళ్ళింట పెళ్ళిపెట్టె
అంతా ఆయనే చేస్తున్నారట. అంచేత రాకతీరదని తలస్తాను.

రామ—వాడొస్తే యేమి సాధనం?

మధు—నన్నా అడుగుతారు?

రామ—పెళ్ళే తప్పిపోలే?

మధు—యలా తప్పుతుంది?

రామ—తప్పిపోడానికి ఒకతంత్రం వున్నాను.

మధు—అయితే, మధురంమాట చెల్లించారే?

రామ—చెల్లించక రావచ్చు యే చెరువునీళ్ళు తాగుతాడు?

మధు—యేదీముద్దు (ముద్దుపెట్టుకొనును.)

రామ—గాని మధురం, కీడెంచిమేలిద్దాం. ఒకవేళ దెబ్బబోతుంటే అయిపోయి వాడు
రావడవే తటస్థిస్తే యేవీటి సాధనం?

మధు—ఆడదాన్ని, నన్నా అడుగుతారు?

రామ—ఆడదాని బుద్ధిసూక్ష్మం, కోటుకావ్యవహారం అంటే చెప్పు. యెత్తుకి యెత్తు
యింద్రజాలం లా యెత్తుతానూ? చెయిముట్టు సరసవంతుమాత్రం నాకు
కరచరణాలు ఆడవు.

మధు—పెళ్ళి నాలుగురోజులూ, తలుపేచుకుని యిట్టో కూచోండి.

రామ—అడదానిబుద్ధి సూక్ష్మవని చెప్పానుకానూ? మామంచి ఆలోచన చెప్పావు

మధు—గాని, నాకొకభయం కలుగుతుంది. నిశిత్రాత్రివేళ వైగొక్కం బిగించి, కొంపకి అగ్గిపెడతాడేమో?

రామ—చచ్చావే! వాడు కొంపలు ముట్టించే కొరివి బాను, మరి యేమిగతి?

మధు—గతి చూపిస్తే యేమిటిమెప్పు?

రామ—“నుప్పు సాతాత్తూ నన్ను కాపాడినపరదేవతవి” అంటాను.

మధు—(ముక్కుమీద వేలుంచి) అలాంటిమాట అనకూడదు. తప్పు!

రామ—మంచి సలహాఅంటూ చెప్పావంటే, నాలుగు కాసులిస్తాను.

మధు—డబ్బడగలేదే? మెప్పడిగాను నేను నా ప్రాణంతో సనూసులైన మిమ్మల్ని కాపాడుకోవడం, యెవరికో ఉపకారం?

రామ—మెచ్చి యిస్తానన్నా తప్పేనా?

మధు—తప్పుకాదో? వేశ్యకాగానే దయా దాక్షిణ్యాలు వుండవో?

రామ—తప్పొచ్చింది. లెంపలు వాయింతుకుంటాను. చెప్పు.

మధు—పెళ్ళివంటలకి పూటకూళ్ళమ్మని కుదర్చండి.

రామ—చబాప్! యేమి విలవైన సలహా చెప్పావు! యేదీ చిన్నముద్దు (ముద్దు పెట్టుకోవోయి, అగి) గాని గిరిశంగాడు నన్నూ దాన్నికూడా కలియగట్టి తంతాడేమో?

మధు—ఆభయం మీకక్కరలేదు. పూటకూళ్ళమ్మ కనపడ్డదంటే, గిరిశంగారు వుంజాలు తెంపుకు పరిగెత్తుతారు, ఆమె నోరు మహాఁ చెడ్డది.

రామ—అవును. నోరేకాదు, చెయ్యిటూడా చెడ్డదే. దాం దెబ్బనీకేం తెలుసును.

గాని మా దొడ్డసలహా చెప్పావు యేదీ ముద్దు. (ముద్దు పెట్టుకొనును.)

(ముద్దు బెట్టుకుంటుండగా, లుబ్ధావధాన్లు ఒక ఘాతరము చేతబెట్టుకుని ప్రవేశించును)

లుబ్ధా—యేమిటి అభావచేష్టలం!

రామ—(గతక్కుమని తిరిగి చూసి) మావారి పడచువాళ్ళంగదా? అయినా, నా మధురవాణిని నేను నడివీధిలో ముద్దెట్టుకుంటే, నన్ను అనేవాడెవడు?

మధు—నడి కుప్పమీద యెక్కి ముద్దుపెట్టుకోలేరో? పెంకితనానికి హద్దుండాలి.

బావగారికి దగడాలు, దయచెయ్యండి. (కుర్చీ తెచ్చి వేయును)

రామ—నాకు మావఁగారైతే. నీకు బావగారెలాగేనీటి?

మధు—మాకులానికి అంతా బావలే, తమకు యలా మావఁలైనారో? (లుబ్ధావధాన్లుతో) కూచోరేం? యేమి హేతువోగాని బావగారు కోపంగా కనపడు

తున్నారు. రేపు పెద్దైతర వాత అక్కగారిని, వీధితలుపు గడియవేసి మరీ ముద్దెట్టుగుంటారేమో చూస్తానుగదా? అయినా మీ అల్లుడుగారికి చిన్నతనం యింకా వోణిలిందికాదు.

రామ—పైలా పచ్చీసీలో, చిన్నతనంకాక పెద్దతనం యలా వొస్తుంది? యే మావార! కోపవార?

లుబ్ధా—నాకు పెళ్ళివొద్దు. పెడాకులువొద్దు.

రామ—(మధురవాణి చెవిలో) చూశావా మధురం. నాయంత్రం అప్పుడే పారింది. (పైకి లుబ్ధావధాన్లుతో) అదేం, అలా అంటున్నారు? నిశ్చయం అయిన తరవాత గునిసి యేం లాభం?

లుబ్ధా—నీ సొమ్మేం పోయింది? గునియడం గినియడంకాదు నాకి పెళ్ళి అక్కర్లేదు.

మధు—(రామప్పపంతులు చెవిలో) యేమిటా పుత్తరం?

రామ—(మధురవాణి చెవిలో) అగ్నిహోత్రావుధాన్లు పేరుపెట్టి నేనే బనా యించాను,

మధు—(రామప్పపంతులు చెవిలో) యేవరని?

రామ—(మధురవాణి చెవిలో) మన్యు ముసలవాడివిగనక నీసంబంధం మాకు వొద్దని.

మధు—చిత్తం? చెప్పేస్తాను,

రామ—(మధురవాణి చెవిలో) నీకు మతిపోయిందా యేమిటి? పెళ్ళి తప్పించమని నువ్వే నాప్రాణాలు కోరికే. యీ యెత్తు యెత్తాను. నోరుమూసుకో.

మధు—(లుబ్ధావధాన్లు చెవిలో) యీ సంబంధం మీకు కట్టిపెట్టాలని పంతులు చూస్తున్నారు. వొప్పుకోండి.

రామ—(మధురవాణిలో) యేమీ బేహద్దీ! (లుబ్ధావధాన్లుతో) స్త్రీ బుద్ధికి ప్రళయాంతకా అన్నాడు, దానిమాటలు సమ్మకంకొకటి కల్పనకి యంతమనిపిలేదు,

లుబ్ధా—(చేతిలోని పుత్తరమును ఆడిస్తూ) యీ కుట్రంతా నీదే.

రామ—(తీతణంగా మధురవాణి వైపుచూసి, లుబ్ధావధాన్లుతో) కోపం కోపంలా

వుండాలిగాని, యేకవచన ప్రయోగం కూడదు.

లుబ్ధా—యిదంతా మీకల్పనే. నా కొంప ముంచడానికి తలపెట్టారు. చదవండి.

రామ—(పుత్తరం అందుకోక కుర్చీ వెనక్కి తీసుకుని) ఆ పుత్తరం సంగతి నా కేం తెలుసును?

లుబ్ధా—చేసినవాడివి, నీకు తెలియకపోతే, యెవరికి తెలుస్తుంది?

రామ—అదుగో మళ్ళీ యేకవచన ప్రయోగం! మెత్తగా మాట్లాడు తున్నానని కాబోలు అనాడీ చేస్తున్నారు? పుత్తరంగిత్తరం నేనుకల్పించానని, మళ్ళీ అన్నా వంటే కథ చాలా దూరం వెళుతుంది. ఆ సంగతి మట్టుకు కాని వుండండి. రామప్పపంతులు తడాఖా అంటే యేవరనుకున్నారో?

లుబ్ధా—నుస్సు—

రామ—అదుగో మళ్ళి.

లుబ్ధా—మీ కల్పన తేనేం, మరోవారి కల్పన తేనేం, బుద్ధి పొరపాటు నాది. మధ్య వెధవలతో నా కేం పని? వెంటనే బయల్దేరిపోయి, ఆ అగ్నిహోత్రావధాన్లునే అడుగుతాను.

రామ—మాటలు మాజోరుగా వొస్తున్నాయి, జాగ్రత్త (లుబ్ధావధాన్లు వెళ్ళును) నన్నేనా వెధవలు అంటున్నాడు?

మధు—నన్ను కూడా కలుపుకోవాలని వుందా యేవిటంకి?

రామ—నన్ను మట్టుకు వెధవని కింద కట్టావు?

మధు—నేవుండగా వెధవలు మీరెలా అవుతారు?

రామ—నన్ను సప్త వెధవనిచేశావు మరి యింకా తరవాయి యేం వుంచావు?

మధు—అదేవిటి ఆమాటలు?

రామ—ఆ వుత్తరం నేను బనాయించానని, ఆ వెధవతో యెందుకు చెప్పావు?

మధు—మీతోడు, నేను చెప్పలేదే?

రామ—మరి నేను బనాయించానని, వాడి కలం తెలిసింది?

మధు—యెందు కీ ఆందోళన?

రామ—మరి, ఆ వెధవ వుత్తరం తీసికెళ్ళి అగ్నిహోత్రావధాన్లుకి చూపిస్తే నా మీద వాడు వెంటనే పోర్లరికేసు బనాయిస్తాడే? పీక జెగిపోతుంది? యేవిటి సాధనం?

మధు—యంత్రం యెందుకు దిరిగిందో? ఐతేచక్రం అడ్డువేస్తాను. (మధురవాణి తొందరగా వీధిలోకి వెళ్ళును.)

రామ—యి బెక్కిడికి సాగిపోతుంది? యిదే చెప్పేసింది, దొంగవని చేసినప్పుడు రెండోవారితో చెప్పకూడదు, వెధవని చెవులు చులువుకుంటాను. పరిగెత్తివెళ్ళి చేతులో కాగితం నులువుకొత్తునా?—గాడిదకొడుకు కరిస్తే! పోయి మీనాడి కాళ్ళుపట్టుకుంటాను.

[మధురవాణి వకచేతితో వుత్తరము, వకచేతితో లుబ్ధావధాన్లు చెయ్యిపట్టుకుని ప్రవేశించును.]

మధు—(రామస్పంతులుతో) చాలు, చాలు, మీ ప్రయోజకత్వం, బావగారికి అన్నా, తమ్ముడా, కొడుకా, కొమ్మా? మిమ్ములిని అప్పులని నమ్ముకుని, సలహాకివస్తే, ఆలోచనా సాలోచనా చెప్పక, ఏకవచనం, బహువచనం, అని

కాష్టవాదం పెట్టారు. బావా! కుర్చీమీద కూచోండి (కుర్చీమీద కూచోబెట్టి) (రామస్పంతులుతో) యీ వుత్తరం యేవిటో నింపాదిగా చదివి చూసుకోండి (వుత్తరం రామస్పంతులు చేతికియిచ్చును.)

రామ—(వుత్తం అంచుకొని తనలో) బతికానా దేవుడా. (చూచుకొని) అనే నావుత్తరవేకాదే యిది, నా నీడచూసి నేనే బెదిరాను. (వైకి) మావా! వొస్తూనే తిట్లతో ఆరంభిస్తే యెంతటి వాడికైనా కొంచం కోపం వొస్తుంది. నెమ్మదిగానూ, మర్యారగానూ, నన్నొచ్చియేం సహాయం చెయ్యమంటే అది చెయనూ ?

లుక్మా—మరే నే యీ పటాటోపం వొద్దని రాయండి. అతగాడికి పటాటోపం కావలిస్తే ఆ ఖర్చంతా అతగాడే పెట్టుకోవాలి.

మధు—(లుక్మావధాన్లు, జుత్తుముడివిప్పి దులిపి) యేం ధూళి! సంరక్షణ చేసేవాళ్ళు లేకపోబట్టిగదా? (గూటిలోనుంచి వాసననూనె దువ్వెనాతెచ్చి తల దువ్వు చుండును.)

రామ—(ఉత్తరంవిప్పి కొనచూసి చదువును) “సేవకుడు తమ్ములు గిరిశం”—వీడా!

మధు—వైకి చదవండి.

రామ—నీగిరిశం, అనగానే వైకి చదవాలేం ?

మధు—అయితే, మీరే చదువుకు ఆనందించండి.

లుక్మా—“నీ గిరిశం” అన్నారేం ?

రామ—అది పేరేకథ.

లుక్మా—వైకి చదవండి.

రామ—(చదువును)

“సేవకుడు, తమ అత్యంత స్రియసోదరులు గిరిశం అనేక నమస్కారములు చేసి చాయంగల విన్నవములు, తమ యీ నాటికి వృద్ధాప్యంలో నయినా మీరు తిరిగి వివాహం చేసుకుని ఒక యింటివారు కావడమునకు నిశ్చయించితి రన్న మాటకని యమందానందకందశిత హృదయారవిందుడ నై తిని.”

లుక్మా—వెధవ, వృద్ధాప్యవంటాదూ? మొన్నగాక మొన్ననేగదా యాభై దాటాయి.

మధు—(దువ్వెన మొలనుపెట్టి, లుక్మావధాన్లు జుత్తుముడినేసి) సంరక్షణలేక యిలా పున్నారుగాని, యవరు మిమ్మల్ని ముసలివాళ్ళనేవారు ?

రామ—(చదువును) “మీకు కాబోవు భార్య, నా ప్రియశిష్యుండగు వెంకటేశ్వర్లు చెలియలగుటంజేసి నాకు బ్రహ్మకందమైనది. నేను అగ్నిహోత్రావధానులు వారి యింటనే యుండి పెళ్ళివనులు చేయించుచున్నాడను. వారు నన్ను పుత్రప్రసాయముగా నారరించుచున్నారు. బహు దొడ్డవారేగాని చంద్రునకు కళంక మున్నటుల వారికి కించిత్తు ద్రవ్యాళా, కించిత్తు ప్రథమకోపముం గలవు.”

వ్యాఖ్యించి వెలిగిస్తున్నాడయ్యా గుంటూరు!

“షరా—ఆకోపం వొచ్చినప్పుడు మాత్రం యెదట పడకుండా రాగుంటే యెము కలు విరగవు ప్రాణంబచాయిస్తుంది. మరేమీ ఫర్వావుండదు—ద్రవ్యాళ అనగా అది వారికిగాని మీకుగాని ఉపచరించెదికాదు. మీ వూరివారెవరోగాని ఒక తుంటరి, మీరు విశేషధనవంతులనియు, పెళ్ళిదేవదుందుభులు మ్రోయునటుల చేతురనియు. వర్తమానము చేయుటను, యేబది బుడ్లమీద యీ వూరివారి నందరిని తర్లించుకు రానైయున్నారు. ఇంతియకాక, దివాంజీ సాహేబు వారినడిగి, ఒక కుంజరంబునూ మూడు బొట్టియలనూ, యేనుగుఱ్ఱంబులం గూడ తేనైయున్నారు. బంగారపుటడ్డల పల్లకిగూడ దెచ్చెదరు.

“షరా—దానిమీద సవారీ ఐ, ఆలంబె” లత్తులతో వూరేగి, మీరు పెళ్ళిచేసుకో వడం నాకు కన్నులపండువేగాని, యిదంతా వృధా వ్రయంగదా. అని నా బోటి ఆస్తులు విచారిస్తున్నారు యెద్దుపుండు కాకికి రుచి రామప్పంతులు సొమ్మేం బోయింది?”

వెధవ! నావూ సెందుకోయి వీడికి?

“యిందులో ఒక పగమరహస్యం. అది యెద్దిచునిన, యీ రామప్పంతులు చిక్కు లకు, జాకాల్; తెలివికి, బిగ్ యాస్.”

యిదేవీటోయి, యీ బొట్లైరు యింగిలీషు!

“అనగా”

వ్యాఖ్యానం కూడా వెలిగిస్తున్నాడయా!

“జాకాల్, అనేది, గుంటనక్క”

పింజారీ వెధవ!

“బిగ్ యాస్, అనగా, పెద్ద—”

వీడి సిగాదరగా! యేం వీడిపోయీ కాలం! వీడిమీద తక్షణం దామేజిదావా వడేస్తాను.

(మధురనాణికి నవ్వుచ్చి, ఆపుకోజాలక, విరగబడి నవ్వును.)

యెందుకలా నవ్వుతావు? నీ మొగుడు నన్ను తిడుతున్నాడనా ఆనందం?

మధు—(నవ్వుచేత మాట తెమలక, కొంత నేపటికి) కాను—కాదు—మీతోడు—లోటి—

రామ—నాతోడేవీటి! నేను చస్తే నీకు ఆనందవే!

మధు—(ముక్కుమీద వేలుపుంచి, రామప్పంతులు దగ్గరకు వెళ్ళి, సిరస్సు కాగలించు

కొని, ముద్దెట్టుకొనును) యేమి దుష్టుమాటా!

రామ—మరెందుకు నవ్వుతావ్?

మధు—లోటి—లోటి—లోటి

రామ—యేంటా “లోటి”?

మధు—లోటి—పీట—

రామ—అవును, లోటిపీట. అయితే ?

మధు—(సమాశించుకుని) యెందుకో ?

రామ—యెందుకో నాకేం తెలుసును ?

లుక్మా—ఉత్తరం పల్ల మీరే తెమ్మన్నట్లు అగుపడుతూందే !

రామ—నేనా ? నేనా ? నా కెందుకూ లోటిపీట ?

మధు—(ఉప్పెనగా తిరిగి నవ్వుతూ) యెక్కడానికి

రామ—నేనా యెక్కడం ?

మధు—యెందుకు కూడదూ ? మీరొక లోటి—పీట—బావగారొక లోటిపీట—

పో—పో—పోలికెట్టి—పెళ్ళి సప్లయి దారుడుగనక, అతడో లోటిపీట—యెక్కి

పోలాఃంట—వూ రేగండి—వెన్నుకుప్పెక్కి—ఆ వైభవం—కళ్ళరా—చూస్తాం—

(మిక్కిలిగా నవ్వును; నవ్వుసమాశించుకొని) బావగారూ, ఉమించండి—

దుష్టు వ్రాతకి నవ్వాను—మరేంగాదు

రామ—దుష్టంలే దుష్టా ! గాడిద

లుక్మా—మీరోహా, పెద్దగాడిదని కూడ తెమ్మన్నారని కాబోలు రాశాడండీ.

రామ—లేదు, లేదు, గాడిదెమాట వుత్తరంలో యెక్కడాలేదు.

లుక్మా—వుంది, నేను తదివానండీ, గాడిద నెందుకు తెమ్మన్నావయ్యా నా నెత్తి మీదికి ?

రామ—నీకు మతిపోయాడా యేమిటి ? గాడిదెమాట లేనంటూంతునే ? (మధుక వాడి తిరిగి నవ్వుచుండును) నీకూడా మతిపోయింది ? యెందు కానవ్వు ?

నన్ను చూశా ? అవుధాన్లును చూశా ?

మధు—యెందుకు—అ—అనుమానం ?—సామెత—వుంది.

రామ—యేమిటా సామెత గీమితాను ?

మధు—గాడిద అందిట—పాటకి నేను—అందానికి—మా అప్పా—అందిట—

రామ—అంటే ?

మధు—పెళ్ళికి గాడిద—లోటిపీటామాట—యిన్నాళ్ళకి—మళ్ళి విన్నాను గదా అని.

రామ—వింటే ?

మధు—నవ్వొచ్చింది. మీరుకూడా నవ్వరామా ? యెందుకీ దెబ్బబాట ?

రామ—వీడి మీద డామేజి రావా వెంటనే వడేస్తాను.

మధు—(లుబ్ధావధాన్లుతో) బావా, యెందుకు మా పంతులుగారిమీద అన్యాయంగా అనుమానం వడతారు? ఆయన నిజంగా మిమ్మల్ని అన్నగార్లూ భావించుకుంటున్నారు. గిరీశంగారు పంతులుమీద ప్రాయశానికి కారణాంతరం వున్నది. మీతో చెప్పవలసిన సంగతికాదు గాని, మీఉభయలకూ స్నేహం చెడడానికి సిద్ధంగా వున్నప్పుడు చెప్పకతీరదు. మీగిరీశంగారు నాకు కొన్నాళ్ళు యింగ్లీషు చెప్పేవారు. కొద్ది రోజులు నన్ను వుంచుకున్నారు మా పంతులుగారు ఆయన దగ్గరనుంచి నన్ను తీసుకు వెళ్ళిపోయి వచ్చినారనే దుఃఖంచేత లేనిపోనిమాటలు కల్పించి “నక్కాగిక్కా” అని ప్రాశారుగాని, ఆ బొల్లిమాటలు నమ్మకండి.

రామ—“నక్కాగిక్కా” వొట్టినే పోతుందనుకున్నావా యేమిటి? డామేజీ దావా పడ్డతరవాత దాని సంగతి తెలుస్తుంది.

మధు—బావా, మరొకమాట ఆలోచించింది. పంతుల కేం లాభం యేనుగులూ, లోటిపిటలూ, గాడిదలూ — (నవ్వును.)

రామ—మనిషివికావా యేమిటి? గాడిదెమాట లేదంటూంటునే?

మధు—పోనియ్యండి-మీ కెందుకు కోపం! గాడిదలు లేకపోతే కడంవ్వే ఆయెను, యివన్నీ మీయింటిమీదపడి తింటే మా పంతులుగారికి యేలాభం? చెప్పండి, ఒకవేళ రాతబు బేరం జరుగుతుంది గనక పోలిశెట్టికి లాభించవచ్చును.

లుబ్ధా—బాగా చెప్పావు—పోలిశెట్టి చేసినపనే!

రామ—చవ్వా చేస్తాడని ఖర్చువెచ్చం కోవటాడిమీద పెట్టావు. అనుభవించు.

మధు—యిప్పుడు నుంచి పోయినచేమి? పెళ్ళికూతుర్ని పంపిస్తే వదిరూపాయలు ఖర్చుతో యిక్కడ ముడిపెట్టేస్తాం, మీరెవరూ రావద్దని, మీమావగారి పేర వుత్తరం వ్రాయండి.

లుబ్ధా—మా ప్రశస్తమైన ఆలోచన చెప్పావు. మావగారూ, మధురం మా బుద్ధిమంతురాలు.

రామ—అదుగో! “మధురం గిభురం” అని మీరు అనకూడదు. “మధురవాణి” అనాలి.

లుబ్ధా—పొరపాటు—గాని తీరామోసివాళ్ళు పెళ్ళికూతుర్ని ఒక్కరై నీ పంపించేస్తే?

మధు—మరేం? మీతీపు దిగదీసింది? పెళ్ళిచేసుకొండి.

లుబ్ధా—నా ప్రాణంపోతే యీ సంబంధం చేసుకోను. ఆ వుత్తరం కొసాకూ చదివితే అభావచేష్టలు మీకే బోధపడతాయి,

మధు—చదవడం మానేసి యేమిటి ఆలోచిస్తున్నారు?

రామ—గిరీశం గాడిమీద పరువుపట్టానికి డామేజీ దావా తేకమాన్ను — వాడి నెంహంలా గేవుంది వుత్తరం, చదివేదేవించి.

లుక్మా—మా వెధవ నావకువుమాత్రం యేమైరా వుంచాడనా ? అయినా తరచాయి చదవండి.

రామ—(చదువును) తాజాకలం. చిన్నది బహులక్షణంగా వుంటుంది, దాని కొంచెం పెయ్యనాకుడుమాత్రం కద్దు. అద్దానిని మనవారు వైధవ్యహేతువ అండ్రియిదివట్టి సూప—సూపర్—స్ట్రీ—షన్—అనగా. తెలివితక్కువ సమ్మకం మనసంటి ప్రాజ్జలు తెక్కించవలసినది కాదు షరా—దీనికి వక చిన్నలైరాగీ చిటికీ వున్నది. మిమ్మితో పెయ్య నాకుడు వెడ్రుకలూడబీకి, ఒక పౌ—పౌడర్—అనగా, గుండ కద్దు; ఆ గుండ ప్రామినహో మరల పెయ్యనాకుడు పుట్టనేరదు. ఈ లోగా దైవాత్మా వైధవ్యంబే సంప్రాప్తించినచో. పదే పదే ఊరం బౌనుగావున పెయ్యనాకుడు కాధించనేరదు రెండవ నెంబరుషరా—ఒకవేళ వైధవ్యం తటస్థించినా, మా వదెనగారు జుత్తు పెంచుకునే యడల, మీరేంజెయ్యగలరు. నేనేం జెయ్యగలను ?”

మధు—చాలాలు, యీపాట్కొ చాలించండి. గిరిశంగారు యేంతుంటరి ?

రామ—యిప్పుడై నా వాడి వైజం నీకు బోధపడ్డదా? (చదువును) మూడవ షరా—యీరోజుల్లో స్త్రీ పునర్వివాహం గడబిడ లావుగానున్నది తమకు విశదమే, మీరు స్వర్గంబునకుంబోయి ఇంద్రభోగం బనుభవించుచుండనామెకు పునర్వివాహము చేసికొన బుద్ధి పొడమ వచ్చును. అది మాత్రం నేను ఆపజాలనని స్పష్టముగా తెలియునది, ఏలననిన ? వద్దని మందలించుటకు ఎదట పడితినో, “మీయన్న స్వర్గంబున రంభతో పరమానందంబు నొందుచు నున్నారుగదా, నాగతేమి” యని యడిగినచో నేమి యుత్తర మీయువాడ ?

మధు — మరి చాలించండి.

రామ—నీ యిష్టం వొచ్చి నప్పుడు చదివి, నీ యిష్టం వొచ్చినప్పుడు మానేస్తావనుకున్నావా ? (చదువును)

నాల్గవషరా—కొదువ అన్ని హంశములూ బహు బాగావున్నవి. తప్పకుండా యీ సంబంధం మీరు చేసేకోవలసిందే. మీ అత్తగారు సాజాత్తూ అరుంధతివంటివారు మనలో మహామాట, ఆమెకు యీసంబంధం యెంతమాత్రమూ యిష్టములేదు. పుస్తకేస్తే మయమందు, మీయింటి నూతులోపడి ప్రాణత్యాగం చేసుకుంటానని యిరుగు పొరుగుమ్మలతో అంటున్నారు. గాని ఫర్వాలేదు. ఆ నాలుగు గడియలూ, కాళ్ళూ చేతులూ కట్టేదాం. మూడు ముళ్ళూ పడ్డతరవాత నూతులోపడితే పడనియ్యండి. మనసొమ్మేం బోయింది? పోలీసువాళ్ళ చిక్కు లేకుండామాత్రం, వాళ్ళకేమైనా పారేసి వాళ్ళని కట్టుకోవలసివస్తుంది. యీ సంగతులు యావత్తూ మీ మేలుకోరి వ్రాసితినీ యిక్కడ వారికి తెలియరాదు. మరిచిపోయినాను, పిల్లజాశకం అత్యుత్కృష్టంగా వుండటం. ఆ బనాయింపు కూడా భాష—

మధు—రామ ?

రామ—అది ఆడవాళ్లు వినవలసిన మాటకాదు.

లుబ్ధా—అది కూడా మీరే బనాయించారంటా యేమిటండీ ?

రామ—వాడి నోటికి సుద్దీ, బద్ధంవుందీ ? కామేజీ పడతేగాని కట్టదు.

లుబ్ధా—కొంచం అయినా నిజం వుండక పోతుందా, అని నాభయం. అత్తగారికి

యిష్టంలేదని పోలికెట్ట కూడా చెప్పాడు. యీసంబంధానికి వెయివేలదణ్ణాలు; నా కొద్దుబాబూ.

మధు—కాగా అన్నారు. మీ సంబంధం మాకు యెంత మాత్రం వొద్దని, మీ మావఁ గారి వేర వ్రాయండి. కాగితం కలం తేనా ?

లుబ్ధా—మావఁ ! మరి ముందూ వెనుక ఆలోచించక వెంటనే వుత్తరం రాసి పెట్టండి. (నిలబడి మధురవాణి చెవిలో రహస్యము మాట్లాడును; మధురవాణి లుబ్ధావధాన్లు చెవిలో మాట్లాడును.)

రామ—మొహంమీద మొహంపెట్టి, యేమిటా గుసగుసలు ?

పైనుంచి పోస్తుకవాను—“లుబ్ధావుధాన్లుగారున్నారండీ. వుత్తరంవొచ్చింది”

(మధురవాణి వైకివెళ్ళి వుత్తరము తెచ్చి లుబ్ధావధాన్లుచేతికి యిచ్చును.

లుబ్ధావధాన్లు రామప్పంతులు చేతికి యిచ్చును.)

లుబ్ధా—సులోచనాలు తేలేదు. మీరే చవవండి.

రామ—(తనలో చదువుతూ) మరేవీఁ ! చిక్కే వొదిలిపోయింది. మీ మావఁగారి దగ్గిరించి.

లుబ్ధా—యేవఁని ? యేనుగులూ, లోటిపిటలూ తానంటాడా యేమిటండీ ?

రామ—మీ సంబంధవేఁ అక్కర్లేదట.

లుబ్ధా—యేమిటి ? యెంచేతనో ? వాడికా అక్కర్లేదు ? నాకా అక్కర్లేదు ?

తన పరువుకి నేం తగాను కానో ?

మధు—నిమషంకిందట పెళ్ళివొద్దన్నారే? యిప్పుడు పెళ్ళితప్పిపోయిందనికోపవాఁ ?

లుబ్ధా—యింకా యేం కూస్తాడో చెప్పండి.

రామ—మీరు పీసిరి గొట్టని యెవరో చెప్పారట

లుబ్ధా—నేనా పీసిరి గొట్టుని? వొక్కపాటున వద్దెనిమిది వందలు యే పీసిరిగొట్టు పోస్తాడు ? యింత సొమ్ము యెన్నడైనా. ఒక్కసారి అగ్నిహోత్రావుధాన్లు కళ్ళతో చూచాడూ? సంసారం పొత్తుగా చేసుకుంటే పీసిరిగొట్టా? వాడిసొమ్ము వాడినెత్తిని కొట్టినతరవాత, నే నెలాంటివాణ్ణి అయితే వాడికేం కావాలి ?

మధు—యెలాంటివాళ్ళేం ? అంగారంలావున్నారు ?

రామ—మీరుముసలివాళ్ళనీ, మీకు క్షయరోగంవుందనీ కూడా, యెవరో చెప్పారట.

లుక్మా—నేను ముసలివాణ్ణా వీడి సిగతరగా! యాజై యేళ్ళకే ముసలిటండీ? కొంచం దగ్గు వుండకవేర కాగట్టుండి (దగ్గును) నిలివెడు ధనంపోసి పిల్లని కొనుక్కున తరవాత, మరిదాని ఘోషా, నా ఘోషా వాడి కెందుకయ్యా? డబ్బుచ్చు కున్న తరవాత చచ్చిన కవానికై నా కట్టకతీరదు. మాటండ్రేం ?

రామ—అవును; నిజవేర, మీరు ముసలివాడైతే మాత్రం ?

లుక్మా—అదుగో, 'నిజే మాత్రం' అంటారేవిటి? నువ్వే పెట్టావు కాబోలు యీ పెంటంతాను.

రామ—అన్ని పెంటలు పెట్టడానికి, మీతమ్ముడు గిరిశం అక్కడే వున్నాడుకదూ ?

లుక్మా—వీడు అక్కడెలా పోగయినాడయ్యా నాకు శనిలాగ ?

మధు—ఏమీ! యీ మగవారి చిత్రం! యింతసేపూ పెళ్ళి వొద్దని వగిస్తీరి; యిప్పుడు పెళ్ళి తేలిపోయిందని వగుస్తున్నారు. నిజంగా మీకు పెళ్ళాడాలని వుందండీ ?

లుక్మా—వుంటే వుంది, లేకపోతే లేదు. గాని యీ దుర్భాషలు నేను పడి వూరు కుటానా ?

మధు—మరేం జేస్తారు ?

రామ—యేం జేస్తారా ? డామేజీకి దావా తెస్తారు.

లుక్మా—దావావొద్దు, నీ పుణ్యం వుంటుంది. పూరుకో బాబూ.

రామ—కాకపోతే, యింతకన్న చవకైనదీ, సాంప్రదాయవైనదీ సంబంధం కుదిర్చి, చేసుకున్నావంటే, అగ్నిహోత్రాపుధాన్లుని చెప్పుచ్చుకు కొట్టినట్టు వుంటుంది,

లుక్మా—చవగ్గా కుదరడవెలాగ ?

మధు—నామాటవిని పెళ్ళిమానేసి వూరుకోండి.

లుక్మా—యేం ? ముసలివాణ్ణి నీకూ తోచిందా యేవిటి ?

మధు—మీరా ముసలివాళ్ళు ? యవరా అన్నవారు ?

లుక్మా—నీకున్నబుద్ధి ఆ అగ్నిహోత్రాపుధాన్లకి వుంటే బాగుండును.

మధు—ఓ వన్ను కదలిందా? కన్నుకు దృష్టి తగ్గిందా ? చూడండి మీ దండలు కమ్మెచ్చులు తీసినట్టు యలా వున్నాయో ?

రామ—(తనదండలు చూచుకొని) మావర పెరట్లో గొప్ప తవ్వడంనుంచి దండలు మోటుగా వున్నాయి; గాని నాదండలు సన్నవైనా ఉక్కు ఖడ్గీలు.

మధు—(తన చీర కొంగుతో లుక్మావధాన్లు ఛాతీకొలిచి) యెంతఛాతీ !

రామ—యేమిటీ వాశకం ?

మధు—పుత్తరం, మీలో మీగు చదువుకుంటారేం ? వైకి చదవండి.

రామ—సువ్వు నన్ను ఆజ్ఞాపించే పాటిదానవా ? మేం చదువుకుంటాం. యివి ఆడవాళ్లు వినవలసినమాటలుకావు. నువ్వు అవతలికి వెళ్లు.

మధు—నేను కదలను.

రామ—అమాంతంగా యెత్తుకెళ్ళి వెనకింట్లో కుదేస్తాను.

మధు—(కుర్చీ వెనకను నిలబడి లుక్కావధాన్లు దండలు చేతులతో గట్టిగా పట్టుకుని) మాకణ్డేయులు శివుణ్ణి చుట్టుకున్నట్లు, బావగార్ని చుట్టుకుంటాను, యెలా లాక్కు వెళతారో చూస్తాను.

లుక్కా—(తనలో) యేమి మృదువూ చేతులు! తల, తల దగ్గర చేరిస్తే, మేమి ఘుమ ఘుమా! (వైకి) “బాలాదపి సుభాషితం” అన్నాడు, మావఁగాదూ — మధుర వాణ్ణి వుణ్ణియ్యండి. మంచి బుద్ధిమంతురాలు. నిజం కనిపెడుతుంది.

రామ—అయితే మరినిను (చదువును) “మీ కొమార్తె ప్రవర్తన బాగావుండక పోవడంచాత మిమ్మల్ని వెలేశారని తోకంతు” వార్త గట్టిగావున్నది.”

లుక్కా—(కొంతతడవు వూరుకుని) నువ్వే నాకొంప తీశావు.

మధు—పంతులేనా ?

లుక్కా—ఒహర్ననవలసిన పనేవుంది ?

మధు—(కొంతతడవు వూరుకుని) నేను మీ యింటికి వెళ్ళిపో యొస్తాను, రండి. పెళ్ళిగిళ్ళి మానెయ్యండి. మీకు పెళ్ళాంకన్న యెక్కువగా సంరక్షణ చేస్తాను.

లుక్కా—(ఆనందం కనపరుస్తూ) వీరవాణ్ణి నేను డబ్బివ్వలేనే ? నీలాంటి విలవైన వస్తువను పంతులుగారే భరించాలి.

మధు—నాకు డబ్బిక్కర్లేదు. తిండి పెడతారా ?

లుక్కా—ఆహా ! అందుకు లోపవార !

మధు—ఐతే వదండి. మరి యీ పంతులుగారి మాయమాటలు వినక పెళ్ళి మానేసి, సుఖంగా యింట్లో కూచుండురుగాని.

రామ—(మధురవాణివైపు తీక్షణముగా చూసి) నువ్వు భోజనం చెయ్యలేదన్నమాట జ్ఞాపకంపుందా ? వెళ్లు.

మధు—మీచర్య చూస్తేనే కడుపునిండుతుంది (చణ్ణుమని యింటిలోనికి పోవును)

లుక్కా—యీ మధురవాణి విన్నారా ! మావార ! వేళ్ళ అయినా ! చాలా తెలిసిన మనిషి. మనసంసార్లకి దానికివున్న బుద్ధివుంటే బతికిపోదుం.

రామ—అవును. బుద్ధిమంతురాలే; గాని వొళ్ళెరగని కోపం యేవైనా వెళ్ళి అసుమానంపుట్టితే, తనూపై కానదు, చూశారా మావార, నీలాంటి శిష్టులు సానివాళ్ళ శరీరం తాకకూడదు. అదిచిన్నతనంచేత ముఖమీద ముఖంపెడితే “పిల్లా, యడంగా నిలబడి మాట్లాడు” అని చెప్పాలి. ఒక్కటే వచ్చింది. దీనికిదుర్గుణం. పరాయివాళ్ళతో మాట్లాడితేగాని దానికితోచదు. పట్లవాసంలో వుండడంనించి ఆ దురలవాటు అబ్బింది.

లుక్కో—నిన్న తనెంకి నా ! మధురవాణి చాపిల్లలాలిది. ముట్టుకుంటే ఆనోతప్పగా
భావించకండి,

రామ—నీ సామ్యేం బోయింది! అదికాదు, చూశారా మావారి. వుంచుకున్నముండా
కొడుకు యదట, మరో మొగుణ్ణి పట్టుకుని “వీడి దండలు కమ్మెచ్చులు తీసిన
ట్టున్నాయి. వీడి ఛాతీ భారీగావుంది” —అనిచెవిలో నోరుపెట్టి గుసగుసలాడు
తుంటే అగ్గెతుకొస్తుందా రాదా ?

లుక్కో—పోరపాటు. లెంపలు వాయింతుకుంటాను ఉమించండి,

రామ—మీచెంపలు వాయింతుకుంటే కాయాలేదు. దాని లెంపలు వాయింపాలి.
మీ మీద దానికి కొంచం యిష్టం వున్నట్టుంది. గట్టిగా బుద్ధిచెప్పండి

లుక్కో—నా మీద యిష్టవేయిటి మావారి! యక్కడై నా కర్దా ?

రామ—మీయింటికి వెళ్ళిపోయిస్తానంటూండే ? మరి తీసికెళ్ళు.

(పైమాటలాడుచుండగా మధురవాణి పట్టుచీరకట్టుకుని ప్రవేశించి)

మధు—అలాగే తీసికెళ్తారు మీకు భారవై తేను. ఆ మహానుభావుడికి చాకిరీచేస్తే వరం
ఐనా వుంటుంది.

లుక్కో—మామగారూహాస్యాని కంటున్నారాగాని నిన్నోదుల్తారా? నేతగను, తగను,

రామ—అలాగడ్డి పెట్టండి.

మధు—ఆయన హాస్యానికి అంటున్నా, నేను నిజానికే అంటున్నాను, గడ్డి గాడిదలు
తీంటాయి; మనుష్యులు తినరు.

రామ—అదుగో మళ్ళీ గాడిదలంటుంది! (మధురవాణి నవ్వుదాచుటకు ముఖం తిప్పి
కొని, లో గుమ్మముదాటి, విరగబడినవ్వును.)

లుక్కో—మధురవాణికి మీదగ్గర భయంభక్తికూడాకద్దు.

రామ—వుంది. కోవవారిస్తే గడ్డి వరకంతభాతరీ చెయ్యదు. వరాయిమనిషి వున్నా
డని అయినా కానదు.

లుక్కో—వెళ్ళిప్రయత్నం యిక మానుకోవడవే ఉత్తమం, అని తోస్తుంది. యేవిటి
తమ శలవు ?

రామ—నాశలవేం యేడిసింది! వెళ్ళిచేసుకోవొద్దని మధురవాణి శలవైంది. దాని
బుద్ధికి ఆనందించి అలా నడుచుకుంటున్నారు. స్త్రీబుద్ధికి ప్రళయాంతకం అని

చెప్పనే చెప్పాను

లుక్కో—మీరు ఆపులనేగదా మీ నలహాకి వొచ్చాను. మధురవాణి చెప్పిందనా
వెళ్ళివద్దంటున్నాను. తప్పినవెళ్ళి తప్పిపోయింది, ఖర్చులుకూడొచ్చాయిగదా
అని సంకోషిస్తున్నాను.

రామ—రెడ్డొచ్చాడు మొదలాడన్నాట. సాధకభాధకాలు యెన్ని వర్యాయ
ములు చెప్పినా అవి అన్నీ పూర్వవక్షంబ, ముక్తాయింపు మళ్ళీ డబ్బు ఖర్చు

మీదికి వస్తూవుంటుంది. వెళ్ళి చేసుకోవలసినవి అడుగు వల్లనే మీ యిల్లు పడేయిళ్ళా
తుంది, వెళ్ళి చేసుకోక గుటుక్కుమంటే, యీ కష్టవడి ఆర్జించిన దబ్బంతా
యవడి పాలుకాను ?

బుభా—అదుగో యేమో యెక్కువ ధనం వున్నట్టు శలవిస్తారు. నాకేవుంది ?

రామ—వున్నంతవుంది పరానికి యిన్ని నీళ్ళచుక్కలు వొదిలేవాడుండాలా ?

బుభా—అలా అయితే, తమ రెండుకు వెళ్ళి చేసుకున్నారు కారూ ?

రామ—నేను విత్రాణ్ణితం అంతా కరరావుడు చుట్టివేశాను. యిక పరానికా ?

నేను శాక్తేయుణ్ణి; యోగ సాధనం చేస్తాను. నాకు కర్మతో పనిలేదు.
లోకంకోసం తద్దినాలు వెడుతున్నాను. అయితే సానిరాన్ని యెందుకు వుంచు
కున్నావయ్యా ! అని అడగగలరు.

“కామిగాక మోక్షకామికాడు” అన్నాడు. యిక మీసంగతో ? మీరు
నిద్దరపోతుండగా చూసి యెప్పుడో ఒక నాడు మీనాక్షి ఆపాతు యెక్కడిసి
రంకు మొగుణ్ణి తీసుకుపారిపోతుంది. ఆపైనిదరిద్ర దేవత మిమ్మల్ని పెళ్ళాడుతుంది

బుభా—అయితే యేం జెయమంటారు ?

రామ—మీరు పునః ప్రయత్నంచేసి వెళ్ళాడండి. మీ పెళ్ళాం భయంచేత మీనాక్షి
ఆటకట్టడుతుంది, మీనాక్షి భయంచేత, మీ పెళ్ళాం కట్టుగావుంటుంది, అవు
నంటారా ? కాదంటారా ?

బుభా—నిజవైచనమాశే.

రామ—నిజవైచితే నేం ? మీకు బహుపరాకు. సాధకబాధకాలు అడుగడుక్కి జ్ఞాప
కం చేస్తూండాలి. మీకు జాతకరీత్యా, వివాహం జరక్కపోతే, మాకణం
వుందన్నమాట పరాకుపడ్డారా ?

బుభా—పరాకులేదు. గాని యిన్నాళ్ళాయి కొట్టుకుంటూంటే, యీ నాటికి వద్దెని
మిది వొందలకీ, వక సంబంధంకుదిరి, తీరా క్రియకాలానికి తేలిపోయింది గదా ?
యిప్పుడు చవగ్గా మనకి సంబంధం కుదురుతుందా ? కుదరదు, కుదరదు.

రామ—నిన్న నొచ్చాడయ్యా, గుంటూరునించి వక బ్రాహ్మణుడు. వున్నాడో వెళ్ళి
పోయినాడో ?

బుభా—సంబంధానికా ?

రామ—అవును, యంతబుద్ధి తక్కువపనిచేశానూ ! నాయెరికని యెక్కడై నాసంబం
ధంవుందా అని అతగాడు అడిగితే, లేదని చెప్పాను. యీ సంబంధం మీకు
తప్పిపోతుందని నేనేం కలగన్నానా యేవిటి ? అతడు జటాంత స్వాధ్యాయ
యిన్ని మంచి సాంప్రదాయవైచనకుటుంబీకుడున్నా. ఆ సంబంధంచేస్తే అగ్ని
హోత్రాపుధాన్లుని చెప్పుచ్చుకుకొట్టినలెను.

లుబ్ధా— బేరం యేం చెప్పాడు ?

రామ— బేరం మహాచవకయ్యా. అదే విచారిస్తున్నాను అతగాడు గుంటూరు నుంచి వస్తున్నాడు. అక్కడివాళ్ళకి. మనదేశం కొంపలమ్ముకునే బేరాలతాపీయింకా తెలియలేదు. అందుచేత నందిపిల్లిలో పన్నెండు వందలకి సంబంధం కుదుర్చు కున్నాడు, వ్యవధిగాగాని పెళ్ళికొడుకువారు రూపాయిలు యివ్వలేమన్నారట. ఆ బ్రాహ్మడికి రుణాలున్నాయి. వాయిదానాటికి రూపాయలు చెల్లకపోతే దావా పడిపోతుందని యొక్కడయినా పిల్లని అంటగట్టడానికి వ్యాపకం చేస్తున్నాడు. ఒకటి రెండు స్థలాల్లో వెయ్యేసి రూపాయలకి బేరం వొచ్చిందట.

పన్నెండు వందలకిగాని యివ్వవని చెప్పాడు.

లుబ్ధా— మరొక్కవొంద వేచాంమనం ?

రామ— అతగాడు వుంటేనా, నూరు వెయడానికి యాభై వెయడానికిని ?

లుబ్ధా— కనుక్కుందురూ మీ పుణ్యం వుంటుంది. యొక్కడబసో ?

రామ— దాని సిగగోసిన డబ్బు, డబ్బుమాట అలా వుంట్టిడిగాని, ఆపిల్ల యేమి యేపు ! యేమి ఐశ్వర్యలక్షణాలు ! ధనరేఖ జెట్టిపోతులావుంది. సంతాన రేఖలు స్ఫుటంగావున్నాయి, పిల్ల దివ్యసుందర విగ్రహం

[మధురవాణి ప్రవేశించును]

మధు— గ్రహవేదిటి ?

రామ— గ్రహవేదిటా ? అపుధాన్లుగారి గ్రహస్థితి చూస్తున్నాం. జాతకరీత్యా యీ సంవత్సరంలో వివాహం కాకతప్పదు.

మధు— మీమాట నేను నమ్మను. (అపుధాన్లు దగ్గరకు వెళ్ళి ముఖంయదట ముఖం వుంచి) ఆమాట నిజమా ?

లుబ్ధా— అంతా నిజం అంటున్నాడు.

మధు— సిద్ధాంతిగా రేవన్నారు ?

లుబ్ధా— జాతకం చూసిన సిద్ధాంతిల్లా ఆమాటే అంటున్నాడు, యిదివరకల్లా నా జాతకం మాగట్టి దాఖలా యిస్తుంది. ఒక్కటి తప్పిపోలేదు.

మధు— అయితే మీ ప్రారబ్ధం. ఆ వెయ్యనాకుడు పిల్లనిమాత్రం యీ వంతులు మాయమాటలువిని చెసుకోకండి.

రామ— భోంచేస్తూ వొచ్చావు, యేం పుట్టి ములిగిపోయిందని ?

మధు— వెండిగిన్నెకోసం వొచ్చాను.

రామ— తీసుకెళ్ళు. (మధురవాణి నిష్క్రమించును.)

లుబ్ధా— పెళ్ళి చేసుకోవొద్దంటుందేవండి ?

రామ— సిమ్మళంగా మాట్లాడండి. సానిది యక్కడై నా పెళ్ళి చేసుకోమంటుంది దయ్యా ? సీమిద కన్నేసింది.

బుద్ధా—నామీద కన్నెయ్యడవేయిటి మావగారూ! యవరు విన్నా నవ్వతారు.

రామ—మీరుగానీ పెళ్ళి చేసుకోవడం మానేస్తే మీయింట్లోవచ్చి బయిరాయి
స్తుంది. అది ఘంటాపథంగా చెబుతూంటే చెప్పలేవా యేయిటి మీకు? కానితో
మీరేవయినా వెళ్ళి వెళ్ళి చాప్టలు చేశారంటే మీకూనాకూ పడుతుంది గట్ట
రంధి జాగ్రతెరిగి మనులుకొండి.

బుద్ధా—నేనా? నేనా? యేయిటి అలా శలవిస్తున్నారు. మావా! నాపిల్ల ఒకటి
అది వొకటినా? ఆగుంటూరు శాస్త్రులు వున్నాడో వెళ్ళాడో, ఒక్కమాటు
కనుక్కోలేరో?

రామ—యదటింట్లోనే బనచేశాడు. కనుక్కుంటానుగాని, మధురవాణి భోజనం
యేపాటి అయిందో చూసి మరీ నెళతాను (లోపలికి వెళ్ళివచ్చి పైకి వెళ్ళును.)

బుద్ధా—మధురవాణి తీసుకుపోతా ననుకుంటున్నాను, యీ పాతులు ఆహా! హా!
(సోడుము పీల్చి) మనిషికి మనిషికి తారతమ్యం సాందేకని నెట్టాలి. పంతుల్లాగ
మీనం వుంచుకుని, రంగు వేసుకుంటే. తిరిగి యశోవర్షనం వొస్తుంది. యీ చవక
సంబంధం కుదిరినట్టాయనా యేమి అదృష్టవంతుణ్ణి!

(రామప్పంతులు స్త్రీవేషముతోనున్న శిష్యుణ్ణి రెక్కపట్టుకు
తీసుకువచ్చును. అరచెయ్యి చూపించి)

రామ—మావా! యేం భోదాకొట్టు కొచ్చిందోయి నీకు! యిదుగో ధనరేఖ.

చెయ్యి కొనముట్టి రెండోవక్కకి యెగబాకిరినట్టుందోయి యిదిగో సంతాన
రేఖలు. కంతందగ్గర చూశావా హారరేఖలు?

బుద్ధా—అట్టే పరిశీలన అక్కర్లేదు. చాలైంది.

(వై ప్రసంగము జరుగుచుండగా మధురవాణి వెనక పాటునవచ్చి పంతులు
నెత్తిమీద చెంబుతో నీళ్ళు దిమ్మరించును.)

రామ—యేమిటి జేహద్దీ!

బుద్ధా—మంగళస్నానాలు (శిష్యుడి గెజ్జం చేత నొక్కి) నీకు సిగ్గులేదేలంకా?
(మధురవాణి నిష్క్రమించును.)

రామ—కోవవొస్తే మరి నొళ్ళెరగదు యిక కొరకంచో చీపురుగట్టో పట్టుకు వెంట
దరువుతుంది. యీ పిల్లని తీసుకు పారిపోదారండి.

(శిష్యుడి చెయ్యి పట్టుకుని వైకి నడుగును.)

బుద్ధా—నడుస్తుంది. రెక్క వొదిలేయ్యండి.

రామ—(రెక్కవదిలి) ఓహో! కావోయే యిల్లాలనా?
(ముగ్గురూ నిష్క్రమించి, వీధిలో ప్రవేశింతురు)

బుద్ధా—యీ పిల్లని చేసుకోమని మీ అభిప్రాయవేనా?

రామ—నా అభిప్రాయంతో యేంకార్యం? మీ మనస్సమాధానం చూసుకోండి. పిల్ల యేపుగావుందా? రూపురేఖావిలాసాలు బాగున్నాయా? అది చూసుకోండి.

లుబ్ధా—సంసార్లకి సౌందర్యంతో యేమని?

[సిద్ధాంతి తొందరగా యెదురుగుండా వస్తూ ప్రవేశించును]

సిద్ధా—(లుబ్ధావధాన్లతో) యవరు మావారి యీపిల్ల? (లుబ్ధావుధాన్ల జవాబు చెప్పక, రామవంతులువైపు బుజ్జిత్తిప్పి సౌజ్ఞచేయును.)

రామ—మావాళ్ళే

సిద్ధా—(నిరానించి) భాగ్య లక్షణాలేబట్టాయీ యీ పిల్లకీ!

రామ—యేమిటండి?

సిద్ధా—విశాలవైన నేత్రాలూ, ఆకర్ణాలు, ఆవుంగరాలజుత్తు, పిన్నారా? యేదమ్మా

చెయ్యి (చెయ్యిచూసి) యే అదృష్టవంతుడు యీ పిల్లని పెళ్ళాడాడో గాని—
రామ—యింకా వెళ్ళికాలేదండి.

సిద్ధా—మీరు వెళ్ళిచేసుకోవాలని వుంటే, యింతకన్న అయిదోతనం, అయిశ్వర్యం నీరి, సంపదాగల పిల్ల దొరకదు. యిది సౌభాగ్యరేఖ, యిదిధనరేఖ, పంతులూ బోషాణపెట్టలు వెంటనే పురమాయించండి. యేదీ తల్లిచెయితిప్పు, నంతానం వకటి, రెండు, మూడు. (చెయ్యివొదలి లుబ్ధావధాన్లతో) యేదీ మావారి పొడి వినదు, (పొడుంపిల్చి)పొలికెట్టి కూతురుప్రసవం అవుతూంది. జాతకంరాయాలి మళ్ళీ దర్శనం చాస్తాను.

రామ—వక్కమాట. (సిద్ధాంతితో రహస్యంగా మాట్లాడును. సిద్ధాంతి చంకలో పంచాంగంతీసి, చూచును. మరి నాలుగుమాటలాడి పంచాంగం చంకని పెట్టుకుని తొందరగా వెళ్ళిపోవును.)

లుబ్ధా—యేవంటాడు?

రామ—నే నే యీ పిల్లని వెళ్ళిచేసుకుంటా ననుకుంటున్నాడు. రేవటి శ్రయోదసి నాడు వెళ్ళికి మంచిది అన్నాడు.

లుబ్ధా—ఆరోజు వివాహముచూరారం లేదే?

రామ—శుభస్య శ్రీఘం అన్నాడు. ద్వితీయానికి అంత ముచూరారం చూడవలసిన అవసరం లేదు. తిథి నక్షత్రం బాగుంటే చాలును. యిదుగో మీ మావారిగారు వొస్తున్నారు.

లుబ్ధా—తేరవారి చూడండి.

[కరటక శాస్త్రులు ప్రవేశించును.]

కర—గంగాజలం నీరన్నవ పోసుకున్నారా యేమిటి పంతులుగారూ? మా పిల్లని యొక్కడికి తీసికెళ్తున్నారు?

కామ—(కరటకశాస్త్రితో) మాట.

(ఇద్దరూ రహస్యముగా మాటలాడుదురు.)

రామ—(ఐశాన్యధాన్లును యెడంగా తీసికెళ్ళి) పథాలుగు వొందలు తెమ్మంటున్నాడు యెవళ్లో పదమూడు యిస్తావన్నారట.

ఐశాన్య—యిదా మీరు నాకు చేసిన సాయం ? పోనియ్యండి, ఆపజ్యేండుకైనా తగ తెట్టండి.

రామ—ఇవకారాసికి పోతే నాదా నిష్కారం ? కోరి అడిగితే కొమ్మొక్కు తాను యేంజెయను. (కరటకశాస్త్రితో రహస్యంగా మాట్లాడి, తిరిగి వచ్చి ఐశాన్య ధాన్లుతో) మావారి కృత్యాద్యవస్థమీద వొప్పించాను పిల్లదానికి నరుకు పెడితే గాని వల్లలేదని భీష్మించుకు కూచున్నాడు యెవంటావు ?

ఐశాన్య—అది నావల్లకాదు,

రామ—వూరుకోవయ్యా. ఆలాగే అందూ. మధురవాణి తాలూకు కంచు తెచ్చి ఆవేశకి పెట్టి, తరవాత తీసుకుపోతాను.

ఐశాన్య—అదేదో మీరే చూసుకోండి.

రామ—నేనే చూసుకుంటాను. ఖర్చు వెచ్చాలేవో మనవే చెసుకుని, కొంచంలో డబ్బడబ్బలాడించేదాం. పోలికెట్టిని నన్నైకి పెట్టకండి. పెద్దిపాతం వెళ్ళి తొక్కుల్ని యెవరు పిలవడం ?

ఐశాన్య—మరి నా కెవరున్నారు. మీరే పిలవాలి.

రామ—తొక్కుల్ని పిలవడానికి వెళ్ళినప్పుడు దుస్తుదాలుగా వుండాలి. దగలా, గిగలా తీయించి యెండవేయిస్తాను.

(నిష్క్రమింతురు)

అ-వసలము. ఐశాన్యధాన్లులు

ఐశాన్య—అవును. మీరు చెప్పినమాట జాగుంది. దివ్యస్థలాల్లో ఏకరాత్ర వివాహ చారంవుంది.

కర—పెద్ద పెద్ద ఉద్యోగస్థులు కూడా, యిప్పటి రోజులలో, వివాహాలు అలాగే చేస్తున్నారు. కోడండరామస్వామివారు స్వయంవ్యక్తపూరి, హనుమత్ప్రతిష్ఠా అయినప్పుడు, దివ్యస్థలంకాదని యెవడనగలడు ?

ఐశాన్య—ఆమాట సత్యవే గాని, యిది దివ్యస్థలంగా ఆలోచించి ఇదివరకు యెవళ్ళూ యిక్కడ, ఏకరాత్రవివాహం చేసివుండలేదు మావంగారు. మనంచేస్తే యెవంటాలో ?

కర—దివ్యస్థలం అయిన తరవాత యెవడేవంటే మనకేం పోయింది ?

ఐశాన్య—అయితే పంతులుతో చెబుదాం.

కర—యేవిటి మీసత్యకాలం మావఁగారూ! యీవెళ్ళిలో యేదోవొక వొంట బెట్టి, నాలుగు డబ్బులు ఆర్జించు కుందావని చూస్తూవున్న పంతులూ, పోతెట్టి, ఏకరాత్రివివాహానికి ఆమోదిస్తారా? పుస్తైకట్టిందాకా ఆమాట వాళ్ళకి చెప్పకండి.

లుక్మా—పంతులుతో చెప్పకపోతే యేంజట్టి పెడతాడో?

కర—యేవిటి భయం! అతగాడు మీకు యసమానా? జట్టి, గిట్టి పెడితే వెణతూడ గొడతాను,

లుక్మా—మీరు కాదుగాని, సిద్ధాంతిగారి చేతిలో రెండు రూపాయలు పడేస్తే, ఆపూ అంతా ఆయన నెత్తిమీద నేసుకుంటాడు. ఆయన యదట పంతులు నో యెగియదు.

కర—పావఁటిదానికి విరుగుడుంది. పంతులికుండదా?

(నిష్క్రమింతుడు)

కె-స్థలము. లుబ్ధావధాన్లు యింటిపెరడు.

[కరటకశాస్త్రులు, మీనాక్షీ ప్రవేశింతురు]

మీనా—మీవిల్లని నాకడుపులో పెట్టుకోనా తాతయ్యా?

కర—కడుపుగదా అమ్మా? అంచేత వదే వదే చెబుతున్నాను. దానికి తల్లివై నువ్వే, తండ్రివై నా నువ్వే. (దుఃఖమును అభినయించును)

మీనా—విచారించకండి, తాతయ్యా దానికి యేలోపం రానియ్యను.

కర—అమ్మ, నీకిమ్మని మాఅమ్మిచేతికి ఓ పులిమొహురు యిచ్చాను. పుచ్చుకో.

మీనా—యిస్తుంది. తొందరేవిటి తాతయ్యా? దాం దగ్గిర వుంటేనేం? నా రగ్గి వుంటేనేం?

[సిద్ధాంతి ప్రవేశించును]

సిద్ధాం—యెంతనేపూ కూరలుతరగడం, భోజనాల సరంజాం జాగ్రత చెయ్యడం సందడేగాని, అగ్నానికి కావలసిన సరంజాం జాగ్రత చెయ్యడపు తొందరే కానరాదు. నా శిష్యుడు ముంగిపోతులాగ పడున్నాడు.

మీనా—నాలుగ్గడియల సొద్దుకిలగ్గవైతే యిప్పట్నొంచి సరంజాం తొందరేవిటి అచ్చన్న మావారా?

సిద్ధాంతి—చదవేస్తే వున్న మతీ పోయిందన్నట్టే. నాలుగ్గడియల రాత్రుం దనగా శుభమూర్తం.

మీనా—మానాన్న యెప్పుడూ యిదేమచ్చు. యే మాటా నిజం యింట్లో ముండలలో చెప్పకపోతే యెలా యేడుస్తారు? నాన్నా? నాన్నా!

[లుబ్ధావధాన్లు ప్రవేశించును]

లుబ్ధా—యెందుకాగావు కేకలు ?

మీనా—నాలుగ్గడియల రాత్రుందనగానటమూర్తం అచ్చన్న మావఁ అంటున్నారు.

లుబ్ధా—యి దేవిఁటండోయి, నాలుగ్గడియలపొద్దు కనుకున్నానే ముహూర్తం ?

సిద్ధాంతి—ముప్పై మూడు ఘడియలపొద్దు కనుకున్నారు కారో ? మీ వెళ్లులు చాలించి చప్పున కానియ్యండి మంగళస్నానాలు, పూజ్లో బ్రాహ్మలినందర్ని విలిచేశాను.

లుబ్ధా—చంపారే ! చలి !—అయితే రావఁపుంతులు కూడా నాలుగ్గడియల పొద్దుకి అనుకున్నాడే ముహూర్తం ? ఆయనే వొచ్చి, పెద్దిపాలెంలో తాకుళ్ళి నాలుగ్గడియలపొద్దుకి రమ్మని పిలుస్తారేమో ?

సిద్ధాంతి—శతాంధాః, కూపం ప్రవిశంతి. అమ్మీ, పిల్లకి స్నానం చేయించూ

మీనా—యిదుగో, నిమిషంలో చేయిస్తాను.

సిద్ధాంతి—ఆడవాళ్ళునయం. పెళ్ళిపందిట్లో సరంజాం చూసుకుంటాను.

లుబ్ధా—వంతులు లేకుండా లగ్నం అయితే—

సిద్ధాంతి—వంతులుకా, మీకా పెళ్ళి ? జంకవోడక స్నానంకానీండి.

(నిష్క్రమింతురు)

ర-వ స్థలము, లుబ్ధావధాన్లు యింటి అరుగుమీద పసుపుబట్టలు

కట్టుకుని, లుబ్ధావధాన్లు, స్త్రీవేషముతో

శిష్యుడు, కొందరు బ్రాహ్మణులు కూర్చుని వుండురు.

రామప్పంతులు, తాషామర్పా, కావిళ్ళూ చాకర్లతో, ప్రవేశించి, అరుగు మీద చతికలబడి.

రామ—అబ్బ ! ఎంతశ్రమ వడ్డానండి (నౌఖర్లతో) తాషామర్పా పూరుకోమను, బోయిలోహళ్ళూ బాజావాళ్ళోహళ్ళూ, పూరుచేరేటప్పటికి కోలాహలంలావు చేస్తారు. కాళ్ళుపీక్కు వచ్చాయయ్యా. వెధవ పెద్దిపాలెం యంత దూరవుండి (తిరిగిచూసి) యిదేవిఁటీ పసుపుబట్టలూ, పెళ్ళికూతురుతో కలిసికూచోడవూను ?

పెళ్ళికొడుకుం చేయించుకున్నావటయ్యా ? ముదిమికి ముచ్చట్లులావు.

లుబ్ధా—లగ్నానికి మీరు లేక పోయినారుగదా! అని మహా విచారపడుతున్నాను.

రామ—(ఉలికిపడి) యేవిఁటీ ! లగ్నవేఁటి ?

పూజారిగవరయ్య—లగ్నంవేళకి తమరు లేకపోయినారుగదా అని మేం యావన్మం దివీఁ విచారించాం. తమరు యేదో వ్యవహారాటంకంచేత వేళకి రాజాలినారు కారనుకున్నాం. తాము లేకపోవడంచేత సభ సొగునే పోయింది. “నియ్యోగి లేని సావిడి ! అయ్యయ్యో వట్టిరోత, అది యెట్లన్నన్ ! వయ్యారి”—

తామ—అట్టే పేలకు. ముహూర్తానికి ముందే వున్నై యెలా ముడెట్టావయ్యా ?

పూజా—సిద్ధాంతిగారు నక్షత్రాలు చూసి ఘడియలుగట్టి పరిగ్గా ముహూర్తం వేళకి వున్నై కట్టించారండి

తామ—నాలుగ్ఘడియల బొద్దుకాసేదే ?

పూజా—నాలుగుఘడియల రాశ్రుందనగా కడండి, శుభముహూర్తం ?

తామ—సిద్ధాంతి, ముహూర్తం తెల్లవారి నాలుగుఘడియలకని చెప్పాడే ?

పూజా—పంచాంగం మాచక్షాడానికి యవడిశక్యం బాబూ ? తెల్లవారగట్ల నాలుగు ఘడియలకని, సిద్ధాంతిగారు మనవిజేసివుంటారు, తాము పరాగ్గా వినివుండురు.

తామ—పంచాంగానికేం యీ వెధవ పల్లిటూర్లో? సిద్ధాంతి ఆడింది ఆటా, పాడింది పాటా. యంత్రదోహం చేశాడయ్యా సిద్ధాంతి!

పూజా—సిద్ధాంతి యంతో నొచ్చుకున్నాడు, తమరు రాలేదని బాబూ. యేమి ఆటంకంచాత వుండిపోయినారో ? అని అవుధాన్ల గారు తల్లడిల్లారు. తాపా మర్పా విన్నతరవాతగదా, ఆయనమనస్సు స్వస్థపడ్డది.

లుబ్ధి—నిజం మావగారు.

పూజా—యిక మధురవాణో ? అంటే, ఆ వందిట్లో నిశ్చేష్టురాలై పుత్తడిబొమ్మ లాగ నిలుచుందిగాని శ్రాహ్లాణ్యం యావన్మంది గెడ్డం పట్టుకు యెంత బతి మాలుకున్నా, పాడిందికాదు.

కొండి—అంతసేపూ హెడ్డు కనిష్టిబుగారితో మాట్లాడుతూ నిల్చుందిగాని, యేం ? యింతమందిం ప్రార్థించినప్పుడు, ఓ కూనురాగం తియ్యకూడదో ?

మరివకశ్రాహ్లాడు—ఓరి కుంకాయా, పంతులుగారు సభలో లేండియలా పాడు తుందిరా ?

పూజా—హెడ్డుగారితో యేవిటి మాట్లాడుతూందనుకున్నావు ? పంతులుగారు సరుకూబప్పరా, పట్టుకు వెళ్ళారు, యేంప్రమాదం వొచ్చిందో ! ముహూర్తం వేళకి రాలేదు. జవాన్లనివంపి వెతికించండి అన్ని బతిమాలుకుంటూందిరా.

కొండి—యీ గవరయ్యగారు గోతాలు కోస్తాద్రా, హెడ్డూ, అదీ, ఒహారి మీదో హారు విరగబడి నవ్వాతూంటే, పంతులుకోసం బెంగెట్టుకుందని కవిత్వం వన్ను తాడు.

తామ—వైదికం ! వైదికం ! మీయేడవులు మీరు యేడవక, లోకంలో భోగట్టా అంతా మీకెందుకు ?

పూజా—వూరుకోరా కొండిభోట్లు. పెద్దాపిన్నా అక్కల్లెదూ ?

తామ—నీపెద్దతనం యెక్కడ యేడిసింది ? నివ్వే ముందు రేపెట్టావు.

పూజా—వై, న, బు, పె, అని యందుకన్నాడు బాబూ ?

రామ—అతడేడి, అతడు? అతడిపేరేవీటి?

పూజా—యవరండి?

రామ—అగుంటూరి శాస్త్రులదయ్య?

పూజా—యేగుంటూరి శాస్త్రులదయ్య?

లబ్ధా—అయనా,—మరేవొచ్చి, అయనా—పూరికళ్ళారు.

రామ—యేవీటి తెలివితక్కువమాట! కూతురుకి పెళ్ళాతుంటే, పూరికెలా పెళ్ళాడు?

లబ్ధా—పెళ్ళయిపోయిందిగదా?

రామ—తెలివిహీనం! అగ్నవంటే నేను లేకుండా వెలిగించావుగానీ, పెళ్ళి ఐదు రోజులు తగలదుతుందిగదా?—

పూజా—ఏకరాత్ర వివాహం కదండి? అంచేత ప్రధానహోమం, శేషహోమంతో సమాప్తి అయిపోయింది.

రామ—(నిశ్చేష్టుడై లబ్ధావధాన్లుతో) ఓరి, సామిద్రోహప వెధవా!

పూజా—నోరుమూసి, బాబ్బాబూ, శాంతించండి! శాంతించండి! (లబ్ధావధాన్లుతో) పంతులుగారి కాళ్ళమీద పడవయ్యా. (పంతులుతో) తమరు చెయించిన శుభం అశుభం మాటలు శలవియ్యకండి. సిద్ధాంతిగారూ. వారి మావగారూ, శాస్త్ర చరణచేసి, అగ్నం పదినిమిషాలుండనగా, ఏకరాత్ర వివాహం స్థిరపర్చారు.

రామ—యేంకుట్ర! వాడికి రూపాయలివ్వలేదుగద?

లబ్ధా—యెల్లండి యేవోవారైనా రూపాయలు చెల్లించకపోతే దావా పడుతుందని, తొందరపడి పట్టుకు వెళ్ళిపోయినారు. మళ్ళీ వారంనాటికి వస్తావన్నారు.

రామ—నన్ను మధ్యవర్తినిచేసి, నేను లేనిదీ, యీవ్యవహారం యలా వైనలుచేశావు? నేను యంత అడ్డాన్ను వాడికి యిచ్చానో నీకు తెలుసునూ? అప్పుడే మావగారితో కలిసిపోయి నాకు టోపీ అల్లావూ?

లబ్ధా—మీరుచేసిన నినకయప్రకారవే, రూపాయలు చేతులో పడితేనేగాని, పుస్తై కట్ట నివ్వనన్నాడు. యేం జెయ్యను?

రామ—పుస్తైకట్టకపోతే నీపుట్టై ములిగిందిగాబోలు! నేవొచ్చేలోగా యేం పుప్పెన వొచ్చింది? వీడేదో పెద్ద దగాచేసి, నేనొస్తే, పట్టుగుంటానని రూపాయలు చేతులో పడేసుకుని పుడాయించాడు, వాడిపేరేవీటి?

పూజా—అయనపేరు—మరేవచ్చి—అవుధాన్లుగారు శలవిస్తారు.

లబ్ధా—నాకు తెలియదు.

రామ—అయ్యో అభాషనుచా! యిహ, వాడు, వంచాళీమనిషి అనడానికి నందేహా వేరీటి?

లుబ్ధి—అతగొట్టి మరే కినుకొచ్చి దొడ్డవాడని చెప్పారు? అంతేతనే అతణ్ణి నేను
నమ్మాను.

రామ—నువ్వు నమ్మితే యెవడికి కావాలి? నమ్మకపోతే యెవడికి కావాలి? అతనికి
నేను పెళ్ళిఖర్చులకోసం బదులిచ్చిన నూరురూపాయిలూ, అక్కడపెట్టు.

లుబ్ధి—యెవరికిచ్చారో అతణ్ణే అడగండి. నాతో చెప్పకండి.

రామ—సరే, నీతో చెప్పను—నీతో యిక మాటే ఆణ్ణు—మరి నీయింట్లో వక్క
నిమిషం వుండను. (లేచినిలుచుని) అంతా వినండయ్యా? యీ గుంటూరు
శాస్తులు పచ్చివదొంగ. లేకుంటే ఈ తెలివిహీనుడు యిచ్చిన రూపాయిలు
సంధించుకుని, పేరైనా చెప్పకుండా పరారీ అవుతాడా? నాతాలూకు సొమ్ము
కూడా పట్టుకు చపాయిండాడు, వీడివైఖరి చూడగా, రెండోపెళ్ళి పిల్లనో,
సూద్రప్పిల్లనో, యీ తెలివిహీనుడికి అమ్మి, యెగేసినట్టు కనపడుతుంది. గనక,
ఒరే! బాటికీ! ఒరే! మంగలి, హెడ్డుగారి దగ్గరికెళ్ళి, యిద్దరు జవాన్లను
తీస్కురా. వాడివెంట దొడా యింపిస్తాను.

(వైమాటలు అంటూ వుండగా, సిద్ధాంతి ప్రవేశించి, రామప్పంతులు మాటలు
ముగించి వెళ్ళిపోవోతూవుండగా రెక్కబట్టి నిలబెట్టును)

సిద్ధాం—యెక్కడికి వెళతారు? కొంచం నిలబడండి.

రామ—యేమిటి నీ నిర్బంధం?

సిద్ధాం—గుంటూరి శాస్తులుగారి పేరేవీటో మిక్కావాలా?

రామ—యేమిటా పేరు?

సిద్ధాం—పేరి రామశాస్తులుగారు. ఆయన పేరుతో మీకేం పనుంది?

రామ—వాడు నాకుబాకీ.

సిద్ధాం—మీకు ఒక దమ్మిడి బాకీలేదు. ఆ నిజం నాకు తెలుసును.

రామ—చెయ్యి నొక్కేస్తున్నావేవీటి!

సిద్ధాం—వైదీకపాళ్ళ చెయ్యి మృదువుగా యలా వుంటుంది? అవధాన్లుగారు
యిచ్చిన సొమ్ము తాలూకు నిలవ యెంతుందో చెప్పండి.

రామ—నువ్వెవరివి అడగడానికి? అన్న! చెయ్యినొక్కుతున్నావు! తంతావా
యేవీటి?

సిద్ధాం—శుభమల్లె, పెళ్ళికూతుర్ని ముండా ముతకా, అంటే యెవరయినా వూరు
కుంటారా?

రామ—ముండకాదు, పునిస్త్రీయే, అంటాను; చెయ్యి వొదిలెయ్యి.

(లుబ్ధివధాన్లు శిష్యుడికి కొంత యడంగా జరుగును)

సిద్ధాం—కోపం వొచ్చినప్పుడు, తాక్యం మరిచిపోకూడదు. మీరు ప్రభువులూ; మేం
శ్రమికులం. తమకీలాభిం దేమాట చెబుతాను, యిలా దయచెయ్యండి.

రామ—మర్యాదగా మాట్లాడితే, నా అంత మంచివాడు లేడు.

సిద్ధాంత—అవధాన్లు గారూ మీరు కూడా యిలా రండి.

(అవధాన్లు, సిద్ధాంతి, రామవంతులూ రహస్యముగా మాట్లాడుదురు)

రామ—(ఉత్సాహముతో) సిద్ధాంతి యేదీ పొడిపినరు. నియోగపాడన్నవాడు, సవబుకి కట్టుబడతాడు. యవరయా వంటప్రాహ్లాలు! మాయింటికి ఫలహారాలు వెళ్ళాయా? యేవోయి. కొండి భొట్టు! మాట, యిలారా.

(కొండిభొట్టు వచ్చును)

కొండి—యేం శలవు?

రామ—మాయింటిదాకా నాతో రా.

కొండి—చిత్తం,

రామ—మాతోట్లో, మంచినననకాయలున్నాయి. రెండుకాయలకి బరాతవిస్తాను. తెచ్చుకో. మీ అయ్యకి పననకాయ కూరంటే మాయిష్టం.

కొండి—చిత్తం!

రామ—వెళ్ళిలో యేవీటోయి గమ్మత్తు.

కొండి—యేవీ గమ్మత్తు లేదండి.

రామ—మధురవాణి పొడిందికాదేం?

కొండి—పొడింది—

రామ—ఆ!

కొండి—కాదండి.

రామ—అలా చెప్పు. అంతసేపూ పొద్దు కనీష్టిబుతో మాట్లాడుతూంది కాబోలు?

కొండి—లేదండి. ఒక్కమాటాళ్ళేదు.

రామ—మరెండుకన్నావూ, మాట్లాడిందని యిందాకానూ? విరగబడి నవ్విందన్నావే?

కొండి—మరీ—మరీ—మరే— వొచ్చి-లింగన్నగారి కాంభొట్లు అలా అనమన్నాడు.

రామ—వాడివని పట్టిస్తాను. నాతో వెకాస్యాలా! నువ్వుమాత్రం వాడిజట్టుకూడకు. చిన్నప్పట్నుంచీ నిన్ను యెరుగుదును, నువ్వు నిజాయితీ మనిషివి.

కొండి—అవునండి. యెప్పుడూ నేను నిజవే చెబుతాను,

రామ—అవునుగాని, పొద్దు కనీష్టిబుమాటమట్టుకు నిజం చెప్పావుకావు పట్టాఖి రామస్వామిద ప్రమాణంచేసి, చెప్పు! మధురవాణి యవరెవరితో మాట్లాడింది?

కొండి—మరేవచ్చి—నిజం చెప్పమన్నారు?

రామ—నిజాయితీ మనిషివనేగదా నిన్ను అడుగుతున్నానూ?

కొండి—అయితే,—అందరితోటీ మాట్లాడింది.

రామ—అండరితోటీ అంటే యవరెవరితోటీ ?

కొండి—యవరెవరా అండి? పెళ్ళి వొదిలేసి, అంతా మధురవాణి చుట్టూమూగాం.

భుక్తగారితో మాట్లాడింది, మరేవచ్చి.

రామ—యింకా యవరితో మాట్లాడింది ?

కొండి—సిద్ధాంతి మంత్రం చప్పడం మానేసి మధురవాణి చెవులో యే కాంతం

మాట్లాడారు.

రామ—మరింకా యవరితోటీ ?

కొండి—మరేవచ్చి—పెద్దు కసిష్టిబుతోటీ.

రామ—ఓరి ఛండాలుడా ! పెద్దుతో మాట్లాడ లేదన్నావే ?

కొండి—అవును మాట్లాళ్ళేదు.

రామ—పుండ్రాలోర్ !! మాట్లాడిందా మాట్లాళ్ళేదా !

కొండి—సచ్చానా దేవుడా !

రామ—అసత్యం అంటే, నాకు వెట్టికోపం ప్రమాణ పూర్తిగా, నిజంచెప్పు. అబద్ధ

వాడితే, తలవేలిపోతుంది. మాట్లాడిందా లేదా ?

కొండి—లేదు.

రామ—ప్రమాణ పూర్తిగా ?

కొండి—ప్రమాణ పూర్తిగానె.

రామ—యిప్పుడు నిజంచెప్పావు. విన్నావా ? నీకు చిన్నతనం; ఆడవాళ్ళ మీద

ఒవారు అనమన్నా, ఆ అన్యాయం మాటలు ఆడకూడదు. తెలిసిందా ?

కొండి—మధురవాణి మా దొడ్డమనిషి.

రామ—పూళ్లో అలా అనుకుంటాగేం ?

కొండి—అంతా అనుకుంటారు.

(రామప్పంతులు యింటియెడట)

రామ—నేను తలుపుకొడతాను, నివ్వో చిన్నగమ్మత్తుచెయ్యి.

కొండి—చిత్తం

రామ—యీ విచ్చవేడమొరిని పెట్టుకో. మా పెరటిగోడ అవతల, ఒక అరఘడియ

నిలబడు. దిడ్డి తోవంట కనిష్టేబుగాని, మరెవరుగాని, పైకి వొచ్చినట్టాయెనా,

రెక్కపట్టుకుని, కేకెయ్యి, నే వొస్తాను. లేకుంటే వుడాయించెయి. (కొండి

భొట్లు నిష్క్రమించును) తలుపు తలుపు (తనలో) ఒకంతట తలుపుతీయ్యదు.

అనుమానాని క్కారణం. వీడు నిజంచెప్పాడా ? అబద్ధం చెప్పాడా ? నేను

పాతెంసింది వొచ్చి కబురు వంపించిన తరవాత రాక. యిది తుట్టుమని యలా

ఫరిగెత్తి వెళ్ళింది వెళ్ళిలోక ? తలుపు తలుపు ! యప్పటికీరాదేం !

(మధురవాణి తలుపుతీయును) యేం జేస్తున్నావు యింతపేష ?

మధు—ఉదయంనుంచి రాత్రివరకూ చేసేవనులన్నీ, రేవటినుంచి వ్రాసివుంచుతాను రండి.

(ఉభయులూ నిష్క్రమింతురు)

[కొండి భొట్లు ప్రవేశించి]

కొండి—వంతులుగారూ, వంతులుగారూ,

[రామప్పంతులు, మధురవాణి ప్రవేశింతురు]

రామ—(మధురవాణితో) నువ్వు లోపలికి వెళ్ళు (కొండిభొట్లతో) యేమిటి ?

కొండి—మ రేవచ్చి—పట్టుకోలేదు.

రామ—(తీక్షణంగా) యెందుకు పట్టుకున్నావు కావు ?

కొండి—చెప్పరానిదాన్ని యాలా పట్టుకోవడం ?

మధు—చెప్పరానిదాన్ని యెందుకు పట్టుకోవడం ?

కొండి—దిడ్డితోవంట యవరొచ్చినా పట్టుకొని, కాకెయమని వంతులు చెప్పారు.

మధు—యేమిచిత్రం! యేం అప్రతిష్టా! బ్రాహ్మడికి వెట్టెత్తుతూంది కాబోలు!

రామ—(మధురవాణి వెనకనిలచి చేతితో వెళ్ళిపోమ్మని కొండిభట్టుకు సొజ్జచేసి)

వేలుడుగాయ వై దీకప గుంటడి వెకాశ్యాలు నిజం అనుకుంటావేమిటి ?

(లోపలికి వెళ్ళును)

(రామప్పంతులు యింటిలోనికి వెళ్ళగానే మధురవాణి సావిడివెనక తలుపు వైనుంచివేసి, కొండిభొట్టును లోపలికిరమ్మని సొజ్జచేసి, ముద్దెట్టుకొనును.)

మధు—(నిమ్మళంగా) బాగా కాపాడావు!

కొండి—మధురవాణి, యిరుగో వంతులిచ్చిన జేడ, యిరుగో హెడ్డుగా రిచ్చిన

పావలా, యింద వెండితోడిపొడికాయ, (యిచ్చును.)

మధు—(పుచ్చుకొని) నువ్వు మంచివాడివి. యీ వేళనుంచి, నీకూ నాకూ నేస్తం

తెలిసిందా ? (మరివళసారి ముద్దుపెట్టుకొని) యిక వెళ్ళు.

(కొండిభొట్లు చెంగున వీధిలోకి యొగిరి వీధినడుము గెంతులువేయును)

[కాంభొట్లు ప్రవేశించి]

కాంభొ—యెందుకురా యీ గెంతులు ?

కొండి—ముద్దెట్టుకుందిరా !

కాంభొ—వెట్టి వెట్టి వేషాలువెయ్యకు. యీ కోతి మొహాన్నే ?

కొండి—పోస్సి, వెట్టికుట్టా? మేం జట్టుకట్టాం ?

(నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీ-వ స్థలము. కృష్ణారాయపురం అగ్రహారంలో.

(అగ్నిహోత్రావగాస్తు యింటిపెరటిలో గిరిశం పనివాళ్ళచేత పందిరి వేయించుచుండును.)

[వెంకటేశం ప్రవేశించును]

గిరి—యేమివాయ్ బావా. యెడందవడ యెట్టిబారింది ?

వెంకటే—నాన్న గూబగదలేశాడు.

గిరి—యేంజేశావు ?

వెంకటే—సంధవార్చలేదని.

గిరి—ఆ మాత్రం వార్చినట్లు వేషం నెయ్యతేకపోతివో ?

వెంకటే—చూడ్డనుకున్నాను,

గిరి—అను కోడాలు పనికి రావోయి. బావా, మనం యేదైనా, వేషం వేశావంటే, ఒకడు చూస్తున్నాడని అనుకున్నప్పుడూ, ఒకడు చూస్తూ వుండలేదనుకున్నప్పుడూ కూడా, వొక్క మోస్తరుగా వేషం నడిపిస్తే సేఫ్ సైడ్. చూస్తున్నావు కావా, రోజూ నేను యెంతసేపు బక ధ్యానంచేస్తానో ?

వెంకటే—యేవని ధ్యానం చాస్తారు ?

గిరి—యేం ధ్యానపాఠం? యీ చాదస్త్రావమాడు యంతట్లో దేవతాచక్రానచాస్తాడు యంతట్లో విస్తట్లో మెతుకలు వడతాయి, అని తదేక ధ్యానం చేస్తాను.

వెంకటే—మంత్రాలు చదివి దేవుణ్ణి ధ్యానంచెయ్యాలిగాని, అన్నంకోసం ధ్యానంచేస్తే పాపంకాదా ?

గిరి—ఇగ్నోరెన్స్! మతసంబంధమైన సంగతులు నీకేమీ తెలియవు. యీ వెళ్ళి అయిపోయిన తరవాత నిన్ను మతంలో తరఫీదు చెయ్యాలి. అన్నిమతాలూ పరిశీలించి వాటితాలూకు యసెన్స్, నిగ్గుతీసి ఓ కొత్తమతం యేర్పర్చాను. అది అమెరికా వెళ్ళి ప్రజ్యలించజేస్తాను. యిప్పుడుమట్టుకు నీ సంశయం తీరుస్తాను.

యేమన్నావ్ ? అన్నాన్నా ధ్యానించడం, అని కదూ? యేవండోయి నీఉపనిషత్తు ? “అన్నం బ్రహ్మోతి వ్యజానాత్” అన్నవేం బ్రహ్మ అని తెలుసుకోవోయి. వెధవాయా, అంది. తెల్లవాడు యేవని ధ్యానం చేస్తాడోయి రోజూనూ?” ఫాదర్, గివ్, అప్. అవర్, డెయిలీ, బ్రెడ్” అనగా “నన్ను కన్నతండ్రి రోజూ ఒక రొట్టెముక్క ఇయ్యవోయి” అని—ఇక మన వేదవేదాలి : “తండ్రి రోజూ, కందివప్పు, ధప్పశం ఇయ్యవయ్యా” అని ధ్యానించాలి. మన చమకంలో యేమన్నాడూ? “శ్యామాకాశ్చమే” “చామల అన్నం మామజాగా వుంటుంది, నాక్కావాలి, ఓ దేవుడా! అన్నాడు.”

ఆ చమకంలో యవడికి యిట్టవైన వస్తువులు వాడు కలవ వచ్చును. — “కంది

గుండాచమే. యింగువనా నాచమే” దీనినే రిలిజియన్ రిఫార్ము అంటారు,

వెంకటే— గేదె పెరుగూచమే, చేగోడిచమే,

గిరీ—చబాప్ ! అదే ఒరిజినాలిటీ. అడిగితేగాని అమ్మ అయినా పెట్టదు, దేవుడు మాత్రం ముద్దిస్తాడనుకున్నావా యేమిటి? నీకు యెప్పుడు యేమి కావాలిస్తే అప్పుడు ఆ వస్తువులు సంపుటిచేసి చమకపారాయణ ఆరంభించేది.

వెంకటే—అయితే రేపట్టించి నేను రోజూ చమకపారాయణ చేస్తాను.

గిరీ—మనస్సులో చెయ్యి, పైకి పారాయణ చేశావంటే, నీ తండ్రి ఎడ్యుకేషన్ లేకపోవడంచేతా, రీజన్ తెలియకా, యిదేవిటి చమకం పాడు చేస్తున్నాడని వెణతెక్కగొట్టి, తొమ్మిదో అష్టం ఘనం పారాయణచేస్తాడు.

వెంకటే—మొన్న బుగతగారి యింట్లోంచి మీరు పొగాక్కొట్ట యెత్తుకొచ్చారుగదా పాపం చేశారని దేవుడు కోప్పడ్డా?

గిరీ—చిన్నతనంలో మావితండ్రి (నీ తండ్రిలాగే అగ్గిరావుడోయి) చెవినులిపి నా చేత ఉపనిషత్తులు చదివించాడు. దాం తస్సా గోయ్యా, వేరు మరిచిపోయి నాను గాని ఒక పువనిషత్తులోను, శిష్యుడు వ్రాశ్చ అదుగుతూంటే, గురువు సమాధానం చెబుతూంటాడు. ఆ పువనిషత్తులో చెప్పిన శిష్యుళ్ళాంటి శిష్యుడివి నువ్వు; అంటే గురువుని నేను. మన వ్రాసోత్తరాలు యవడైనా తాటాకు మీద రాసి పారేశాడంటే, ఒకరెండువందలెళ్ళు అయినతరవాత ‘టౌబాకోప నిషత్తు’ అవుతుంది. పొగాకు కట్టకి పాప వేవిటోయి, కాల్చి పారేసేదానికి? అందులో పొడుంచేసే బుద్ధిహీనుల దగ్గర పొగాకు యెత్తుకురావడం లోకోపకారపని నమ్ము.

వెంకటే—యలాగండి లోలోపకారం?

గిరీ—యలాగా, యిదుగో, యిలా చుట్టకాలిస్తే, స్త్రీము యంజన్ లాగ, తగ్గే, తగ్గే మనిషాగ ఆకాశానికి పరిగెత్తి మేఘవైచక్షం కురిపిస్తుంది, పొడుంగాని వీలుస్తే ఆఘాటుకి, ఆకాశం ఆర్చుకుపోతుంది. ముక్కంట మాత్రం చిరివషణం కురిసి యిల్లూ వొళ్ళూకూడా డర్బి అవుతుంది. గనక పొడుంచేసే మూఖుల యింట్లోవుండే పొగాకంతా దొంగిలించి చుట్టలుగట్టి, తగలెట్టవలసినదే. ఒక వేళ, గిరీశంగారూ, తమరు దొంగతనంచేశారు, కొద్ది రోజులు నరకానికి విజయం చెయ్యండి, అని దేవుడుగానీ, అన్నట్టాయనా, ఒక చిన్నలెక్కరుకొట్టి, గళరా యింపజేస్తాను.

వెంకటే—యేవని లెక్కరు కొడతారు?

గిరి— యేవనా ? ఓ చేవుడా ! నామనస్సు యిండిపెండెంటుగా నృజించావా ? లేక డిపెండెంటుగా నృజించావా ? యిండిపెండెంటుగా అయితే, నా యిష్ట వొచ్చినపనల్లా నేను చేశాను. నువ్వెవరు, అడగడానికి ? యిలాంటి చిక్కులు పెట్టావంటే హా వెన్ లో చిన్న నేషనల్ కాంగ్రెస్ వొకటి లేవదీస్తాను. లేక నన్ను డిపెండెంటుగా చేశావా ? అస్టాగయితే నువ్వే నాచేత పాపం చేయించావు గనక నీకే ఆశిక్ష కావలిసింది. చేర్ ఫోర్ చలో, నరకానికి, చలో ! అక్కణ్ణించి నువ్వు తిరిగి వచ్చేలోగా, ఆరుఘడియలు స్వర్గంలో నీ అధికారం నాకిస్తావటానా. కొన్ని సృష్టిలో లోపాలు సవరణ చేస్తానంటాను.

వెంకటే— యేవింటుంది లోపాలు ?

గిరి— లోపాలన్నలోపాలా ! నీచేతే వొప్పిస్తాను. నెంబర్ వన్-నీ మేష్టరులాంటి అభాజనుణ్ణి పుట్టించడం లోపం అంటావా అనవా ?

వెంకటే— లోపవే.

గిరి— నీసిస్టర్ లాంటి బ్యూటీఫుల్ యంగ్ గర్లుని, విడోని చెయ్యడం తప్పంటావా, ఒప్పంటావా ?

వెంకటే— తప్పే.

గిరి— యిలాంటి లోపాలు కోటానకోట్లు, యిక రద్దుసృష్టి యంతుందనుకున్నావు ? ఫరిన్ వైస్, యెన్ని సముద్రాలు వున్నాయి ?

వెంకటే— యేడు.

గిరి— యేడూ, యేడిసినట్టేవున్నాయి. పాలనముద్రం వుంటూండగా మళ్ళీ పెరుగు నముద్రం; నేతినముద్రం యెందుకోయి ? యిది స్లియోనిజమ్, పునరుక్తి-మరో తెలివితక్కువ చూశావా ? యెందుకూ పనికిమాలిన ఉప్పునముద్రం మన నెత్తిని కొట్టి, పెరుగు, పాలు, నెయ్యి, చెరుకుపానకం, యీ సముద్రాలన్నీ యవడికి అందుకు రాకుండా దూరంగా విసిరేశాడోయి. ఒక సంవత్సరంగాని నాకు చేవుడు దివాన్గికి యిస్తే, భీముని వట్టానికి పాలనముద్రం, విశాఖవట్టానికి, మంచినీళ్ళ సముద్రం, కళింగవట్టానికి. చెరుకుసముద్రం తెస్తాను. యీ యీస్టర్లు ఘాట్సు అంతా పొగాకు అరణ్యం చేస్తాను. యీ లెక్కరు నేను కొట్టేసరికి, చేవుడు యేవంటాడో తెలిసిందా ? వీడు అసాధ్యుళ్ళావున్నాడు. వెనకటికి "పాతయముడిచా కొత్తయముడిచా" అని అడిగిన పెద్దమనిషికంటే ఒక ఆకు యెక్కువ చదువుకున్నట్టు కనపడతాను గనక వీడికో తోడు గుఱ్ఱాల బండి యిచ్చి, స్వర్గంలో వున్న యావత్తు మహాలులు, బగీచాలూ చూపించి, యేంకాశాలంటే అది యివ్వడని దేవదూతలతో చెబుతాడు. నా శిష్యుడు. వెంకటేశాన్ని కూడా తీసుకొస్తేగాని, నాకేంతోచదని నే చెబుతాను. అప్పుడు నిన్ను విమానమ్మీద తీసుకొస్తారు. మన విద్యరం స్వర్గంలో మజావుడాయిద్దాం.

యీ వేళకి మఱంపేది యింతవరకు లెక్కకు చాలును. యీ వెళ్ళి రేవాలయం తోటలో కోతిపిల్లని కఱ్ఱ అడుకో. సాయంత్రానికి నీతండ్రి వచ్చేవరకిమాత్రం దీవంయదట కూచుని పుస్తకం తిరగేస్తూ పులుస పటుకులు ధానంచెయ్యి, యింగువవేసి బలేసాగుసుగా తయారుచేస్తారు (వెంకటేశం వెళ్ళును) రనెవే.

[బుచ్చమ్మ ప్రవేశించి]

బుచ్చ--యీ రుబ్బరోలునిండా తాటాకుముక్కలు పడుతన్నాయి, యివతలకి లాగేసి పెడతారూ.

గిరి--అదెంతవని,

(గిరిశం రుబ్బరోలు, పందిరి అవతలకులాగును, బుచ్చమ్మ రుబ్బరోలు కడిగి మినపపప్పు రుబ్బను,)

గిరి--(పాడును, "భజగోవిందం, భజగోవిందం. గోవిందం భజ మూఢమతే" యేం వదినా, కంటనీరు పెడుతున్నారూ?

బుచ్చ--యేవీలేదు.

గిరి--మీరు కంటనీరు పెడితే నామనుసు కరిగిపోతూంది.

బుచ్చ--మీకేం--మహారాజులు--మాకష్టాలు మమ్మల్నే పాధిస్తాయి.

గిరి--యేమి కనికరం లేనిమాట అన్నారూ! మీరు ఆలా దుఃఖంలో ములిగివుంటే, యెందుకు నాకీ వెధవ బ్రతుకు? మీకోసం యేం చెయ్యమంటే అది చాస్తానే? ప్రాణవిచ్చెయ్యమంటే యిచ్చేస్తానే? దాఖలా చూడండి యిదుగో కత్తిపీట!

బుచ్చ--(కత్తిపీట దగ్గరతీసుకుని) చెల్లికి యీ సమ్మంధం తప్పించారు కారుగదా?

గిరి--అదొక్కటిమట్టుకు నాకు సాధ్యమైందికాదు.

బుచ్చ--అయితే మీతో నాకేం పని? యింత సందడిగా వెళ్ళిపనులు చేయిస్తున్నారు. మానాన్నకి తోచకపోతే, మీకై నా తోచకూడదా. యీ సమ్మంధం కూడదని

మీకుకూడా దానిమీద యింత కనికరం లేకపోవాలా? లుబ్ధావుఠాస్తు మీకు అన్నగారని కాబోలు మీకు సంతోషం.

గిరి--నాకా సంతోషం? యంత క్రూరమైనమాట అన్నారు! యీ సంబంధం బౌతుందని, నా మనస్సులో యంత భేదిస్తున్నానో, ఆ భగవంతుడికి తెలుసును. యీసంబంధం తప్పించాలని చెడచివాట్లు పెడుతూ మాఅన్నపేర రెండుటావులు

పుత్తరం రాశాను. చెవినిపెట్టాడుకాదు. నేను యేం చేతును? వాడిని స్మరిస్తేనే పావంవొస్తుంది, ఊరికే కూచుంటే, మీతండ్రి యేవఱుకుంటాడో అని మీ యింట అరవ చాకిరి చేస్తూ నీకు యేనాటికై నా కనికరం వొస్తుందేమో అని ఒక్కమనిషిని నూరుమంది చేసేవని చెస్తున్నాను. అంతేగాని, యీ సమ్మంధం నౌఖరుమీద నీమనసు భారంగావుంటే, యవరికి చెప్పకుండా యీ రాత్రి లేచి మూడేళానికి వెళ్ళిపోతాను.

బుచ్చ—వెళ్ళిపోకండి.

గిరి—నేను మాత్రం పోయే సాధనం యలాగ ? యెక్కోమాట్లు యేవనుకుంటాను ? యీ పెళ్ళి తప్పించ లేకపోయినానుగదా ? నా ప్రాణంకంటే యిష్టవైన యీ బంగారపు బొమ్మలాంటి బుచ్చమ్మనిపునిస్త్రీని చెయ్యలేకపోయినానుగదా ? అని విరక్తిపుట్టి, పోదాం అని నిశ్చయించేసరికి - కాలు ముందుకు వేసినా, మనస్సు వెనక్కిలాగి యేమిలోచేదీ ? “పైకి పోతానని సుదడి పడుతున్నాను. నా బుచ్చమ్మ కనపడకపోతే, పోయి బతకడం యలాగ ? దానికి యంతకనికరం లేక పోయినా, యిక్కడేవుండి, చూసేనా సంతోషిద్దాం” అని వుండి పోతూ వొచ్చాను.

బుచ్చ—మీరుచెబితే, లుబ్ధావుఁధాన్లుగారు పెళ్ళిమానుకుంటాడని, తమ్ముడు చెప్పాడు !

గిరి—నే చెప్పినమాట, యీభూప్రపంచంలో యవడూ కొట్టి వెయ్యలేదు. అందుచేత వెంకటేశం అలా అనివుంటాడుగాని, మీతండ్రి ఒకడు, మాఅన్నవకడు లోకా తీతులు, వాళ్ళు బ్రహ్మచెబితే వినరు. ఈయనకి వెట్టికోపం, అతగాడు శుద్ధపీసిరి

గొట్టు, మాఅన్న సుఖపడ్డానికా యీపెళ్ళి తలపెట్టాడు ? నీ మొగుడు నిన్ను పెళ్ళాడి యంతసుఖపెట్టాడో, మాఅన్న నీచెల్లెల్ని పెళ్ళాడి, అంతే సుఖపెడ తాడు. ఆఫ్రికాదేశంలో న్లేవరీ అనివుంది. అనగా మనుషుల్ని పట్టి పశువుల్లాగ ఐజార్లలోఅమ్ముతారు, యవరు కొనుక్కుంటే వాళ్ళయింట్లో ఆయామనిషిబతికి నన్నాళ్ళు చాకిరీ చెయ్యాలి. అలాగ్గానే మా అన్న, మీచెల్లెలిని పెళ్ళిఅనే మిష పెట్టి, కొంటున్నాడు, వాడింట యిది జీతంలేని బాపనక్కలాగ వనీపాటూ చేస్తుం దని, వాడిఅశ. నేను కూడదని యంతగడ్డిపెట్టినా విన్నాడుకాడు, యీకష్టాలన్నీ యిలా వుండగా నాకు మరోభయం వేస్తుంది. చెబితే కోపం తెచ్చుకోవుగద ?

బుచ్చ—మీరేం చెప్పినా నాకు కోపంలేదు.

గిరి—ఆమాత్రం భైర్యవిస్తే, నాక్కావలిసిందేవిటి ? రామచంద్రపురం అగ్రహారీ కులు బహు దుర్మార్గులు—మాఅన్న చచ్చిపోయిన తరవాత నీ చెల్లెల్ని తిన్నగా ఉండనియ్యరు. అది కూడ మా మీనాక్షి మోస్తరౌతుంది.

బుచ్చ—మీనాక్షి కేం లోపంవొచ్చింది ?

గిరి—యేవని చెప్పను. కడుపుచించుకుంటే కాళ్ళమీద పడుతుంది, అయినా నీద గ్గిర నాకు దాపరికం యేవిటి ? దాని మొగుడు పోయిన తరవాత యేటేటా కడుపు, అపుతూవుండడం. అయినప్పడల్లా వొల్లమాలిన అల్లరిన్నీ, ఒకప్పుడు అదిప్రాణభయంకూడా చేస్తుంది. ఆవూళ్లో రావచ్చుంతులని వొక పరమదుర్మార్గుడు నియ్యోగప పంతులు నున్నాడు. వాడు ఒక సానిదాన్ని వుంచుకున్నాడు యెందరినో సగసార్లని చెడగొట్టాడు. మా అన్న వ్యవహారాలన్నీ ఆ పంతులే చూస్తాడు. మా అన్న చచ్చిన ఉత్తరక్షణం. నీ చెల్లెలికి వొల్లమాలిన ధనం

చేతిలోకి వాస్తుంది. స్వాతంత్ర్యం కలుగుతుంది. “పమి ఇడి” ? అని అడిగే వాడుండడు, యిహ, చెడిపోవడానికి అభ్యంతర వేరెవటి ? “నేను కట్టుగావున్నానుకానా” ? అని నువ్వు అనగలవు. నీ మొగుడితాలూకు ఆస్తీ నీ చెయ్యి చిక్కలేదు. మొగుడి యింటికైనా నువ్వు వెళ్ళలేదు.

బచ్చ—అవును.

గిరి—తల్లిదండ్రుల చాటున ఖాయిదాగావున్నావు. పరాయివాడు యింట్లో అడుగు బెట్టలేదు. గాని యిలా యెంతకాలం వెళ్ళుతుంది? నిన్ను తల్లిదండ్రులు కలకాలం కాపాడలేరుగదా ? వాళ్ళు పోయినతరవాత నీకూ స్వాతంత్ర్యం వాస్తుంది. యేకాలాసికి మనసు యలా వుండునో ? అప్పుడు కాలుజారిన తరవాత నువ్వు యేవఁనుకుంటావు ? “అయ్యో నాదుగిరికాన్ని శాస్త్రోక్తంగా వెళ్ళాడి పునిస్త్రీ నయిపోతే, పిల్లాపేకా కలిగి, అష్టైశ్వర్యంతో తులతూగుదునుగదా? యీ దురవస్థ నాకు రాకపోవునుగదా” ? అని విచారిస్తావు. అప్పుడు నే యెక్కడవుంటానూ ? స్వర్గంలో మీకోసం యెదురుచూస్తూ వుంటాను. యీపెళ్ళి అయిపోయినతరవాత వెంకటేశమూ, నేనూ, పట్టానికి వెళ్ళిపోతాం. నిన్ను, తలుచుకుంటూ నిద్రాహారం మానేసి, కొన్నిరోజులు వుంటాను యెంతకాలవని మనిషన్నవాడు. నిద్రాహారంమాని వుండగలడు ? నిన్ను తలుచుకుని తలుచుకునినిద్దరపట్టక, రెండుఝాముల రాత్రప్పుడు నాగదిలోని యీజీచెయిరుమీద కూచుని వుండగా-యదట బల్లమీద మెరుపుదీపం, గోడని నిలువుటద్దం వున్నాయి - అ అద్దంలో నాముఖం చూసుకుని యేమంటానూ? “యీసాగునైనముఖం. యీతామరరేకులవంటి నేత్రాలు. యీ సోగమీసాలు. యివన్నీ వృధాగదా? యవరుచూసి ఆనందించనూ ? నా బుచ్చమ్మ, నన్ను వెళ్ళాడక పోయినతరవాత నాబతుకు యెందుకు” అని, నిస్పృహకలిగి ఛట్టున తేబిలు సారుగుతీసి, అందులో వున్న జోడుగుళ్ళ విస్త్రోలు యెక్కుబెట్టి గుండె దూసిపోయేటట్టు కొట్టేసుకుంటాను.

బచ్చ—కొట్టుకోకండి. మీరు ఆలా అంటే నాకు యేడుపొస్తుంది.

గిరి—తక్షణం దేవతలు విమానం వంపించి నన్ను స్వర్గానికి తీసుకువెళతారు, స్వర్గానికి వెళ్ళానని నాకు అక్కడ మాత్రం సుఖ వుంటుందనుకున్నావా వొదినా ? నవాభరణ భూషితురాలయి రంభతక్కుతూ తారుతూవొచ్చి,
 “హా ! ప్రియా ! గిరిశ ! నీలాటి సుందరుణ్ణి యన్నడూ నేను చూడలేదు రమ్మ, నన్ను చేకొమ్ము.” అని రెక్కబట్టుకు లాగుతుంది, నే నేవంటానూ ?
 “చీ ! అవతలికిపో !-నేనువంటినాచ్చి ! సానిది తాకితే, పరమ అవవిశ్రంగా శలుస్తాను. వియస్సు సబ్బుదాని కడిగితేనేగాని యీవేతికి రక్కలంజోడు

నువ్వూ రంభవి? మా బుచ్చమ్మ నాగునుకి నువ్వు వొడ్డికి పనికిరావు. గోయెవే, ఛామ్, డర్టీ గూస్" అని అంటాను. అలాగే, మేనకా, ఊర్లసీ, తిలోత్తమా మొదలైన యాకన్నంది అప్పరస్త్రీలనీ తన్ని తగిలేస్తాను. తగిలేనీ, కాషాయ కస్తూలు ధరించి కల్పవృక్షచ్ఛాయని "హా! బుచ్చమ్మా, బుచ్చమ్మా" అని నీ పేరు కవం చేస్తూ అనేక సంవత్సరాలు వద్దాననంమీద వుండిపోతాను. అంతట కొన్నాళ్ళకీ నాతవస్సు ఫలించి, నువ్వు నందనవనంలోకి చంద్రోదయంలాగ బయలుదేరి వస్తావు. నెను "ప్రియురాలా! యెన్నాళ్ళకీ వొచ్చావు! అని అమాంతంగా వెళ్ళి నిన్ను కాగలించుకుంటాను. అప్పుడు నీ మొదటి మొగుడు, ముసిలివెధవ. గావంచానొడ్డ ట్టుకుని, పొదుంముక్కుతో, "బుచ్చమ్మ నా వెళ్ళాం" అని అడ్డురాబోతాడు. "వెధవాయా, నువ్వు బుచ్చమ్మకి తగవు. నీ దూషాయలు నువ్వు పట్టుకుపో" అని, వొక్కతావు తన్ని తగిలేస్తాను. మనం యిద్దరిం సుఖంగా స్వర్గంలో శాశ్వతంగా వుండిపోతాం.

బుచ్చ—యేడుస్తూన్న చాన్నీ నవ్విస్తారు.

గిరి—నువ్వు నన్ను వెళ్ళాడితే, మనం బతికున్నంతకాలం నవ్వుకుంటూ, ఆనందిస్తూ కాలం వెళ్ళబుచ్చుతాం. అప్పుడు నిన్ను యిలా పప్పురుబ్బనిస్తానా? మనకీ కాలం వెళ్ళబుచ్చుతాం. అప్పుడు నిన్ను యిలా పప్పురుబ్బనిస్తానా? మనకీ యెంతమంది నోగిరువంటారు! యెంతమంది చాకర్లు వుంటారు! తోటలు దొడ్లు, గుఱ్ఱాలు, బిళ్ళు! నిన్ను నడవనిస్తానా? పుష్పంలాగ నెత్తిమీద పెట్టు కుంటాను. అప్పుడు నీకు కలిగే ఆనందం ఆలోచించుకో.

బుచ్చ—నా బిన్నానికి బిరి ఆనంద వెక్కడిది?

గిరి—నేను, నీకు రాకుడనై "యిదుగో నన్ను స్వీకరించు. నన్ను వెళ్ళాడి, ఆజన్మం ఆనందం అనుభవించు. నన్ను ఆనందంలో ముంచు" అని బతిమాలుకుంటూంటే నువ్వు అట్టి సులభసాధ్యమైన సుఖమును కాలున తన్నుకు వెళ్ళిపోయి, నా బతుకు కూడా బుగ్గిని కలిపితే, నేనేమి చెయ్యగలను?

బుచ్చ—మీ బతుక్కి లోపవేవి? మీరు మహారాజులు.

గిరి—నువ్వు నన్ను వెళ్ళాడితే నేను మహారాజునే అవుతాను. నీ నోటంట వచ్చిన మాట మోము-వొట్టినే పోకూడదు. గనక నాతో చెల్లిపోయిరా.

బుచ్చ—అమ్మ నాయనా! నే మీతోరాను.

గిరి—కే, రాకపోతే నేనేగదా ప్రాణత్యాగం చేస్తాను? వీడానాడా కూడాపాదు

బుచ్చ—అలాంటి మాటలు నకండి.

గిరి—చేసేమాట. చెలితే తప్పేమిటి? నేనేమైతేనేంగాని, నీ చెల్లెలిమీదై నా నీకు

కనికరం కదా

బుచ్చ—అదేం, అలా అడుగుతున్నాను?

గిరి—నిజంగా కనికరం వుందా?

బచ్చ—పుండ్రకుండం వూటూరదా?

గిరి—వుంటే, యీ పెళ్ళి తప్పించే సాధనం నీచేతులోనేవుంది.

బచ్చ—నా చేతులోనా?

గిరి—అక్షరాలా.

బచ్చ—యేమి చిత్రమైన మాటలు చెబుతారు!

గిరి—యీ భూప్రపంచమీద వుండుకున్న యావన్నంది ప్రీతిలోనూ, నీన్నొక్క రైనూ వలిచి, నేను నీకు సుతలామూ లొంగిపోబట్టిగదా, నాబతుకు హాస్యాతి కింద ఐపోయింది?

బచ్చ—మీతోడు—అలా అనకండి.

గిరి—పోనియి-ఆమాత్రం భరవసాయిచ్చావు. ఒకమాట నాకు ప్రమాణ పూర్తిగా చెప్పు. నీ చెల్లెలు పెళ్ళి తప్పించడం, నీచేత అయితే, చేస్తావా?

బచ్చ—చెయ్యనా?

గిరి—యేమో, చేస్తావో చెయ్యవో! చేస్తానని ప్రమాణం చేస్తే, ఆమాట నేను చెబు తాను.

బచ్చ—యావని ప్రమాణం చెయ్యమన్నారు?

గిరి—నామీద ప్రమాణం చెయ్యి.

బచ్చ—మీమీద ప్రమాణంమే; చెప్పండి.

గిరి—అయితే విను. వొంటరిగా చూసి, యీమాటే నీతో రహస్యంగా చెప్పడావని కాచి. కాచివుండగా, యీవేళ, మీతండ్రి వూరికి వెళ్ళడం, మీతల్లి చాకట వుండడంనుంచి, నమయం చిక్కింది. చెవివొగ్గివిను నీచెల్లెలి పెళ్ళి తప్పడానికి ఒక్కటే సాధనంవుంది. అది యేవిటంటే నువ్వు ముందూ వెనకా ఆలోచించక, నాతో లేచివచ్చి నన్ను పెళ్ళిచేసుకోవడవే—లేకుంటే నీచెల్లెలి పెళ్ళి తప్పదు.

బచ్చ—(ముసిముసి నవ్వుతో) నేను మీతో లేచివస్తే మాచెల్లెలు పెళ్ళి అగిపోతుందీ? యేవిచిత్రాలు!

గిరి—ఆమాట నీచేతనే వొప్పిస్తానుకదా-విను-పెళ్ళికి తల్లి వెళ్ళుతూన్నప్పుడు రెండో నాడు రాత్రి బండీపాడి చేతులో నాలుగు రూపాయలుసెట్టి, నీబండీ తోవ తప్పించి అనకాపిల్లి రోడ్డులో పెట్టిస్తాను. అక్కడనుంచి రామవరందాకా మాన్నేహితులు అంచీబళ్ళు ఖణాయిస్తారు. ఆడతూ పాడుతూ, మనం దొడాయింది రామవరంలో పెళ్ళాడేనుకుని సుఖంగావుండాం. యిక మీ వాళ్ళ సంగతి యేవోతుంది? మనం పుడాయిందినమన్నాడు తెల్లవారగట్ల నీబండీ కనపడక, కలివిలపడి, మీవాళ్ళు నెత్తి నోరూ, కొట్టుకుంటారు

నీ చెల్లెలు పెళ్ళి అగిపోతుంది. మరి రెండు రోజులకి మనం వెళ్ళాడావని తెలుస్తుంది. నిన్ను ముసలివాడికి కట్టిబెట్టినందువల్ల కలిగిన చిక్కులు చూస్తూ, నీతండ్రి నీచెల్లెలికి మళ్ళీ ముసలిసంబంధం చెయ్యడు. నీతండ్రి ఒకవేళ మూఠాకాంచి పెళ్ళి చేస్తానన్నా, మన తనూజా విన్నతరవాళ, నా అన్న నీ చెల్లెల్ని మరి పెళ్ళి చేసుకోడు. యిది సిద్ధాంతం అవునాకారా?

బుచ్చ—అవును కాబోలు.

గిరి—అయితే మరి అందుకు సమ్మతేనా?

బుచ్చ—యెందుకు?

గిరి—నాతో వెళ్ళిపోయి రావటానికి.

బుచ్చ—అమ్మ నాయనా! నాప్రాణం పోతే నేను మీతో రాను.

గిరి—రాకపోతే, మీచెల్లెలికి యీ పెళ్ళి తప్పదూ, నాకు చావూ తప్పదూ,

బుచ్చ—అలా అనకండి.

గిరి—అనకపోతేమాత్రం, చావు తప్పేదుందిగనకనా? నిన్ను వొదిలి బతకలేను, అది వకచావు. నువ్వు నామీద వొట్టువేసుకుని ఆమాట తప్పిపోతే, నన్ను దేవుడే చంపేస్తాడు. అది రెండోచావు. మరి నాకు చావు యెలా తప్పతుంది?

బుచ్చ—నానించి మీరు చచ్చిపోతే, నేనూ చచ్చిపోజాను. చచ్చిపోకండి.

గిరి—నాపశవా? అడుగో నీతమ్ముడు వొస్తున్నాడు. మరి మనం యీ కష్టసుఖాలు మాట్లాడుకోడానికి వీలుచిక్కదు, ఒక్కమాట చెప్పు. బతకమన్నావా? చావమన్నావా?

బుచ్చ—వెయ్యేళ్ళూ బతకండి.

గిరి—అలాగైతే, నాతో రావడం భాయవేనా?

బుచ్చ—యేం తెయమంటే అది చాస్తాను.

[వెంకటేశం మిడతనువట్టుకు ప్రవేశించును]

వెంకటేశం—యిదుగోనండోయి, గొల్లభావని వట్టుకున్నాను.

గిరి—చూశావూ, వొదినా! నీతమ్ముడు దిన్నగుంటడయ్యా. అప్పుడే గొల్లభావన్ని వట్టు గుంటున్నాడు.

బుచ్చ—(ముసిముసినవ్వు నవ్వుచు) మిడత!

గిరి—(బుచ్చమ్మతో) యిన్నాళ్ళకి మిడతభొట్టు చేతులో చిక్కాడు. (వెంకటేశం తో) యిలాతే-మిడతల్ని వట్టుకోవడం మంచి ఎడ్యుకేషన్. యిదే, నాచురల్ హాస్టర్, ప్రకృతిశాస్త్రం అంటారు.

వెంకటేశం—అక్కయ్యా-కొంచం ఊరుబిండి?

బుచ్చ—అమ్మ చూస్తే తంతుంది.

వెంకటేశం—అమ్మ చూడదులే, (వూరుబిండి చేతులో వేసుకుని నాలుకతోనాకి గెంతును)

(తెరదించవలెను)

కన్యాశుల్కము

పంచమాంకము

౧-వ స్థలము లుబ్ధావధాన్లు పడకగది.

లుబ్ధావధాన్లు మంచముమీద వరుండివుండును. నిద్రలో ఆరచి, కాళ్ళూ చేతులుగా కొట్టుకుని, లేచికూచుని, వణక నారంభించును.

లుబ్ధా—అసిరిగా! అసిరిగా! అమ్మీ! చంపేశాడటోయి. రామనామతారకం । రామనామతారకం । రామనామతారకం । రామనామతారకం॥ యిది రెండో; పెళ్ళి ముందే. దీనిముగుడు విశాచ ప్రాణాదు-నాపేక ! నీనికి చంపేస్తాడు. యేవిటి సాధనం? రామనామతారకం । రామనామతారకం॥

(తలుపు అవతలనుంచి) అసిరిగాడు-యేటిబాబూ? యేటిబాబూ? (తలుపుకట్టును) మీనా—యేవిటినాన్నా, తలుపుతీయ్యి.

లుబ్ధా—(తనలో) కాళ్లు ఆడవు. చేతులు వొణుకుతున్నాయి (తలుపు తీయును అసిరిగాడితో) వెధవా నువ్వు లోవలకిరాకు.

అసి—నాను పిలుస్తాస్సినాను (నిష్క్రమించును)
[మీనాక్షి - శిష్యుడు ప్రవేశింతురు]

లుబ్ధా—(మీనాక్షితో) ఆముండని అవతలండమను.

మీనా—నువ్వు మనగదిలోకి వెళ్ళిపో అమ్మా (శిష్యుడు గది అవతలకి వెళ్ళును).
యేవిటి నాన్నా?

లుబ్ధా—యిహ, నేబతకను.

మీనా—యేవొచ్చింది నాన్నా, కడుపునొప్పా కాలునొప్పా?

లుబ్ధా—కడుపునొప్పికాదు, కాలు నొప్పికాదు. వెధవముండని పెళ్ళాడిన కుంక పీనుగ బతకడం యలాగ?

మీనా—యేవిటా వోగాయిత్యం మాటలు. నాన్నా? మీకు యీ లేనిపోని అనుమానం యవరు పెట్టారు?

లుబ్ధా—అనుమాన చేయిటి? నిజం, నిజం, నిజం=పూర్వరతం అదేమాట.

మీనా—యీ గావచ్చును అలాంటి అతగానిని వేళ్ళాపుంటాడు. కనక
వాడితో అల్లావును ఏడితే, వూరంతా అరుకోయా? అంగారంలాంటి వీల్లని
యిలాంటి మాటలని బెంటేరు పెట్టకండ. తండ్రి వెళ్ళిపోయినాడని అది రాత్రి
పొగలూ యేడుస్తుంది,

లుబ్ధా—వెధవతండ్రి బోడితండ్రిని! గాడిదకొడుకు రెండో వెళ్ళిముండని నా పీక

ముదేసి అమాంతంగా నాకొంప మించాడు! యిహ బతకను యిహ బతకను,
మీనా—“రెండో వెళ్ళిముండ, రెండో వెళ్ళిముండ” అని శుభమల్లే అనకండి,
మీరే యిలా సాటుతూవుంటే వూరంతా అనడం అక్కర్లవా? మాట్లాడక
వూరుకో.

లుబ్ధా—వూరుకోవడం వెలాగే? మనవూరా, మనదేశవా? రెండో వెళ్ళి ముండ
కాకపోతే అతండ్రి వెధవ, పేరయినా చెప్పకుండా పారిపోవడవేమి?

మీనా—సిద్ధాంతిలో చెప్పాట్టే, పేరు?

లుబ్ధా—వాడిశ్రాద్ధం చెప్పాడు, సిద్ధాంతి గడియకో పేరు చెబుతున్నాడు,

మీనా—అతగాడికి మాత్రం కొత్తవాడి పేరు జ్ఞాపకంవుంటుందా యేమిటి? మన
పిల్ల మనయింట్లో పున్నారవాత, అతగాడి పేరుతో మీకేంపని?

లుబ్ధా—యీ పెళ్ళాం ముండ నాయింట్లో వుంటే నేను చచ్చిపోతాను; మరిబతకను

మీనా—వెళ్ళి కేలెయ్యుకోరు మూసుకొని వూరుకోండి. యిరుగు పొరుగువారు
నవ్వగలరు. మీ మావగారు యంత పండితుడు. యంతదొడ్డమనిషి! తేనిపోని
అనుమానాలు పెట్టుకోకండి, వసిపిల్ల బెంగెట్టుకోగల్గు.

లుబ్ధా—ఓసి శ్రష్టా! వాడు నీకేవలయినా యిచ్చాడా యేమిటే, వాణ్ణి వెనకేసుకు
మాట్లాడుతున్నావు? నీకు నేను చచ్చిపోవాలని వుందికావోలు!

మీనా—యేమిటా మతిపోయిన మాటలు! అతగాడు రేపో నేడో వొచ్చి యిలాంటి
మాట్లాడకుండుకు మన నోట్లో గడ్డిపెడతాడు.

లుబ్ధా—అతగాడెవడు, వొల్లకాట్లో రాజనాథాయ? మరెక్క దొస్తాడు వాడు!
యిహ, నాకు చావుసిద్ధం.

మీనా—మీకు చావేం వొచ్చింది యిప్పుడు? ఒహవేళ రెండో వెళ్ళిపిల్ల అయితే
మాత్రం. గవ్ చవ్ అని వూరుకోవాలిగాని, అల్లరి చేసుకుంటారా? యీరో
జుల్లో యంతమంది రెండో వెళ్ళి చేసుకుని సుఖంగా పుచ్చారుకాదు? పిల్లబుద్ధి
మంతురాలు మీ అదృష్టంవల్ల దొరికింది, మాట్లాడక వూరుకోండి

లుబ్ధా—నా అదృష్టంతగలబడ్డట్టేవుంది, నీకేం పోయాకాలం వొచ్చిందే! నువ్వుకూడా
యీ కుట్రలోచేరి, నీతండ్రికి కళ్ళుగప్పి వెధవ వెళ్ళి చేశావే? అయ్యో వెధవని
వెళ్ళి చేసుకున్న కుంక వెధవా నీ బుద్ధెక్కడికి పోయిందిరా? నీ చదువెక్కడికి
పోయిందిరా? నీ వేదం తగలబడనూ - యిహ బతకను!

(మీనాక్షి కవ్యాను)

లుక్ష్మణ—నవ్వతా వేవే శ్రష్టాకారిముండా? నువ్వు, నీనవిత్తల్లి నన్ను చంపేసి రాజ మహేంద్రం పారిపోయి, వెధవవెళ్ళి చేసుకుంటారు. నాకు తెలుసును గిరిశం గాడు అన్నమాట నిజం, వెధవని చెవిపెట్టానుకాను, నా సొమ్ముంతా ఘటా శ్రాద్ధవ వెధవల పాలవుతుంది, నువ్వుపో. నేను పడుకుంటాను.

(వక్కమీన పడుకుంటూ) మళ్ళీనొస్తాడు గాబోలె రేవుడా!

మీనా—యవరు నాన్నా?

లుక్ష్మణ—నువ్వుపో, నీకెందుకు! ఆ వెధవ నాపీకపిసికేస్తాడు, నీకోరిక తీరుతుంది,

మీనా—మీకలా అంటే నాకు యేడుపొచ్చుంది. నే నిక్కణ్ణించి కదలను. యవశా పీకపిసికేవాడు?

లుక్ష్మణ—అయితే యిక్కడ పక్కేనుకుపడుకో,

మీనా—పడుకుంటాను. యవడు మీపీకపిసుకుతాడు?

లుక్ష్మణ—ఆ ముండ మొదటిమొగుడే యిందాకా నువ్వు రాకముందు, నా గుండెల మీదెక్కి, పీకపిసికేటప్పటికి ప్రాణం పోయిందనుకున్నాను.

మీనా—నిజంగా నూ! —కలగన్నారుకాబోలు — నాన్నా.

లుక్ష్మణ—కలెక్కడికలే! పీక నులుసుకుపోతేనూ!

మీనా—మొదటి మొగుణ్ణి మీకేం తెలుసును?

లుక్ష్మణ—వాడే చెప్పాడే! “వెధవా! నాపెళ్ళాన్ని వెళ్ళాడావు; నిన్ను చంపేస్తా నన్నాడే.

మీనా—యాలా వుంటాడు?

లుక్ష్మణ—గిరిశంగాడి మూడు మూర్తులూనే.

మీనా—కలగాబోలు. నాన్నా, అదే తలుచుకు పడుకుంటే, చిన్నబాబు కట్టో కొచ్చాడు కాబోలు.

లుక్ష్మణ—నేను చస్తే యవరికి విచారం!

మీనా—ఆ పిల్లని వెళ్ళి అడుగుదునా?

లుక్ష్మణ—వొద్దు, వొద్దు, తొందరపడకు.

మీనా—నన్ను తిట్టేస్తున్నారు. దాని చచ్చినమొగుడు మిమ్మలిని చంపేస్తాడని భయపడుతున్నారు. యెందుకీ తంబళ అనుమానం? ఓమాట దాన్నే అడిగేస్తే ఉన్ననిజం తెలిసిపోతుంది.

లుక్ష్మణ—నిజం నీతో చెబుతుంది?

మీనా—నాతో నిజం చెబుతుంది, అది వొట్టి నత్యాకాలప్పిల్ల. నాకు యంతో వుప ధారం చేస్తుంది.

లుబ్ధా—దాన్ని పాడుచేస్తున్నావా ?

మీనా—యిలాంటి మాటలంటేనే నాకు అసయ్యం: మీరు యక్కడో దడుసు కున్నారు కాబోలు ! అంచేత దుష్టుకల వొచ్చింది. అంతేగాని, రెండోపెళ్ళి, మూడోపెళ్ళి, అని, వెళ్లులు వోడకండి పూజారి గవరయ్యని పిలుస్తాను; అతగాడు యింత మంత్రించి వీబూదియిస్తాడు రాసుకుపడుకొండి.

లుబ్ధా—కొంపతీస్తావా యేవీటి ? వాడొస్తే వాడితో యేవని చెప్పడం ? దాన్నే నిజం అడుగుదూ.

మీనా—నే నడగను, నాన్నా, నన్ను అడ్డవైన మాటలూ అంటూంటే. నేనెందుకు అడుగుతానూ ? నేం దాంతో యిగమాస్తే ఆణ్ణు.

లుబ్ధా—నాతల్లివికాదూ, అడుగమ్మా.

(మీనాకి పైకివెళ్ళును)

ఓనన్నం యాకర శెట్టేదా ? గాయత్రీ స్మరణ చేసేదా ?

వేదాలూ, మనోమంత్రాలూ, యీ దెయ్యాలకి పేలపిండి వొడియాలూ, శాపరమంత్రాలు ఉపదేశం అవుదావంటే, బెడిసి గొడితా యేమో అని భయం, యేవీసాధనం ? “రామనామతారకం” స్మరణ చేస్తాను. “రామనామ తారకం । భక్తిముక్తిదాయకం । జానకీమనోహరం । సర్వలోకనాయకం । రామనామతారకం । రామనామతారకం” యీముండ యింట్లోవుంటే, నే బతకను. “రామనామతారకం । రామనామతారకం” । రుద్రాక్షతావళం యేదీ ? (మంచము అంచునకూచుని వరుపుకింద తడివిరి, రుద్రాక్షతావళం తీయుచుండగా మీనాకి ప్రవేశించి)

మీనా—మీమాట నిజవేర నాన్నా.

లుబ్ధా—నిజవేర!

(మంచముమీదినుంచి కింద కూలబడును)

మీనా—(లేవతీసి) నాన్నా ! నాన్నా ! వడిపోయినా వేరివి ?

లుబ్ధా—యేవీలేదూ. నిజవేర ! నిజవేర !

మీనా—నిజవేరను. ఆ మొగుడు యిప్పుడే దానికూకా కనపడి, “ముండా, మళ్ళి వెళ్ళాడావే ? నీకొత్త మొగుణ్ణి పిక పిసికేస్తాను చూడు” అన్నట్ట,

లుబ్ధా—అయ్యో ! అయ్యో ! రానుప్పంతులు యిల్లు వొల్లకాడు కానూ ! యక్కడ కల్పించాడే యీమాయపెళ్ళి నాకోసు ! వీడి పిండం పిల్లులికి పెట్టా ! అయ్యో ! అయ్యో ! ఆ మొగుడు వెధవ యలా వున్నాడండే ?

మీనా—వాడు రోజూ దానికి కనపడతాట్ట నాన్నా. వాడికి మీసాలూ, గిరజాలూ, వున్నాయట, దావం చాయట.

లుక్మా—వాడేనే! వాడేనే! యేవిఁచే సాధనం? యిహ నేం దక్కను.

మీనా—పూజారి గవరయ్యకి కబురుపెడతాను.

లుక్మా—వొద్దు, వొద్దు, నామాటవిను. వాడొచ్చాడంటే, యిల్లు తినేస్తాడు.

మీనా—తించేతింటాడు. ప్రాణంకంటేనా యేవిఁటి?

లుక్మా—నాకొద్దంటూంటే వినవుగదా. నువ్వు నామంచం దగ్గర పక్కేసుకు పడుకో; నువ్వు చదువుకునే ఖాగవతం పుస్తకం పత్రా; తలకింద పెట్టుకు పడుకుంటాను.

(మీనాఁడీ వెళ్ళును)

యీముండ నాయుంట్లోంచి విరగడైపోతేనేగాని, యీ పిశాచు వొదిలి పోదు. వేదం చదువుకున్న ముండాకొడుకుని, నామీచేః డ్డతరవాత, వీడు బ్రహ్మరాక్షసిగాని, వొట్టిదెయ్యంకాదు. పోనీ అతడికే ప్రార్థనచేస్తాను—
“నాపెళ్ళాం మొదటిమొగుడా!” ఆఁ! నాపెళ్ళాం కాదు లెంపలు వాయింఁచు కుంటాను. “యీపిల్ల మొగుడా! నువ్వే నిజవైన మొగుడివి—నేనుకాను. దాన్ని ముట్టను—తాకను—దాంచేత చాకిరీ అయినా చేయించను. నన్ను రక్షించి, పీకపిసికెయ్యకు; పీకపిసికెయ్యక: యేపాపం చెయబట్టో దెయ్యాని వై నావు. నన్ను చంపావంటే బ్రహ్మహత్య చుట్టుకుంటుంది. మరిజన్మం వుండదు. బాబూ! నాయనా! తండ్రీ! నాతోలికి రాకు. నీమావఁగారి పీకనులివెఁయ్యి! ఆ రావఁప్పంతులుగాడి పీకనులివెఁయ్యి! లేకపోతే, (కేకలు, యేడ్పు విన బడును) ఓరి చేవుడా! మళ్ళీ వొచ్చాడు కాబోలు (శిష్యుడు యేడుస్తూ పరి గెత్తివచ్చి లుబ్ధావధాన్లును గట్టిగా కౌగలించుకొనును. మీనాఁడీ శిష్యుణ్ణి చీపురుగట్టతో కొట్టబోవును. శిష్యుడు తప్పించుకోగా, దెబ్బలు లుబ్ధావధాన్లుకు తగులును.)

మీనా—ముండా! నామోహులు అక్కడపడేస్తావా పడెయ్యవా? నాతాళం యేదే లంటా?

లుక్మా—నన్ను కొట్టేవావేవిఁచే? (శిష్యుడితో) వొదులు, వొదులు. నన్ను ముట్టు కోకే తల్లి (మీనాఁడీతో) దీని అపవిత్రపు వొళ్ళు తగిలై చచ్చిపోతాను, నన్ను వొదిలిపించెయ్యి.

(మీనాఁడీ శిష్యుడి రెక్కలుపట్టిచాగి. బుగ్గిలును, శిష్యుడు మీనాఁడీ చెయ్యి కరిచి పారిపోవును.)

మీనా—దానమ్మ కడుపుకాలా, చెయ్యి కరిచేసింది నాన్నా—రక్తం బొటబొట కారు తూంది—దీన్ని హతవాయుస్తాను.

లుక్మా—యంత దారణప్పని చేసింది. ముంక! యేడమ్మా చెయ్యి (గుడ్డపీరికతో రక్తం తుడిచి) ముహురడిగావుగదా యక్కడిదేవిఁటి?

మీనా—అశండ్రీవెధవ నాకిమ్మని యీముండచేతికి రుచ్చాడు. దీని నక్కవినయాలు

చూసి నా పెట్టాబాడం దానికే ఎప్పుడప్పీ, అమోహలరు దాన్నే దాచమ న్నాను. అను మానవేసి యిప్పుడు నామోరు తెమ్మంటే, "బట్టలపెట్టా పెట్టాను తాళంపోయింది" అంది. తాళం తాకపోతే రోకలితో బుజ్జ చితక బొడుస్తాను.

లుబ్ధా—చెయిజేసుకోకు, నీది వెజ్జికోళం చావగొట్టగలవు బాగత్త!

మీనా—చస్తే యిడిచిపారేస్తాను. ముందయలా కరిచిందో చూడండి. యింకా రక్తం కారుతూంది. మనిషికాటకీ మలదులేదన్నాదు.

లుబ్ధా—కుంకం పెట్టమ్మా.

మీనా—దానిబుజ్జ చితకబొడిచి మరీ చెకతాను (మీనాపి చెప్పును.)

లుబ్ధా—గుండుగొమ్ముల అనుమానం తీరిపోయింది—పీక నులివిరి, వాడైనా చంపే స్తాడు; కరిచి అదైనా చంపేస్తుంది, వీడిచేతో, దానిచేతో, చావుతప్పదు. యెంతడ బృష్టి కొనుక్కున్నానా, యీచావుపెళ్ళీ! అయ్యో! అయ్యో! దీన్ని పైకి తగిలేస్తే వాడుకూడా విగగడైపోతాడు. అదేసాధనం—యెక్కడికి తోకె య్యును? బండిమీద యెక్కించి పట్టం తోలేస్తాను—అక్కడగానీ తండ్రివెధన కనబడకపోతే మళ్ళీ చెయ్యూన్ని నెత్తిని పెట్టుకుని ప్రత్యక్షం అవుతుంటే! బండి అద్దె యిచ్చుకోవడవేం. మిగుల్తూది—యేమిసాధనం?—యేమిసాధనం?— రావచ్చుంతుల్ని నలహా అడుగుదునా? ఆం! మంచి ఆలోచన తోచింది—రామ ప్పంతులు నాకు కట్టిపెట్టిన యీ ముండని, వాడిదగ్గరికే వంపించేస్తాను—సాని దాంతోపాటు దీన్నికూడా వుంచుకుంటాడు—కావలిస్తే వదిరూపాయలు దక్షణ తోకూడా యిచ్చేస్తాను.

[మీనాపి ప్రవేశించి]

మీనా—యక్కడా కనపడదు నాన్నా గుంట.

లుబ్ధా—మాతులోపళ్ళేదుగద?

మీనా—యేమో!

లుబ్ధా—వరిగెత్తెళ్ళి గవరైని వింవమను. రాన్ని నువ్వు చావగొట్టలేదుగద?

మీనా—కనపడితేనా?

లుబ్ధా—యేవీటినా మనా, యీకొత్త ఉపద్రవం!

(నిష్క్రమింతురు)

౨-వ స్థలము రామప్పంతులు యింట్లో కొట్టుగది.

భుక్త, పోలిశెట్టి, సిద్ధాంతి, మధురవాణి వేకాడుచుందురు.

వూజారి గవరయ్య ఆట చూచుచుండును.

పోలి—యేంళ్ళాకారి ముక్కలు యేశావయ్యా; యెప్పుడూ నువ్వింటేను,

భుక్త—చూసిపోతావా యేమిటి? నీ దర్శితదేవతని తిట్టు.

పోలి—గవరయ్యా, నీముఠుకు నాదగ్గర యిలా యెట్టుకు. లేచిపో, నీవుజ్ఞువుంటుంది.

గవ—నేను మా మధురవాణిదగ్గర కూచుంటాను.

భుక్త—చూడూ. ముక్కతప్పు పడ్డట్టుంది.

పోలి—అ! బావనయ్య పంచాలని తప్పు పంచుతున్నావు. తప్పు పంచితే తేస్తుమీర కుడేలెట్టిస్తాను.

భుక్త—ముక్కలు బాగా పడలేదన్నావే ?

పోలి—రెండో యేక నాలుగాను అదకూదనా ?

భుక్త—(పోలి శెట్టికి ముక్కలువేస్తుం) యిదుగో నాలుగాను లేస్తున్నాను, అట్టు.

పోలి—నీయిషవచేత్తో గెమేస్తే, పొల్లుముక్కలే పడతాయి; మంచిముక్క అదతాయా?

భుక్త—తథాస్తు !

పోలి—అలా అనకు. యెంత శెడ్డా బావనాడి శావనాకారం మా శెడ్డది. (చూచు కొని) శీ! భష్టాకారి ముక్కలు!

సిద్ధాం—ఒకటి, రెండు.

పోలి—అదుగో, అలా శెప్పితేనే వొప్పను. ఒక్కొకటి శెప్పాలి.

సిద్ధాం—అయితే వకటి.

పోలి—ఒక్కటి.

మధు—ఒకటి,

భుక్త—వకటి.

(సిద్ధాంతి ఆలోచించును)

పోలి—యే టాలోనిస్తావు చేతరస! యెత్తవయ్యా.

సిద్ధాం—నీదేంపోయింది! రెండు.

పోలి—లాంతరేశావు. యేతెత్తను? రొండు.

మధు—రెండు.

భుక్త—రొండు.

(సిద్ధాంతి ఆలోచించును)

పోలి—యే టాలోనిస్తావు? చేతరస; యెత్తి తేస్తు గెలుసుకో.

సిద్ధాం—నువు చెప్పావుగనక యెత్తుతాను.

పోలి—అ! దబ్బిక్కడెట్టి మరీయెత్తు. మూడో యెత్తుదవుజేస్తు; గావకవుందా? తేస్తుమీరకుడేలెట్టి, బాకీ లెట్టి, యగెయతానికా?

సిద్ధాం—(తనముక్కలు యెత్తు ముక్కంమీదవేసి) కోవటాడి ఫిలక నిగుడుకూరిది!

పోలి—కంఠావ్లా యేటి?

సిద్ధాం—తన్నడవంటే. ఓహలాగనా,

పోలి—నా ఆట కెడిగొట్టేళినావు. శాపనయ్యా !

భుక్త—ముక్కలు పడలేదని యేడుస్తూ, మళ్ళి యేవీటి, ఆట చెడగొట్టాడని యేడుస్తావు ?

పోలి— యీ ఆట జేస్తుచేయించకపోతే నా పేరు—

సిద్ధాం—కోవటాచా. నోరు మూసుకుంటావా మూసుకోవా ?

పోలి—తెల్లాడిచావుటా యెగురుతుండగా, నీజులువేటి ? ముక్కల్లియ్యడం యింత నేపైతే మరాళేటి ?

సిద్ధాం—నువ్వుగాని మళ్ళి మాట్లాడావంటే, ముక్కలు కలిపిస్తాను.

(పోలి కెట్టి “నేను మాటాడను; నువ్వుఆడు” అని సొట్టు చేయును. సిద్ధాంతి ఆడును)

పోలి—మూడే తురుపులు వడ్డాయి శాపనాచా; “తమాషా దేఖో, లంక కేరాజా !”

సిద్ధాం—ఆటపారెయనా ?

పోలి—బుద్ధొచ్చింది; బుద్ధొచ్చింది. లెంపలోయించుకుంటాను. మరిమాటాడితొట్టు.

పూజారి—మా మధురవాణిమీద అశుకవిత్వం చెబుతాను.

రాణా, డైమనురాణి ? !

రాణా, యిప్పేటురాణి ? రాణి కళావ ?

జ్ఞాణా ఆతీనాణి ? !

రాణి యనన్మధురవాణె, రాజులరాణి॥

సిద్ధాం—గవరయ్యా ! యేంవిలవైన పద్యం చెప్పావోయి ! నీమీద నేను పద్యంచెబుతాను—విను,

“గవరయ్యా ! నీసరి మరి !

యెవరయ్యా ?”

పూజారి—“యెవరు లేరు, యిచ్చోనయ్యా !

సిద్ధాం—యిదుగోరాజు.

పోలి—యిదుగోపాల్తు.

(మధురవాణి తురుపురాణి వేయును)

పోలి—అదుగో, అదుగో, యీ శాపనాడు కపిశం కెప్పి, మధురవోణి దగ్గర రాణి వుందని కెప్పేశాడు. గోరం, గోరం గవరయగానీ మాటాడినే నే ఆటాణ్ణు.

పూజారి—పోలి కెట్టిమీద కవిత్వంచెప్పి చాలారోజులైంది. (పొడుంపిల్చి)

“పోలి కెట్టిముఖము—పోలికొట్టెనుబోలు ! పోలికెట్టిముక్కు పొడుముడొక్కు॥”

పోలి—వొద్దు ! వొద్దు ! వొద్దు ! నామాటిను, పాసంపెట్టి నంపెస్తావాయేటి ? ఊరు కుంటి వొట్టాయినా, యిన్నావా ! యీ ఆట సిద్ధాంతి జేస్తెట్టి. నేను గలిస్తే నీక్కా రిడప్పిస్తాను. మరూరుకో.

సిద్ధాం—నీసోదతగలడా—తురపు మిగిలి పోయింది; బేస్తు (ముక్కలు చూపించి పారవేయును.)

పోలి—అ! మూడో యెత్తడబేస్తు. గావకాలుంచుకోం దయ్యో, చేతివొరస మంచి ముక్కలెయి, బాపనాడా అంతసేపు కలిపడవార? గోరం, గోరం.

సిద్ధాం—బులబులాగ్గాకలిపి, బేస్తు నీకిస్తాననుకున్నావా?

పోలి—తోలుసేత్తో, ముక్కలేసినావు! “నరిసింవ్వ నీదివ్వె నామమంతరముశాత! నరిసింవ్వనీదివ్వె—”

సిద్ధాం—దివ్వేలేదు, దీపంలేదు ముక్కల్లియ్యి.

పోలి—గవరయ్య ముక్కలమీద కన్నెసి నిల్లం గెట్టేస్తున్నాడు. నరిసింవ్వ నీదివ్వె— (ముక్కలు యెత్తిచూసి) నీ భష్టాకారి ముక్కలేశావు.

సిద్ధాం—(సంవకం ముగించి తనముక్కలు తీసి చూచుకొని) మృత్తికాచమే!

పూజారి—పోలి శబ్దానికి అంత అలకైతే, నే నింటికిపోయి పరుంటాను.

(గవరయ్య నిష్క్రమించును. మధురవాణి వెంటవెళ్ళి తిరిగివచ్చును)

పోలి—శని వికగడై పోయిందిరా, దేవుడా!—బట్టి భష్టాకారిముక్కలు. ఒహటి.

మధు—ఒకటి.

భుక్త—ఒహటి.

సిద్ధాం—ఒహటి.

పోలి—రెండు.

మధు—రెండు.

భుక్త—రెండు.

(సిద్ధాంతి ఆలోచించును)

పోలి—యెందుకా యెఱ్ఱాలోకన? నామాటిను, మూడో బేస్తెట్టకు,

(వీధి తలుపు తట్టబడును.)

మధు—వంతులు!

పోలి—యీవాళరాడని సెప్పితివే?

మధు—రారనుకున్నాను వోచ్చారు. యేంచేదాం!

సిద్ధాం—అటతీ సెయ్యండి. (ముక్కలుపడవేయును)

పోలి—బేస్తె గెయడానికా? నే నొప్పును. మధురోజి, అటాడి మరీ తలుపుతియ్యి.

మధు—ముక్కలుకింద బెట్టి లేచి. (నన్నని గొంతుకతో) గోడగెంతి సారిపోండి,

భుక్త—దిడ్డితోవంట వెళ్ళిపోతాం.

పోలి—నేను పట్టనే? యేటి సాధనం?

భుక్త—మీం దిడ్డితోవంటపోతాం. నువ్వు అలకెక్కు.

పోలి—వచ్చెక్కొరిచి మన యెక్కడి. కాని జారితే నేటిసాధనం ?

సిద్ధాం—నీకొడుకుది, అదృష్టం.

(పెరటిలోకి వెళ్ళును)

పోలి—గోరం! గోరం! గోరం! యవడిముక్కలు అడిదగ్గిరే! ఆట కలవకండి

(తలుపు తిరిగి తట్టబడును)

పోలి—నరిశింవ్వ. నీదివ్వె—

(మధురవాణి ఊరుకొమ్మని కోవరసంగా సౌజ్ఞచేయును)

(సిద్ధాంతి ప్రవేశించును)

సిద్ధాం—దిడ్డితలుపు కప్పతాళం వేళుంది. మన్నిపట్టుగుం గావనే, పంతులు దిడ్డితలుపు తాళ వేళాడు.

పోలి—నరిసింవ్వ. నీదివ్వె—

మధు—(పోలికెట్టిని ఉద్దేశించి) చప్ ! (సన్నని గొంతుకతో) ఉలక్కుండా, పలక్కుండా యీగదిలో కూచోండి; ఆయన పరున్నతరవాత వచ్చి తలుపుతీసి వొదిలేస్తాను. (దీపములు అర్పి, వైకివెళ్ళి, గదితలుపువేసి గొళ్ళెము విగించును)

(తలుపుతిరిగి తట్టబడును)

మధు—యేవీఁ గవరయ్య చాదస్తం! అదే తట్టడవాఁ? (వీధి తలుపుదగ్గిరకు వెళ్ళి) యెవరు ?

తలుపవతలమనిషి—యింత నేపేం ?

మధు—నిర్దరబోతున్నాను.

మనిషి—పేక! పేక! పేక! నిన్నొదిలేస్తాను. నీ సంగతి నాకు తెలిసింది.

మధు—మరి, మీ మానాన్న మీరు పోయి, నిశిరాత్రివేళ వొక్కరై నీ నన్ను వొదిలేస్తే యీ అడివి వూళ్ళో నాకు భయంకాదా? అంచేత పల్లిగ్గా నలుగుర్ని పిలిచి వేకాడుతున్నాను. తప్పేవుండీ? మంచు పడుతూంది. లోపలికిరండి (తలుపు గడియతీసి) రండి. నాఆట మీ రాడండి, నేను పరుంటాను.

మనిషి—సాందాన్ని యవడు నమ్మమన్నాడు? నీకిద్దావని సంతోషంతో వక నరుకు తెచ్చాను. నీచర్య చూసేటప్పటికి నామనస్సు చివుక్కుమని పోయింది.

మధు—యెంత న్యాయంగా సంచరించినా, మీ హృదయంలో కాసింత కనికరం లేకుగదా? యీ నాటినుంచి మీరు యెక్కడికి రమాను వెళుతూవుంటే, అక్కడకల్లా నేనుకూడా మీతో వొస్తూవుంటాను.

మనిషి—మెడవైకివుంచు (మధురవాణి అటులచేయును, ఆమనిషి మధురవాణి మెడలో కంటె వుంచును.)

మధు—బౌరా! యింద్రజాలి! పంతులు గొంతుక యెలా పట్టావు? నన్నే మోస వుచ్చితివే? (రెక్కపట్టుకొని) గదులోకిరా. (గదులోకి తీసుకు వెళ్ళును) యీ

చిల్లంగి కళ్ళు నీకే దేవుడిచ్చాడు? (ముద్దెట్టుకొనును) వాళ్ళింట మేవేయో
చిత్రాలు చేశావో చెప్పు.

శిష్యు— ముద్దెట్టుకోనంటే, చెబుతాను?

మధు— నీకు తగనో?

శిష్యు— ముద్దెట్టుకుంటే యెంగితొతుంది

మధు— నిజం. నీకున్నబుద్ధి నీపెద్దలికిలేదు. నన్ను నిష్కారణంగా భయపెట్టావు.
అందుకు నీ కేవలటిశిక్ష? బుగ్గకొరికేతునా?

శిష్యు— పాలూ పంచదారావుంటే ఇయ్యి.

మధు— తరనాత మేపుతాను. ముందు నీకు దాసరివేషం వేస్తాను. కొత్త అగ్రహారం
పోయి నీగురువును చేరుకుందుగాని. (తెరదించవలెను)

(చీకటిగదిలో పోలిశెట్టి భుక్త. నిర్ధాంతి వుండును- తెర ఆవతలనుంచి
రామవంతులు గొంతుకతో, శిష్యుడు “యాగదులో యవణ్ణోదాచావు”)

మధు— రామ! రామ! యవ్వడూలేడు,

(పోలిశెట్టి నిచ్చెనయెక్కును, భుక్తకూడా యెక్కబోవును, నాలుగు
మెల్లెక్కి యిద్దరూ కింద బడుదురు)

పోలి— సంపేళినావు, బాపనాడా!

భుక్త— నామీద నువ్వుపడి, నేను వుక్కిరిబిక్కిరి వొతుంటే, నువ్వు సచ్చానంటా
వేవలటి? లేస్తావా కరిచేదా?

శిష్యు— (రామవంతులు గొంతుకతో) అదుగో లోపల యెవళ్ళో మాట్లాడుతున్నారు
లంజా! అదికోవటాడి గొంతుకలావుంది, కప్పతాళం వేసి వూరందరినీ లేవ
దీసుకొస్తాను.

మధు— కప్పతాళం వెండుకు? లోపల యెవళ్ళూలేరు. దెయ్యాలకొంప- దెయ్యాలు
దెబ్బలాడుతున్నాయి.

(మధురవాణి తలుపుతీసి గదిలో ప్రవేశించి అగ్గిపుల్ల వెలిగించును.
శిష్యుడు ఎక్కకి తొలగిపోవును)

మధు— పోలిశెట్టియేమి, వడుకునిలేవడు- మేలుకొలుపులు పాడనా?

భుక్త— రామవంతులేడి?

మధు— రామవంతులూలేరు, గీమవంతులూలేరు. యింట్లో పనిచేసేవాడు తలుపు
కొట్టాడు. బెంగెట్టుకోకండి.

భుక్త— అతగాడిమాటలు వింటేనే?

మధు— నేనే అయిన గొంతుకు పెట్టిమాట్లాడాను. యేమిదైర్యం! యేమి మగతనం!

పోలి— “నరిసింవ్వ, నీ దివ్య” (లేచి) “నామమంతరమునేత”— యవడిముక్కలాడి
దగ్గరున్నాయా?

(అంతా మళ్ళీ ఆటకు కూచుందురు)

సిద్ధాం—ఆటకలిపేశాను.

పోలి—గోరం! గోరం! నాకు యిసిపేటు అను దాడదొచ్చిందిగదా. బేస్తులు గెలుసుకు పోదునే! గోరం! గోరం! మధురోణి, ఒట్టినే బెంబేరు వెట్టేళింది, అటక మీంచిపడి నడుంవిరిగిపోయిందిరా దేవుడా!

భుక్త—నీ కిందపడి నేను నలిగిపోయినాను, నీకేం తీపు దిగదీసింది?

పోలి—కలిపియె య్యెయ్యి - ముక్కలు.

సిద్ధాం—నేను కలవను—నా వొంతు అయిపోయింది—నువుకలువు.

పోలి—యేసైపోయింది?

(రామప్పంతులు వీధి తలుపు తట్టును)

రామ—అడ్డీ, అడ్డీ, తలుపు,

మధు—యీ మాటు పంతులే.

పోలి—యేటిసాధనం?

మధు—గోడ గెంతి వెళ్ళిపోండి.

పోలి—నేను గెంతలేనే?

మధు—నిన్ను యీగదిలో వెట్టి తాళంవేస్తాను.

పోలి—దీపం ఆరిపెయ్యుకు. నాకు బయవేస్తుంది.

సిద్ధాం—గాజు పెంకులు గుచ్చుకుంటాయి; గోడదాటడం యెలాగ?

భుక్త—నాకు కాళ్ళు మేహవాతం నొప్పులు. నేను గెంతలేనే?

మధు—(దీపవార్పి) యిలాగే వుండిండి.

పోలి—నరిసింవ్వ, —

మధు—చప్ !

పోలి—సచ్చాను.

మధు—(గది గొళ్ళేంపేసి, వీధితలుపు గడియతీసి తలుపు ఓరగావుంచి) మాయ గుటని యెక్కడదాచారు?

రామ—మాయగుంటయేమిటి?

మధు—యేం సంగనాచే? లుబ్ధివధాన్లు మాయపెళ్ళాన్ని వాళ్ళయింట్లోంచి లేవదీసుకుపోయి యెక్కడ వెట్టారు? యిచేకదూ, రాత్రల్లా మీరు చేస్తూన్న నౌక్యవ్యవహారం?

రామ—నీమాట నాకేవీ అథకాం కాకుండా వుంది. యింట్లోంచి లేవదీసుకు పోవడం నేనివిటి? నేను దాచడనేవిటి?

మధు—రాస్తే దాచారు, దాచకపోతే మావారు. మా కంసెయింది?

రామ—నీకంటా ? మరిచిపోయినాను సుమా.

మధు—యేమిచిత్రం ! నన్ను మరిచారు—నావస్తువ అని, మరిచారు, మరిచి, ఆగుంట, కిచ్చారు, దాన్ని లేవదీసుకుపోయి యెక్కడోదాచి, నిశిత్రావేళ పెద్దమనిషిలా, యింటికినొచ్చారు !

రామ—ఆగుంట కనపడదా యేమిటి ?

మధు—యేమిటాటకం ! మీకు కనపడకేం ? మీరు పెట్టినచోటేవుంది.

రామ—మీనాటి తన్నితగిలేళిందా యేమిటి ? కంటెతో తగిలేస్తేచచ్చానే ?

మధు—యేమిటాటకం ! చావండి; బతకండి; ఆకంటెతాందీ, గడపలో కాలుపెట్టనివ్వను,

(తలుపు వేయును)

రామ—నాలుగుకోసులు గుట్టపసవారీ అయి, యీదురోమని యిల్లు చేరుకుని, గుమ్మంలో అడుగుపెట్టినరికి మబ్బులేని పిడుగువడ్డది. మీనాటి ఆగుంటని మన్ననిస్తుందని, నేను యెన్నడయినా ఇనుకున్నానా యేమిటి ? ఆగుంట పోతేపోయింది, వుంటేవుంది; నాకంటె పోకుండా వుంటే అదృష్టవంతుణ్ణి. కంటె అడగగానికి వెళితే, “నువ్వే యీ పెళ్ళి కుదిర్చావు” అనికట్టచ్చు కంటాడేమో!

(నిష్క్రమించును.)

3-వ స్థలము లుశ్శావధాన్లు యింటినాకలి.

లుశ్శావధాన్లు—(వచారుచేస్తూ)

కనపడకపోతే యేవైనట్టు ? నూతులోగానీ వడిందా ? పోలిసువాళ్ళు యిల్లదోచేస్తారు నూతులో పడలేదా ? వడకపోతే యేవైనట్టు ?—రావంతులు యింటికి పోయింటుంది. అంతే కావాలి—యంత అందవైన పిల్లా; నాదిగాక దురదృష్టం ! యంతట్లో వెన్నెల చీకతైంది ! రేపో యెలుండో యెదిగొచ్చే పిల్ల గదా అని సంబరపడ్డాను—ఓహవేళ,—అప్పుడే పెద్దమని

షైంజేమో!— అందుకు సంబోధవేలా? లాకుంటే యింత యేపైన పిల్ల పెద్ద పడుచు కాకుండావుంటుందా ? యిలాంటివి యెన్నిపెళ్ళిళ్లు చేసుకుని యందరు మొగుళ్ళని కడితేర్పిందో ! ఓరి కుంకపీనుగా, నీకళ్లు యేవైపోయినాయిరా? రజస్వలాముందని చూస్తూ, చూస్తూ, యలా వెళ్ళాదావురా ? మరి నీకు గతులు లేవు. రాజమహేంద్రవరంలో వెధవ ముండల్ని వెళ్ళాడినవాళ్ళ

సామాజికంలో చేరావురా ? ఆ య్యో! ఆ య్యో! దీనికి మరి ప్రాయశ్చిత్తం యక్కడిది ? ఓహవేళ చేయించుకుందావంటే, శంకరాచార్యులు పాదకట్టం పెట్టమ్మండగాడు. ప్రాహ్లాలు యిల్లు తివేస్తాడు. అంతకంటె పోలిసువాళ్ళు

నయం, అల్లరికాకుండా పొద్దువేతులో పాతిక రూపాయలు పెట్టి. రేపురాత్రి బయల్దేరి కాళీ పోయి, గంగలో ములిగానంతు అన్ని పాపాలూ పోతాయి, కాళీవాసవేఁ చేసుకుంటాను. భగవంతుడు బుద్ధొచ్చేటట్టు చేశాడు. లేకుంటే, ముసలివెధవకి పెళ్ళి చేసుకోవడపు పోయి కాలవేఁవి? అన్నివిధాలా రామ వృంతులు నాకొంప తీశాడు.

[రామవృంతులు ప్రవేశించి]

రామ—యేవిఁటి మావారా రావవృంతులంటున్నారూ?

లక్ష్మణ—యేవీఁలేదూ.

రామ—యింతరాత్రివేళ పదారు చేస్తున్నారేవి?

లక్ష్మణ—యేమీలేదు—నిర్దరపట్టక.

రామ—మావఁగారూ, ఆకంటె యిప్పుడు తెమ్మని మధురవాణి భీష్మించుకు కూచుంది. శ్రమ అని ఆలోచించక యిప్పించాలి.

లక్ష్మణ—కంటెవిఁటి?

రామ—మీభార్యకి పెట్టిన కంటండ్డి.

లక్ష్మణ—నాభార్యకి నేను పెట్టలేదు.

రామ—మీరు పెట్టమంటే, నేను యెరుపుతెచ్చానుకానా?

లక్ష్మణ—నేను పెట్టమన్నాను.

రామ—అయితే దొప్పేస్తావా యేవిఁటి? మీభార్యమెళ్ళో యిప్పుడా కంటండ్డి?

లక్ష్మణ—నాభార్య యెవరు? నాభార్య నాడే చచ్చింది.

రామ—మొన్న మీరు పెళ్ళిచేసుకున్న పిల్ల మీభార్య కాదటయ్యా?

లక్ష్మణ—రెండో పెళ్ళిముండ నాకుభార్య యేవిఁటి?

రామ—రెండో పెళ్ళిముండేవిఁటి?

లక్ష్మణ—రెండో పెళ్ళిముండ అని నువ్వే అన్నావు?

రామ—మాటమీద మాట్లాడి, వొట్టివే ఆంటే. అదో నెప్పా?

లక్ష్మణ—వొట్టివే అనలేదు. గట్టే అన్నావు. యిదంతా, ఆగుంటూరు శాస్త్రుల్లా నువ్వు చేసినకుట్ర; నాకు నిజం తెలిసిపోయింది. ఆముండ నీయింటికే వెళ్ళింది. మధురవాణిని వుంచుకున్నట్టు దాన్నికూడా నువ్వేవుంచుకో. నా తోలికిరాకు. నీకు పదివేల నమస్కారాలు.

రామ—నాకంట నాకియ్యమంటే యీవెట్టి పెట్టిమాట లేవెటయ్యా?

లక్ష్మణ—నీమాయగుంటూ, నీకంటూ, నీయింట్లోనే వున్నాయి.

రామ—యీవేషాలు నాకు పనికిరావు, నిలబెట్టి నాకంట వుచ్చుకుంటాను.

[తడిసిన ఖాగవతపుస్తకం వట్టుకుని మీనాక్షి, చేతులోకణ్ణా, నెత్తిమీద వసుపురాసినకుండా, అందుమీద అఖండంతో అసిరిగాడూ, చేతిలో సీసావట్టుకుని, తడిబట్టలతో పూజారి గవరయ్య ప్రవేశింతురు]

పూజా—హ్రీం! హ్రీం! హ్రీం! ఓంకార ధైరవీ!

(రామవృంతులు భయమును కనపర్చును)

మీనా—యక్కడా కనపళ్ళేనునాన్నా, యీపుస్తకం నూతులోవదేశింది.

(ఋగ్వేదావధాన్లు భయమును కనపర్చును)

రామ—కనపడకపోవడం యవరు?

మీనా—నా సవిత్రల్లి—గవరయ బాబు నూతులోదిగి అంతటా గాలించాడు. నూతులో మరేవీ కనపడలేదు.

(ఋగ్వేదావధాన్లు భయం తగ్గును)

బ్రహ్మరాక్షసిని గవరయ బాబు యీసీసాలో బిగించాడు నాన్నా.

(రామవృంతులు సీసాకి యడంగా నిలబడును)

రామ—బ్రహ్మ రాక్షసి యేవీటి?

ఋగ్వేదా—వేరే—ఓ బ్రహ్మరాక్షసి వొచ్చి—మా అమ్మిని భయపెట్టింది.

మీనా—నన్ను కాదు—మా నాన్న పీకేపిసికింది.

రామ—గవరయగారూ, పిల్ల యావై నట్టు?

గవ—దాని మొగుడు యగరేసుకు పోయినాడు.

మీనా—యక్కడికి యగరేసుకు పోయినాడు? వాడు యీ సీసాలోనే వున్నాడన్నారే?

గవ—(కొంచం ఆలోచించి—చిరునవ్వునవ్వి) అదీ యీసీసాలోనే వుంది.

మీనా—మనిషి సీసాలోకి యలా వొచ్చింది?

గవ—అయ్యో సత్యకాలచా! అది మనిషా అనుకున్నావు? అది కామినీ వికాచం. అంచేతనే నేను మీయింటకొచ్చి నప్పుడల్లా దూరంగా చెల్లిపోయేది, యేమి చెప్పా, అనుకునే వాణ్ణి.

మీనా—యిద్దర్నీ ఓ సీసాలో పెడితే దెయ్యప్పిల్లల్ని పెడతారేమో?

గవ—వంతులుగారూ చిత్తగించండి, రెండు మనుషుల బలువుండోలేదో చూడండి.

రామ—మొట్టో! నాదగ్గరకి తేకయ్యా.

గవ—అసిరిగా నువ్వు వట్టుకో.

అసి—నాకు బయవేటి? వైడితల్లి చల్లగుండోలి—(సీసావట్టుకుని) ఓలమ్మ! యంతత బలువుండోస్సి!

గవ—సీసా, అఖండం, తుళిసికోట దగ్గరడించు,

లుక్మా—తాతాబా! నీకా నాయింట్లో పెట్టకు, మీయింట్లో పెట్టించండి.

గవ—మావీళ్లలు తేనెనీసా అని బిరడా తినికట్టాయనా, రెండు రెయ్యాలూ వొచ్చి మళ్ళీ మీయింట్లోనే వుంటాయి.

లుక్మా—అయితే, నీసా భూస్థాపితం చెయ్యండి.

గవ—భూస్థాపనం మజాకాలనుకున్నారా యేమిటి? భూస్థాపితం చెయ్యడానికి యంత తంతుంది! పునకర్తణ చెయ్యాలి, హోమం చెయ్యాలి, సంతర్పణ చెయ్యాలి

లుక్మా—నాయిల్లు గుల్లచెయ్యాలి!

గవ—మీకలా తోస్తే నాకేంపోయింది? యీ మూతపీసేనీ, నామానాన్న నేను వెళ్లిపోతాను.

లుక్మా—మూతెందుకు నీసెయ్యడం. నాకు కలిగినది తృణవో(కణవో) యిస్తాను. మూత తియ్యమంటా అసీసా అలావుంది వెళ్లండి.

పూజా—యేవీఁ అవధాన్లుగారి గడుస్తవం! నేపోగానే వాతిపెట్టడానికా యెత్తు? అసీసా తగిన శాంతిచెయ్యండి భూస్థాపితం చేశారంటే. నేను రారవాది నర కాలిపోనా? యిప్పుడె బిరడా తీసేస్తాను.

లుక్మా—తియ్యకు, తియ్యకు. రేపు అశాంతేదో భగలేతుగావి.

గవ—అష్టాగేతే, యీ శాత్రుల్లా యీ నీసా దగ్గరపెట్టుకు పెరట్లో పడుమంటాను, మీరు వెళ్లి నిర్భయంగా పడుకుని నిద్రపోండి.

(నిష్క్రమించును)

శామ—మావారి! ఓమాట.

(రామవృంతులూ, లుక్మాపథాన్లూ పక్కకు వెళ్లి మాట్లాడుదురు.)

శామ—నాకంటె మాతేపిటి, మావారి!

లుక్మా—మీకంటె మీయింట్లోనేవుంది.

శామ—మీపెళ్లం నూయింటికి వెళ్లించని మీకంటున్నాదుగానీ, అక్కడికి అప్పి

రాలేదు, కంటాకాలేదు.

లుక్మా—అయితే యేవైందో! నాకేం తెలుసును?

శామ—వొద్దు సుమండీ—నాకంటె నాకిచ్చెయ్యండి—నేను మాకానివాణ్ణి.

లుక్మా—కంటె, గింటె, నాకు తెలియదు.

శామ—నీకు తెలియకపోతే మరెవరికి తెలుసును? గవరయ్య, నీపెళ్లం చెయ్యవైరం రన్నాడుగదా? నువ్వూ నీకూతురూ కలిసి దాన్ని చంపేశారుకాబోలు.

లుక్మా—ఓరి! గాడిదకొడుకా (కట్టతో కొట్టబోవును.)

శామ—నాకంటె అవహరించావుగదా? నీపని పట్టస్తాను వుండు. (నిష్క్రమించును)

లుక్మా—(వనలో) కంటె యావై నట్లు చెప్పా? (వైకి) ఇమ్మీ!

మీనా—యేం నాన్నా?

లక్ష్మణ—కంటె యేంజేసిందే?

మీనా—యేంజేసిందో? పెట్టో దాచిందేవో? దాని వొంటినే వుందిగాబోలు నాన్నా?

లక్ష్మణ—వొంటినుంటే—దెయ్యానికి కంటెందుకూ?

మీనా—యేం? తీపు దిగదీసిందా యేవిటి? పెట్టుగుంటుంది.

లక్ష్మణ—నూతులోదిగి గవరయ్య నుయ్యంతా గాలించాడూ?

మీనా—గడియనేపు గాలించాడు.

లక్ష్మణ—నువు చూశావా?

మీనా—చూశాను.

లక్ష్మణ—అది రావచ్చుంతులు యింటికి వెళ్లిందేమోనే?

మీనా—గవరయ్యబాబు, సీసాలలో బిగించాడుగదా యలా వెళుతుంది?

లక్ష్మణ—యేమో నాకేంపాలుపోకుండావుంది. రావరుందాం—మన ప్రారబ్ధం యిలావుంది.

(నిష్క్రమింతురు)

ర-వ స్థలము : రామచంద్రపురం అగ్రహారంలో

సారాదుకాణం వెనకతోట.

[అతోటలో కాళీమందిరం యెదటి మంటపం మంటపంలో కాళీ విగ్రహానికి యెదురుగుండా ఒక పెద్ద పీటమీద మూడు సీసాలతో సారాయి; చుట్టూ గళాసులు. పీటనిండా పువ్వులదండలు, మంటపంలో వకవైపు పులిచర్మంమీద యోగదండమును ఆనుకుని సమాధిలో వున్న వొక జైరాగి; యోగిని యొకతె సారాయి అందరికీ అందిచ్చును. గామ మునసబు సోమినాయుడు చిలుంపీల్చుచుండును. సాతానిమనవాళ్ళయ్య, జంగం, శ్రీరేళ, దుకాణదారు రామందాను చెదిరికూర్చుండురు.]

మునస—ఆకాశం ముందువుట్టించా? బూవిఁ ముందువుట్టించా?

మనవాళ్ళయ్య—నుత్తిముందా కారుముందా?

మునస—వంగనావాఁలుముందా పట్టెవదనాలుముందా? నామాలోడా నా సవాలేటి? నీ జవాలేటి? ఆకాశానికి మట్టాబూవిఁ? బూవిఁకి కప్పా ఆకాశం? నదువుకున్నోడెవడో నెప్పండొన్ని—,

మనవాళ్ళయ్య—ఆకాశంబు కూన్యంబు అనగా యేమీ లేదన్నమాట,

మునస—యేటిలేదా? గుడ్లొళ్ళకి యేటిలేదు. తెల్లోడు యెర్రోడా? పట్టంలో, గొట్టావెట్టి అదేసూస్తాడే ఆకాశం కాసి?

మనవాళ్ళయ్య—కాశ్రుంబులలోని గవరయ్యంబులు మ్లేచ్ఛులకెట్లు తెలియును?

మునస—అల్లాండం, బెల్లాండం, శక్కరపొంగలి తినడవనుకున్నావా, నామా లోడా ? తెల్లోడి మహిమ నీకేటి తెలుసును ! తెల్లోడి సారాయికి, తెనుగోడి సారాయికి యంత బేధంవుందో, తెల్లోడికి నీకూ అంత బేధంవుంది.

మనవాళ్ళయ్య—గణితశాస్త్రంబునం దాకాకంటన సున్న — సున్న యన సూన్యంబు- యేమీ లేదన్నమాట.

వీరేశ—చాత్రంలో మన్ను, మిన్ను, అని అన్నాడు కాడా ? మన్ను లేదా ? మన్నుంటే మిన్నుండదా ?

మునస—యీ రేచ మా మేలయిన వలుకు పలికినాడు.

వీరేశ—“అకాశం బొక్కడ్డది!” అంటురు గదా, అకాశం లేకుంటే లొక్కడ్డ వెలొగ ?

మునస—శబాసు యీ రేచ ! నామాలోడు పలికడేం ? నోకు కట్టడ్డది.

వీరేశ—(శంఖం పూరించును.)

హెడ్డు—(దుకాణదారునితో) యేవీటి అల్లరిభాయి ?

మునస—యీ రేచం గెల్పుకున్నాడుగదా, చంకం వోగించడా ?

దుకా—గురోజీగారి సమాదికి బంగంవొస్తే కపించిపోతారే ?

బైరాగి—(కళ్ళు తెరచి) శివబ్రహ్మం ! శివబ్రహ్మం ! శివోహం !

వీరేశ—చూచావు నేస్తం, చివ్రబ్రహ్మం అన్నాడు.

బైరాగి—రామబ్రహ్మం ! రామబ్రహ్మం ! రామోహం !

మునస—మొదటిమాటను రెండవమాట రద్దుచేయును. రామానుజ ! రామానుజ !

వీరేశ—చివరివా ! చివరివా !

దుకా—యెందుకు కాట్లాడతారు. నీ శివుడూ నిజవేర, అదుగో ఆశీసాలో యెలుగు తున్నాడు. నీ రామాడూ నిజవేర, అదుగో ఆశీసాలో యెలుగు తున్నాడు. వినలేదా తత్తం ?

గాజుకుప్పెలోను గడగుచుడివంబు ।

యేట్టులుండు గ్యానమట్టులుండు ।

తెలిశినట్టివారి ద్రేహంబులందును ।

యిక్కదాభిరామ యినరవేమా॥

బైరాగి—పత్యం, పత్యం.

దుకా—గురోజీ ! తమకి అంతా యిక్కదవేర ! ద్రేహం గాజుకుప్పె, ద్రేహంలో వుం దేదివరవాఁత్య గాజుకుప్పెలో వుండేది అన్నసారం, యీ అన్నసారం ద్రేహంలో పడితేగాని వరవాఁత్య పెట్టితించదు. యేం కలవు ?

బైరాగి—యీ వరమరహశ్యం నీకు యెలా తెలిసింది తమ్ముడా ?

దుకా—తమవంటివారి ద్రయవల్ల గురూ ! (నలుగురివై పూచూసి) చూశారాజాయీ నేను యెప్పుడూ యీమాటేగదా చెప్పమావుంటాను ? అఖాడాకి వొస్తేగాని వరత్రైమ్మం పట్టుపడ్డం యేలాగు ?

బైరాగి—అమ్మతమనేది యేమిటి ? సారాయే ! నాడు యిదే గదా తాగడానికి దేవాసురులు తన్నుకుచచ్చారు ?

వీశేశ—చివచివా ! చివచివా !

మనవాళ్ళ—రామానుజ—రామానుజ !

మునన—కాట్లాటమాని ఘోనం యినండొస్సి. యెట్టిగొల్లోళ్ళు,

హెడ్—గురూ, మరినొక రసలింగం చేయించి, సిమ్మడికి దయ చెయ్యాలి.

బైరాగి—అలాగె.

మునన—గురూ ! బంగారం సేస్తారుగదా, అదెట్టి హరిద్దోరంలో మటం కట్టించక మాలాబోళ్ళని డబ్బెందు కడుగుతారు ?

బైరాగి—మేం చేశి స్వర్ణం మేవే వాడుకచేస్తే తలపగిలిపోతుంది.

హెడ్—అవి వేరే రహస్యాలు వూరుకొండి మావారి ! గురోజీ ! హరిద్వారంలో చలి లావుగాబోలు ?

బైరాగి—నరులక్కద్దు—మాబోటి సిద్ధులకు, చలి, వేడి, సుఖం, దుఃఖం, యెక్కడివి—

హెడ్—అహా ! అదృష్టవంతు సిద్ధుల్లే అదృష్టం.

మునన—గురు, హరిద్దోరంచించి యెప్పుడు బైతెల్లోరు ?

బైరాగి—రెండురోజులయింది. మొన్న ఉదయం ప్రయాగ, నిన్న పుదయం జగన్నాథం శేవించాం. భేచరిగమనమ్మీద ఆకాశమాగాణ్ణి పోతూవుండగా మీ వూరి అమ్మవారు వనందగ్గర గమనం నిలిచిపోయింది. యేమిచెప్పా? అని యోగ దృష్టిని చూచేసరికి అమ్మవారి విగ్రహముకింద నిలుపులలోతున, మహాయంత్రం వొకటి స్థాపితమై కనపడ్డది. అంతట భూమికి దిగి, అమ్మవారిని శేవించుకొని, ప్రచ్ఛన్నంగా పోదావంటూంతు, యీ భక్తుడు మమ్ముల్నిపోల్చి నిలివేశాడు.

దుకా—చూడగానే, నేను సిద్ధుల్ని పోలుస్తానుగురూ—

మున—సుక్కే సేవోళ్ళని మాబాగా పోలుస్తావు. మా వూరమ్మోరు జగజ్జనని ! మా చల్లనితల్లి.

బైరాగి—బ్రహ్మోహం ! బ్రహ్మోహం !

హెడ్—అహా ! యోగమహాత్యం ! స్తానాత్పిసి, ముక్కులిగించే బ్రాహ్మణికి శేవు గదా యీ సిద్ధులూ ?

బైరా—వేషానికి—జ్ఞానానికి. దూరంకారా తమ్ముడా ? మాతాతగారు చెప్పలేదా "అశ్శుకుద్ధితేని యాచార మదియేల" అని ?

హెడ్ — వేమన్న — తమతాతా, గురూ?

బై రాగి — అవును — వారు పరంపదించి ఆరువందల సంవత్సరాలు కావొచ్చింది.

హెడ్ — తమవయస్సెంత గురూ?

బై రాగి — అదీ అంతూలేనిదానికి లెఖ్వేవింటి తమ్ముడా? పరమాత్మ కెన్నోళ్లో అన్నేళ్లు మునస — యేం యిలవైన మాటలింటున్నాం!

(వీరేశ శంఖం పూరించును)

హెడ్ — (శంఖంలాక్కొని వక్కనువుంచి) అట్టె పట్టెయ్యకండి భాయి.

దుకా — అట్టే యక్కడభాయి? పరవశవైచందాకా తాక్కుంటే తాగడవేంటి? వేమన్న చెప్పలేదా?

“తాగి, తాగి, తాగి, ధరణిపైబడుదాకా!

తాగలేని నన్ను, నాను తెలియు॥

తాగలేనివాడె, తాగుటోతరయ్యంగ ।

యిశ్వచాభిరామ యనరవేమ॥

బై రాగి — కాళీలో రెండువందల యాబై సంవత్సరములక్రిందట అలంగీర్ పాదుషా వారి హయాంలో, ఒక శేటు మాబోటి సిద్ధులనందరిని కూటానికి పిలిచాడు. గంగనడివిని వడవమీద పీపాలలో సారాయి భరాయించి, బరిగారపు గిన్నెలతో అందిచ్చాడు. రెండురూములరాత్రి అయేసరికి పీపాలు కాలి అయిపోయినాయి. అంతా పడిపోయినారు.

హెడ్ — యేమి ఆశ్చర్యం!

బై రాగి — మేమూ, ఒక్క నేపాళపు బ్రాహ్మడూ మిగిలాం. “తే! తే!” అన్నాడు. ఆ బ్రాహ్మడు “తెస్తావా శవించేదా” అన్నాడు. కెట్టి యొక్కడ తెస్తాడూ? వాడు మాకాళ్ళు పట్టుకునేటప్పటికి పర్వాలేదు నిలవమని చెప్పి, మేము ఒక పుణిక మంత్రించి, గంగభరాయించినకొద్దీ ఆగంగ సారా అయిపోయింది. ఆ బ్రాహ్మడు సహస్ర పుణికలుతాగి జిట్టునతేన్నాడు. బ్రాహ్మల్లోకూడా మహా త్ములుంటారు. కనుక్కోగలిగిన జ్ఞానికి గంగానది అంతా సారాయికాదా?

మునస — రామందాసాహాడు, గంగ బరాయించడానికి గురువు; ఒకదరావుకి పద్దరావులు సేరుస్తాడు.

[హవల్దారు అచ్చన్న ప్రవేశించును]

దుకా — గురూ వీరు హవల్దార్ అచ్చన్నగారు. మంచిగ్యాని, మునసబుగారికి మేనల్లుడు.

హవ — రామ్! రామ్!

బై రాగి — రామ్! రామ్!

హవ — (యోగినితో) పిల్లాహుక్కాలావ్. (హెడ్తో) భాయి గుంటూరు శాస్త్రుల్లుగారి పకాయేమైనా తెలికిందా?

హెడ్ — లేదుభాయి.

మకా — రామవంతులంటాడు-పెళ్ళికూతురు రెండో పెళ్ళి పిల్ల-దాన్ని అమ్మి డబ్బు చెయ్యిచిక్కించుకుని—

హెడ్ — ఆమాటలు మనకెందుకు భాయి ?

మునస — పోలీసొళ్లకి అక్కర్లేక, బాపనోళ్ళకి అక్కర్లేక. యెదవ ముండని బావనాడు పెళ్ళి శేసుకుంటే లోకం అంతా పూరుకోవడవేనా ?

హెడ్ — డబ్బు యిచ్చినవాడికి, పెళ్ళి అడిగినవాడికి లేనిదింత మనకేల మావార ? కాక, యీరోజుల్లో బ్రామ్మణ్యం యెక్కడుంది ! యెక్కడ చూశినా పిల్లల్ని ముసలాళ్ళకి అమ్ముకోడాలు-రంధా గభాణలేకదా ?

హవ — కలికాలంగదాభాయి ? యెంతచెడ్డా బ్రాహ్మణులు మనకి పూజ్యులు.

హెడ్ — అన్నా, యవరంతవారు. వారు. జ్ఞానం, నీతి ప్రధానంగాని. జాతిలో యెప్పుంది ? దేమన్న యేవన్నాడు ?

మునస — యేవన్నాడూ ? నితికి పోలీసొట్టే, ఘోనాసికి పాతానోట్టి అడగమన్నాడు.

హెడ్ — మావార ! వెక్కిరించండిగాని, నేను యెన్ని తాలూకాల్లో నౌఖరీచేశానో అన్ని తాలూకాల్లోనూ రంధాగభాణలు యెన్ననిచెప్పను ? నన్నడిగితే వెధవలు పెళ్ళిచేసుకోవడవే ఉత్తమం అంటాను. మా సూపరెంటు పిల్లలతో పున్న రెండో పెళ్ళి దొరసాన్ని పెళ్ళాడి సుఖంగా వుండలేదా ?

మునస — మావారా అలిప్పరాయం. పెయ్యతోటొచ్చిన అవు మేలుకాదా అని ? అందకనే, ముసలిబావనోడు యెధవగుంటని పెళ్ళాడితే, మీ నేస్తం కరణపోట్టి ఆ ముసలాడి యెధవకూతుర్ని పెళ్ళాడమని లోద సెయ్యరాదా ?

హవ — మనకేల మావార ? గవునర్ మెంటా, దేవుళ్ళూ బ్రాహ్మణులూ-చారి నేరాలు వారివి - వాటితో మనకివనిలేదు. మనభక్తి మనకుండాలి. (హెడ్ తో) భాయి

తెల్లనల్లా వొకటా ? — తెల్లవాడికి క్రిస్తు వొక వద్దతి పెట్టాడు. ముసల్ మాన్కి వైగంబరు వొక వద్దతి పెట్టాడు. నల్లవాడికి రాముడు నొక వద్దతి పెట్టాడు. భగవంతుడు తెల్లవాడితో యేవన్నాడూ ? వెధవని పెళ్ళాడు అన్నాడు. రాముడు తెనుగు వాడితో యేవన్నాడూ ? వెధవని పెళ్ళాడొద్ద న్నాడు. చెప్పన్న దేశాలూ చూశాను భాయి, పరిపరివిధాలు ఆచారాలూ వ్యవహారాలూ పున్నాయిగాని నీతి వకటి, భగవంతు దొకడూ, అంతటా వక్కలే.

మునస — రాముడు యెదవముండల్ని కాని పనులు సెయనున్నాడూ ? మస్టో మారు మనువులుండేవి కాళా ?

హవ — పిల్లా, చిలుం భరాయించి, వే.

మునస — నామాగోడు మూలకి డిసిపెళ్ళి పిల్లని ముద్దెట్టు కుంటున్నాడు

యోగిని— (చెయ్యి విడిపించుకొని సిగ్గుతో) ఏకాంత ఉపదేశం చేస్తున్నారు.

మునస— యేటో ఆవుప్పుదేశం? తనెంట వాయు యేగంగా రమ్మనా?

దుకా— యేవిటిభాయీ, అనరానిమాట్లు అంటున్నారు, మన యోగినివరమభక్తురాలు.

మునస— లెంపలోయించుకుంటాను. పిల్లా! ఆనామోలోడు నెప్పిన ఉప్పుదేశవేటో నా నెవులో కొంచం నెప్పరాదా?

(యోగిని సారాగళాసు హవల్దార్ యెదటవుంచును.)

మునస— నామాలోడి వుప్పుదేశంతో పిల్లకి మతోయింది.

బైరాగి— హవల్దారుగారు అమృతం నేవించరా?

హవ— (చిరునవ్వునన్ని) తాక్క సోజరువాడు చెడ్డాడు, తాగి సిపాయివాడుచెడ్డాడు.

జ్ఞానికి జ్ఞానపత్రి; తాగుబోతుకు సారాయి.

మునస— పించను పుచ్చుకుంటుని గదా, యింకా సిపాయానా నెయ్యాలిండా అల్లుడోడా?

హవ— కుంపిటి నమ్మకో తిన్న తరవాత, ప్రాణంపున్నంతకాలం కుంపిటి బావుటాకి కొలుపుచెయ్యాలి. రేపు రుషియాతో యుద్ధంవస్తే పించను సిరకాయావత్తా బజాన్ని తుపాకీ వెయ్యమా?

మునస— రుస్సావోడివోడ నిట్లోములిగి నడుస్తాది గదా, నువ్వు తుపాకుతో యవళ్ల కొడతావు!

హవ— మొన్నగాక మొన్న యింగిరిక్ రుషియా దేశానికి దండెత్తి పోయి రుషియాని కెన్ని తగలలేదా? అప్పుడేవైయెందో, యిప్పుడూ అదే అవుతుంది. మారాణి చల్లగావుండాటి.

దుకా— సీవరాణి ఆకాళిమాయి అవుతారం కాదా?

హవ— కాళి, గిళి, జాంతేనై - ఆ రాముడి అవతారం.

దుకా— గురూ— హవల్దారుగారు తత్తకీర్తనలు మాయింపుగా పాడతారు. (యోగినితో) తల్లి, నా తంబూరాతెచ్చి భాయిగారికి ఇయ్యి.

మునస— యీతూరి, యీరేచ వుప్పుదేశం చేస్తున్నాడు.

దుకా— గొప్పవారున్నప్పుడు ఆస్యాలేటి భాయీ?

మునస— వున్నమాటాడితే కస్సాలా? నా కెవడూ నెయడేం వుప్పుదేశం? యీరేచ వుప్పుదేశం గట్టిగాబిగిసింది; మరి నెయ్యెదల్లు—

(యోగిని కష్టంమీద చెయ్యి వొడిలించుకొని తంబూరా తెచ్చి యిచ్చును.)

దుకా— అవన్నీ గ్యావరహళ్ళాలు, బ్రెమ్మానంద వంతు యేటి? కడుపు నిండాసారా మిక్కునిండా పొగ; పక్కని వడుచుపిల్లా కదా?

మునస— ఘోషం యినండాస్సి.

హావ—ఛామరం ! పామరం ! రాముడు వశం కాళి నెత్తిమీద పెట్టకపోతే మంపిణి
సిపాయన్నవాడు యిక్కడికి వచ్చునా ?

హెడ్—భాయి ! ఓ కీర్తన కలవియ్యండి.

(హవల్తారు పాడును)

పింజరైరహాకర్ ఛుప్ నైరహ్నా

క్యారేబుల్పుల్ కహా ముల్కినునా క్యారె॥

యెక్కడికి వెళతావు ? యేమి చెప్పవు, బోలోపింజరై ।

(వీరేశకంఠం మనవాళ్ళయ్యతీసి పూరించును.)

హవ—(పాటమాని. తంబూరా క్రిందబెట్టి) గర్దా !

హెడ్—(కంఠంలాక్కొని) కంఠం అగ్గిలోవదేస్తాను, యెందుకు తా నిస్తావుభాయి?

దుకా—కొద్దంజే వినదు.

హెడ్—వినకపోతే దుకాణానికి రానియ్యకండి, అల్లరైతే మాకు మాటకదా ?

దుకా—పదికంకాలు దాచేకాను; మళ్ళీ మళ్ళీ తెస్తాడు. యేం జెయ్యను. జేరంగదా
భాయి ?

మునన—దిట్టంగా పట్టెయి, తత్తఘ్నానం తలకెక్కాలి !

దుకా—(తంబూరా తీసిపాడును.)

నాగాదిగరా । నాతండ్రిదిగురా॥

దిగుదిగునాగన్న । దివ్యసుందరనాగ ।

ముదముతో రేవల్లె । ముద్దులనాగ॥

ఊరికిఉత్తరాన । ఊడలమట్టికింద

కోమ పుట్టలోని । కోడినాగన్నా॥

[పాడుచుండగా రామవృషంతులు వ్రవేశించి యెడంగా నిలిచి యోగినికి
సౌజ్ఞచేయును యోగిని రామవృషంతులుతో మాటలాడివచ్చి హెడ్ చెవిలో
రహస్యం చెప్పును.]

మునన—వీళ్లు, హెడ్డుగారికి వుప్పుదేశం నేర్పాండి. మునలోళ్లనా—

యోగిని—(ముననబు చెవిదగ్గర నోరుపెట్టి చెవిగిల్లును.)

మునన—వీళ్లా ! సాత్రోజులైంది మునిసీబు నాయుడికి యీపాటి వుప్పుదేశంతగిలి—
(హెడ్డుకనిష్టిబు రామవృషంతులు దగ్గరకువెళ్ళి యెడంగా యిద్దరూ మాటలాడుదురు)

హెడ్—కొత్తవారు యవరూలేరే ? కావాలిగారు వుంటే మీకు భయవేవిటి ?

రామ—కొత్తా, పాతా, ఆలోచించుకో తేదు. కొంపములిగింది. మీసాయం కావాలి—

హెడ్—డబ్బేవైనా పేల్లుండా ?

రామ—మీ చాతైతే, పేల్లుంది.

హెడ్— యేమిటా చ్చిందో చెప్పు,

రామ— లుళ్ళావు ధాన్లు వెళ్ళాడినగుంట మధురవోడి తాలూకు కంటె తీసుకుని యెక్కడికో పారిపోయింది,

హెడ్— యెందుకు పారిపోయిందో ?

రామ— మీనాక్షి చావగొడితే పారిపోయింది, యెక్కడ వెతికినా కనపడ లేదు. ముందు మీ జవాన్లని దొడా యించండి.

హెడ్— యీ రాత్రివేళ మాజవానుమాత్రం వట్టుకోగలగా : పోలీసు జవానంతు పది కళ్ళూ పదికాళ్ళూ వుంటాయనుకున్నావా యేమిటి ?

రామ— దాని సిగ్గోసిరి; దాన్ని వట్టుకోవడం నాకెందుకు, నా కంటె నా కిప్పిం చెయ్యండి ?

హెడ్— యేమిటి నీమాటలూ ! ఆకంటె వట్టుకు ఆ పిల్ల వరారీ అయిందని చెప్పితివి, నేను కంటె యెలా యిప్పిస్తాను ?

రామ— ముసలాణ్ణి అడిగితే, అదివట్టుకు పోయిందంటాడు; గాని నిజంగా వాడు పెట్టెలో దాచేసి యివ్వకుండా వున్నాడు.

హెడ్— నన్నెంచెయ్యమంటావు ?

రామ— కూనీ కేసని ముసలాణ్ణి బెదిరిస్తే, నా కంటె నాకిచ్చేస్తాడు; మీ చెయ్యి కూడా తడౌతుంది,

హెడ్— అలాగనా — గాని నువ్వన్నట్టు ఆ పిల్లగానీ, కంటె వట్టుకు వరారి అయి పోయివుంటే.—

రామ— పోనీండి— దాని ఖరీదు యిప్పించెయ్యండి.

హెడ్— వాడిస్తాడా ?

రామ— మరి మీ సాయం యెందుకుకోరాను ?

హెడ్— యిస్తాడని నాకు నమ్మకంలేదు ఐనా చూస్తాను, కేసని యెత్తు యెత్త దానికి యిద్దరు ముగ్గురు సాతులుండాలి ?

రామ— మందిరిలో వున్నవాళ్లలో ?

హెడ్— వీరేశం, మనవాళ్ళయ్యా, మూడో కాలంలో వున్నారు. హవల్దారు అబద్ధం ఆడమంటే తంతాడు. ముసలబునాయుడు యింత రాత్రివేళ అంతదూరం నడిచి రాలేడు. యిహా ఆడనూ పాడనూ రామందాసు వొక్కడేగదా ?

రామ— అబ్బే రాగాడు సాక్ష్యం పలకడం ?

హెడ్— వేషంవేసుకు ముప్పైతుకునే బైరాగా డనుకున్నావా యేమిటి ? ఆయన గొప్పసిద్ధుడు, నిలువెత్తు ధనంపోస్తే అబద్ధవాణ్ణు,

రామ— సాక్ష్యం పలకావొద్దు, యేవీవొద్దు, దగ్గిరనిలబడితే చాలును. పిల్చుకురండి ?
(కనిష్టిబువెళ్ళి దుకాణదారునూ బైరాగానిని తీసుకువచ్చును.)

బైరా—సాక్ష్యం అంటే మావంటివాళ్ళే చెప్పాలి. యోగదృష్టివల్ల చూశావంటే యెక్కడ జరిగినదీ యెప్పుడు జరిగినదీ కళ్ళకి కట్టినట్టు అప్పుడు కనపడుతుంది. గనక మేంకూడా వస్తాం. యెవైనా దొరికితే హరిద్వారంలో మఠానికి పని కొస్తుంది.

రామ—జరిగినదాని ముండామోళిరి. కొంచం కల్పనంటేగాని కథనడవదు. అంటే పాడ్డుగారు ముసలాడితో చెప్పేమాటలు నిజం అని మీరు శలవివ్వాలి.

బైరా—వెట్టి! వెట్టి! నిజవేవిటి, అబద్ధవేవిటి! మేం సిద్ధులం. అబద్ధం నిజం చేస్తాం. నిజం అబద్ధం చేస్తాం—లోకవేద పెద్ద అబద్ధం. పదండి.
(నిష్క్రమింతురు.)

గీ-వ స్థలము : దేవాలయం గుమ్మందగ్గిర.

[పాడ్డుకనిష్టిలు, రామప్పంతులూ మాట్లాడుతుండుగు మరివక కనిష్టిలు, బైరాగి, దుకాణదారు కొంత యడముగా నిలుచుండురు.]

హెడ్—నా నౌఖరీ పోగొట్టుకుంటానా భాయీ?

రామ—కొంచం బెదిరిస్తే నౌఖరీ పోతుందా అన్నా? పోలీసుడూటీ అంటే బెదిరింపే గదా? మీరు అలా తప్పించుకుంటే నేనేం అనుకోను?

హెడ్—(చేతిలో నులుపుతున్న కాకితపుముక్కలు విసిరేసి) భాయీ. లుబ్ధావుధాన్లు చంటిపిల్లడా? దుక్కిముచ్చా? బెదిరించడానికి—కూనీ కేసని నాకేవైనా ఆశవుంటే, పోలీసువాణ్ణి, నేను వూరుకుంటానా? పట్టుకంటే నాకు యెంత కారట్టుకాదు? యీ జనాన్ని యీ చీకటి రాత్రిలో నూతిలో దింపానుకానా? కూనీ గీనీ అంటే యవలై నా నవ్వుతారు. మీనా ఊచేతికి బెరిచి, ఆపిల్ల యిరు గింట్లోనో పొరుగింట్లోనో పడుంది మీయింట్లోనే వుండేమో ముసలాడు అన్నట్టు?

రామ—దేవుడుతోడు మాయింటికి రాలేదు. యిరుగింటో, పొరుగింటో అని మీరు వూరుకుంటే యలాగ? మీ ధైర్యవేవిటో నాకు బోధపడదు. వెతికించ వయ్యా అంటే, వెతికించారూకారు ఆ యిరుగింటివాళ్ళూ, పొరుగింటివాళ్ళూ, పిల్ల నిద్దరపోతూవుండగా కంటే చెప్పాయిస్తే నాగతేవిటి? కంటే యింటికి పట్టుకు వెళ్ళకపోతే మధురవాణి గుమ్మంలోంచి గెంటుతుంది—అనగా, గెంటుతుందని కాదు—యేడుస్తుంది, ప్రాణం తినేస్తుంది. విన్నారా?

హెడ్—అయితే నా సలహావిన్నారా?

రామ—యేదో చెప్పండి మరి.

హెడ్—ఆకంటే యిచ్చిందాకా, కదలకుండా, లుబ్ధావుధాన్లు యింటిమీద కూర్చోండి.

రామ — యిదా సలహా? పీకమీద కూచున్నదాకా నాకేం పట్టింది? యింటికెళ్ళి
సఖంగా వదుకుంటాను.

హెడ్ — మధురవాణి బాధ పెడుతుందనికదూ?

రామ — అని మీకు కనికారం కాబోలు? రేపుగానీ వాడు కంటె యివ్వకపోతే,
అవుధాన్లుమీద సివిల్ దావాపడేస్తాను. మీదగ్గర, కంటెమాట వొప్పుకున్నాడు
గదా మిమ్మల్ని సాక్ష్యం వేస్తాను.

హెడ్ — ఓహో యిదా వేషం? పోలీసు ఆఫీసర్ని నేను, సాక్ష్యాలకీ సంపన్నాలకీ
తిరిగితే నా నౌఖరీ నిలుస్తుందా? కావలిస్తే లుఖావుధాన్లు కంటె హరించాడని
నాదగ్గర ఫిరియాద్ చెయ్యండి. కేసువేసి నా తమాషా చూపిస్తాను.

రామ — కంటెమాట మీదగ్గర అతడు వొచ్చుకున్న తరవాత, మీరు బోనెక్కి యలా
అబద్ధం ఆడగ్రలో చూస్తానుగదా;

హెడ్ — పంతులూ, అక్కరమాలిన లెక్కాలు చెయ్యకు వాడు కంటెమాట తనకేపీఠ
తెలియదన్నాడు. కావలిస్తే ఆమాట సాక్ష్యం పలుకుతాను.

రామ — యిదా మీరు చేసినసాయం?

హెడ్ — యెందుకు అక్కరమాలిన ఆదోళన పడతావయ్యా రేపు నీకంటె నీ
యింట్లో వుండకపోతే నన్ను అను

రామ — మధురవాణితో యిప్పుడు యేంజెప్పను?

హెడ్ — అయితే నన్నేం జేయమంటారు?

రామ — మళ్ళీ లుఖావుధాన్లు యింటికిరండి. యీమాట మన విద్వరం వెళ్ళి పీడిద్దాం.

హెడ్ — రెడ్డొచ్చాడు, మొదలాడు అన్నాట్ట—నిరర్థకంగా రాత్రల్లా నిద్దలేకుండా
చంపావు-మరి నేను రాజాలను. నువ్వెళ్ళి వాడియింటిమీద కూచోవయ్యా.

అని చెప్పానుకానా? నామాటచిని అలా చెయ్యండి. అదే సలహా. పీసిరి
గొట్టు ముండాకొడుకు మానలుగురికి నాలుగుమూళ్ళు పజ్యెండురాళ్ళు పారే
శాడు. యివి పెగిలేటప్పటికి నా తలప్రాణం తోకకి వొచ్చింది. నావొంతు
మూడూ మీకిచ్చేస్తాను.

రామ — కంటెపోయి యేడుస్తూవుంటే, యీవెధవ మూడురూపాయలూ నా
కెండుకూ?

హెడ్ — మీకు అక్ష్మరేకపోతే పోనియ్యండి, గురోబీగారికి యిద్దాం.

రామ — కొంచం చిల్లరఖర్చుంది. యేంజెయ్యను? యిలా పారెయ్యండి. (పుచ్చు
కొనును.)

హెడ్ — గురోజీ తమకో తులసిదళం.

బైరా — తృణం, కణం యేవొచ్చినా మఠానికే అర్పణం.

హెడ్—(దుకాణదారుతోనూ, కనిష్టిబుతోనూ) మీకోమూడు, నీకోమూడు—
(చేతులు దులిపి) సాఫ్ రూడా-నాకు తిప్పటే మిగిలింది.

దుకా—(బై రాగిని వక్కకిపిలిచి) యీవేళే చెన్నాపట్టంనించి ఫస్టురకం బ్రాండ్
వొచ్చింది. చిత్తగించి మరీ కాళీ వెళుదురుగాని.

హెడ్—గురోబీ, రాం! రాం! పంతులూ ముసలాణ్ణివెళ్ళి పట్టుకోండి భాయీ,
స్తేషనుకు పోవాలి. (జవానుతో) రావోయి కావయ్యా (హెడ్డూ, జవానూ,
ఒక వైపున్నూ, దుకాణదారూ, బై రాగీ మరీ వకవైపున్నూ వెళ్ళుదురు

రామ—కంటె పోయింకంటె మూడురూపాయలూ చేతులో బెడతాడు! (విర
సంగా నవ్వును) వీడితాళం పడతాను. (హెడ్ పారేసిన కాగితపు ముక్కలు,
యే?) యింకా పెకటరుకివొకటి, తాసిల్దారుకి వొకటి, ఆకాశరామన్న ఆజీకలు
పంపుతాను, వెగవ, మధురవాణి దగ్గరికి వెళతాడేమో? నేను యింటికిపోతే
అరుగుమీద పడుకోవాలి గాని ఆ తిక్కలంజ తలుపు తియ్యదు లుబ్ధావధాన్లు
యింటికివెళ్ళితే వాడు కట్టుచ్చుకుంటాడు. యీ దేవాలయంలో పరుందునా?—
పురుగూ బుట్రా కరిస్తే-కరిస్తే—ఛీ! యీ సానిముండని వొదిలేస్తాను—ఆగుంట
యావైచట్టు? నా అదృష్టంవల్ల యవళ్ళింట్లోనైన దాగి రేపుగాని కళ్ళబడితే,
కంటెపోకూడదు ఒక వేళ చస్తే? — చచ్చుండదు — నూతులో పడలేదు. గవ
రయ్యా, కావయ్యాకూడాగాలింఛారు — ఒకవేళ అది రెండోపెళ్ళి పిల్ల అయి,
దాని ఆ తండ్రి కానికీగావొచ్చి బండీ యెక్కుంచుకు చౌడాయించాడేమో?
అలా ఐతే కంటె కూడా వుడాయించడా?—మీనాక్షిని పట్టుకుంటే కొంత
ఆచోకి తెలుస్తుంది — అది కనపడ్డ వెలొంగ?—తలుపు తట్టితే ముసలాడే వొస్తా
డేమో?—(రోడ్డుదాటి లుబ్ధావధాన్లు యింటి గుమ్మం యదట నిలుచుని) ఆకలి
దహించేస్తూంది — మీనాక్షి దొరికితే యేవై నా ఫలహారం యిచ్చును — యవడు
చెప్పా! రావిచెట్టుకింద చుట్ట కాలుస్తున్నాడూ? నాలుగు అడుగులు ముం
దుకు వెళ్ళి) అసిరీ, నువ్వూ?

అసిరి—నానుబాబు (చుట్టపారవైచును.)

రామ—నిమ్మళంగా వున్నావురా?

అసిరి—యేట్నిమ్మళంబాబూ, సానమ్మొచ్చింది — ఈయమ్మకాసి సూడం మానేసి
నారు. డబ్బిచ్చేదాతేడిబాబూ?

రామ—అసిరి, అడక్కపోతే, అమ్మైనా పెడుతుందిరా?

అసిరి—ఆసానమ్మ మాసెడ్డ మనిషి బాబూ.

రామ—యేవిటి? యేవిటి? చెప్పారే. చాలారోజులైంది నీకు డబ్బిచ్చి—యింక
యీ రాపాయి పుచ్చుకో.

అసిరి—నూరు దండాలుబాబూ?

రామ—మధురవాణి మాటయేవీట్రా చెప్పబోయినావు ?

అసిరి—మా సెడ్డమనిషి బాబూ.

రామ—యవడెత్తాద్రా దాందగ్గిరకీ ? అసిరి — యవడెత్తాద్రా

అసిరి—యవడెత్తా, యీపు పెట్లగొడతాది బాబూ;

రామ—చెడ్డ మనిషిన్నావు ?

అసిరి—కాదా ? మొన్న హెడ్డుగారెత్తే. యేసికూన్ని ఉచు గలిపింది కాదా ?

రామ—నిజం చెప్పావు. నీమీద యెప్పుడైనా కోప్పడ్డదిట్రా ?

అసిరి—మాలాటోళ్ళమీద యెంక కోప్పడతాదీ ? బాపనాళ్ళొస్తే తిడతాది.

రామ—నువ్వు యెప్పుడూ నిజవేఁ చెబుతావురా అసిరిగా.

అసిరి—సీ ! అబద్ధవాడితే బగమంతుడు ఒల్లకుంటాడా బాబూ ?

రామ—మీబుగత యేం జేస్తున్నాద్రా ?

అసిరి—తొంగున్నాడు బాబూ.

రామ—నీకు మరోరూపాయి యిస్తాను. — మీనాక్షి? సావిత్రికి పిలుస్తావురా ?

అసిరి—నాశక్కవార, బాబూ ? ఆ యమ్మ అయ్యగనులో పక్కేసుకు తొంగున్నాడు

రామ—నువ్వు చిటికేస్తే, యక్కడున్నా లేచొస్తుంది. నే నెరగనట్రా,

అసిరి—తెండి బాబూ. సూస్తాను (రామప్పంతులు రూపాయి యిచ్చును, ఉభ యులూ యింట్లో ప్రవేశింతురు.)

6-వ స్థలము : లుభావధాన్లు యింటినడవ.

[తలుపు జారవేసి వుంచును]

[మీనాక్షి ప్రవిదతో దీపం తెచ్చి గూటిలోవుంచును. రామప్పంతులు వొత్తి తగ్గించి, మీనాక్షిని ముద్దుబెట్టుకొనును.]

మీనా—తోవతప్పొచ్చారో ?

రామ—బుద్ధితిక్కువచేత, గడ్డితిని యిన్నాళ్ళూ తోవమరిచాను.

మీనా—మధురవాణి యలా రానిచ్చింది ?

రామ—మధురవాణి శిగ్గోసిరి, దాన్ని వొదిలేస్తాను. ఆకలి దహించుకు పోతూంది. ఫలారం యేవైనావుందీ ?

మీనా—యేవుందీ ? — వొడపప్పు, కొబ్బిరిముక్కా కావాలా ?

రామ—యేదో ఒహటితెస్తూ. (మీనాక్షి మూకుడుతో వడపప్పు కొబ్బిరిముక్కలూ తెచ్చును. రామప్పంతులు తినుచుండును.)

మీనా—మధురవాణ్ణి వొదిలేస్తారో ?

రామ—వొదిలేయడం నిశ్చయవైపోయింది.

మీనా—కనిష్టిబుమాట తెలిసిందో ?

రామ—తెలిసింది.

మీనా—యవరుచెస్సాగు ?

రామ—అసిరిగాడు.

మీనా—మా అసిరిగాడా ?

రామ—మీ అసిరిగాడే.

(అసిరిగాడు వీధితలుపు కొంచంతీసి తొంగిచూసి)

అసి—దెయ్యానికెట్టింది తింతున్నావయ్యా ?

రామ—దెయ్యానికా పెట్టారు ?

మీనా—(అసిరిగాడితో) వూరుకో వెధవా.

రామ—నీకు న్యాయవేనా, దిగదుడుపు కూడుపెట్టకం ?

[వీధులోకి వెళ్ళి వమనము చేసికొనుటకు ప్రయత్నముచేసి తిరిగి ప్రవేశించి]

వమన వైచందికాదు. యేం సాధనం ?

మీనా—దిగదుడుపు కాదంటే నమ్మరుకదా;

రామ—మూకుళ్ళో తగలేశావు ?

మీనా—దెయ్యం తిని నచ్చిందా, యేవిటి ?

రామ—ఆడవాళ్ళు దారుణం మనుషులు !

మీనా—అసిరిగాడేం చెప్పాడు మధురవాణిమాట ?

అసి—(తిరిగి తొంగిచూచి) ఆ పా రేసిందట్టుకు పోదునానాబు ?

రామ—పట్టుకుపో.

(అసిరిగాడు పట్టుకుపోవును)

మీనా—వాడికి మీకంటే ధైర్యంవుంది.

రామ—అపవిత్రం ముండాకొడుకు యేనైనా తింటాడు. బ్రాహ్మణం పవిత్రవైన వాళ్ళంగదా ?

మీనా—పవిత్రం అంటే, మీదీ, నాదే !

రామ—అదేం అలా అంటున్నావు ?

మీనా—నేను వెధవముండనీ మీరు సగసులున్నా, మనకంటే మరి పవిత్రం అయిన వారు యవరుంటారు ?

రామ—ఆ కళంకం తీసెయ్యడానికే యీవేళొచ్చాను.

మీనా—యలా తీసేస్తారు ?

రామ—మన యిద్దరం పెళ్ళాడితే మరి అపవిత్రత యెక్కడుంటుంది ?

మీనా—యేవిటి !

రామ — మనం పెళ్లాడదాం ?

మీనా — నిజంగానూ ?

రామ — యేంవొట్టు వేసుకొమ్మన్నావు ?

మీనా — ఆదీపం ఆర్యేయ్యండి.

రామ — యీ కాగితం ముక్కలు చదివి మరీ ఆర్యేస్తాను. (కాగితం ముక్కలు తేబు లోంచి తీసి చదివి) గాడిద కొడుకు తనబాకీ తాలూకు నోటులాగి, నన్ను దగా చేశాడు; వీక్షితాళం పడతాను

మీనా — యవడు ?

రామ — అది వేరేకథ.

మీనా — అసిరిగాడు కనిష్టిబుమాట యేం జెప్పాడు ?

రామ — మధురవాణి పెద్దమీద కుక్కని వుసిగలిపించని చెప్పాడు.

మీనా — యెందుకూ ?

రామ — నేను లేనప్పుడు వాడు యింట్లో చొరబడబోతేను.

మీనా — అయ్యో తెలివా ! అసిరిగా !

అసిరి — (ప్రవేశించి) యేటమ్మా ?

మీనా — వెధవా, నిజంచెప్పు. పంతులు యింట్లో లేనప్పుడల్లా కనిష్టిబు మధుర

వాణితో వుంటాడని, నువ్వు నాతో చెప్పలేదూ ?

అసిరి — (బుజ్జిగోకుకుంటూ) సెప్పినాను

రామ — దొంగవెధవా ! కుక్కని వుసిగలిపించన్నావు ?

అసిరి — బాబు - నౌకరోడు నోరుమూసుకోవొద్దా బాబు ? సానమ్మడిగితే, మీ మాట సెప్పుతానబాబు ?

మీనా — వెధవా, నువ్వు చెబితే నాకు భయవనుకున్నావా యేనిటి ?

రామ — ఓరి అబద్ధపు వెధవా ! యెవరితోనూ మామాటమాత్రం చెప్పకు. రూపాయి యిచ్చానుకానూ ?

మీనా — యందుకిచ్చారూ, రూపాయి ?

అసిరి — విల్లలోణ్ణిగందా ? (పైకి వెళ్ళును.)

రామ — దొంగముండ ద్రోహంచేస్తూండేం ?

మీనా — తెలుసునన్నారు ?

రామ — యింతని యెరగను.

మీనా — ఆడది నీతి తప్పినతరవాత అంతేవిటి ? యింతేవిటి ? తెగించినదానికీ సగుడు మొకాలుబంటి- అందులో సాంది ఖాయిదాగా వుండాలనుకోవడం మీదీ బుద్ధితక్కువ.

రామ—బుద్ధితక్కువంటే బుద్ధితక్కువా! ముండని బుట్టి చితకపొడిచెయ్యాలని

వుంది, దీనికింద యంత సొమ్ము తగలెట్టానూ!

మీనా—యెప్పుడుతోలేస్తారు?

రామ—యెప్పుడోనా? రేపే. లంజ యంత పత్తివతవేషం వేసింది!

మీనా—మన వెప్పుడు వెళ్ళిపోవడం?

రామ—యక్కడికి?

మీనా—మతి పోతుందా యేనిటి? రాజమేంద్రం?

రామ—అవును. రేపు దాన్ని తోలేస్తానా? యెల్లూడి మనం వుడాయిద్దాం. గాని

నీ సరుకులు తెచ్చుకుంటానా. ముసలాడికి వొదిలేస్తానా?

మీనా—నాకున్నదల్లా నాసరుకులే; యెలా వొదిలేస్తాను? నాసరుకుల పెట్టెతాళం

మానాన్న దగ్గరుందిగదా యేనిగతి?

రామ—నా ప్రయోజకత్వం నీకేం తెలుసును? యిదుగో యీ రింగునపున్న యినప

ములికితో నీచిత్తవొచ్చిన పెట్టెతాళం తీసేస్తాను, గాని నాకంటె యక్క
డుంది?

మీనా—గుంటకి పెట్టందా? రాత్రివేళ. నాబట్టల పెట్టో పెట్టేది.

రామ—నీపుణ్యవుంటుంది. ఆ బట్టలపెట్టె వోమాటు తీసిచూతూ. రేపు దానికంటె

మధురవాణికిచ్చి, ముండని తగిలేస్తాను.

మీనా—ఆగుంట బట్టలపెట్టె తాళం పారేళింది?

రామ—ములికితో తీసేస్తాను.

మీనా—నాసరుకుల పెట్టె తాళంకూడా తీసేసి పెడతాయా?

రామ—అదే!

మీనా—నన్ను వెళ్ళాడతానని ప్రమాణం చేశారుకారే?

రామ—దీపం ఆరేపేస్తే పెట్టెతియ్యడం యలాగ?

మీనా—అగ్గిపుల్లవుంది.

రామ—ఐతే యిదిగో, నిన్ను తప్పకుండా వెళ్ళాడతానని యీ దీపం ఆరేస్తున్నాను.

(రామప్పంతులు దీపం ఆర్పి మీనాక్షిని కౌగలించుకొని యెత్తును.)

రామ—యిలా యెత్తుకు తీసుకుపోతాను రాజమేంద్రంవరకు.

(లుబ్ధావధాన్లు చీకటిలోవచ్చి కజ్జితో రామప్పంతులు కాళ్ళమీద కొట్టును.

మీనాక్షి కిందపడును.)

లుబ్ధా—బందిపోటు గాడిదెకొడకా!

రామ—సచ్చానా (వీధిలోకి గుంటుకుంటూ పోవును.)

లుబ్ధా—పో. ముండా నువుకూడా నాయంట్లోంచి (మీనాక్షిని వైకతోసి తలుపు గడియ వేయును)

రామ—అసిరిగా. చంపేశాశ్రా-కాలెవిక విరిగిపోయిందిరా.

అసి—(నిమ్మశంకా) చెయ్యాని కెట్టింది ఇంకే యేలౌతదిదాబూ? (గట్టిగా) కానేక యిల్లు జొరబడితే, బుగత తన్నడా?

రామ—(మీనాక్షితో) నువ్వు యింట్లోకి వెళ్ళిపో.

మీనా—మరి యింట్లో అడుగుపెట్టను. నానరుకులు లేకపోతేపాయను. రండి రాజ మేంద్రం పోదాం.

రామ—తలిచినప్పుడేనా తాతకి పెళ్ళి?

మీనా—మీయిష్ట వొచ్చినప్పుడు పెళ్ళాడుదురుగాని, యింట్లోంచి లేవదీసుకొచ్చారు గదా? యిహా నేను మీతో వుండవలసినదాన్నే; పదండి.

రామ—వెళ్ళి కుదిరింది రోకలి తలకి చుట్టుకొమ్మన్నాట్ట! బతిమాలుకుంటాను యిప్పటికి యింట్లోకి వెళ్ళిపో.

మీనా—మరి యీజన్మంతో యీయింట్లో అడుగుపెట్టను.

రామ—అసిరిగా. మీనాక్షి వొక్కర్తావుంటుంది. కాపాడి, బుగత తలుపుతీయ్యగానే లోపలికి తీసికెళ్ళు—(వరి గెత్తును. మీనాక్షి వెంటబడును.)

(రామప్పంతులు యింటియదట)

రామ—(తలుపు తట్టి) వేగిరం, వేగిరంతియ్యి.

మధు—(తలుపు అవతలనించి) యేవిటా తొందర?

రామ—ఆకుచిట్టెడ వెంట తరువుతూంది.

మధు—చిట్టెడ కనపడగానే తలుపుతీస్తాను.

రామ—తలుపేసుకు, కూచుంటే నీక్కనపడ్డం యలాగ? నువ్వు తలుపు తీసేలోగా నన్ను కాజేస్తుంది.

మధు—నా కంటేదీ?

రామ—కంటె, కంటె, అసి తపిస్తున్నావేవీటి? నిలబడ్డపాటున నూరు కంటెలు కురిపిస్తాను.

మధు—మీ నూరుకంటెలూ మీరు పుంచుకుని, నా వొక్కకంటె నాకిచ్చి, మరి యింట్లో అడుగుపెట్టండి.

రామ—రేపు పొగలుగాని కంటె యివ్వనన్నాడు లుబ్ధావధాన్లు?

మధు—రేపే యింట్లో కొత్తురుగాని. మించిపోయిందేవీలేదు.

రామ—యింతట్లో చిట్టెడ మీదపడితే,

మధు—సకేశా? అకేశా?

రామ—పిల్లికి చలగాటం, యలక్కి ప్రాణపోకటా!

(మీనాక్షి ప్రవేశించి, రామస్వంతులు రెక్కపట్టుకొనును.)

మీనా—దీపం ఆర్పి ప్రమాణం చేశావు — తప్పితే తలవగిరిపోతుంది.

రామ—పోనుండా!

మీనా—మీ కాగల పశాన్నిగదా యెక్కడికిపోతాను!

మధు—కాగల పెళ్ళావేయిటి?

మీనా—నిన్ను వొడిలేసి, నన్ను రాజమండ్రం తీసుకుపోయి పెళ్ళాడతానన్నాడు
దీపవార్షి ప్రమాణంచేశాడు — మరెలా తప్పుతాడు?

మధు—యీవిడేనా ఆసునిట్టడ?

రామ—ముండా, నా చెయ్యదిలేయ్— నిన్ను నే పెళ్ళాడతానన్నానే? కలగన్నావా
యేయిటి? (మీనాక్షిని విడిపించుకొనగా మీనాక్షి కిందపడును.)

మధు—అడదాసిమీదా చెయ్యి జేసుకుంటారు? యేమి పౌరషం! అబద్ధవాడక
అన్ననూట నిలబెట్టుకోండి. యేం? కులం తక్కువా? చూపం తక్కువా?
ఆమెబతుకు భ్రష్టు చెయ్యనే చేశారు; పెళ్ళాడి తప్పుదిద్దుకోండి — ఆవిణ్ణి
పెళ్ళాడి వొస్తేనే నేను తలుపు తీస్తాను.

మీనా—పంతులు నన్ను కాగలించుకుని యెత్తుకుంటే మానాన్న చూసి, తన్ని
యిద్దర్నీ యింట్లోంచి తగిలేశాడు. నువ్వు హెడ్డు కనిష్టిబుతో పోతున్నావు,
నిన్నొడిలేసి నన్ను పెళ్ళాడతానని వొట్టేసుకున్నాడు. నన్ను లేపదీసుకొచ్చి
నన్ను పెళ్ళాడక తప్పుతుండా యేమిటి?

మధు—అవస్యం పెళ్ళాడవలసిందే — పెళ్ళాడకపోతే నువ్వు మాత్రం వూరుకుంటావు?
దావా తెస్తావు — పంతులుగారికి దావాలంటే తరదావే!

రామ—మధురవాణి — నీకు మతిపోయింది — నా యింటికి నువ్వు యజమానివి?
తలుపు తీయి.

మధు—నిలబడండి. కర్పూరం వెలిగించి మంగళహారతి వేశ్యం తీస్తాను. (తలుపు
దగ్గరనుంచి లోనికి వెళ్ళును.)

రామ—(తలుపు సందులోంచి చూసి, తరవాత మీనాక్షిని ముద్దెట్టుకుని) యెంత
వని చేశావూ! దాంతో చెప్పేకావు! రహస్యంగా తేలిపోయి పెళ్ళిచేసుకోవాలి
గాని, అల్లరి చేసుకుంటే యలాగ?

మీనా—యెప్పుడై నా అందరికి తెలిసేదే గదా?

రామ—నామాటవిని యిప్పుడు యింటికి వెళ్ళిపో.

మీనా—యిహా మా యింటికి వెళ్ళను. యిచే మా యిల్లు; మధురవాణి తలుపు
తీస్తుంది; లోపలికి వెళదాం.

రామ—అయితే యిక్కడవుండు యిప్పుడే వొస్తాను, (కొన్ని అడుగులు వీధింట
నడచి నిలచి) నిజంగా మంగళహారతి తెస్తుంది కాబోలు పెంకెలంజ? అది

తలుపు నివ్వకపోయేనా. మీరూకీ వచ్చి వెళకజాచికి బయల్పడుతుంది. కల్ల వారవచ్చింది - చెడువ్యేపుపోయి కాలకృత్యాలు జీర్చుకుని అపైచర్య ఆలోచిద్దాం. చెండ్రోజులు పైకి పుడాయుంచానంటే మళ్ళీ వొచ్చేసరికి కొంత కల్లగి నెద్దుకుంటుంది. తలుపు జీసినట్లు కానరాదు. యవడిల్లు? యవరై యిది నన్ను, అడ్డదానికి? అక్కయ్య! (కొంత దూరంగా వీధిలో నిలబడి. దాసరి వేషంతో శిష్యుడు నితారుమిటి పాడును)

దాసరి|| “యిల్లుయిల్లునియేపు । యిల్లునాననియేపు ।
నీయిల్లు యెక్కడే నిలుకా !

రామ—యిది నాయిల్లు కాదా ?

శిష్యుడు—“ఊరికి ఉత్తరాన । సమాధిపురములో । కట్టెయిల్లున్నదే నిలుకా॥”

రామ—వొల్లకాట్టోనా ?

శిష్యుడు—పల్లవి|| “యెన్నాళ్ళు బ్రతికినా । యేమి సామ్రాజ్యమే ।
కొన్నాళ్ళకోరామ నిలుకా ?”

అనువల్లవి|| “మూర్ఖాళ్ళుబతుకునకు । మురిసేవు క్రతుశ్శేవు ।
ముందుతి కానవే నిలుకా”

రామ—యేమిటి అవకాశం పోతూ !

శిష్యుడు—“కట్టెతేచుట్టాలు । కట్టెతేబంధువులు ।
కన్న తల్లెవ్వరే నిలుకా ?”

రామ—చుట్టాలా ? వొక్క అప్పపంది, అది యెప్పుడూ నా గుమ్మంలో అడుగుబెట్ట లేదు. యిప్పుడు యింటికి యజమాని యెవరూ ? తలుపవతల సానిలంజాళలు వీవతల ససారి వెధవలంజానూ; యిద్దరూ కలిసి యిల్లుచేకకుండా నన్ను తగు ల్లున్నారు.

శిష్యుడు—“నిన్న మోసేరు నలుగురు । వెబడిని పదిమంది !”

రామ—వెట్టి ముండాపోతూ ! పోదాం. (గబగబ కొంతదూరము నడచి, నిలుచుని)
యీ జోవనే వొస్తున్నాడుకాబోలు - అడుగో పాట వినబడుతూంది ?

పాట “నువ్వు కాలిపోయేదాక ।

కావలుండుదు గాని ।

కడకు తొలగొత్తురు ।

వెంట నెవరూరాదు నిలుకా ॥

రామ— వెట్టి ముండాపోతూ!

శిష్యుడు—వంతులుగానూ ! యక్కడున్నారు ?

రామ—వంతులున్నారోకపోతే పట్టుకుంటుంది. (వరి నెత్తుడు.)

శ్రీ

కన్యాశుల్కము

✽ ✽

షష్ఠాంకము

౧-వస్థలము రామచంద్రపురం అగ్రహారంలో

[చెఱువుగట్టునవున్న తోటలోనికి వెళ్ళివారి బళ్లవచ్చును, గట్టుమీద ఒక

వైపు అగ్నిహోత్రావధాన్లు, చెండవవైపు పళ్ళుతోమికొనుచు రామప్పంతులు]

అగ్ని—బళ్ళుదింపండి, బళ్ళుదింపండి. సాయేబూ యేనుక్కి కావలసినంత రొడ్డ

చెఱువు స్నానానికి బహు బాగావుంది. యెవరయ్యా చెఱువుగట్టుమీద ?

రామ—(తనలో) అరే! మరిచితిని, యీవేళే కదా వెళ్ళివారు రావలసిన రోజు ?

(పైకి) నాపేరు గామప్పంతులంటారు.

అగ్ని—లుబ్ధావధాన్లుగారు మీమ్మల్ని పంపించారా యేమిషి ?

రామ—యెందుకండి ?

అగ్ని—మే వొంస్తున్నావని యెగురుగా యవర్ని పంపలేదా ? నా పేరు అగ్ని

హోత్రావధాన్లు అంటారు.

రామ—మీరేనా అగ్నిహోత్రావధాన్లుగారు ? యెం వచ్చారేచిటి ?

అగ్ని—వెళ్ళిమాట మీకు తెలియదా యేముషి ?

రామ—వెళ్ళేవరికండి ?

అగ్ని—మీ దీవూరుకాదా యేమిషండి ? మా పిల్లని లుబ్ధావధాన్లుగారి కిస్తావు.

రామ—లుబ్ధావధాన్లుగారికి పెళ్ళిపోయిందే ?

అగ్ని—తమరు హాస్యాలాడుతున్నారు - హాస్యాలకేం గాని, ప్రయత్నాలు యలా

జరుగుతున్నాయి యేమిషండి ?

రామ—మీరే హాస్యాలాడుతున్నట్టుంది, వెళ్ళి అయి వదిరోజులైంది. లుబ్ధావధాన్లు

గారి సంబంధం అక్కర్లేవని మీరు రాశాడట. అందువైని యవడో గుంటూరు

నుంచి వచ్చిన ఓ శాస్తుల్లు కొమార్తెని పన్నెండు వందలిచ్చి వెళ్ళాడారు.

అగ్ని—అన్నగారు - హాస్యం ఆడుతున్నారు. న్యాయంకాదు. మనకి బావగారివరసా

యేమిషండి ?

రామ—యేమిటి మీమాటలూ? నేను యెన్నడూ అబద్ధవాడి యెరగను. నామాట నమ్మకపోవడం ధర్మవేదనా?

అగ్ని—ప్రమాణం చెయ్యండి?

రామ—గాయత్రీ సాక్షి.

అగ్ని—అయ్యో! అయ్యో! యేవీఁ దురంతం! రండి, వెళ్ళి గాడిదకొడుకు యెవీఁ కలు విరగొడతాను.

రామ—నేను రానండి ఆ గుంటూరు సంబంధం చెయ్యవొద్దనాన్నని నాతో మాట్లాడడం మానేశాడు. మీరు వెళ్ళిరండి-మీరు తిరిగి వచ్చిందాకా యిక్కడే కూచుంటాను.

అగ్ని—ఆ గాడిదకొడుకు యింటికి నాకు తోవతెలియదే?

శిష్యు—(చెరువుగట్టు యెక్కుతూపాడును.)

“తానెవ్వరో తనవారెవ్వరో? । మాయకీచికి తనువుకు తగులాయగాకా”॥

(రామప్పంతులు నిలబడి భయము కనపర్చును.)

అగ్ని—యేవీఁ అలా చూస్తున్నారు?

రామ—శిష్యాన్ని మోసుకుపోయే పాట!

శిష్యు—“దినమూ, మరణమని తెలియూడి”

రామ—(శిష్యునితో) వూరుకో (అగ్నిహోత్రావధాన్లుతో) అన్నా టకానీ వుందా?

శిష్యు—మిమ్మల్ని తీసుకురమ్మంది.

రామ—చచ్చానే-వొద్దాంకా యేవీఁటి?

శిష్యు—కంఠెపోతేపోయింది, రమ్మంది.

రామ—బతికాను,

అగ్ని—చావడం యెందుకు, బతకడం యెందుకు?

రామ—అది వేరేకథ.

శిష్యు—చిట్టపులి నిల్లని శంఢ్రొచ్చి వండకి తీసుకుపోయినాడట.

అగ్ని—యీవూళ్లొకి పుల్లొస్తాయా యేమిషి?

రామ—విరగడైపోయింది. (శిష్యునితో) యింద రూపాయి (శిష్యుడు తీసుకుని) దాసుణ్ణి బాబూ!

(పాడును) “చిత్తాస్వాతివాన, జోడించికురియగ”

అగ్ని—యేవీఁటి వెధవపాట? వూరుకుంటావా వూరుకోవా? నీకు రూపాయి చాలదురా గుంటకక్కగట్టా?

శిష్యు—తమరు దయచెయ్యరా బాబూ?

అగ్ని—నేనివ్వను - అన్నా, తోవ యవగు చూపిస్తారు?

రామ—(శిష్యుడితో) నీకు లుట్టావధాన్లు యిల్లు తెలుసునూ?

శిష్యు—తెలుసును - శండ్డి.

రామ—అవుధాన్లు గారు ఏకానిడబ్బిస్తారు. యిల్లు చూపించు.

శిష్యు—ముందిస్తేగాని చూపించను.

అగ్ని—యింద - యేడువు.

(శిష్యుడు ముందూ అగ్నిహోత్రావధాన్లు వెనకా కొన్ని అడుగులు వెళ్ళిన తరవాత, శిష్యుడుపాడును.)

శిష్యు—“నీలాలకా యేల నీయలుకా?”

అగ్ని—యల కేవిటి నీశ్రాద్ధం?

శిష్యు—యలకాకాదు, పిల్లి.

(పాడును) “పిల్లన్న తెయి తక్కలాడంగనూ ! యలక లేయాగట్టి దున్నంగనూ”

అగ్ని—యేవిటి?

శిష్యు—“మేకపిల్లత్రెండు మేళాంగట్టుకుని । మేరంగిశీథాణాని కెల్లంగనూ”

అగ్ని—యేవిటి నీశ్రాద్ధంపాట!

శిష్యు—“తొండాయ నేస్తూడు, దొనిగట్టబట్టుకుని । తోటమల్లి పుప్పులేరంగనూ !!

అగ్ని—పాడావంటే తంతాను,

శిష్యు—అయితే నీకు మరి యిల్లు చూపించను.

అగ్ని—పాడగట్టా - (కొట్టబోవును.)

శిష్యు—(తప్పించుకుపోతూ) “గట్టుకించాసున్న । పండాయ నేస్తూడు మరిగ—బుకూ । మరిగుబుకూ”

(నిష్క్రమించును.)

అగ్ని—వీడిశ్రాద్ధం చెట్టుకింద బెట్టా - తోవయిటా? అటా?

(తెర దించవలెను.)

౨-వ స్థలము : చెఱువుగట్టుతోట.

[అగ్నిహోత్రావధాన్లు, రామప్పంతులు, వెంకమ్మ, యితరులూ]

అగ్ని—గాడిచెవోడుకుని మాచెట్టచెట్టులు కొట్టేశాను; యేసుగులూ గుఱ్ఱాలూ తెచ్చాను వీడిశ్రాద్ధం మీదికి! తోవఖర్చయినా వొకదమ్మిడి ఇయ్యడష.

వెంకమ్మ—మన ప్రాలుబ్ధం-నే నోచినసోపులు యిలా పుండగా, మరోలా యలా ఆవుతుంది? యీసంమ్మంధం వొద్దని పోరితే చిన్నామా? నేను భయపడుతూనే వున్నాను. బయర్దేరేటప్పుడు పిల్లి యెదురుగుండా వొచ్చింది.

అగ్ని - --వింజాకి! నూరుకో-అవకాశంవందా? అన్నగారూ, క్రిమినల్ కేసు తావడానికి అవకాశంవందా? మాదగ్గిర అయ్యవారు ఒకాయన వున్నారు. ఆయన కలాబోగట్టామాబాగా తెలుసును. ఆయన్నికూడా సలహా చేదాం.

రామ - కోటుక వ్యవహారాల్లో ఆరితీసిన మీకు ఒకాశు సలహా యివ్వాలా? స్థా జ్ఞుల గనక సాక్ష్యం గీళ్ళం వేవడానికి వేసు సాయం చేస్తానన్నాను గానీ, అయ్యవార్లు గియ్యవార్లు మీకూ నాకూ సలహా చెప్పేపోతనాళ్ళా? గుంట కక్కగట్టు రెండు యింగిలీషుముక్కలు చదువుకున్నారు గనక ముక్కస్యము కార్థి; అని నిర్ణయమటటుకు చేస్తారు; గాని యేదయినా యెత్తుయెత్తావంశే తమలాంటి యోధులు యెత్తాలి. నాలాంటి నియోగపాదు నడిపించాలి. క్రిమినలుకి అవకాశంవందా అని అడుగుతా రేనిటి? మీకు తెలియదా యేనిటి! - అటువైని సులభసాధ్యంగా మూడు నాలుగువేలు డామేజీకూడా సివిల్లో లాగేస్తారు.

అగ్ని - అదే నా ఆలోచన.

రామ - నీరిపాదె; మళ్ళీ యిహ సలహా కేవుంది. వెంటనే వెళ్ళి ముక్క తగిలించే దాం. ఖర్చులికి సామ్మువట్టుకుని బయలుదేరండి.

అగ్ని - నాదగ్గిర దమ్మిడి లేదు; యేమి సాధనం? యీ గాడిదెకొడుకు రూసాయ లిస్తాడని నమ్మి, కే నేమీ తేలేదు.

రామ - యింటికి వెళ్ళి లెక్కవట్టుకు వొచ్చేటప్పటికి పుణ్యకాలం వింనిపోతుంది. "శుభస్మశీఘ్రం" అన్నాడు - మీ ఆలోచనేనిటి?

అగ్ని - యిదేదో అయితేనేగాని యింటిమొహం చూసేదిలేదు. మా అమ్మి సరుకే దయినా యీ వూళ్ళో తాకట్టు పెడదాం.

రామ - అయితే వట్టుకురండి; పోలిశెట్టి దగ్గిర తాకట్టు పెడదాం; పోలిశెట్టిని మనం కొంచం మంది చేసుకోవడం అవస్యకం. మీరు లుభావధాన్లుని కొట్టినప్పుడు - పోలిశెట్టి వున్నాడు గనక, లుభావధాన్లు మీమీద ఛార్జిచేసి నప్పుడు, పోలిశెట్టిని తప్పకుండా సాక్ష్యం వేస్తాడు. శెట్టిని మనం విడతెయ్యడం జరూరు - యేవం టారు?

అగ్ని - మీ సలహా మాబాగావుంది. నాకూ అదే భయవేస్తుంది.

రామ - చూశానా, స్రాణి గాడికి సలహాచెప్పడం చాతౌతుందండి? అందులో యీ యింగిలీషు చదువుకున్న అయ్యవార్లు సలహా అడిగితే, కేసుకే తేవొద్దంటారు. దొంగసాక్షులు తావొద్దంటారు. వాళ్ళసామ్మేం పోయింది? యే మాళ క్షూడూ లేకపోతే కేసులు గెలువడం యిలాగ?

అగ్ని — మఱి అయ్యవారు మట్టుకు ముది బుద్ధిమంతుడూ, తెలివైనవాడూ నండి —
 తోట్టు వ్యవహారాలలో అతనికి తెలియని సంగతిలేదండి. అంత బుద్ధిమానుషుడే
 నేను యక్కడా చూడలేదు, ఆయన్ని మాస్తే మీరూ అలాగే అంటారు.

రామ — యెంత బుద్ధిమంతుడై నా మీ కొహండు సలహా చెప్పేవాడున్నాడండి? చెప్పలో
 నూరోనూట — మీ అయ్యవారు గిడికంకాడు కావలసి? వాడు లుభావధాన్లు
 పితల్లికొడుకుగదా? మీకా వాడు, యీ కేసుల్లో వ్రతన పంహా చెబు
 తాడు?

అగ్ని — అవునండోయి!

రామ — నియోగపాణ్ణి — నానూట కొంచం భావరీ చెయ్యండి. గనక, ఆ అయ్య
 వార్నితోడిచ్చి, పిల్లల్ని యింటకి వంపించెయ్యండి. యెకాయెకిసి మనం
 తక్షణం వెళ్ళిపోయి, లుభావధాన్లుకన్న ముంకు ముక్క తొలించెయ్యాలి.
 యేదో ఓసరుకు వేగిరం పట్టుకురండి.

అగ్ని — యేదీ, అమ్మిని యిలా పిలువు.

వెంకమ్మ — అమ్మేది చెప్పా? బద్దకించి బండిలో వదుకుంచి కాబోలు, విజువమ్మా.

అగ్ని — మనకి డామేజీ డిట్టంగా వొస్తుందా?

రామ — వొస్తుందంటే, అలాగ యిలాగానా?

జకడు — అమ్మన్న గారి బండి యక్కడా కనపడదు; బండి వెనక పడిపోయింది
 కాబోలు.

వెంకమ్మ — అదుగో అబ్బివున్నాడే? వీడెలా వచ్చాడు? అబ్బి నువ్వు అక్కయ
 బండిలో కూచోలేదురా?

వెంకటే — లేదు, నేను యేను గెక్కాను.

అగ్ని — దొంగగాడిరకొడకా అయ్యవారేద్రా?

వెంకటే — యక్కడా కనపడ్డు.

అగ్ని — గుఱ్ఱం వచ్చిందా? గుఱ్ఱపాడేడి?

వెంకటే — గుఱ్ఱపాడు చెప్పాడు —

అగ్ని — యేనిట్రా, వెళవా, చెప్పాడూ?

వెంకటే — మాష్టరూ — రాతి —

అగ్ని — నోటంటమాట పెగ్గేం?

వెంకటే — గుఱ్ఱం దిగి — బండి యెక్కాట్ట.

వెంకమ్మ — అయ్యో దాన్ని లేవడిసుకు పోతేదుగద?

దగ్గిరనున్నవారు — ఆఁ! ఆఁ!

వెంకమ్మ—కొంప ముత్తిగిపోయింది, మరేవిటి!

(చతికిలబడును)

అగ్ని—(కోపముచేతవణుకుచు) అయ్యవారు పకీరుముండని లేవతీసుకు పోయాడూ? నగల పెట్టె : నా కొద్దుకాగితాలో!

వెంకశే—అక్కయ్య పెట్టో నాపుస్తకాలు కూడా పెట్టాను.

అగ్ని—దొంగగాడిదె కొడకా! నున్నే వాణ్ణి యింట్లో పెట్టావు. రవంత ఆచోకి తెలిసిందికాదు. దొంగ నెధవని చంపేసిపోదును. గాడిదెకొడుకును అమాంతంగా పాతిపెట్టెదను.

రామ—(దగ్గిరకువచ్చి) అయ్యవారు మహా దొడ్డవాడని చెప్పారే : యేమి యెత్తుకు పోయినాడెమిటాడి?

అగ్ని—యేవి యెత్తుకుపోయినాడా? నీశ్రాద్ధం యెత్తుకుపోయినాడు. పకీరుముండని యెత్తుకు పోయినాడు. యీ గాడిదెకొడుకు యింగిలీషు చదువు కొంప ముంచింది. (వెంకశేకం జుత్తుపట్టుకుని కొట్టబోవుచుండగా తెరదించవలెను.)

కె-వ సలము : విశాఖపట్టణములో మధురవాణి బస యెదటివీధి.

[రామప్పంతులు, అగ్నిహోత్రావధాన్లు, ప్రవేశింతురు]

అగ్ని—మనం పోలికెట్టిదగ్గిర బెదులైచ్చిన రూపాయిలన్నీ అయిపోయినాయి; యప్పటికీ ఖర్చులు ఖర్చులే అంచారు; నాదగ్గిర వకదమ్మిడిలేదు.

రామ—ఖర్చుకానిది కార్యాలవుతాయిటయ్యా? మీ కడియం యెక్కడైనా తాకట్టు పెట్టండి.

అగ్ని—యీపూళ్లో మనం యెరిగినవాళ్ళెవరున్నారు?

రామ—మధురవాణి దగ్గిర తాకట్టుపెడతాం.

అగ్ని—నేనేవి మాఘస్నానాలూ, దూరేవి దొమ్మరి కొంపలూ అవి జటాంత స్వాధ్యాయని నన్ను ముండలిక్కే తీసుకువెళతావషయ్యా?

రామ—మరి యేకొంపలూ తిరక్కపోతే కేసులు గెలవడం యలాగ? అది అందిరు ముండల్లాంటిది అనుకున్నారాయేమిటి? సంసారివంటిది. ఐనా మీకు రావడం ఇష్టంలేకపోతే నాచేతికివ్వండి, నేనే తాకట్టుపెట్టి సొమ్ము తీసుకొస్తాను.

అగ్ని—అలాక్కాదు; నేనుకూడావస్తాను

రామ—యేదీ కడియం ఇలాగివ్వండి.

అగ్ని—యిది నూతాతగార్చాటిది. యిది యిప్పుడమంశే నాకేమీ యిష్టంలేకుండా వుంది, డబ్బువూరికే ఖర్చుపెట్టించేస్తున్నారు; మీరు కుదిర్చినవకీలు తగినవాడు కాడను; యింగ్లీషూరాదు ఏమిలేదూ.

రామ—అయి స్లాంటిచెయ్యి యీ జిల్లాలో లేదు. అయిన్ని మాస్తే డిప్టీ అక్టరుగారికి ప్రాణం. ఇంతకీ మీ రేదో వట్టుదల మనసు అనుకున్నాను. మొదటున్న వుత్సాహమీకు యిప్పుడు లేదు. మీకు కబ్బు ఖర్చుపెట్టడం యిప్పుడేపోతే మానేసా యెను. “యావజ్జై లం, నావన్యాఖ్యానం” అన్నాడు, మరి నాకు శలవిప్పించెయ్యండి.

అగ్ని—(అలోచించి) అయితే తాకట్టుపెట్టండి. (అని నీమ్మలముగా కడియము తీసి యిచ్చును.)

రామ—(తనవేత నెక్కించును) యీ కేసుల్లో యిలాగు శ్రమపడుతున్నాను కదా? నాకోక దమ్మిడి అయినా యిచ్చారుకాదుగదా?

అగ్ని—అయితే నాకడయం వుడాయస్తావా యేమిషి?

రామ—నేను మీకు యెలాంటి వకీల్ని కుదిర్చాను! అయిన మీవిషయమై యంత శ్రమపడుతున్నాడు! ఇదుగో అయిన వస్తున్నాడు.

[నాయడు ప్రవేశించును]

రామ—(తనలో) యేమిటి చెప్పా వీడు మధురవాణి బన పెరటి నిడ్డివేపునంచి వస్తున్నాడు? వీడుకూడా మధురవాణిని మరిగాడా? యేమిటి? వీళ్ల యీ కేసులోనుంచి తప్పించెయ్యాలి.

నాయడు—యేమండీ రామప్పంతులన్నా, మీ తాఫీజు యిప్పించారు కారుగదా?

అగ్ని—మీరు రాసిన డిఫెన్సు బాగుంది కాదని కుక్కగారన్నారబ్బ.

నాయడు—ఎవడా అన్నవాడు? గుడ్లు పీకించేస్తాను. రామప్పంతులన్నగారూ చూశారండి— డిఫెన్సు యెంతజాగ్రత్తగా తయారై చెశానో, నాతగ్గిర మైకో టుకాకూడా డిఫెన్సు యిచ్చి రానుకు వెళ్లిపోతారు యీకొత్తు కేసునగా యేపాటి? నేచెప్పినట్టలా పార్టీనడపై నేనెట్టిన కేసు పోవకమన్నమాట యెన్నడూ లేదు. యీ డిఫెన్సు చిత్తగించండి, (చంకలోని రుమాల్ కట్టతీసిపిప్పి అందులో ఒక కాగితముతీసి చదువును.)

“ఫిర్యాదీ చెప్పిన సంగతులు యావత్తూ అబద్ధంకాని యెంత మాత్రం నిజం కావు” చూశారు అవక్కమాటతోనే ఫిర్యాదీవాదం అంతా పడిపోతూంది “ఫిర్యాదీ నామీదగిట్టక దురుద్దేశంతో కూహకంచేసి కేసు తెచ్చినాడు కాని యిందులో యెంతమాత్రం నిజంలేదు.”

రామ—డిఫెన్సుమాట కేమండీగాని అవధాన్లుగారు ప్రైసాలేదంటున్నారు,

నాయడు—ప్రైసాలేకపోతే వనెలాబరుగుతుంది?

రామ—ఒకసంగతి మనవిచేస్తాను యిలాకండి. (రామప్పంతులు, నాయడు వేరుగా మాటలాడుదురు.)

నాయడుగారు మీవకాల్తీ యాయన కీమీ సమాధానంలేదు. నే యెంత చెప్పినా వినక భీమారావుసంతులు గారికి వకాల్తీయిచ్చాడు. మీకు యింగ్లీష్ రాదనీ, లా రాదనీ, యెవడో దుర్యోధవేశాడు.

నాయడు — స్మాలెట్ దొరనాన్ని మెప్పించిన ముండాకొడుకుని నాకు లా రాక పోతే యీగుంట వెధవకుటోయ్ లావస్తుంది, పాస్ పీసని రాడు యింగ్లీషు ముక్కలు మాట్లాడడంతో ఘోర యేమిటి? అందులో మనడిష్టికలక్టరుగారికి యింగ్లీషు వకీలంఠే కోపం. అందులో బ్రాహ్మణంఠే మరీని. ఆమాట అలం దరికి దోధవర్పండి.

రామ — మరి కార్యంజేడండి. నే యెంతో సూతం చెప్పాను; తిక్క-ముండాకొడుకు విన్నాడుకాడు.

నాయడు — అయితే నన్నిలాగు అమగ్నాద చేస్తామా? యీ బ్రాహ్మణియోగ్యత యిప్పుడే కలక్టరుగారి బసకు వెళ్ళి మనవి చేస్తారు.

(తెరదించవలెను.)

ర-వ స్థలము : లుబ్ధావధానుబస

లుబ్ధావధాను — (ప్రవేశించి) ఏమీ దురవస్థ వచ్చిందీ! నా అంత దురదృష్టవంతుడు లోకంలో యువడూలేడు, యెల్లాడి శనిరాగానే కాళికి బయల్దేరి పోవలసింది బుద్ధి తక్కువ పనిచేశాను, యిలారాసిపుడగా యెలాతప్పుతుంది. సౌజన్యరావు పంతులు నేవుడు ఆయనలాంటివాళ్ళు వుండబట్టే వర్షాలు కరుస్తున్నాయి. ఆయన శలవిచ్చినట్టు కప్పంతా నా యాదు వుంచుకుని విధిని నిందించడ వెలు దుకు? ఇంత డబ్బుంకీన్నీ, డబ్బుకి లోభపడి ఒక్కగా నొక్క కూతుర్ని ముసలివాడికి అమ్మారు, నా జీవానికి ఉసురుమంటూ అది కానితిరుగులు తిరిగిం దంటే దాని తప్పా? బుద్ధితక్కువ వెధవని, ముసలితనంలో నాకు వెళ్ళేం? దొంగముండా కొడుకని తెలిసిన్నీ ఆ రావణ్వుంతుల్ని నే నమ్మడవేవీ? ఆ మాయగుంట పారిపోవక వేచి? కంటెకి, ఆ అల్లరేమి? ఆ యినసిపికటరు కూనీ చేశావని మమ్మల్ని సలపెట్టడ వేవీటి? అంతా ఘోరకలి; కలి నిండి పోతూంది. ఒక్క సౌజన్యరావు పంతులు నత్యసంధుడు నాకు కనపగు తున్నాడు. కనవంతా వకీళ్ళూ, పోలీసులూ, పచ్చివదొంగలు — ఆయన చక్రం అడ్డువేసి మమ్మల్ని యీ అపదలోంచి తప్పించారంటే కానీవాసం పోతాం. — యేమి చిత్రాలు! వెధవలకి మతం కట్టారట! యన్నడూ విన, లేదు. అమ్మిని కిళ్ళి ఆ మతం చూడమంటాను. దానికి యిష్టం కలిగిందా, దానికి కావలసిన డబ్బు యిస్తాను. ఆ మతంలో వుంటుంది, తేకుంటే నాతో పాటు కానీవాసం

[రామప్పరితులు ప్రవేశించును.]

లుబ్ధా—కంటె, గింటె అని నాతో మీరు ప్రశంసించి కార్యంలేదు.

రామ—ఆ కంటె మాట ప్రశంసించడానికి రాలేదు మావారి. ఆ కంటె మధుర నాణిది, మీరెరగరా? అదీ, మీరూ యేం జెనుకుంటారో నాకేంకావాలి? కంటె సిగతో సిరిగాని, మీకు ఓగొప్ప సాయం చెయ్యడానికి వొచ్చాను మీ అవస్థ చూస్తే నాగుండె నీరైపోతూంది.

లుబ్ధా—మహాప్రభో! నీకు పదివేల నమస్కారాలు. యిక యీ పకీరు వెధవని వదిలెయ్యి.

“రామనామ తారకం ।

భక్తిముక్తిదాయకం ॥ జానకీమ”

రామ—రామ! రామ! యంతమాట అంటినయ్యా! మీరు ఆపదలో వుండి విరక్తిచేత యేమి మాటలన్నా అవి వడి, వనిచెయ్యడం నాకు విధి. చెప్పే మాట చెవిని బెట్టండి, మందూ వెనకా చూడడానికి యిహా ట్రైము లేదు! వ్యవహారం అంతా సూక్ష్మంగా పొక్తు పనుచుకు వొచ్చాను. రైదు సంచలతో కూనీ కేసంతా మంచు విడిపోయినట్టు విడిపోతుంది. ఒక్క యినస్పెక్టరుతో కుదరలేదు. డిప్టీకలక్టరికి కూడా చెయ్యి తడిచెయ్యాలి—మీ దగ్గర యిప్పుడు సొమ్ము లేదంటిరా, ఒకచోట వ్యవహారం కూడా పొక్తు పర్చాను. ప్రాంసరీ నోటుమీద యెన్ని రూపాయలు కావలిస్తే అన్ని రూపాయలిస్తారు.

లుబ్ధా—నేను ఒక దమ్మిడి యివ్వను, “రామనామతారకం భక్తిముక్తిదాయకంత జానకీ మనోవారం! సర్వలోకనాయకం” ॥

రామ—నామాటవిను. యంతో ప్రయాసం మీద యీ ఘట్టం కుదిర్చాను. తాసిల్దారు మీదగ్గర లంచం వుచ్చుకుని కూనీ కేసు కామాపు చేశాడని యినస్పెక్టరు డిప్టీకలక్టరికి గట్టిగా బోధపర్చాడు. కలక్టరు సలహామీద యినస్పెక్టరు చాలా పట్టుదలగా వనిచేసి, సాత్యం అంతా రడి చేశాడు. కేసు రుజువై నట్టాయనా యావోతుందో ఆలోచించుకోండి.

లుబ్ధా—నీకెందుకు నా యేడుపు?

రామ—డిప్టీకలక్టరు బ్రహ్మదేవ్వి - తాసిల్దారు తాడు ముందుతెగుతుంది. తరవాత మిమ్మల్ని, మీనాజినీ కమ్మెంటు కట్టేస్తాడు - వురిసిద్ధం. నాకూ యినస్పెక్టరికి వుండే స్నేహంచేత యీ ఘట్టానికి వొప్పించాను, గనక నామాటకి చెవొగ్గి యీ ఆపద తప్పించుకోండి.

లుబ్ధా—నన్ను బాధపెట్టక నీమానాన్న నువ్వుపోదూ, “రామనామతారకం! భక్తిముక్తిదాయకం ॥”

రామ— నీ అంశ కర్కశుకుణ్ణి యక్కడా నేను చూడలేదు. నీ మాటకేం చెప్ప
వాడివి—వనిపిల్ల, కడుపునకన్న మేనాక్షికి పురిసిద్ధం అయితే, ముండా డబ్బుకి
ముందూ వెనకా చూస్తావు! తలచుకుంటే నాహృదయం కరిగిపోతూంది.

[సౌజన్యారావుపంతులు ప్రవేశించును]

రామ— తమగు ధర్మస్వరూపులు. లుబ్ధావధాన్లుగారియందు అకారణమైన దయచేత
యీ కేసులో వనిచేస్తున్నారు. కేసంతా వట్టి అన్యాయమండి ఒక్కపిసరైనా
నిజంలేదు. శలవైతే గట్టి డిఫెన్సుసాక్ష్యం—

సౌజ—నీ నంగతి నాకు తెలుసును. అవకాశికి నడువు.

రామ—శమరు యోగ్యులూ, గొప్పవారూ అయినా, ఏకవచనంప్రయోగం.—

సౌజ—నడువు!

(రామస్పంతులు నిష్క్రమించును)

సౌజ—ఈదొల్తాల్లోకి తిరిగి యెందుకు రానిచ్చారూ?

లుబ్ధా—పోమ్మంటే పోడుబాబూ.

సౌజ—యేవొచ్చాడు?

లుబ్ధా—యినా నేపికటకీ డిస్ట్రీకలకటరికీ లంచం యిమ్మంటాడు.

సౌజ— డిస్ట్రీ లక్ష్మరుగారు లంచం పుచ్చుకోదు, ఆయన నాకు స్నేహితులు: నాకు
జెబుసును, లంచాలూ వంచాలూ మీరు యిచ్చినట్లయితే, మీ కేసులో నేను
వని చెప్పును.

లుబ్ధా—తమశలవు తప్పి నడుస్తే చెప్పుచ్చుకు కొట్టండి. నాకు భగవంతుడి లాగా

తమరు దొరికారు — “పాలముంచినా మీరే, నీళ్ళను ముంచినా మీరే” అని
మిమ్మల్నే నమ్మి ఉన్నాను.

సౌజ—మీరు నేరం చేయనేరని నాకు పూర్తిఅయిన నమ్మకం వుంది. నిజం కను
క్కోడానికి చాలాప్రయత్నం చేస్తున్నానుగాని అగుంటూరి శాస్తులు యవడో
భేదించ లేకుండా వున్నాను. మీరు జ్ఞానకం మీద చెప్పినచహారా గుంటూరు
ప్రవాసి పంపించాను. అక్కడ అలాటిమనిషి యవడూలేదని జవాబు వొచ్చింది.

లుబ్ధా— అదేంమా యోబాబూ! మీ సాయంవల్ల యీగండంగడిచి, నాపిల్లా నేనూ
యీ ఉపదలోంచి తేలితే, నా డబ్బుంతా, మీసాచాలదగ్గర దాఖలుచేసి కాసీ
పోతాను.

సౌజ—మీ డబ్బు నాకక్కర లేదని మీతో మొదటే చెప్పాను. నే చెప్పిన మాటలు
మీకునచ్చి, ముసలివాళ్ళు వెళ్ళాడకూడదనీ, కన్యాశుల్కం తప్పనీ, యిప్పటి
కైనా మీకు నమ్మకం కలిగితే, యిలాంటి దురాచారాలు మాన్పడానికి రాజ
మహేంద్రవరంలో వక సభవుంది, ఆ సభకి కొంచవోగొప్పో మీకు తోచిన
జబ్బుయిత్వంపి. విశంతువుల మతానికి మీపిల్లని పంపడం నాసలహా.

లుక్మా—తమని త్తం, తమకలవు. చేసిన తప్పలు, తప్పలని కల్యాల్ని వట్టిపోయింది.

బుద్ధివొచ్చింది బాబూ.

సౌజ—ఆగుంటూరు శాస్త్రులుకి వరవంటదేశపు యాసవుండేదా? బాగా జ్ఞాపకం చేసుకు చెప్పండి.

లుక్మా—(అలోచించి) లేదండీ.

సౌజ—బాగా జ్ఞాపకం తెచ్చుకోండి.

లుక్మా—లేదండీ.

(తెరదించవలెను)

గౌ-వ స్థలము విశౌఖిపట్టణంలో.

[మధురవాణి యింటి యదటివీధికొసకు కరటకశాస్త్రీ, శిష్యుడూ ప్రవేశింతురు.]
 కరట—నువ్వు ఆ కంటె వాళ్ళనెత్తిని కొట్టకుండా లేచిరావడం నుంచి, యీ ముప్పంతా వొచ్చినట్టు కనవడుతుంది.

శిష్యు—మధురవాణి కంటె మధురవాణికి యివ్వడం తప్పాఅండి?

కరట—తప్పుకాదా? నువ్వు యిచ్చావని, మరి అది వొప్పుకుందా? "తే, ధగి డికే కంటె తెస్తావా, చస్తావా?" అని రావచ్చుంతుల్ని పీకి పిండెట్టింది.

వాణి బాధపడలేక ఆరావచ్చుంతులు కూనీ కేసని యెత్తు యెత్తాడు. ఆముసలా డికి సీత అయిపోయిందంటే, బ్రహ్మహత్య నామెడకి చుట్టుకుంటుంది. నువ్వు అంటూ ఆకంటె వాళ్ళయింట వొదిలేస్తే నాకు యీ చిక్కు లేకపోవుగదా?

శిష్యు—వెధవముండ గూబగదలేస్తూంటే కంటె గింటె యవడికి జ్ఞాపకం వొస్తు

వండి? చెయికరిచి, పెట్టెకీసి, మెహురు అంకించుకుని చెంగున గోడ గెంతాను

వజ్రండువొండలు మీరువట్టాగా, నాకు పెళ్ళిలోపెట్టినంటె నేను తెచ్చాననా తప్పు పట్టుతున్నారు? ఆకంటె అయినా దక్కిందా? చూస్తూనే మధురవాణి లాక్కుంది.

కరట—నేను హాస్యగాణ్ణేగానీ, యీ కూనీ గడబికతో నాహాస్యం అంతా అణిగి పోయింది. గనక యిక హాస్యంమాను - నేను తీసుకున్న రూపాయలు లుబ్ధావ ధాస్తుకి యప్పటికై నా పంపించడానికే తలచాను! అంతే గాని అపహరిద్దామని అనుకోలేదు - మధురవాణిని యలాగై నా అయితేసి, కంటె యరువుపుచ్చుకుని ఆకంటా, యీ రూపయలూ, బంగీకట్టి అవుధాస్తుకి పంపించేస్తే, కూనీ నిజం కాదని పోల్చుకుంటారు. నాకు యీ బ్రహ్మహత్య తప్పిపోతుంది.

శిష్యు—ఏనాస్తులు సౌజన్యారావు పంతులుగారితో నిజం చెప్పెయ్యరాదా అండి?

కరట—వెట్టి కుదిరింది, రోకలి తలకి చుట్టమనన్నాట్ట! వెనకటికి యవరో పోలిను, తల్లి కూరగా యలు పుచ్చుకుంటే, బల్కానా వేశాట్ట; సౌజన్యారావువంతులు అలాటివాడు. ఆయనతో మనం పున్నమాట చెప్పావంటే, ఆయన నిజం కోటుణ్ణలో చెప్పేస్తాను అవైని అట్టావధాన్లు పికవరి, మన పికకి తగులు కుంటుంది.

శిష్యు—“మన” అంటున్నారేవీటి?

కరట—మాట పొరపాటురా. రావచ్చుండులు వూరికి వెళ్ళినమాట నిజవేనా?

శిష్యు—నిజవే.

కరట—వాడికంట వచ్చావంటే.

శిష్యు—పడితే?

కరట—మరేంలేదు. మధురవాణి గాని కంటే మరకీ యెరువు యివ్వడానికి వొప్పు కంటే అంజనేయస్వామికి పదిశేర్లు నెయ్యి దీపారాధన చేస్తాను.

శిష్యు—కడుపులోకి నెళ్ళవలసిన నెయ్యి కాల్పెయ్యడం నాకేవీఁ యిష్టంలేదు అమృతగుండి మొక్కుకొంటి.

కరట—హాస్యం చాలించు, బెడిసిగొడుతుంది.

(నిష్క్రమింతురు.)

౬-వ స్థలము : మధురవాణి బసలోగది.

[మధురవాణి కుర్చీమీద కూచునియుండును. కరటకశాస్తులు,

శిష్యుడూ, ప్రవేశింతురు మధురవాణి నిలబడును.]

మధు—గురువుగారికి పదివేలదండాలు; శిష్యుడికొక చిన్నముద్దు (శిష్యుని ముద్దు బెట్టకొనును.)

కరట—నీవిణ్యం వుంటుంది. నా అల్లుణ్ణి చెకగొట్టకు.

మధు—అల్లుడెవరు?

కరట—మాపిల్లని యిళగాడికి యిచ్చి, కన్యాదానం చేస్తాను.

మధు—తెయిలునుంచి వొచ్చినతరవాత పెళ్లా! లేక పెళ్ళిచేసుకుని, మరీ మక

ప్రవేశవార?

శిష్యు—జయిలేవిటండోయి?

కరట—వొట్టినే హాస్యానికంటూంది.

మధు—పాపం ఆపసిపిల్లవాడికి వున్న నీజస్థితి చెప్పండి. తనవాళ్ళని వెళ్ళిచూసినా వస్తాడు.

శిష్యు—(కరటక శాస్త్రితో) కొంపముంచారో?

మధు—మురిచడం అంటే అలాగా యిలాగానా?

కరట — నీపుణ్యం వుంటుంది. హస్తంబాలిండు తేకపోతే కుట్టవాళ్ళకి పెద్దలయందు భక్తి చెకుతుంది.

శిష్యు—నేనేం తప్పచేశాను? గురువుగారు చెప్పినవనిచేశాను. ఆశపూ వొప్పు అయంచే.

మధు—యవ రేమిచేసితిరో, నాకు తెలియకుగారి, మీయిద్దరికోసం హెడ్ కనిష్టిబు గాలిస్తున్నాడు. దొరకగానే మతంప్రవేశం చేస్తాడట యీ మాటమట్టుకు నాకు రూఢిగా తెలుసును.

శిష్యు—యిదేనా మీరు నాకు చేస్తానన్న వెళ్లి?

కరట—యేమైనా జట్టివస్తే, నీ ప్రాణానికి నాప్రాణం అడ్డువెయ్యనట్రా?

మధు—వొస్తే జట్టి గురుశిష్యులకు యిద్దరికి వొక్కమాతే వస్తుందిగాని ఒకరికి రావడం ఒకరు అడ్డుపడడం అన్నమాట వుండవోదు. యెప్పుడైనా మీయిద్దరి

ప్రాణాలకి నేను కనికరించి, అడ్డువడాలిగాని, మరి యవడికి సాధ్యం కాదను కుంటాను

శిష్యు—మాగురువుగారి మాటకేం; ఆయన పెద్దవారు; యేవొచ్చినా సర్దుకోగలరు. నేను పాపం పుణ్యం యెరగని పసిపిల్లవాణ్ణి, నాప్రాణానికి నీప్రాణం అడ్డు వేశావంచే, కీర్తి వుండిపోతుంది.

మధు—నీ గురువుని వొడిలేసి నాదగ్గర శిష్యురికం చేస్తావా?

శిష్యు—యిదిగో—యీ నిమిషం వొడిలేస్తాను. (బుగ్గలుగాలితో పూరించి పిడికిళ్ళతో తట్టి గురువుతో) మీసేవ్తం యీవేళతోసరి. మరి ఆదవేషం యీ కష్టంలో వెయ్యను.

మధు—గాటకంలోకూడా వెయ్యవా?

శిష్యు—మరి నాటకం గీటకం నాకొద్దు.

మధు—నాదగ్గర శిష్యురికం అంచే యేవేంజెయ్యారో తెలుసునా?

శిష్యు—నీళ్ళతోదుతాను వంటచేస్తాను. బట్టలు వుతుకుతాను. గాని బ్రాహ్మణ్ణి గదా, కాళ్ళుపట్టమనభగద?

మధు—(విరగబడినవ్వి) యిదా నీగురువుదగ్గర చేసే శిష్యురికం?

శిష్యు—మరి ఏపోయినాను. చిడప్పొక్కలుకూడా గోకుతాను.

మధు—(నవ్వి) వెంకా?

శిష్యు—యేనాఖరి చెయ్యమంచే నాఖరి చేస్తాను.

మధు—నన్ను ముద్దెట్టుకొమ్మన్నప్పుడల్లా ముద్దెట్టుకోతాలి.

శిష్యు—ముద్దెట్టుకంటాను.

కరట—వాడు కుట్టవాడు — వాణ్ణెందుకు చెడగొడతావు ? ఆ శిష్యురికం యేదో
వాడి తోపునా, నాతరపునాకూడా నేనే చేస్తాను. చాతనైతే చక్రం అడ్డయి
మధు—“గురువూ శిష్యుడాయె శిష్యుడూ గురువాయె”

మీరు శిష్యులు కావాలంటే యిస్కూలు జీతం యిచ్చుకోవాలి.

కరట—పిల్లికి చలగాటం; యలక్కి ప్రాణపోకటా !

మధు—మీరా యలక ?

కరట—ఆవును.

మధు—మీరు యలక కాదు. పందికొత్కులు, మీ శిష్యుడు యలక.

కరట—పోనీ వాణ్ణయినా కాపాడు.

మధు—అదే ఆలోచిస్తూన్నాను,

కరట—బుద్ధి బుద్ధి కలిస్తే రాపాడుతుంది. నీ ఆలోచన యేదో కొంచం చెబితివట్టా
యనా నా ఆలోచనకూడా చెబుతాను, కలబోనుకుందాం

మధు—మీ ఆలోచన ముందుచెప్పండి.

కరట—మరేమీలేదు. నేను పుచ్చుకున్న వజ్రండువొందల రూపాయల నోట్లూ,
అకంటా, పోస్టుద్వారాభీమాచేసి గుంటూరు శాస్తులువేరట, లుబ్ధావధాన్లుకి వంపి
స్తాను దాంతోడి కూనీకేసు నిజం కాదని సౌజన్యారావు పంతులుగారు పోల్చు
కుంటారు. ఆపైని దైవాధీనం !

మధు—మీకు కంటె యలా వొస్తుంది ?

కరట—నువ్వు అనుగ్రహిస్తేను.

మధు—(ముక్కుమీద వేలువ్రుంచుకుని) చిత్రం ! బ్రాహ్మణులు యంతకై నా తగుదురు.

కరట—యేవిఁ ఆలా అంటున్నావు ?

మధు—నాకంటె తిరిగి నేను కళ్ళచూడడం యెలాగ ?

కరట—సౌజన్యారావు పంతులుగారు నీ వస్తువ నీకు యిచ్చేస్తారు. ఆయన బహు
న్యాయమైన మనిషి.

మధు—అంతమంచివాడా ?

కరట—అందుకు సందేహవేమిటి ?

మధు—యెంతమంచివారు ?

కరట—అంత మంచిమనిషి మరి లోకంలో లేదు.

మధు—అయన్ని నాకు చూడాలనుంది, తీసికెళ్తారా ?

కరట—నా ఆబోరుంటుందా ? ఆయన సానివాళ్ళని చూడరు.

మధు—అంటే నాచ్చి కాబోలు ?

కరట—యింగిలిషు చదువుకున్నవాళ్ళకి కొందరికి వట్టుకుంది యీ చాదస్తం !
అయినా అందులోనూ దేశకాలాలనుబట్టి, రకరకాలు లేకపోవడంలేదు.

మధు—సౌజన్యారావు పంతులుగారిది యేరకం? గిరీశంకారిది యేరకం?

కరట—యేమి సాపత్యం తెచ్చావు? కుక్కకి గంగి గోవుకూ యెంజువారో, వాడికి ఆయనకు అంతవార. సౌజన్యారావు పంతులుగారు కర్మణా, మనసా, వాచా, యాంటీనాచి “వేశ్య” అనేమాట, యేమరి ఆయనయదట పలికితివట్టా యనా, “అసందర్భం!” అంటారు ఆయనలాంటి అచ్చాణీలు అరుదు. మిగిలిన వారు యధాశక్తి యాంటీనాచులు ఫౌజు ఫౌజంతా మాటల్లో మహావీరులే అందులో గిరీశం అగ్రగణ్యుడు. కొందరు బంటలు పొగలు యాంటీనాచి, రాత్రి ప్రోనాచి; కొందరు వున్నవూళ్లో యాంటీనాచి, పరాయిపూళ్లో ప్రోనాచి; కొందరు శరీరదాధ్యక్షం వున్నంతకాలం ప్రోనాచి, శరీరం చెడ్డతరవాత యాంటీనాచి; కొందరు బతికి వున్నంతకాలం ప్రోనాచి, చచ్చిపోయినతరవాత యాంటీనాచి; కొందరు అదృష్టవంతులు చచ్చిన తరవాతకూడా ప్రోనాచి. అనగా యజ్ఞంచేసి పరలోకంలో భోగాలికి టిక్కెట్లు కొనుక్కుంటారు, నా బోటి అల్పప్రజ్ఞ కలవాళ్ళు, యజ్ఞం కానప్పుడల్లా యాంటీనాచె.

మధు—మీ యోగ్యత చెప్పేచేమిట! గాని, పెండ్లుగార మాటలుచూస్తే, సౌజన్యారావు పంతులుగారు యిట్లావధాన్లుగారిని కాపాడడానికి, విశ్వప్రయత్నం చేస్తూ వున్నట్టు కనబడుతుంది. యేమి కారణమో?

కరట—చాపలు యీదడానికి, పిట్టలు యెగరడానికి, యేం కారణమో అదే కారణం.

మధు—పరోపకారం ఆయనకు సహజగుణమనా?

కరట—కాకేవి?

మధు—మీ రెండుకు, కొంచెం అయీదడం, యెగరడం నేర్చుకోకూడదు?

కరట—నీమాట అర్థంకాలేదు.

మధు—యీ కేసులో నిజవేదో సౌజన్యారావు పంతులుగారితో చెప్పి మీరుకూడా - కొంచెం లోకోపకారం చెయ్యరాదా?

కరట—మా మంచి సలహా చెప్పావు! పనకు మాలిన భర్తమా? “స్వయంతీణకాః పరాంస్తారయతీ” అన్నాడు. నిజం చెబితే పంతులు యేవంటాడో నీకు తెలుసునా? “శాస్తులుగారూ మీరు నేరంచేశారు, నేనేమి చెయ్యగలను? మిమ్మును గురించి నాకు చాలా విచారంగావున్నది” అని వసుస్తూ, పోలీసు వాళ్ళతో చెప్పి, జైలులులోకి వచ్చుచెప్తాడు. జైలులునుంచి తిరిగి వచ్చిం దాకా మాత్రం నెలకో పాతికో, పరకో కనికరించి నాభార్యకు యిస్తూ వుంటాడు. అలాంటి ప్రమాదం లేకుండా కార్యసానుకూలం కావడంకోసమే యీ యెత్తు యెత్తాను.

మధు—సత, పాజన్యాకాపు మంతాలుగారు మొదటిసారి గనెర ఆయనచా... వస్తే

నాకంటె నాకు యిప్పించేస్తారు గాని, లుబ్ధావధాన్లు ఆరూపాయలూ, కంటా,

పెట్టో పెట్టుకుని ముంగిలా మాట్లాడకుండా వూరుకుంటేనో?

కరట—దాని ఖరీదు నేనిచ్చుకుంటాను.

మధు—తమరు ఒకవేళ మఠంలో ప్రవేశిస్తే మరి నాకు కంటె ఖరీదు యిచ్చేవా

రెవరు? అందుచేత ఆకంటె నాకు తిరిగి వచ్చేవరకూ మీశిష్యుణ్ణి నాదగ్గర

తాకట్టు వుంచండి.

కరట—అలాగనే.

శిష్యు—మీ సామ్రాజ్యంబోయింది, నా పెట్టో?

కరట—నాలికా తాటిపట్టెరా?

శిష్యు—మీరోవేళ—జయిల్లోకి వెళితే,—

మధు—గురువుకు తగిన శిష్యుడి వాడువు!

కరట—అంత ఉపద్రవం వొస్తే, నీ పెళ్ళిమాట నా పెళ్ళాంతో యరేంజిమెంటు చేసి

మరి వెళతాను.

శిష్యు—యేమో! ఘోరవైన ప్రమాణం చేశారుగదా?

కరట—మధురవాణి, కొంచం శ్రమచేసి కంటెతేవా?

మధు—యేవొచ్చింది తొండర?

కరట—పాడ్డుగాని, రావప్పంతులుగాని, వొచ్చాడంటే నాకొంప మలుగుతుంది.

మధు—మురిగితే తేబుస్తాను.

కరట—అంత చాకచక్లం నీకులేదనికాదు.

(మధురవాణి తోనికి వెళ్ళును.)

కరట—అది చెప్పిందల్లా చెయ్యక, కొంచంపై ఒచ్చేది కాని, మరి నడుస్తూవుండు,

యేవైనావుంటే, నాచెవిని పడేస్తాండు.

శిష్యు—యవరిదగ్గర పున్నప్పుడు వారు చెప్పిందల్లా చెయ్యడవే, నా నిర్ణయం.

మీరు యేంపై కాని, నాచేత ఆడవేషంవేయించి పెళ్ళిచేశారో?

కరట—ప్రమాదోధీమతామపి, యంతటివాడికై నా ఒకప్పుడు కాలుజారుతుందిరా!

[మధురవాణి కంటె పట్టుకు ప్రవేశించి]

మధు—తాకట్టు వస్తువ తప్పించుకు పోరిపోతేనో? కుక్కా, నక్కా, కాదు గదా

గొలుసులువేసి కట్టడానికి?

కరట—నీవలల్లో పడ్డప్రాణి మరి తప్పించుకు పోవడం యలాగ? వాటికి వున్న

వటుత్వం యేవుక్కు గొలుసులకూ వుండదు.

మధు—వలలో ముత్యపు చిప్పలు పడితే లాభం గాని, నత్తగుల్లలు పడితే మోత

చేటు.

కరట—యంత నేపూ డబ్బు డబ్బేనా ? స్నేహం, వలపూ, అనేవి వుంటాయా ?

మధు—స్నేహం మీలాటివారిచోట; అందుచేతనే కష్టపడి ఆజీకాంచిన కంటె మీసాలు చేస్తున్నాను. మాతల్లి చూస్తే భరిత్యంవుంచునా ? యిగ వలపో ? బతుకనేది వుంటే, వలపు వన్నె తెస్తుంది. అంగడి వాడికి మితాయిమీద ఆశా, సాని దానికి వలపూ, మనస్సులోనే మణగాలి; కొద్దికాలంవుండే యవ్వనాన్ని తీప నాధారంగా చేసుకున్న మా కులానికి వలపు ఒక్కచోటే.

కరట—యక్కడో ?

మధు—బంగారం మీద, శృంగారం వన్నె చెడిన దగ్గరనుంచీ, బంగారం గదా తేటు తేవాలి ? ఆ బంగారం మీకు ధారపోస్తూ వున్నప్పుడు నా స్నేహం యెన్న నేల ?

కరట—నీ స్నేహం చెప్పే దేవిటి ! గాని నీ యావ్వనం, నీ శృంగారం దేవతా స్త్రీలకువలె శాశ్వతంగా వుంటాయి,

మధు—మాతల్లి ధర్మవారి అని, ఆమె నాచెవిలో గూడకట్టుకుని బుద్ధులు చెప్ప బట్టిగాని, లేంటే మీలాంటి విద్యానుల యిచ్చకాలకి మైమరచి, యీపాటి వూళ్లో సానులవలె చెడివుండనా ?

కరట—మీతల్లి అనగా యెంత బుద్ధివంతురాలు ! దాని తరిఫీదుచేతనే నువ్వు విద్యా సౌందర్యాలు రెండూ దోహదంచేసి పెంచుతున్నావు ?

మధు—అంతకన్న కాపుమనిషినై వుట్టి, మొగుడి పొలంలో వంగ మొక్కలకూ, మీరప మొక్కలకూ దోహదంచేస్తే, యావజ్జీవం కాపాడే తనవాళ్ళన్నవాకు వుండురేమో ?

కరట—యేమి చిన్నమాట అన్నావు ! మధురవాణి అంటూ ఒక వేశ్యాశిఖామణి యీ కళింగరాజ్యంలో వుండకపోతే, భగవంతుడి సృష్టికి యంతలోపం, వచ్చి వుండును ?

మధు—సృష్టికి లోపం వచ్చినా రాకపోయినా, యిప్పటి చిక్కులలో మీకుమట్టుకు కించిత్ లోపం వచ్చివుండును.

కరట—మమ్మల్ని తేల్చడానికి నీ ఆలోచన యేదో కొంచం చెప్పావుకావుగదా ?

మధు—నన్ను సౌజన్యారావు వంతులుగారి దగ్గరకు తీసుకు వెళ్ళడానికి వొప్పారు కారుగదా ?

కరట—ఆయన నిన్నూ, నన్నూ యింట్లోంచి కట్టిపుచ్చుకు తరుముతారు.

మధు—కోపిష్టా ?

కరట—ఆయనకి కోపవచ్చు మాచేలేదు.

మధు—ఐతే భయమేల ?

కరట—చెడ్డవారివల్ల చెప్పుదెబ్బలు తినవచ్చునుగాని, మంచివారివల్ల మాటకాయడం కష్టం.

మధు—కొత్తసంగతి వకటి యీనాటికి నాకు తెలిసింది. సృష్టికల్లా వన్నె తెచ్చిన మధురవాణి అనే వేశ్యాశిఖామణి గిరిశంగారివంటి కుక్కలపొత్తుకే తగి వున్నది గాని, సౌజన్యారావు పంతులుగారివంటి సత్పురుషులను చూడడము నకైనా అర్హత కలిగివుండలేదు. గిరిశంగారు దానియింట అడుగుపెట్టగానే, మీ చెల్లెలుగారియింట, అడుగుపెట్టడానికి ఆయనకు యోగ్యత తప్పిందని మీ విచారణ తమలాంటి చండితోత్తములుమాత్రం కార్యవసరం కలిగినప్పుడు వూరూపాదా వెతికి మధురవాణిదగ్గం లాచారీవడవచ్చును. అయితే డిప్టీ కలక్టరు కుక్కే నా?

కరట—లంచం తినడుగాని ఆయనకు స్త్రీ వ్యసనంకద్దు పెద్ద పుద్యోగస్థుడు గనక, సీమకుక్క అని అందాం, ఆయన్నిగానీ వలలోవేశావా యేమిటి?

మధు—వేస్తే?

కరట—బతికానన్నమాట! ఆయన సాయంపుంటే, కేసు మంచులా విడిపోతుంది. తెలిసింది. యిదా, నువ్వుదేసిన ఆలోచన? యెంత గొప్పదానివి!

మధు—ఆయన నాయుడుచేత రాయభారాలు పంపుతున్నారు.

కరట—వెళ్ళు, వెళ్ళు, వెళ్ళు, వెళ్ళు, యికా ఆలోచిస్తావేమిటి? నీ అదృష్టం నా అదృష్టం యేవని చెప్పను!

మధు—వెళ్ళతలచుకోలేదు

కరట—చంపిపోతివే! ఆయన ఒక్కడే మమ్మల్ని కాపాడగలిగినవాడు.

మధు—యిటుపైని వూరకుక్కలనూ, సీమకుక్కలనూ, దూరంగా వుంచడానికి ఆలోచిస్తున్నాను.

కరట—ఆయనని హాస్యానికి సీమకుక్క అని అన్నానుగాని, యెంత రసికుడను కున్నావు? చేతికి యెమికలేదే! హెడ్డుకనిష్టిబుసాటి చేశాడుకాదా?

మధు—పట్టంవొదిలి పల్లెటూరు రాగానే, మీద్యష్టిలో, పలచనైతివో? హెడ్డును నౌఖరురా తిప్పుకున్నానుగాని అధికంలేదే? ఆ నాలుగురోజులూ, సర్కారు కొలువుమాని అతడు నాకొలువు చేశాడు. అతడి సాయం లేకపోతే, మీరు ఆవూరి పొలిమేర దాటుదుకా? యీ దాసరి దాటునా? లోకం అంతా యేమి స్వప్రయోజక పరులూ!

కరట—అపరాధం! అపరాధం! కలక్టరుని చూడనంటే, మనస్సు చివుక్కుమని అలా అన్నాను. నువ్వు అగ్రామం గ్రామం సమూలం రాణిలాగ యేలడం నేను యీ కళ్ళతో చూడలేదా?

మధు—నేను కలక్టరును చూడనంటే, మీమనస్సు చివుక్కుమనడం యెట్టిది? యేమి చిత్రం! సౌజన్యారావు పంతులుగారు యీమాటవింటే సంతోషిస్తారు కాబోలు?

కరట—పీక వుత్తరిస్తారు.

మధు—అచేదో చూస్తాను.

కరట—బ్రహ్మహత్య కట్టుకుంటావా యేమిటి?

మధు—అహా! యేమి బ్రాహ్మలూ!—అయినా పోలికెట్టి చెప్పినట్టు, యెంత చెడ్డా బ్రాహ్మలుగదా? యీదండి; (కంటె యిచ్చును) తిలోదకాలేనా?

కరట—యెంతమాట! పున్వలలోపెట్టి నుళ్ళీరాదా? నీయెదట అనవలసిన మాట కాదు. నీలాంటి మనిషి మరిలేదు. కింగిత్ తిక్కలేకుంటేనా!

మధు—అతిక్కేగదా యిప్పుడు మీకు వుపచరిస్తూంది?

కరట—యేం వుపచరించడం? చంపేశావు! ఆ డిష్టికలక్టర్ని ఒక్కమాటు చూసి యీ బీదప్రాణిని కాసాడితే—

మధు—చాలించండి. యిక విజయం చెయ్యండి (పెళ్ళిపొమ్మని చేతితో సొజ్జిచేయును. కరటక శాస్తులు, శిష్యుడు నిష్క్రమించుచుండగా) శాస్తులుగారూ!

[కరటక శాస్తులు తిరిగి ప్రవేశించును]

మధు—మీపిల్లని మహేశానీకి యిస్తారా?

కరట—యిస్తాను.

మధు—అయితే నాకో ఖరారు చేస్తారా?

కరట—చేస్తాను.

మధు—యిక అతణ్ణి నాటకాలాడించి, ముండలిళ్ళతిప్పి చెడగొట్టకండి.

కరట—యిటువైని చెడగొట్టను — నాకు మాత్రం అక్ఖరేదా? (పొడుంపీల్చి) నీది గురూపదేశం, మధురవాణి!

మధు—బ్రాహ్మలలో ఉపదేశంలావూ, ఆచరణ తక్కువూ, ఖరారేనా?

కరట—ఖరారే.

మధు—బ్రాహ్మలుకాగానే, దేవుడికంటో బుగ్గిపొయ్యలేదు అనుకుంటాను.

కరట—చివాట్లకిడిగా వేవిటి?

మధు—చిత్రగుప్తుడికిలంచం యివ్వగలరా? అతడి దగ్గిరికి మధురవాణిని వంపి, చేసిన పాపాలు అన్నీ తుడుపుపెట్టించడానికి వీలుండదుకాబోలు?

కరట—మధురవాణి! జరూరు వనివకటుంది. మరచి పోయినాను — వెళ్ళి, రేపు మళ్ళీ వస్తాను.

మధు—(నవ్వుచేత కుర్చీమీద విరగబడి, తరవాత నవ్వు నమాళించుకొని) ఒక్క నిమిషం అగండి. శిష్యుడా! (శిష్యుడు ప్రవేశించును) యేదీ, నాడు నువ్వు రామచంద్రపురం అగ్రహారంలో, రామస్పండులు యింటి బైటనూ, నేనూ మీనాక్షమ్మా తలుపు యివతలా అవతలా ఖణాయించి వుండగా, తెల్లవార షూమున నిశ్చల్లలో ఆకాశవాణిలాపాడిన చిలక పాట పాడి నీమామగారికి

బుద్ధి చెప్పు. తమ మూలంగా ఒక ముసలిద్రాస్మాడికి ముప్పువస్తాంతు తమ వకరీలం దాచుకుంటున్నారు.

శిష్యు—(పాడును) యెఱ్ఱని ముక్కుగలది రామచిలుక . కాని

మధు—(బెత్తముతో కొట్టబోయినట్లు నటించి) చెప్పినపని చెయ్యకపోతే జయలు సిద్ధం.

శిష్యు—(“యెన్నాళ్ల బ్రతికినా” అను పాట పాడును రెండు చరణములు పాడిన తరువాత.)

కరట—అతిజరూరు పనివుంది మధురవాణి మరొమాటునస్తాను (నిష్క్రమించుతూ) తలవాయ గొట్టింది. తెల్ల వెంట్రుకలు లావయినాయి — మనసు కొంచం మళ్ళించుకుందాం.

2-వస్థలము సౌజన్యారావు పంతులుగారింట్లో కచేరీగది

[సౌజన్యారావు పంతులుగారు, అగ్నివోత్రావధాన్లు ప్రవేశింతురు.]

సౌజ—ఇక మిమ్ములను జయించినవాడులేడు. పిల్లల్ని అమ్ముకోవడం శిష్టాచారం అంటారండీ

అగ్ని—అహా. మా మేనత్తల్ని అందరినీ కూడా అమ్మారండి వాళ్ళంతా పునిస్త్రీ చావే చచ్చారు; మాతండ్రి మేనత్తల్నికూడా అమ్మకవేర జరిగిందష. యిప్పుడు యీ వెధవ యింగీలీషు చదువునుంచి ఆ పకీరువెధవ దాన్ని లేవదీసుకుపోయినాడుగాని, వైధవ్యం అనుభవించిన వాళ్ళంతా పూర్వకాలంలో యెంత

ప్రతిష్ఠగా బ్రతికారు కారు ?

సౌజ—పసిపిల్లల్ని కాలంగడిచినవాళ్ళకి పెళ్ళిచేస్తే వైధవ్యంరాక తప్పుతుందా ? నిం పాదిచేసి కొంచం యోచించండి.

అగ్ని— ప్రాణబ్ధి చాలకపోతే ప్రతివాళ్ళకీ వస్తుందండీ — చిన్నవాళ్ళకిచ్చినా. పెద్ద వాళ్ళకిచ్చినా, కాసినంత యెవడైనా తప్పించగలడా ?

సౌజ—మీరు చదువుకున్నవారుగదా, ప్రాణబ్ధిచుని పుగుషప్రయత్నం యే వ్యవహారంలో మానేశారు ? కేసు, “విధికృతం; యలావుంచే అలా అవుతుందని” వకీల్ని పెట్టడం మానేశారా ? కన్యలని అమ్ముకోవడం శాస్త్రదూష్యంకాదా డబ్బుకోబించి పిల్లల్ని ముసలవాళ్ళకి కట్టబెట్టి విధికృతం అనడం న్యాయ వేదనా ? శలవియ్యండి.

అగ్ని— యిప్పుడు మీ తాశ్యుల్లో వేయ్యేసి, రెండేసివేలు, వరకట్నాలు పుచ్చుకుంచున్నారకాదండీ ? గిరిశంగారు చెప్పినట్టు—వాడి పిండం పిల్లులికిపెట్టా !—మీలో ఆడపిల్లలకి యిన్ని తులాలు బంగారం పెట్టాలి యిన్ని తులాలు వెండి తెట్టాలి అని నిర్ణయించుకోవడంలేదా ? అదిమాత్రం కాదేం కన్యాకుల్కం?

సౌజ—అలా చెయ్యడం నేను మంచిదన్నావా యేమిటండి? “గతశంగాలు చెప్పినట్టు” అని అన్నారేమిటి?

అగ్ని—ఆ వెధవ పేరు నాయదట చెప్పండి.

సౌజ—కానీ పిడిగాని - మీ రెండోపిల్లకి తగిన వరుణ్ణిచూసి వెళ్ళి చెయ్యండి. యేం సుఖవస్తువులని ముసలి వాళ్ళకి యివ్వడం? శలవిచ్చండి.

అగ్ని—అదంతా మీ కెందుకయ్యా? ఓహో యిందుకా నన్ను పిలిపించారు? మీ గృహకృత్యాం వూసుకి నేవొచ్చానా యేమిటి? నా గృహకృత్యాలవూసు మీ కెందుకూ?

సౌజ—తొందరపడకండి అవుధాన్ల గానూ, దూరం ఆలోచించండి - మీ కడుపున బుట్టిన పిల్ల యొక్క సౌఖ్యం ఆలోచించి సలహా చెప్పాను గాని, నా స్వలాభం ఆలోచించి చెప్పలేదు గదా - పెద్దపిల్లకి సంభవించిన అశుభ మీ కళ్ళతో చూడనే చూశారు యికనై నా వృద్ధులకు పిల్లని కట్టబెట్టడమే ప్రయత్నము చాలించండి.

అగ్ని—నా పిల్ల భారం అంతా మీ దైనట్టు మాట్లాడు తున్నారేమిటి? ఆ సంత మీ కెందుకూ?

సౌజ—నన్ను తమ స్నేహవర్గంలో చేర్చుకోండి-పరాయివాణ్ణిగా భావించకండి-దయచేసి నా సలహా విసండి-మర్యాదగల యింట వుట్టిన బుద్ధివంతుడగు కుఱ్ఱ వాణ్ణిచూసి మీ చిన్నపిల్లని వెళ్ళి చెయ్యండి. యిక పెద్దపిల్లమాట-ఆమెకు వితంతువుల మఠంలో, సంఘసంస్కారసభవారు విద్యాబుద్ధులు చెప్పించుతారు. మీ కడుపున వుట్టినందుకు యొక్కడనయినా ఆమె సుఖంగా వూడడంగదా తండ్రైనవారు కోరవలసినది, ఆమె తాలూకు కొంత ఆస్తి తమవద్దవున్నది. మా స్నేహితులున్నూ, స్త్రీ పునర్వివాహ సభకార్యార్యదులున్నూ అయిన రామయ్యవంతులుగారు నా పేరవ్రాసినారు, ఆ ఆస్తి, చిక్కులు పెట్టక, తాము ఆపిల్లకి పంపించి వెయ్యడం మంచిది.

అగ్ని—యేమిటి ముండా యేమివుసంత! వాడెవడు? వీడెవడు? మీ రెవరు? అదెవర్త? నాపిల్లేమిటి, వకీరుముండ! రేపు యింటికి వెళుతూనే ఘటా శ్రాద్ధం పెట్టేస్తాను.

సౌజ—యిప్పటి ఆగ్రహం మీద మీరు అలా శలవిచ్చినా, నిడివిమీద మీకే కనికరం వుడుతుంది యిప్పట్లోనే మీరు కనికరిస్తే కొంత మీకు నేను ఉపకారం చెయ్యగలను.

అగ్ని—కనికరంగాకేం. కడుపులో యేడుస్తున్నాను కానూ! ఆస్తి గీస్తే యిమ్మంటే మాత్రం యిదేవాణ్ణికాను. ఆ వెధవని వెళ్ళిచేసుకోకుండా యిల్లు జేరితే యింట్లో బెట్టుకుంటాను, అంతే.

సౌజ—అది మరిజరగదు.

అగ్ని—యిది అంతకన్న జరగదు

సౌజ—అమె ఆస్తి మీరు యిచ్చివెయ్యకపోతే దావా పడుతుంది. నిష్కారణం
ఖర్చులు తగులుతవి

అగ్ని—నేను అగ్రహారపుచెయ్యిని—దావాగీవా అని బెదిరించితే భయపడేవాణ్ణి
కాను.

సౌజ—నామాటవిని ఆస్తియిచ్చినేసి గిరిశంకారిమీద గ్రంథంచెయ్యడపు ప్రయత్నము
మానుకుంటే. బుద్ధావధాన్లుగాదు మీమీద తెచ్చిన కేసు తీయించివేస్తాను—
మీపిల్లమీద దయాదాక్షిణ్యాలు లేకపోతే. స్వలాభవైరనా ఆలోచించుకోండి.

అగ్ని—వెధవముండని లేవదీసుకుపోయిన పకీరు వెధవపక్షం నూట్లాడుతావు; యేమి
పెద్దమనిషివయ్యా? కేనాకేసు వాదులుకుంఛాను? ఆవెధవగానీ కంటికి కన
పడితే, కూసిచేస్తాను. పెద్దప్లిడరు ప్రత్యుద్ధానంచేసి పిలిచాడంటే, కేసుల్లో
యేమి సలహా చెబుతాడో అని భ్రమపడ్డాను. వెధవముండనికి పెళ్ళిచెయ్యడపు
పోయీకాలం కట్టుకుండేపి, పెద్దపెద్దవాళ్ళకి కూడాను?

సౌజ—అబ్బోవధాన్లుగారి తరపున మీమీద గ్రంథం చేసే నడిపించవలసి వుంటుంది
మీకు వృధాగా బట్టు తట్టుబడి, సిఠూ, తూణజాకూడా సంభవిస్తాయిగదా
అని యింత దూరం చెప్పాను. మంచికి మీరు మనుషులై నట్టు కనపడదు
గనక నా చాయశక్తులా పనిచేసి మీకు గట్టి సిఠూ అయేటట్టు గ్రంథం నడి
పిస్తాను. పిల్లదాని ఆస్తివిషయమయి దావాకూడా నేనే పడేస్తాను.

అగ్ని—నీయింట కోడికాల్పా!

సౌజ—మీరు యేమన్నా, నాకు కోపంలేదు. యింటికివెళ్ళి ఆలోచించుకుని, నా
సహాయం కావలసివుంటే తిరిగిరండి.

అగ్ని—(నిష్క)మించుతూ తనలో) వీడికి వెళ్ళిగాబోలు!

(తెరదించవలెను.)

శ్రీ

కన్యాశుల్కము

సప్తమాంకము

౧-వ స్థలము : విశాఖపట్టణంలో నీధి

[బైరాగీ, వెనుక పదిమంది శూద్రులూ ప్రవేశింతురు.]

రామ—యెక్కణ్ణించి యిజయం నేస్తున్నారు గురూ?

బైరా—కాళీనుంచిరా.

రామ—యెన్నాక్షైంది గురూ?

బైరా—ప్రాతఃకాలం గంగనేవించి బయల్దేరామురా.

రామ—యింత యేగిరం యెలాగొచ్చినారు. గురూ?

బైరా—పవనంబంధించి వాయువేగం మీదవచ్చామురా.

బుచ్చ—యోగులికి సిద్ధులుండవురా? యీయనేరా, ఉప్పాకలోనూ నింవాచలం లోనూ మొన్న సివరాత్రికి వొక్కమారే అగుపడ్డారు.

లక్ష్మ—కెల్లోడు తీగిటపాయేసినాడు కాదా? నిమేటికి వుత్తరం దేశ దేశానికి యెల్లదా?

బైరా—పామరులు! పామరులు!

రామ—వూరుకొస్సి-నీకేపెరిక-యెట్టినాకొడక,

బైరా—యీవూళ్లో తీర్థపురాశ్శరేవున రెండుమైళ్ళు లోసబురున ధర్మరాజువారు ప్రతిష్ఠ చేసిన శివాలయం, కంచుదేవాలయం ఒకటి వున్నది. రాత్రి ఆదేవుణ్ణి నేవించుకుని, రేపు రామేశ్వరం వెళ్ళిపోతాం. సదావృత్తి యక్కడదొరుకు తుంది?

రామ—యీ ఊళ్లో మఠంలేదు గురూ, మేవంతుడగ తమకి లోపవేటి గురూ? కాళీ కబుర్లేటి గురూ?

బైరా—నాలుగురోజులు కిందట విశ్వేశ్వరుడి కోవిలలో ఒక బంగారపు రేకు ఆకాశంమించి వడ్డది. దానిమీద వ్రాసినలిపి వ్రాహ్మణికి యవరికి బోధ అయిందికాదు మేం చిత్తగించాం, సిద్ధులభాషని దానిమీద బం - రంచేసే యోగం వకటి కలకాలంబతికే యోగం వకటి వ్రాసివున్నాయి.

రామ — యేనాచ్చుట్టె! గురూ భోజనం యేటారగిస్తారు ?

బై రా — పాలూ, వంచదారా, అరటిసములూ, యీప్రకారం ఒకపక్షం ఫలహారం చేస్తాము. మరి పదిహేనురోజులు వాయుభక్షణ చేస్తాము,

రామ — ఒక్క మిట్టకాయలో పలారం జాగర్త చేస్తాం గురూ. మా రాంకుందిరానికి దయ సెయ్యాలి.

బై రా — పద—యీవూరి వింకలేవిటి ?

లక్ష్మ — యేటిలేవ్ — రావశంధ్రపురం అస్తురోగంలో ముసలజావనోడు ఆల్సిసంపేసి నాట్ట. అడికి దొంగసాచ్చికం పలికి నోళ్ళకి రాసీలుగోరికి నిచ్చైపోతాదిట.

బై రా — యీవూరు పాపంతో నిండి వున్నట్టు కనపడుతూంది. యీవూళ్లో మేము నిలవము.

రామ — లచ్చవుడు వెట్టోడు గురూ. ఆడిమూట నమ్మకండి. మీరెళ్ళిపోతే మాలాటోళ్ళు తరించడం యలాగ్గురూ : ఆళ్ళీ వూరోళ్ళుకాగు.

బచ్చన్న — వూరి దుకాణదారుగారు అడుగో వొస్తున్నారు.

బై రా — యీవూళ్లో తాగడం లావుగావున్నట్టు కనపడుతుంది. మేము తాగుపోతు లతో మాట్లాడం—దుకాణదారు వచ్చేలోగా యీ సందులోకి మళ్ళిపోదాం; రండి (దుకాణదారు కరుణ వచ్చి కట్టి బై రాగి మొత్తో చెయివేసి పట్టు కొనును.)

దుకా — గూపాయలుకక్కి మరి కగలాలి !

బై రా — యేమిటి వాశకం ! వీడు తప్పతాగి పేలుతున్నాడు—నేను మొదటే చెప్ప లేదా యీవూరి సంగతి ? అంతా వాపంతో నిండివుంది ! వేమన్న యేమన్నాడు

“తాగుపోతుతోడ ! తగదెందు నేస్తంబు”

రామ — (దుకాణదారుతో) భాయీ ! మీకేటి, మతోయిందా ? గురువుగోరికిదట్టి వెట్టి లెంపలో యింనుకొండి.

దుకా — గురువూలేదు, గుట్రాలేదు వూరుకోస్సి—యీడెక్కడ గురువు ? నాదుకాణంలో సారా అంతా చెడతాగి డబ్బియ్యకుండా యెగేసినాడు.

రామ — మీకు మతోయిందా భాయి ? ఆరేటి మీదుకాణంలో తాగడపేటి, కాళ్ళి నించి యిప్పుడే ఒచ్చినారుగదా ?

దుకా — ఆకాశం బొక్కచేసుకుని వొచ్చాడ. కాదూ ? (బై రాగితో) డబ్బిచ్చి మరి కదులు.

బై రా — మావంటి సాధుతో నీకు వాదెందుకు అబ్బీ ? యవర్నిచూసి మేవనుకున్నావో ! మమ్మల్ని పోలిన దాసరివాడొకడు, బై రాగి వేషం వేసుకుని యీ దేశంలో తిరుగుతున్నాడు. కిందటిమాటు మే దేశసంచారం చేసినప్పుడు

చూసి చీవాట్లు పెట్టాం. నీకు డబ్బుమీద అంత కావీనంవుంటే తులం రాగి

తెచ్చకో బంగారం చేసియిస్తాం. సంగోరు భర్మఖర్చుచేసి సంగోరు తిను. రకుంశే తల పగిలిపోతుంది.

రామ—యేం యెట్టిముండావని చేసినారు భాయీ! బంగారం చేసేసిద్ధులికి డబ్బు లచ్చంటోయి? ఆరికాళ్ళమీదపడి అలక తీరుసుకొండి.

దుకా—వుండోస్సి—యేడిసినట్టేవుంది. నీ సొమ్మేం పోయింది?

[హౌడ్ కనిష్టిబు ప్రవేశించును]

హౌడ్—యేమండోయి గురోజీ! మీరు దొరకడం నాకు దేవుండు దొరికినట్టుంది,

ఇక బతికాను. మీతో కొన్ని జరూరు సంగతులు మాట్లాడాలి, రండి.

శైరా—భాయీ—మీరు వెనక్కుండండి. (దుకాణదారుతప్ప తక్కినవారు దూరముగా వెళ్ళుదురు.)

దుకా—నాడిబ్బిచ్చి మరీ మాట్లాడండి.

శైరా—నలుగురిలోనూ మర్యాదతియ్యడం భక్తివేటా తమ్ముడా? యోగరహి స్యాలు పామగుల దగ్గరా వెల్లడివెయ్యడం?

దుకా—డబ్బు యెగెట్టువు యోగం నాదగ్గరసారదు. రహస్యవేటి? ఆ విద్యకి అంతా గురువులే!

శైరా—వెట్టి నరుడా! శైరాగివాళ్ళకి మాకు డబ్బుమీద తనువుంటుందటోయి? ఒకళ్ళకి యిచ్చేదీకానం-పుచ్చుకున్నదీకానం.

హౌడ్—భాయీ! నీరూపాయలు సేనిస్తాను. తెలివిమాలిన మాటలాడకు, గురువు గారికి కళ్ళు మొయ్యూ ఆగ్రహవొస్తే మనం మండిపోతాం. మీరటుండా, వెళ్ళండి. (శైరాగితో) గురోజీ! కూనీ కేసు పీకలమీదికొచ్చింది. కేసు, యే బుగ్గీలేనివే. ఆరాత్రి నాలుగురాళ్ళు తడుపుకుందావని మనం ఆ ముసలాణ్ణి అల్లరి పెట్టావా? ఆతరవాత, తాసిల్దారొచ్చి “హాత్ హూత్” అని బెదిరించి పదిరాళ్ళు లాగాడు. తన తాలూకుకంటె పెరిలిందికాదని రావచ్చుంతులు గాడు, యినస్పెక్టరికి పోలీసు సూపరెంటుకి అర్జీలు కొట్టాడు. నిజంగా కూనీ కేసు జరిగి వుండగా. మేవుర కామాపు చేశావని తాసిల్దారుమీదా, నామీదా యిప్పుడు పితూరీ చేస్తున్నారు.

శైరా—మేవుండగా మీకేం భయం, భాయీ?

హౌడ్—అందునేగదా, నాపాలిటి దేవుళ్ళ మీరు దొరకాంన్నాను.

శైరా—మీశత్రువులకు వాగ్బంధం చేస్తాను వాళ్ళపేర్లు వ్రాసియివ్వండి. యినస్పెక్టరుకి మీమీద యిష్టవని చెప్పేవారే?

హెడ్ — యీ పెద్ద వుద్యోగస్థులకి దయలూ దాక్షిణ్యాలూ యేవీటి గురూ? వాళ్ళకి యంత మేపినా, వాళ్ళకి కారట్టు వొస్తుందనిగాని, ప్రమోషను వొస్తుందని గాని, ఆశ వుట్టినప్పుడు, తెగని కత్తితో పీకలు తెగగోస్తారు. మా యినస్పెక్టరికి సూపరేంటుపని కావాలని ఆశుంది. తనీల్టారికి వాడికి బలవద్దిరోధం వుంది. ఆ విరోధం మధ్య నన్ను కొట్టేస్తూంది.

బై రా — చూస్తూవుండండి; రేపటినుంచి పతకం తిరిగిపోతుంది.

హెడ్ — ందయ, గురూ - సౌజన్యారావు పంతులుగారని ఒ గొప్ప వకీలుగా రున్నారు ఆయన నాకు చాలాసాయం చేస్తున్నారు కేసు తేలిపోయేసాధనం ఆయన వొకటి చెప్పారుగాని, అది కుదరక తల్లడిల్లుతున్నాం.

బై రా — యెమిటండి ఆ సాధనం?

హెడ్ — పరారీ అయిపోయిన ఆపిల్లదాని తండ్రి - గుంటూరు శాస్తుల్లని ఒకడు వున్నాడు. అతగాడు దొరికితే, కేసు పోతుంది. వాడు యక్కడా కనపడ్డు.

బై రా — యి దెంతపని, రాత్రి అంజనంవేసి ఒక్కజంతులో కనుక్కుంటాను.

హెడ్ — ఆలారక్షించు గురూ. ఆ కుత్తాడు—అనగా ఆచిన్నది - యిప్పుడు యొక్క డంపో కనక్కోగలరూ, గురూ?

బై రా — అదీ అంజనంలోనే కనపడుతుంది.

హెడ్ — అది మొగాడయినా, ఆడదయినా కూడా కనపడుతుందా గురూ?

బై రా — ఆడది మొగాడెలా అవుతుంది భాయీ?

హెడ్ — (తనలో) చెబితే యేం ప్రమాదవో! (వైకి) యీ చిక్కుల్నించి మతి పోతూంది గురూ. దయచేండి, యింటికెళదాం,

బై రా — యీ శిష్యులకి కొంచం జ్ఞానోపదేశంచేసి మరీవస్తాను. మీరు ముందు నడవండి.

హెడ్ — యీ కార్యం అయిందాకా మీపాదాలు వొదలను - కార్మివైతే తగురు హరిద్వారంలో కట్టిస్తూన్న మఠానికి నూటపదహార్లు దాఖలుచేస్తాను.

(అందరూ నిష్క్రమింతురు)

అ-న స్థలము : డెప్యూటీ కలెక్టర్ కచేరీ.

[డిప్టీ కలెక్టరు, వకీళ్ళు, బంజ్రాతులు. మొదలైనవారు ప్రవేశింతురు]

భీమా — నాకు మనసబుకోర్టులో కేసున్నది, వొక అర్జీ దాఖలుచేసి శలవు వుచ్చు కుంటాను.

కలె — కోర్టువారికి అవకాశం అయేవరకూ వుండలేని వకీళ్ళు కేసు యెందుకు దాఖలుచేయవలె? ఇది చెప్పినట్టల్లా వచ్చే కోర్టునా మీయభిప్రాయం?

భీమా—చిత్తం, చిత్తం, తమ ప్రిడిశెనర్లు అలాగు గడుపుతూవచ్చేవారు.

కలె—ఆఫీస్ పని చూసుకుని పిల్చేవగకూ ఉండండి.

అగ్నిహో—(రామప్పంతులుతో) యేమండోయ్ మర కొత్త వకిల్ని కోప్పాడు తున్నారే ?

రామ—(అగ్నిహోత్రావధాన్లుతో) యీ అధికార్లనైజం యేమిటాచే యెవళ.

మీద దయవుండి యెవళ్ళవకుం కేస్ చెయ్యాలంటే వాళ్ళని కగవ్వొచ్చినట్లు కనపడతారు, మీరు కోరట్లసంగణంతా తెలుసునంటారే ? యిదేనా మీ ఆను భవం ?

అగ్ని—(గట్టిగా) అవునవున్నాకు తెలుసును.

కలె—యెవరా మాట్లాడుతున్న మనిషి ?

నాయుడు—(లేచి) తక్ పీర్ మాఫ్ చేస్తే మనవిచేస్తాను యీయన కృష్ణారాయపురం అగ్రహారం కాపురస్తుడు. నుక అగ్నిహోత్రావధాన్లుగారు; మహా (ఆ) యోగ్యమైన బ్రాహ్మణుడు, జటాంతస్వాధ్యాయి, యీయనే లుబ్ధావధాన్లుగారికి తన కొమార్తెను వద్దెనిమిదివందల రూపాయలకు, కన్యాదానం చేయడానికి జేర మాడుకుని, కాబోయే అల్లుడికి దేహశుద్ధి చేశాడు; అందుకే యీమధ్య లుబ్ధావ ధాన్లుగారు యేలినవారి కోటుకాలో ఛార్జీ దాఖలుచేశారు. అందులో ముద్దా యీ యీ మహానుభావుడే! మల్లవగంలో సహస్రమాసజీవైన వక బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠుడుంటే, ఆయనకు తన పెద్దకుమార్తెను కన్యాదానం చేసి, రెండు పిల్లి కూనలు స్వీకరించేటప్పటికి వెళ్ళిలోనే ఆ బ్రాహ్మణిపుణ్యం అంతామూడి పరం పదంబిం చేశాడు. ఆపిల్లదాని ఉరపున భూములకొరకు దావాతెచ్చారు. వీరు తనువంటి గవర్నమెంట్ ఆఫీసర్లకి తరుచుగా పనికలుగచేసి స్టేషర్లని పోషిస్తూ వుంటారు. వీరి యోగ్యత లేమి, వీరి దయాంతఃకరణ లేమి, వీరిసరసత లేమి మరి యెన్నడమునకు శేషుడికై నా అలవికాదు. వారి శరపుర కేసు దాఖలు చెయ్యడంకోసమే భీమారావు పంతులుగారు కోటుకాకు దయచేశారు. (విగన ముగా నవ్వి కూరుచొనును.)

కలె—బలేశాబాష్ (గుమాస్తాతో) ఏదీ భీమారావు పంతులుగారిని ప్రీయాను అర్జీ దాఖలుచేయమను. (గుమాస్తా పున్నుకొని దాఖలుచేయును)

కలె—(కాగితమందుకొని) యేమిటయ్యా కేసుస్వభావం ?

భీమా—చిత్తం, యీయన వెధవకొమార్తెని యీయన కొమార్తడికి చదువుచెప్పే గిరిశం అనే ఆయన అలంకారాలూ, ఆస్తితోకూడ లేవతీసుకు వెళ్ళిపోయినాడు

అగ్ని—దస్తావేజులూ; కోటుకాకాయితాలూ కూడానండి.

కలె—యేమిటి ! ఆ హా, హా, హా, హా, (నవ్వుచు బూట్లు నేలపై నట్టును) బలే శాబాష్ (అర్జీచూచుకొని) యిన్నాళ్ళేమి చేస్తున్నారు ?

భీమా—తహస్సీల్దార్ గారి దగ్గర నేరం జరిగిన మూడోరోజునే మునసబుకోర్టు వకీలు వెంకట్రావు పంతులుగారు, ఛార్జి దాఖలుచేస్తే ఆ తహస్సీల్ దారుగారు కేస్ స్వభావం యేమిటని అడిగినారు. ఎట్ డిక్ షన్ అని వెంకట్రావు పంతులు గారు చెప్పేసరికి యింట్లము రాకపోవడంచాత, తహస్సీల్దారుగారు ఆ మాట యెప్పుడూ విన్నదనిచెప్పారు. తరవాత కేస్ స్వభావం తెలుగునచెస్తే యిలాటి నేరం మా జూరీస్ డిక్ షన్ లో జరగదు. తోవలో రోడ్డుకింద యేతాలూకా సగిహాల్దులో యెత్తుకు పోయినాడో అని అర్జీ దాఖలు చేసుకున్నారుకారు. లుద్దావధాన్లుగారి కూసీకేసు కామాప్ చేసిన తహస్సీల్దారుగారే యాయనండి,

నాయుడు—ఇంట్లమ్ రాకపోతే నేమండి? తహస్సీల్దారుగారు యెంత ప్రాజ్ఞులు. పూర్వపు యూరోపియన్ అధికార్లని యెంత మందిని మెప్పించారు! ఆయన లుద్దావధాన్లుగారి కేసు కామాప్ చేశారని భీమారావు పంతులుగారు అంటున్నారు. యింకా యిన్వెస్టిగేటివ్ అవుతూవున్న కేసులో అలా అన్నందుకు యాయనవై ని తహస్సీల్దారుగారు సరుపునట్టం ఛార్జీ తేవడమునకు వీలువున్నది.

కలె—(భీమారావువైపు జూరీ) పిల్లకు ఏదవోరు సంవత్సరములకు లోపుయిడని రుజువున్నదా?

భీమా—జాతకంవుందండి.

నాయుడు—కోర్టువారు ఆ జాతకం దాఖలు చేసుకోవాలి.

భీమా—యీ కేసులో ఆయన మాట్లాడుతూవుంటే నే ఎంతమాత్రం నొప్పేదిలేదు.

నాయుడు—యీ కేసులో నాకూకూడా వకాల్తీనామా వుందండి (అని దాఖలు చేయును.)

భీమా—(అగ్నిహోత్రాపధాన్లుగారితో) ఏమయ్యి యీయనకూకూడా వకాల్తీ యిచ్చావయ్యా.

అగ్ని—మొదట, రామప్పంతులు యాయన కిప్పించారు.

భీమా—(అగ్నిహోత్రాపధాన్లుగారితో) అయినే యేడుపు.

(అగ్నిహోత్రాపధాన్లు కెల్లపోయిచూచును.)

కలె—యేదీ జాతకం దాఖలుచెయ్యండి.

(భీమారావుపంతులు దాఖలుచేయును)

నాయుడు—కోర్టువారితో వక సంగతి మనవి చేసుకుంటాను. యీ జాతకం విశ్వా మిత్రుడంత యొగ్గుడైన ప్రాహ్లాడిచేత తయారు చెయ్యబడ్డది, అదుగో ఆ మూల నిలబడ్డ రామప్పంతులుగారికి యీ జాతకంలో మంచి ప్రవేశం వుం డండి.

మా—నేను పేస్ డ్ వకిల్ని, కేసు హీరింగు నేనే చేయవలెనుగాని, నాయుడుగారు చేస్తే నే నెంతమాత్రం వొప్పేదిలేదు.

బాయ—స్మాలెట్ దొరగారిదగ్గిర్నుంచి యెఱిగి కోటుకాలోవకాల్తీ చేస్తున్నాను, డబ్బుచ్చుకున్నందుకు నాపార్టీ తరపున నాయుగుమాటలుచెప్పి తీరుతానుగాని యింగ్లీష్ చదువుకున్న కొందరువకిళ్ళలాగ నోటంట మాట్రాకుండా కొయ్యలలాగ నిలబడనండి,

తె—(అగ్నిహోత్రావధానుల వైపుజూచి) మీ కొమార్తె, యేసంవత్సరమందు పుట్టిందయ్యా?

గ్ని—ఆంగీరస,

తె—బాతకంలో భాషవుదే? బ్రాహ్మణ్యం వరువంతా తీసేస్తేరే, గడ్డితిని పిల్ల నమ్ముకున్నావు సరే కాని, యాలాటి ఘోర్బరీలుకూడా చేయిస్తావా? బ్రాహ్మణ్యంలో వున్నంత, ఖంగాళీ, మూలకూదూ మరెక్కడాలేదు. నీదుర్మార్గత వల్ల నీకుమార్తెను యీ అవస్థలోకి తెచ్చి మళ్ళీ ఎబ్ డకొషన్ కేసుకూడానా? నీపొట్ట కరిగించేస్తానుండు. (గుమస్తాతో) కేసులో నోటీస్లుచెయ్యి,

మా—(ఛార్జీకాగితముజూచి) యిందులో ముద్దాయి యింటిపేరూ సాకీనూ లేదండి,

బాయ—(లేచి) యీ అజిజ్ వల్లకాట్లో రామనాథాయ వ్యవహారం లాగుంది, ఇంగ్లీషు వకిళ్ళు దాఖలుచేసే కాగితాలు యీరీతినే వుంటాయండి,

మా—(గుమస్తాతో రహస్యముగా) తరవాతాయిలు నింపించలేదుటయ్యా? (వైకి) యీలా నాయుడుగారు నన్ను తూలనాడుతూంటే కోటుకానారు ఊగుకో వడం న్యాయంకాదు.

తె—నాయుడుగారు మిమ్ము నేమీ అస్తేదే?

మా—(తనలో) యిక్కడికి నేను రావడం బుద్ధిపొరసాటు,

బాయ్—(భీమారావు వంతులుగారితో) ఇంటిపేరూ, సాకీనూ యేమిటండి?

మా—(అగ్నిహోత్రావధాన్లు గారితో) ఏమిటయ్యా?

అగ్ని—ఆయనపేరు గిరిశం, మగంతకంట నాకు తెలియదు.

కతె—చాబాష్; బాగావుంది! అవధాన్లు గారి కొమార్తెని యెవడో తీసుకుపోయి నాడు. కనక వాడి వూరూపేరూ యెరిగిన నాళ్ళు తెలియచెయ్యవలసినదని దండోరాకొట్టించి గేజిల్లో వేయించండి. పొలిసువాడికి యొందుకు నోటీసివ్వ లేదూ! సాకీనూ మొదలైనవి లేనిదీ కేసు యడ్ మిట్ చెయడానికి వీలులేదు. టిఫిన్ కి వేళయింది లేదాము (అనిలేచి వెళ్ళిపోవును.)

అగ్ని—(భీమారావు పంతులుగారితో) ఏమండోయ్ కేసు అడ్డంగా తిరిగిందే ?
(భీమారావు పంతులుగారు మాట్లాడరు.)

అగ్ని— యేమండోయి మీతోటి, మాట్లాడుతున్నాను

భీమా— ఇచ్చినఫీజుకు వనైపోయింది; మళ్ళీ ఫీజిస్తేనే కాని మాట్లాడేదిలేదు.

అగ్ని— యేంపనైంది అహోరంజని? కలక్టరు చివాట్లు పెడుతూంటే ముంగిలా
మాట్లాడక వూరుకున్నావు?

భీమా— బ్రహ్మాత్! యితన్ని నాదగ్గిరికి రాకుండా గెంతుయ్,

అగ్ని— ఒహో బాగుంది వ్యవహారం! రామప్పంతులేడి?

నాయు— (మెల్లగా వెనుకనుండి వచ్చి) పోర్టర్లమాటరాగానే సన్నసన్నంగా జూరారు.

యీపాటికి వారివూరికి సగంతోవలోవుంటారు.

అగ్ని— అయ్యో కొంపతీశాడే!

నాయు— ఇంగ్లీషువకీలు సరదాతీరిందా? పోర్టర్లకి తమకూడా మతప్రవేశం అవుతుంది,

అగ్ని— అయ్యో నీయింట కోడికాల్పా,

నాయు— రోజూ కాలుస్తూనే వుంటారు.

(తెరదించవలెను.)

3-వ స్థలము : సౌజన్యారావు పంతులుగారి కచేరీగది,

[సౌజన్యారావు పంతులుగారు, పోలికెట్టి ప్రవేశింతురు.]

సౌజ— చూశారా కెట్టిగారు, యిప్పటిరోజుల్లో దేవ బ్రాహ్మణభక్తి కొమ్మట్లలోవే
వున్నది లుబ్ధావధాన్లుగారు బ్రాహ్మణులు, వృద్ధులున్నా-ఆయనను కాపాడితే
మీకు చాలా సుకృతం వుంటుంది.

పోలి— బాబు-తమశివు కబ్బెంతర వేటి?

సౌజ— చూశారా, మీరు సాక్ష్యంచెప్పి ఆయన్ని యీ అపదలోనుంచి తప్పించకపోతే,
నిజం దాచినందువల్ల ఆయనకి యేమి ప్రమాదం వచ్చినా, అపాపం మిమ్మల్ని
చుట్టుగుంటుంది.

పోలి— అబ్బెంతర వేటి? బాబూ!

సౌజ— నిజంగా కునీ జరగలేదని మీకునమ్మకవేళదూ?

పోలి— అబ్బెంతర వేటి? బాబూ!

సౌజ— ఆపిల్ల గోడదాటి పారిపోవడం మీరు చూశారుగదూ?

పోలి— అబ్బెంతర వేటిబాబూ?

సౌజ—మీరు అప్పుడు గుడ్డెమీదికి బాహ్యునికి వెళ్ళివున్నారు ?

పోలి—అ బెంతర వేటి బాబూ ?

సౌజ—మీరు బాహ్యునికి వెళ్ళినప్పుడు సహాయానికి మీ నౌఖరునుకూడా తీసుకు వెళ్ళారు ?

పోలి—అ బెంతర వేటి బాబూ ?

సౌజ—(కలం కాగితంతీసి) యీ సంగతులే వ్రాస్తాను. చెప్పండి.

పోలి—యేటి బాబూ ?

సౌజ—మీరు చెప్పబోయే సాక్ష్యానికి స్టేటుమెంటు కట్టుకుంటాను. జరిగినది అంతా చెప్పండి—వ్రాస్తాను,

పోలి—మా యింట్లోళ్ళకి ఉడ్డోలవైన జబ్బుగాఉందని కబురెట్టారు, బాబూ నాకు సేతులు కాళ్ళు ఆడకుండున్నాయి. బండి కుదుర్చుకొచ్చాను—శలవిప్పించండి—యీ సాచ్చీకాల్లో తిరిగితే పిల్లాపేకా బతుకుతారా బాబూ ?

సౌజ—యింతసేపూ చెప్పారుకారేమి ? రుగ్మత నిజమేమిటే చాలావిచారవైన సంగతి—మీకు సాక్ష్యం యలాగా తప్పదు. చెప్పేమాటలు ముందు వ్రాసుకుంటే మంచిది, లేకుంటే బోనెక్కినతరవాత తత్తనపడిపోతారు. పదినిమిషములు పట్టదు. చెప్పండి వ్రాస్తాను,

పోలి—సాచ్చీకం తప్పదు బాబూ ?

సౌజ—యలాతప్పమంది ? నిజం తెలిసినవారు సాక్ష్యం పలకకపోతే మరియవరు పలుకుతారు ?

పోలి—బాబూ—తమరు పెద్దవోళ్ళూ, కోవటోడి మాటని కొట్టెయక, యింటారా ?

సౌజ—వినకేమి ?

పోలి—నిజవేటిబాబూ ? అబద్ధవేటి బాబూ ? నేను చూసి నిజవాఁ చెప్పినాను ? గుడ్డెమీది కేటి నిఖిరాత్రేళ నేను బైటకెల్లవేటి ? జువ్విచెట్టుమీద విశాచం అమాంతంగా సంపేసిపోదా ! బాబూ ? యేటిబాబూ సాచ్చీకానికి ముంద పోలి శెట్టి పోలి శెట్టే సెప్పాలా సాచ్చీకం బాబూ ? తమంటే అధికార్లనిచూస్తే, పాణం యెగిరిపోతుందిగదా ? తమరు తలిస్తే సాచ్చీకానికొందవా ? బావ నోళ్ళు నచ్చావనచ్చలు, కొంచం సెయితకజేస్తే సాచ్చీకం చేప్పేసిపోతారు బాబూ —

సౌజ—యీపాటి చాలించండి, దొంగసాక్ష్యాలు నాదగ్గర పనికిరావు. నిజం తెలిసిన సాతులే నాకు కావాలి,

పోలి—ఆపాటిమాట యెవరు సెప్పినారుకారు బాబూ ; నిజం నాకేమీ తెల్లు, యేదే వుండు నెత్తికొట్టమంటే ఆదేవుండు నెత్తికొడతాను బాబూ.

సోజ — మరి యెరుగుదువని యెందుకు చెప్పారా?

పోలి — బాబూ, సెప్పనంటే కనిష్టిబోళ్ళు ఊరుకున్నారా?

సోజ — యిప్పుడుమాత్రం వూరుకుంటారా?

పోలి — చెప్పితే, యిన్నీసిపికటరు పిక పిసికెల్లరు బాబూ?

సోజ — చెప్పకపోతే హెడ్డునిష్టిబు పిక పిసకడా?

పోలి — అధికార్లేటి చెయ్యూతే, మాలాటోళ్ళు అదల్లా సెయ్యాలిగదా బాబూ—
లేకుంటే పీక్కురిగదా? “పోలికెట్టి, సాచ్చీకం సెప్పాలి” అని హేడ్డుగారంటే
సిత్తంబాబూ అనాలి; పోలికెట్టి, కబడదారు, సాచ్చీకం చెప్పితే సంపేస్తాను.
అని యిన్నీసిపికటరుగారు అంటే, సిత్తం బాబూ అనాలి. “హేడ్డుగారిని
బదిలీచేస్తాం, మరి భయపడకు,” అంటే, సిత్తం బాబూ అనాలి. ఆరాత్రి
నే నూళ్లొవున్నానా బాబూ? లింగోరం సంతకి పోతేదా?

సోజ — మీసాష్యాన్ని, నమ్మకుని, లుబ్ధావధాన్లుగారికి నేను ధైర్యం చెప్పానే?

పోలి — గొప్పధికార్లు! తమరు తలిస్తే ఆరికి నోచేటి బాబూ? కొవింటూడి మాటకొ
స్ట్రెయ్యండి బాబూ, తమవంటోరుతలిస్తే, బాపన సాచ్చీకాలు నచ్చాననచ్చలు?

సోజ — మీ యోగ్యత తెలిసింది. చాలు, యీపాటి వెళ్ళండి.

పోలి — (లేచినిలబడి) కోవవాఁబాబూ? మేం బతగ్గలవాఁ? ఆవునెయ్యి బాబూ
గుమగుమలాడేది ప్రతోరం పంపించుకుందువా బాబూ?

సోజ — మీయినస్పెక్టరికి పంపండి.

పోలి — (వెళ్ళిపోతూ) ఆరింతోరు ఆరూ, తమంతోరు తమరూ. మాకిర్ద రొహటి
గాదా?

సోజ — చాలును వెళ్ళండి, వెళ్ళండి.

పోలి — తమకోవవోస్తే, బతగ్గలవాఁ బాబూ. (గుమ్మంచాటి) బతిగానాదేవుఁడా!
పెందరకాకె యింటికిపోయి యొకచేళ్ళర్లుకి, ఆరకటాకునెయ్యి దివ్వెలి
గిస్తాను.

(సప్రసాదమిచ్చును.)

ర—వ స్థలము : వీధి.

[అగ్నిహోత్రావధాన్లు, నాయడు ప్రవేశింతురు.]

అగ్ని — అమైతే కేసు మానుకోమ్మంఛారా?

నాయడు — లేకపోతే మీకు చాలా వుపద్రవం సంభవిస్తుంది, ఆయింగిలీషు వకీలు
అంతా పాడుచేశాడు.

అగ్ని—అయితే రావంతులు వుడాయించేసినట్టేనా ?

నాయడు—అందుకు సందేహవేరెవటి ?

అగ్ని—నా కడియం, పట్టుకుపోయి తాకట్టుపెట్టాడు ?

నాయడు—దానికి నీళ్ళధారే.

అగ్ని—అయ్యో ! ఆ కడియం మాతాతనాటిది. మీరుమొన్న దిడ్డితోవంటవొచ్చారే, ఆ సాందానియింట్లో తాకట్టుపెట్టాడు,

నాయడు—రామ ! రామ ! ఆ సరుకు దానిదగ్గర వుంచేలేదు. మీది మిక్కిలి దాని తాలూకుకంటె వకటి వాడే తీసుకుపోయి యక్కడో తాకట్టు పెట్టాడు. ఆ తాగుబోతు మీకెలా నొరికాడు ?

అగ్ని—రావంతులు తాగుచాడా ?

నాయడు—మరి కడియం, కంటె కూడా తాగేశాడుకాడా ?

అగ్ని—వీడిసిగతరగా !

నాయడు—అవునుగాని, మీ మీదపోషకారీ కేసు ఖబాయించకుండా డిప్టీకలెక్టరు గారితో సిఫార్సు చేశాను గదా, నాకేమిస్తారు ?

అగ్ని—యేరెచ్చేది ? నాఖికొనుక్కోడానికి దమ్మిడి అయినానాదగ్గరలేదు. వూరికి చేరితేగాని డబ్బుపెగల్లు.

నాయడు—పోనియ్యండి. ఒక ప్రామిసరీనోటు రాయండి; రూపాయలు యిప్పిస్తాను.

అగ్ని—నా ప్రాణంపోతే నోటురాయను. అప్పుత్రం రాయనని మాత్రాడి చచ్చి పోయేటప్పుడు నాచేత ప్రమాణం చేయించాడు.

నాయడు—అయితే మీతోకూడా మీవూరువొస్తాను—వకబండ్లెడు ధాన్యం యివ్వండి.

అగ్ని—డబ్బూ, దినస్సూకూడా నొకీళ్ళనెత్తిని కొడితే, యేటికేదాదీ బతకడం యలాగు ? రెండుపుట్లు మీరపకాయలిస్తారు.

నాయడు—అదై నా యెంతకాదు. ఖరారేనా ?

అగ్ని—అగ్నిహోత్రావధాన్లు, అన్నమాట తప్పుచాడా ? లుబ్ధావధాన్లు నన్ను పకీర్నిచేశాడు—వాడికి సితకాదేం ?

నాయడు—అవునుగాని, సౌజన్యారావు పంతులుగారు అతడికి సాయం చేస్తున్నారు, అధికాన్లంతా ఆపంతులుమాట వింటారు.

అగ్ని—ఆ పంతులు అవుధాన్లుకూతుర్ని పెళ్ళాడచాడా యేమిషి ?

నాయడు—ఆయన ప్రాలుబ్ధు, దాన్ని పెళ్ళాడతాడా ?

అగ్ని—మరియెందుకు, లుబ్ధావుధాన్లు మీదపడి యేడుస్తాడు ?

నాయడు—సౌజన్యారావు పంతులుగారు మహాబొడ్డవారు. కొట్లలో యెన్నపలసిన మనుషులు. ఆపదలోవున్న యెవరికై నా ఆయు ఉపకారం చెయ్యవలసినవారే

అగ్ని — అమైతే, వెధవముండని వెళ్ళాడిన చావాటుపీనుగును వెనకేసుకుని, నా పీక యెందుకు నొక్కుచున్నాడు? — అడుగో ఆ గాడిదకొడుకు!

[గిరీశం తొందరగా ప్రవేశించును. అగ్నిహోత్రావధాన్లు పక్క నుంచి గిరీశం మీదపడును. గిరీశం తప్పించుకుని కిందికిజారి, అగ్నిహోత్రావధాన్లు కాళ్ళుబట్టి లాగి “మావఁగారికి నమస్కారం” అని పరుగుచుచుకొనును, అగ్ని హోత్రావధాన్లు కిందపడును.]

నాయడు — అల్లుడుగారా యేవిట్రాడి? (లేవదీసి వొళ్ళుదులుపుమ.)

అగ్ని — వీడిశ్రాద్ధం చెట్టుకిందబెట్టా! యేడి. వెధవని చంపేస్తాను?

నాయడు — అల్లణ్ణి హతవారిస్తే, కూతురు డబ్బిల్ వెధవవుతుంది. శాంతించండి.

అగ్ని — నీయింట కోడిగాల్పా!

నాయడు — అమోఘాశీర్వచనము! పదండి.

గీ-వ స్థలము : లుబ్ధావధాన్లు బస

లుబ్ధా — రామనామతారకం! భక్తిముక్తిదాయకం ॥

[గిరీశం ప్రవేశించి లుబ్ధావధాన్లుకు కాగలించుకొని “అన్నయ్యా” అని యేడుచును]

లుబ్ధా — యిదేవిట్రా?

గిరీ — నీ మీద కూనీకేసు వొచ్చిందని తెలిసి నిద్రాహారం లేకుండా యకాయకిని వొచ్చాను. మా అన్నయ్యకి వాళ్ళకి కబురు పంపించావు కావేవి?

లుబ్ధా — యెవడేం జెయ్యాలి? అన్నిటికీ సౌజన్యారావు పంతులుగారే వున్నారు. అయితే అబ్బీ, అగ్నిహోత్రావధాన్లుగాడి కూతిర్ని లేవదీసుకు పోయినావట్రా? వాడికి తగినశాస్తి చేశావు, దాన్నిగానీ పెళ్ళిమాత్రం ఆడలేదుగద?

గిరీ — నే నంత తెలివితక్కువవని చేస్తాననుకున్నావా, అన్నయ్యా? నువ్వు నన్నేదో పెంచుకుంటావనీ, పెళ్ళిచేస్తావనీ మావాళ్ళు కొండంత ఆశ పెట్టుకున్నారు గదా?

లుబ్ధా — యీగండం గడిస్తే పెంపకంమాట ఆలోచించుకోవచ్చుకు,

గిరీ — (గద్గద స్వరంతో) సౌజన్యారావు పంతులుగారు చెప్పినమాటలు నూస్తే, యీ గండం గడుస్తుందని నాకు ధైర్యం తాళకుండావుంది. నీకు కావలసినవాణ్ణి, చదువుకున్నవాణ్ణి, బుద్ధిమంతుణ్ణి గనక నీకు మంచి సలహా చెప్పమని సౌజన్యారావు పంతులుగారు నాతో మరీమరీ చెప్పారు,

లుబ్ధా — ఆయన్ని చూశావురా?

గిరీ — “చూశావా” అనా అడుగుతున్నారు? ఆయనదగ్గిరికి పెద్దసిఫారురు తీసుకు వొచ్చాను. ఆయనకి నామీద పుత్రప్రేమ. ఆయనకేమీ పాలుపోకనే, నన్ను

మీతోటి, హెడ్డు కనిష్టిబుతోటి మాట్లాడి, మంచి సలహా యిమ్మని వంపించారు. గనక నామాటవిను యెందుకై నా మంచిది, ఒక దత్తత పత్రికరాయి-

కన్నకొడుకు లేనందుకు, ఉత్తరగతి చూసుకోవాలా లేదా?

లుబ్ధా—నాకువున్న బంధువులంతా నాదగ్గర డబ్బులాగాలని చూసేవారేగాని, నా కష్టసుఖాలకి పనికివచ్చేవాడు ఒక్కడయినా కనపడ్డు.

గిరీ—ఒహ డైట్లినెనా యెన్నడైనా ఓ దమ్మిడి కొట్టిన పాపాన్ని పోయినానూను? నే నొక్కణ్ణేగద నీమీద అభిమానం పెట్టుకు దేవులాడుతున్నాను. మిగతా నీ బంధువులకి యెవరికై నా నీమీద పినరంత అభిమానం వుందీ? చెప్పు.

లుబ్ధా—లేకపోతే పీడానాడాకూడా పా యెను.

గిరీ—నేమట్టుకు నీదగ్గర ఒక్కదమ్మిడి యెన్నడూ ఆశించలేదు. నీపరంకోసం దత్తత చేసుకోమన్నాను. నన్ను కాకపోతే మరొకణ్ణి చేసుకో.

లుబ్ధా—యిహం యింతబాగా వెలిగింది; పరంమాట బతికివుంటే ముందు చూసు కుందాం.

గిరీ—సౌజన్యరావు పంతులుగారు నీకు మంచి సలహా యిమ్మని శలవిచ్చారు గనక నీతో యీమాట చెప్పాను; అంతేగాని, అస్తులు చెప్పినమాట నువ్వు వినవన్న మాట నాకు బాగా తెలుసును-పోనియ్యి-మరోమాట చెబుతాను. అది ఐనా చెవినిబెట్టు-నీకొకవేళ, నీకు అయితే, నీతరపున, నీ వ్యవహారాలూ సవహారాలూ, చూడడానికి యవడైనా ఒకడు వుండాలా లేదా? నీ బంధువుల్లో కల్లా యింగిలీషు వొచ్చినవాణ్ణి వ్యవహారజ్ఞానం కలవాణ్ణి నేను వొక్కణ్ణేగద? నాకో పవరాఫ్టర్నామా గొలికి యిచ్చెయ్యి.

లుబ్ధా—నువ్వెందుకు నన్ను దుక్ఖంలోవున్నవాణ్ణి, మరింత దుక్ఖపెడతావు? అన్నిటికీ నాకు సౌజన్యరావు పంతులుగారు వొక్కరేవున్నారు. ఆయన యేలా చెలితే ఆలా చేస్తాను.

గిరీ—నేనన్నమాటా అదేకగూ? ఆయన చెప్పినట్టు నువ్వేవిటి, నేనేవిటి, యవరై నా వినవలసిందే యీ రెండు సంగతుల విషయమయి, ఆయన సలహా తప్ప, కుండా అడిగి వారు యలా శలవిస్తే ఆలా చేదాం. యేమంటావు?

లుబ్ధా—యిప్పటి నాచిక్కుకు పనికొచ్చేమాట ఒక్కటి లేదుగద.

గిరీ—మరి యెందుకొచ్చా ననుకున్నావు యింతదూరం? నేను నాడు వ్రాసిన వుత్తరపు సంగతులు నువ్వు ఆలోచనలోకి తెచ్చివుంటే, యీచిక్కులు నీకు రాకపోనుగదా?

లుబ్ధా—అప్పుడు గడ్డితిన్నాను.

[హెడ్డు కనిష్టిబు, దుకాణదారు ప్రవేశించి]

హెడ్ — అపుధాన్లు — ఈయనెవరు ?

లుబ్ధా — నాతమ్ముడు

హెడ్ — నాకేం తోచకుండావుంది బై రాగి మాయవై నిోయినాడు.

లుబ్ధా — అయ్యో ! మరేవిటి సాధనం ?

హెడ్ — అదే ఆలోచిస్తున్నాను.

లుబ్ధా — యెక్కడికి వెళ్ళాడో !

హెడ్ — శ్రీ జగన్నాథస్వామివారి శలవోతూందిఅసి యీ పుదయంసుంచీ అంటూ
వొచ్చాడు.

దుకా — సారాదుకాణాల్లో యెతికితే, దొరుకుతాడు.

హెడ్ — అదేంమాట భాయీ. సిద్ధులు యేంజేసినా, వారికి తప్పలేదు. యేదుకాణం
లోనూకూడా కానరాతేదు.

దుకా — ఆలాగైతే అనకావిల్లి రోడ్డుకాసి యెక్కండి.

గిరి — బై రాగి యెందుకయ్యా ?

హెడ్ — ఆయన ఆంజనంవేసి గుంటూరుశంస్తుల్లసీ, పాకియూతుర్నీ చూపించాడు.

గిరి — డామ్ నాస్సెన్సు-గ్రోవ్ నూజర్ స్టిపెన్-యీ వెట్టిబుర్లు యేదొర నమ్ము
తాడు ?

హెడ్ — దొర్లు నమ్మకపోతే పోయేరు. ఆగుంట బతికివందనీ, ఫలానాచోట వుందనీ
మనకి ఆచోకి తెలిస్తేచాలదా ?

గిరి — ఇగ్నోరెన్స్ ! యేమి ఆచోకి తెటసింది ?

హెడ్ — ఆపిల్ల ఒక పూరియింట్లో కుక్కిమంచంమీద కూచుసి యేడుస్తూన్నట్టు
కనపడ్డది.

గిరి — మీకే కనపడ్డదా ?

హెడ్ — నాకెలా కనపడుతుంది ! పాపం పుణ్యం యెరగని చిన్నపిల్లవాళ్ళకే కన
పడుతుంది.

గిరి — లోకం అంతటా పూరియిళ్ళూ కుక్కిమంచాలూ పున్నవిగదా, యేపూరని
పోల్పడం ?

హెడ్ — యీరాత్రి మళ్ళీ ఆంజనంవేసి పూరుపేరు చెప్పిస్తానన్నారు.

గిరి — యవిడెన్ను ఆక్టులో ఆంజనాలూ, విశాచాలూ సాత్యునికి పనికొస్తాయి
టయ్యా ?

హెడ్డు — అబై రాగిని మీరెరగరు; ఆయన గొప్పకర్ముడు — యేంజెయ్యాలంటే అది
చెయ్యగల్గు-అతడు పక్కనివుంటే నాకు కొంచెం తర్ర్యంవుండేది. జగన్నాథ
స్వామిని నేవించుకుని సాయంత్రానికి ఆయనవొస్తే, నేను అదృష్టవంతుణ్ణి.

గిరి—పదిరోజులు ప్రయాణం గదా, ఒక్కరోజుపోవడం రావడం యలాగ ?

హెడ్డు—ఆయనకి వాయువేగంవుంది.

దుకా—అప్పులాళ్ళు అగువడితే, వాయువేగంగా యెగేస్తాడు — నా బాకీ మోసూలు

చేసుకోనిచ్చినారు కారుగదా భాయీ !

హెడ్డు—వెదవబాకీ — యీగండం తప్పితే, నేను యిచ్చేస్తానుభాయీ

దుకా—గండం తప్పేదేటి, నాసొమ్ము నాచేతులో బడేదేటిభాయీ ?

హెడ్డు—మీ అందరిసాయం వుంటే చాటకేభాయీ ?

దుకా—ప్రాణం పెడతానుభాయీ. సాక్ష్యంమాటమాత్రం కలవియ్యకండి ?

హెడ్డు—సాక్ష్యంపలకరా యేవిటి ?

దుకా—దుకాణవేసుకు బతికేవాళ్ళకి సాక్షి కాలెందుకు భాయీ ? యీ తిరగడం

నించి బేరం చెడ్డాది. యీవేళ వూరికిపోకుంటే దుకాణం యెత్తిపెట్టాలి,

హెడ్డు—యిదేనా మీన్నేహం, నేస్తం ?

దుకా—మీ వెంట తిరిగితే, కొత్త హెడ్ గారు. —

హెడ్డు—కొత్త హెడ్ దేవిటిభాయీ ?

దుకా—యినసిపికటరుగారు, చెప్పినారు. నాసొమ్ము మాచేటిభాయీ ?

హెడ్డు—యినస్పెక్టరుగాడు అన్నిందాలా నాకొంపకీశాడు !

దుకా—ఆబై రాగాడు నాకొంపతీసినాడు. యిహా నాదబ్బు నాచేతులో పడేదేటి ?

(నిష్క్రమించును.)

[అసిరిగాడు ప్రవేశించి]

అసిరి—(బుట్టగోకుకుంటూ) బాబూ, మా ముసల్దోనికి సాలొచ్చిందట—కబురెట్టండి బాబూ.

హెడ్డు — వెధవా, సాక్ష్యంయివ్వండి వెళ్ళిపోతావా యేమిటి ?

అసిరి—సాచ్చీకం అయిందాకా బతికుంటాదాబాబు ?

హెడ్డు—ఓరి, వెధవా. దొంగమాట లాడుతున్నావు — గుండె పగలగొడతాను. నీ కెవరడా కబురుతీసుకొచ్చాడు ?

అసిరి—మనవూరు బండోలొచ్చినారుబాబు.

హెడ్డు—గాడదకొడకా, యిల్లుదిలావంటే వీపు పెట్లగొడతాను.

అసిరి—యెళ్ళితే మీరుతంతారు, యెళ్ళకుంటే ఆయనంతారు.

హెడ్డు—ఆరెవళ్ళా ?

అసిరి—యినసిపికటారు.

హెడ్డు—యీ యినస్పెక్టరు మరి సాక్ష్యం రానివ్వడు !

గిరి—అసిరి - నా దెబ్బ నీకు తెలుసును - యినస్పెక్టరూ గినస్పెక్టరూ జాంతేనై. విన్నావా. తిన్నగా బోనెక్కి నిజవేదో సాక్ష్యం పలక్కపోతి వట్టాయనా, పిక నులివేసి నిన్ను నూతులోపారేస్తాను.

అసిరి—యేటిబాబూ! మీరోతెన్నా, ఆరోతెన్నా, యీరోతెన్నా, నాకే చెరిక బాబూ? మీ నౌక రీకి దణ్ణం పోతాను, బాబూ, ఆయమ్మ గోడ గెంతడం నాను సూపులేదు బాబూ. గవరయ్యగోరు దెయ్యన్ని సీసాలోయెడితే, గోడ గెంతడం యేటిబాబు? వొట్టి అబద్ధం! నాను సూపులేదు బాబు.

గిరి—వాడు చూడందీ సాక్ష్యం యలా పలుకుతాడు, అన్నయ్యా?

లుబ్ధా—నాప్రాలుబ్ధం - యేవనిజెప్పను?

షాడ్డు—యవరియనా? కేసుల మొహం అంటే యాయనకేమైనా తెలుసునా?

గిరి—కేసుల మొహం నాకూ తెలియదు, నిజం మొహం పోలీసువాళ్ళకి తెలియదు. అబద్ధ సాక్ష్యాలనల్ల తప్పించు కోవడంకన్న, జెయిల్లోకూచోడవే ఉత్తమం. ధన ప్రాణాలు రొండూపోయినా మనిషి అన్నవాడు అసత్యం ఆడకూడదు - ఆడించకూడదు.

షాడ్డు—యేవిటండి ఈ యెన శల్యసారధ్యం! - యవరితడు?

గిరి—నేను లుబ్ధావధాన్లుగారి తమ్ముణ్ణి - నాపేరు గిరిశం అంటారు. నేను పరిక్షలు పాసైనవాణ్ణి; తెలిసిందా?

షాడ్డు—వెధవముండని తగులుకుపోయిని మహానుభావుడివి నువ్వేనా?

గిరి—డిఫర్ మేషన్ అంటే మీ కేమో తెలుసునా? నేను సాజన్యారావువంతులుగారి స్నేహితుణ్ణి - సాక్ష్యాలు యేరితిగా వున్నాయో కనుక్కుని, అన్నయ్యగారికి మీకు సలహాచెప్పమని వంతులుగారు నన్ను సంపితే వచ్చాను.

షాడ్డు—అలా అయితే మాకు మీరు సాయం చెయ్యాలిగాని. అబద్ధం లేకుండా సాక్ష్యం కావాలంటే యీ భూప్రపంచకమందు యెక్కడై నా సాక్ష్యం అన్నది వుంటుందా? నానెత్తిమీద యెన్ని వెంట్రుకలు వున్నాయో, అన్ని సాక్ష్యాలు చూశాను. పెద్దపెద్ద వకీళ్ళు తయారుచేసిన సాక్ష్యాలుకూడా చూశాను, మీరు అనుభవంలేక నీతులు చెబుతున్నారు గాని, హైకోర్టు వకీళ్ళు కూడ తిరగేసి కొట్టమంటారు. నీపుణ్యంవుంటుంది బాబూ, నిజం అబద్ధం అని తేలగొట్టక, యేదో ఒకతడక అల్లి తయారుచేస్తేగాని ఆబోరుదక్కదు.

గిరి—అన్నయ్యకి, మీకూ సహాయం చెయ్యడంకోసం కాకపోతే యింతదూరం నుంచి నేను యెందుకవచ్చాను? మీయిష్టంవోచ్చినట్టల్లా మీకు పనికివచ్చే

అబద్ధాలు మీరు పలికించడముకు నా అభ్యంతరం యెంతమాత్రంలేదు ఎబ్ స్ట్రాక్టు ట్రూత్ అనగా సుద్ధత్యవనేది, సాక్షాత్తు భగవంతుడితో సమానమైనవస్తువ అన్నమాటమాత్రం మరిచిపోకూడదని నా అభిప్రాయము, నేను మట్టుకు నిజం

కోసం సమయంవొస్తే సంతోషముతో ప్రాణం యిచ్చేస్తాను. “లోకోభిన్న రుచి:” అన్నాడు, కొందరికికందివప్పుపచ్చడిరుచి; కొందరికి పెసరపప్పుపచ్చడి రుచి; కొందరు అదృష్టవంతులికి, రెండుపచ్చళ్ళూరుచి. అలాగనే, కొందరికి అబద్ధంరుచి: కొందరికినిజం రుచి, చాలామందికి రెండింటి కలగలుపు రుచి. యిది లోకస్వభావం. గనక అవసరం కలిగినప్పుడు తణుకూ బెణుకూలేకుండా, అబద్ధం ఆడవలసిందే—ప్రస్తుతాంశంలో అసిరిగాడిచేత అబద్ధం ఆడించడం నాదిపూచీ. అసిరీ—నాతడాఖా జ్ఞాపకవుందా, కబడదార్—సాక్ష్యం యివ్వకపోతే చంపే స్తాను,

హేడ్డు—అలా తోవలోకిరండి భాయీ—చర్మం చెప్పులుకుట్టి యిస్తాను. (లుబ్ధావ ధాన్లుతో) ఆ చండాలుడు రావప్పుడుతులుసి నమ్మక, యిలాంటి కావలసినవాళ్ళ మాట వింటే; మీకు యీగతి రాకపోవునుగదా ?

గిరీ—మావాడు, కావలసినవాళ్ళ నలహా వింటాడండీ ? దత్తత చేసుకుంటానని యెన్నాళ్ళాయో అంటున్నాడు; దత్తత చేసుకుంటే కసిపెట్టివుండనా ? “పోనీ ఓపవరాఫ్ టర్నామా అయినా నాపేర వ్రాయి, నీ వ్యవహారాలు చూస్తాను” అంటే, చెవిపెట్టడు,

హేడ్డు—యేవండీ, అపుఠాన్లుగారూ అలా చెయరాడటయ్యా ?

లుబ్ధా—వెనకనుంచి ఆలోచించుకుందాం.

గిరీ—అధాత్తుగా, జెయిలలోకి లాక్కుపోతే, ఆపైని చేసేవసేవింటే ?

హేడ్—జయిలు నిర్దవగించారూ ?

గిరీ—మాటవరసకన్నాను. కీకించిమేలించాలి—యిన నైక్యమ కుట్ర బలంగావుంది. పోలిశెట్టి సాక్ష్యంపలకనని సౌజన్యాగావు పంతులుగారితో చెప్పి వూరికి వెళ్ళి పోయినాడు.

హేడ్డు—అయ్యో, మరేమిటిగతి !

గిరీ—అదే పంతులుగారూ నేనూ, విచారిస్తున్నాం.

[పూజారి గవరయ్య ప్రవేశించును.]

హేడ్డు—గవరయ్యగారూ, గురోజీ కనపడ్డారా ?

గవ—యిదుగో నాతో వొస్తుంటేనే ! మీ పెరటి అరుగుమీదే యింతసేపూ సమాధిలో వున్నారు,

హేడ్డు—నాకు పెరటి అరుగుమీద కనపడలేదే ? పోనీడి ఆయనవొచ్చారంటే బతికాను అన్నమాట—యేరీ ?

గవర—యేమి అలా అడుగుతున్నారు ? యిదుగో మీయెడటా (కాళిజాగావేపు చూపును) మీకు కనపడలేదా యేమిటి ? (కాళిజాగావైపుచూసి) యేంగురోజి తిరస్కరించే ఏద్య అవలంబించారేమి ?—ఓహో, మీగురువుగారి ఆజ్ఞ ఐందనా ?

అయితే నాకెలా కనపడుతున్నాడు? — నాకు మంత్రసిద్ధి కలదా? —

అయితే యెన్నాళ్ళు యిలా కనపడకుండావుంటారు? — ఒక్కవజ్రవా? —

(హెడ్డుతో) అరీ వారు శలవిచినమాట.

హెడ్డు — యీలోగా మాపీఠికి వురి అయిపోతుందే?

గవర — (కాళీజాగావై పుచూచి) యేమిశలవు. గురూ — (హెడ్డుతో) మీ కేమీ వర్షా లేదన్నారు.

హెడ్డు — యీరాత్రి అంజనం వేయిస్తానన్నారగుదా, యెలాగ?

గవర — (కాళీవై పుచూచి) యేం శలవు? — (హెడ్డుతో) అన్నివజ్రలూ నాచేత చేయిస్తామన్నారు.

హెడ్డు — వారు కనపడితే బాగుండును,

అసిరి — అదేటిబాబూ, ఆరు నాకగుపడుతున్నారు!

గవర — సిద్ధులూ, పిశాచాలూ, మాలాంటి మాంత్రికులికి కనపడతారు. వాడిలాంటి

మూఢభక్తులకు కనపడతారు; పాపం పుణ్యం యరగని, పసివిల్లలికి కనపడతారు.

ఇతరులకు కనపడరు

గిరిశమ్ — హంబగ్. (కట్టతో గవరయ్య వక్కని కాళీజాగాకొట్టి) యవడున్నా డీక్కడ? హెడ్డుగారూ, యిదంతా గ్రాండ్లచ్చి ఆఫ్ బేడెన్.

గవర — నువ్వు రేండు యింగిలీషుముక్కలు చదువుకుని నాస్తికుడివి కాగానే, మహా

త్యాలు పోతాయనుకున్నావా యేవిటి? నువ్వు సొట్టకట్ట తిప్పితే సిద్ధు

లికి తగుల్తు:నా? నీలాగే పెద్దకబుర్లు చెప్పిన రిజస్టరికి, స్మశానంలోకి తీసికెళ్ళి

దెయ్యాన్ని చూపించేసరికి, ఆరైల్లు పూజం పెట్టుకున్నాడు. సిద్ధుల్ని నిందిస్తే

బుట్ట వగుల్తుంది.

అసిరి — అదేటిబాబూ, జై రాగోర!

గిరి — (అసిరిగాడిపై ని ఉరికి) వెధవా, యేడిరా?

అసిరి — లేడుబాబూ, లేడుబాబూ, ఉత్తినన్నాను.

గిరి — దొంగ గాడిదకొడకా! (హెడ్డుతో) మీకు సాక్ష్యం బదుర్చుకోవడం మానేసి,

యీ గవరయ్య మాయాల్లోపడితే మరి తేల్తారా?

హెడ్ — అన్నా — అలా అనకండి. వీరి సాయంవల్లే మనం వొడ్డెక్కాలి (చెవిలో)

గవరయ్యగారు మనకి ముఖ్యమైనసాక్షి.

గవర — కిరస్తానప భ్రష్టులు చేరినచోట మాంత్రికులూ, సిద్ధులూ వుండజనదు — (కాళీ

వై పుచూచి) రండి గురోజీ మనతోవని మనం పోదాం.

బుద్ధా — గవరయ్యన్నా, యెక్కడికి వెళతారు?

గవర — నాకు తోచినచోటికి

బుద్ధా — మరి సాక్ష్యం?

గవర — అవధాన్లుగారు వెళ్ళాడినది కామినీపికాచం “అది మనిషి, గోడ గెంతి పోరి పోయిందీ” అని నేను అబద్ధపు సాక్ష్యం చెప్పానంటే మరి మంత్రం అన్నది నాకు మళ్ళీ పలుకుతుందా? నావొంతు ఆ గిరిశాన్ని సాక్ష్యం పలకమను.

“నమ్మి చెడినవారు, లేరు !

నమ్మక చెడిపోతే, పోయేరు॥

(గిరిశంతో) — యినసిపికటరుగారు నీకంటే యెక్కువ యింగిలీషు చదువు కున్నా ఆయనికి మనశాస్త్రాల్లో నమ్మకాలు పోలేదు.

పాడ్ — ఆయన దగ్గరికి వెళతారా యేవిటి?

గవర — (వెళ్ళుతూ) కబురంపించారు.

పాడ్ — రండి, రండి, గవరయ్యగారూ చిన్నమాట.

గవర — (వెళ్ళుతూ) అచిన్నమాటేదో (గిరిశమును చూసి) ఆ మహానుభావుడుతో చెప్పండి.

(నిష్క్రమించును.)

పాడ్ — (గిరిశంతో) యీ సాక్ష్యం మీరు మాటదక్కించుకున్నారు - మరి సాక్ష్యం వచ్చినదిలేదు.

గిరి — ఆమాటకొస్తే - నేనే సాక్ష్యానికి దిగి, కేసునీళ్ళు కారించేస్తాను. నాశక్తి చూతురు గాని - సౌజన్యారావు పంతులుతో మూత్రం ఆమాట యింకా చెప్పకండి.

(తెరదించవలెను)

౬-వ స్థలము : సౌజన్యారావు పంతులుగారి యిల్లు

[మేడపైని పంతులుగారి పడకగది ఒక బల్లపైని సన్నని గాజుదీపము కొంచము వెలుతురు కలుగజేయును. గదిమధ్యను మెట్లవైపునున్న గుమ్మము వకు యెదురుగా దోమతెర మంచము ఉండును. దానిపైని సౌజన్యారావు పంతులు మేలుకుని పరుండియుండును. మంచము రెండవప్రక్కను చిన్న రానుబల్లపైని గిట్ట కవరూ అంచులూ గల భగవద్గీతాపుస్తకము, పక్కని కుర్చీమీద గిరిశము కూర్చునియుండును.]

గిరి — నామనసు డైలెమ్మాలోపడి చాలా భేదిస్తూండండి. యేరితినై నా నాఅన్నగారు యీ ఆపద రాటుదురా అని ఆత్మత వొకవక్కా, ఆసత్యమునా కార్యసాధనంగా చేసుకోవడం అనే జిఘాస ఒక వక్కా, నన్ను పీడిస్తూన్నవండి, “అబద్ధపుసాక్ష్యం వొద్దు నిజమైనసాక్ష్యం జాగ్రత చెయ్యండి” అని పొద్దు కనిష్టిబుతో నేను అనేసరికి నాపైని కొండంత కోబ్బిడ్డాదండి నిజమైన సాక్ష్యం ప్రయత్నిస్తే దొరకరా అండి?

సౌజ—నిజమైన సాక్ష్యం! యేం సత్యకాలం! నిజవాడేవాడు సాక్ష్యానికిరాడు.
సాక్ష్యాని కొచ్చినవాడు నిజవాడేకేదు.

గిరి—యంచేత ఆశ్చర్యం?

సౌజ—వాదికి బాధించే నిజం వాదితరపు వకీలికి అక్కర్లేదు. ప్రతివాదిని బాధించే నిజం ప్రతివాది వకీలికి అక్కర్లేదు. క్రాస్ ఎగ్జామినేషను ఆరంభం అయేసరికి యెంతటిసాక్షి కపిశ్యం ఆరంభిస్తాడు. అంచేతనే పెద్దమనుషులు బోనెక్కా డానికి భయపడతారు.

గిరి—వకీళ్ళు అబద్ధాలాడిస్తే న్యాయం కనుక్కోడానికి జీతం పుచ్చుకునే నష్ట యేం జేస్తాడండీ?

సౌజ—ఉభయపార్టీల వకీళ్ళు ఆడించే అబద్ధాలూ చెయిపీకేటట్టు రాసుకుంటాడు.

గిరి—అయితే యెందుకండీ యీకోర్టులు?

సౌజ—నేను అదే చాలా కాలవాయి ఆలోచిస్తూవుంటిని. పెద్దపెద్ద వకీళ్ళుకూడా సిగ్గుమాలి బరిపెట్టి దొంగసాక్షాలు పాఠంచెబుతారు. కొందరు మృదవర్లు తిరగేసి కొట్టమంటారు, నావంటి చాదస్తులం యింకొక కొందరం అట్టి పాపానికి వొడిగట్టుకోంగాని, మాపార్టీల తరపు సాక్షులుకూడా అబద్ధం చెబుతున్నారని యెరిగిన్నీ వూరుకుంటాం, యిలాటి అసత్యానికి అంగీకరించవలసి వస్తుందనే, నేను ప్రాక్టీసు చాలా తగ్గించుకున్నాను. క్రమంగా యీవృత్తే మానుకోవడపు సంకల్పంకూడావుంది.

గిరి—అందరూ తమవంటి వకీళ్ళే అయితే, అసత్యం అన్నది వుండనేవుండదండీ, వకాల్తీలో యింత అక్రమం వుందన్నమాట నేనెరగనండీ. యేమైనా సహించగలనుగాని అసత్యం అన్నది సహించలేనండీ.

సౌజ—ఒక్క అసత్యంతో మదరలేదు. సాధారణంగా వకాల్తీలో దురాచారాలు చాలావున్నాయి. ఆంటినావ్ లాగనే, ఆంటీ వకీల్ అని వక మూవ్ మెంటు మనదేశంలో ప్టారు చెయ్యడపు అవశ్యకత కలిగేటట్టు ననబడుతుంది, పాడ్ కన్విక్ట్ బుది తప్పుకాదు. దొంగసాక్ష్యం కలిస్తేనేగాని కేసులు గెలియవు. మీరు సత్యమాగర్గంలో తరిఫీదైన మనుష్యులు పొటచేత, మీరు కేసులు నడిపించే మార్గాలు ఏవ్వంగా వున్నాయి.

గిరి—మరి మా అన్నగారి గతియేవిటండీ?

సౌజ—ఒక్కటే సాధనంవుంది. ఆగుంటూరు శాస్తుల్లు యెవరో పోల్చి పట్టుగుంటే యితరసాక్ష్యం అవసరం వుండదు.

గిరి—పట్టుపడేమాగకం యేదో తమరు శలవిస్తే మూడులోకాలూ గాలించి అయినా పట్టు గుంటానండీ.

సోజ—మీ యోగ్యతకు నాకు చాలా సంతోషంగావుంది. మీలాంటి యెంగ్ మెన్ లావుగావుంటే, మనదేశం బాగుపడును. మీ ప్రయత్నం సానుకూలం కాతగిన బందోబస్తు యావత్తూ నేను చేస్తాను. మీ స్వంత చిక్కులుకూడా వదిలినవి గనక మీరు వెంటనే బయలుదేరి వెతకడం ఆరంభించవచ్చును యీ కారణం చేత మీ వివాహం పోస్ట్ పోజ్ కావలసి వస్తుందిగదా అని మాత్రం విచారిస్తున్నాను,

గిరీ—అట్టి విచారం తాము వడనక్కరలేదు. మా గురువుగారి ఉపదేశం ద్యూటీ ముందూ, ఫ్లెజర్ తరవాతానండి అందులో నేను చిన్ననాటినుంచి కొంచం కాన్ సెన్ ప్రేషనూ, ఇంద్రియనిగ్రహమూ అభ్యాసం చెయ్యడంచాతనూ, వొళ్ళు మరిచి యెల్లప్పుడూ యేదో ఒక వ్యాసకంలో కొట్టుకుంటూ వుండడం చాతనూ, స్త్రీసుఖముల యెడల నాకు విముఖతలావ.డి అందుచేతనే మావాళ్ళంతా నాకు నెపోలియన్ ఆఫ్ అంటీనాచ్ అని పేరుపెట్టారు. యీ జీవిత కాలవంతా సోషల్ రిఫారమ్ కింద వినియోగపరుద్దావనే నిర్ణయంతో వివాహంమాని మాగురువుగారిదగ్గర లెప్టెనెంటుగా ప్రవేశించానండి. బుచ్చమ్మ యొక్క హృదయ నైర్మల్యమూ, ఆమె దురవస్థా చూచిన్నీ, నాశిష్యుడి యందు నాకువుండే ప్రేమాతిశయంచేతానున్నూ, ఆమెయందు కూడా ప్రేమాతిశయం నాకుకలిగి, ఆమెను వివాహం కావడముకు వొప్పుకున్నానుగానండి, ఇంద్రియసుఖముల నవేషించికాదు. ఆమెకూడా నన్ను ప్రేమించి, విధవా వివాహము కూడుననే నిశ్చయముతో నన్ను వివాహము కావడముకు అంగీకరించారండి. గనక మా మాయేజి అనేది ట్రూలవ్ మాయేజి గాని, సాధారణపు విడోమారియేజి కాదండి.

సోజ—మీగురువుగారూ ఆలాగే వ్రాశారు గాని మీకు విడోమాయేజి చేసుకుంటే మీ అన్నగారు మిమ్మల్ని వెంతుకోరేమో?

గిరీ—తమ మాటను ఆయన అతిక్రమించవోరండి. ఒకవేళ ఆయనవప్పకపోజే, దత్తత వదులుకుంటానుగాని; ప్రాణసమానురాలైన బుచ్చమ్మను విడవనండి.

సోజ—ఆమె అదృష్టవంతురాలు.

గిరీ—అట్టి స్త్రీరత్నము (చడిలేకుండా ఒకమనిషి మెళ్లెక్కివచ్చి ధారముదగ్గర తనకు యెదురుగా నిలిచివుండడము చూచి గిరీశం నిర్ధాంతపోయి మాటమాని నోరు తెరచును, ఆవై ఖరీ సోజన్యారావుసంతుబు కనిపెట్టి)

సోజ—యేనింటి అలా చూస్తున్నారు? (గిరీశం చూస్తూవున్నవేపు తానును దృష్టి తిప్పి; వచ్చినమనిషినీ చూసును.)

గిరి—యిట్టి ప్రీతమును దొరికిన కారణంచేత నేనే అవ్యక్తబంతుణ్ణి అని భావిస్తాను. అయితే “పరోపకార; పుణ్యాయ! పాపాయ పరపీడనం” అన్న న్యాయ ప్రకారం, ఒకరిని కాపాడి ఉపకారం చెయ్యడం ఉత్పత్తమైన పుణ్యం. నిష్కారణంగా, వాడిమానాన్న వాడు బతుకుతున్నవాడికి అపకారంచెయ్యడం పాపానికి కారణం. గనుక మా అన్నయ్యని యొత్కష్టపడి అయినా నేను కాపాడడం విధి అని యెరుగుచున్నాను.

సౌజ—(కొత్తగావచ్చినమనిషితో) యెవరు మీరు ?

కొత్త—జూరు ప్రయోజనం కలిగివచ్చినానండి—వర్తమానం చెయకుండా వచ్చినందుకు తమించవలెన—కింద నౌఖర్లు కానరాలేదండి.

సౌజ—రండి—కూచోండి.

గిరి—(లేచివెళ్ళి ఒక కుర్చీకెచ్చి తన కుర్చీ పక్కనువేసి, దయచెయ్యండి.

కొత్త—(కూచోక) అక్కర్లేదు.

సౌజ—కూచోండి—(కొత్తమనిషి కూచొనును) తాము యెవరాడి ?

కొత్త—నే నెవరో మనవిచెయక తీరదా అండి ?

సౌజ—యే కారణం చేతనైనా వేరుచెప్పడం యిష్టంలేకపోతే, చెప్పనక్కరలేదండి.

కొత్త—నేవచ్చినపనికి, నాపేరుతో పనిలేదండి. కొన్ని కారణములచేత నాపేరు చెప్పడముకు వీలులేకంక. తమించవలెనని ప్రార్థన.

గిరి—షెక్స్పియర్ అన్నాడుకాడా అండి “వాట్సినేనేమ్ ?” అని? దానిని నేను చిన్నగీత ముక్కగా తర్జుమాచేశానండి “పేరులోననేమి పెన్నిధియున్నది” మన శాస్త్రాల్లోకూడా యెవరిపేరు వారుగట్టిగా ఉచ్చరించితే పాపవచ్చారు. తమకు విశదమే.

కొత్త—మరివొకరితో అయితే కల్పించి మారుపేరు చెప్పుదును. తమచోట అబద్ధం ఆనజాలనండి.

గిరి—భోజరాజు ముఖంచూస్తే కవిత్యం పుట్టికట్టు, తమ ముఖంచూస్తే యెట్టివారి కైనా నిజవే నోటంట వొస్తుందండి.

కొత్త—ఒకా నొకరికితప్ప.

గిరి—“సచేమాన్ ఈజ్ టుబిపిటీడ్.” అనగా అట్టి మనిషివుంటే ఆ మనిషి యెడల మనం కనికరం కలుగజేసుకోవాలి— అంతే.

సౌజ—అసత్యవలెనేది యెవరితోనూ ఉడకూడదు.

కొత్తమనిషి—మంచివారియెడల మంచిగానూ, చెడ్డవారియెడల చెడ్డగానూ, వుండమని మాతల్లిగారు ఉపదేశం చేశారు అందుచేత తమతో అబద్ధవాడనన్నాను.

సౌజ—మీ తల్లిగారు పూజ్యులేగాని, వారి ఉపదేశంతో మీరు మొదటి నగమే అవలొబ్ధిని కడంసగమూ మార్చి మనంచెడ్డవారని అనుకునే వారియెడలకూడా

మంచిగా వుండుటకు ప్రయత్నముచేస్తే, దయావరిపూర్ణుడైన భగవంతుడు సృజించిన లోకము మీకు మరింత యింపుగా కనపడుతుంది. మీకూ మీవరిచయం కలిగిన వారికీ మరింత సౌఖ్యము కలుగుతుంది, కాక మంచి చెడ్డలు ఏర్పక్కగలిగినవాడు యెవడు? మంచిలోనూ చెడ్డవుంటుంది. చెడ్డలోనూ మంచివుంటుంది గిరి—యేమి విలపనమాటలు! ఒక చెడ్డమనిషి వున్నాడనుకొండి. ఒకణ్ణి అనడం వెండుకు? నేనే ఆ చెడ్డవాణ్ణి అనుకొండి. అట్టి చెడ్డవాడనైన నా యెడల మంచిగా వుండడమే యోగ్యత. తమవంటి మంచివారి యెడల అంతా మంచిగానే వుంటారు. “అపకారికి నుపకారము! నెవమెన్నక చేయువాడు నేర్పరి సుమతీ” అని కవి అన్నమాట పర్ ఫెక్ట్ జెమ్ కాదాఅండి?

సౌజ—నాభావం మాబాగా ఉపన్యశించారు.

కొత్తమనిషి—(సౌజన్యారావు పంతులుతో) తమ వాక్యం గురూపదేశంగా భావించి, యిటుమీదట చెడ్డవారియెడలకూడా మంచిగా వుండడముకు ప్రయత్నిస్తాను, తమ శిష్యురికం లభించండం నాకు వెన్నిది. నత్పురుషుల దశకానం సద్వ్యోఫలం కలసి. తాము మంచిలో చెడ్డ వుంటుందని కలవిస్తీది. పరిపూర్ణమైన తమ మంచిలో చెడ్డలేదని వింటున్నాను.

సౌజ—పరిపూర్ణమైన మంచి ఒక్క భగవంతుడి యందే కలదు. నా చెడ్డలోకవేరె వెరుగును?

గిరి—మిషనరీ ఒరిజినల్ సిన్ అంటాడండి మనవాళ్ళు మష్కర్మ అంటారు. చాంతస్సాగొయ్యా (బెగ్ యువర్ పార్సన్) ఆ ఒరిజినల్ సిన్, లేక కర్మ, అనేది యెంత మంచివాడినైనా యెంతకట్టుదిట్టమైనవాడినైనా రెక్కపట్టుకునితప్పు తోవలోకి లాగుతుందండి. తమకు విశవముకానిది యేమున్నది?

సౌజ—“బలవానింద్రియగ్రామో విద్యాంసమపికపకాతి” అని గీత చెబుతూంది. యెవడి చెడ్డ, వాడు దాడుకుని మంచినే సైకి కనపర్చుతాడు.

కొత్తమనిషి—ఒకానొకరు లేనిమంచిని కూడా వున్నట్టు ప్రచురపరిచి లోకాన్ని క్రమింప చేస్తారు.

సౌజ—సత్యం. అందుచేతనే మంచి చెడ్డలు మనసే యెరగవలెగాని లోకమే వెరుగును అని అన్నాను.

కొత్తమనిషి—నటసవల్ల కొద్దికాలవేరే లోకానికి కళ్ళు కప్ప వచ్చునుగాని, నిడివి మీద బంగారాన్ని, యిత్తడిని లోకం యే ర్చేస్తుందండి. (గిరికంతో) యేమంటారు?

గిరి—పంతులుగారికి నిద్రభంగవౌతుంది. మీరు వచ్చినపనేదో—

కొత్తమనిషి—(సౌజన్యారావు పంతులుతో) స్వాభావకంగా మంచికి లోకం గుడ్డి; చెడ్డవెతకడానికి చారెడుకళ్ళు; గనక, చూచూసి, లోకం క్షయనమందివారూ

అని నిర్ధారణ చేసిన తరవాత, వారు మంచివారు కాకతీరదండి - తమవంటి మంచివారు వలవేస్తే యొక్కడా కనపడడం కష్టం అండి. గనక తమ దర్శనం నాకు కావడంవల్ల యీరోజు, నా జన్మానికల్లా సుదినంగా భావించి సంతోషిస్తున్నాను.

గిరి - సందేహ వేచింటి !

సౌజ - మంచిగావుందావని ప్రయత్నిస్తున్నాను. అంతకన్న నాయందు యోగ్యత యేమీలేదు. మీరు వచ్చినపని చెప్పారుకారు.

గిరి - నేను కనుక్కుని తమతో ఉదయం మనవిచేదునా ?

సౌజ - జూరూరు వనిమీద వచ్చినవారూ, పేరు చెప్పనివారూ, మీతో వారి కార్యం చెబుతారా ? మీది యంత సత్యకాలం !

గిరి - వారికి నేనేమైనా సాయంచెయడానికి అవకాశం వుంటుందేమో అనీ. తమకు నిద్రవేళైందనీ, మనివిచేశాను.

కొత్తమనిషి - గిరిశంగారు లోలోపకారపరులు.

సౌజ - మీకు కృతపరిచితులా ?

కొత్తమనిషి - వారిని యెరగనివారెవరండి ?

గిరి - వారు నా యందువుండే దయచేత అలా శల విస్తున్నారుగాని, నన్ను అంతా యెరగడానికి నేనేపాటివాణ్ణి అయినా తరుచుగా లెక్కర్లు యిస్తూవుండడం చాత, వీరివంటి సత్పురుషులు నన్ను యెరిగివుండడంకద్దు; సత్కరించడంకద్దు వీరినికూడా నేను చూసివుందును. అందుచేతనే వీరు కనపడగానే, యెవరు చెప్పా చూచినట్టుండి ! అనికలవిలపడ్డాను. వారుకూడా వ్రచ్చన్నలైవుండా మని నిశ్చయించు కున్నారు గనక, నేను జ్ఞాపకం తెచ్చుకోడానికి ప్రయత్నం చెయ్యను, నేనుపోయి వరుంటాను. తాము ఉభయులు మాట్లాడుకోవొచ్చును.

సౌజ - అలాగే చెయ్యండి.

గిరి - (సౌజన్యారావు పంతులుతో) నమస్కారం. (కొత్తమనిషితో) మీరు ప్రాహ్మలా ?

కొత్తమనిషి - కాను.

గిరి - (కొత్తమనిషితో) అయితే దాసోహం! - టుదిఅన్నోన్ ! (నిష్క్రమించుతూ గుమ్మము దగ్గరకు వెళ్ళి తిరిగిచూసి కొత్తమనిషిని బతిమాలుకున్నట్లు అభినయించి, వెళ్ళును.)

సౌజ - గిరిశంగారు కవి - మహాయోగ్యవైన చిన్నవాడు,

కొత్తమనిషి - వితంతువులను వెళ్ళాడడం. యాంటీనాచీకూడా మంచికి ఆవశ్యక వేరనాఅండి ?

సౌజ—వితంతువులను, యిష్టమైతే పెళ్ళాడవొచ్చును లేకుంటే మానవొచ్చును మంచితో దానికి పనిలేదు. గాని వేశ్యాసంస్కార కలవాడు యెన్నడూ మంచి వాడు కానేరడు;

కొత్తమనిషి—అంతేనా అండి, లేక వేశ్యను చూడరాదు; వేశ్యతో మాటాడరాదు; వేశ్యపాట వినరాదు; అని నిర్ణయంకూడా వున్నదా అండి?

సౌజ—అలాటి నిర్ణయంవుంటే మరీ మంచిది.

కొత్తమనిషి—తమరు యాంటీనాచ్ అనుకుంటాను.

సౌజ—బాను.

కొత్తమనిషి—(చిరునవ్వు నవ్వుతూ) గిరిశంగారూ యాంటీనాచేకదా అండి ?

సౌజ—మీకు తెలియదా ? ఆయన యాంటీనాచికి గురువు.

కొత్తమనిషి—ఆయన నాకుకూడా గురువులేనండి.

సౌజ—అలాగనా ? నాకు చాలా సంతోషం,

కొత్తమనిషి—యీ విషయంలో చాలా కాల వాయి నాకు ఒక్కసందేహం వుండి పోయింది; ఊమిస్తే మనవిజేస్తాను.

సౌజ—చెప్పండి - తప్పేమి ?

కొత్తమనిషి—వేశ్యలను పాటకు పిలవకపోతే, వాళ్ళు బతకడం యెలాగండి ?

సౌజ—పెళ్ళిచేసుకుంటే సరి.

కొత్తమనిషి—గిరిశంగారిలాంటివారిని అనా తమ అభిప్రాయం ?

సౌజ—యేమిమాట అన్నారు ! రేపోనేడో ఆయన ఒక పవిత్రమైన వితంతువును పెళ్ళికానై యున్నారుగదా, వేశ్యనా పెళ్ళాడుతారు ?

కొత్తమనిషి—జపాన్ దేశంలో గెయిపాలని వేశ్యలువున్నారనీ, వాళ్ళని గొప్ప గొప్పవారుకూడా పెళ్ళాడతారనీ యీ గిరిశంగారే కాబోలు చెప్పగా విన్నాను. జపాన్ దేశం గొప్పదేశం అని అంటారండి ?

సౌజ—బానుగాని, గొప్పదేశంలోవున్న చెడ్డనే మనం అవలంబించాలా ? గిరిశం గారు అట్టి అపవిత్రమైన పనికి ఇయ్యకొనరు.

కొత్తమనిషి—అయితే పెళ్ళిచేసుకోగోరిన వేశ్యలకు కోరతగిన వరులు దొరకడం యెలాగండి ? లేక యెట్టి వారై నారే అని తమ అభిప్రాయమా అండి ?

సౌజ—యీసంగతి యింకా నేను బాగా ఆలోచించలేదు—వేశ్యలు విద్యలు, నేర్పు ఇతరవృత్తులవల్ల సత్కాల ఊపము చెయ్యరాదా ?

కొత్తమనిషి—అట్లాచేస్తే, తమవంటివారు వాళ్ళను వివాహమొదరా ?

సౌజ—యేంప్రశ్న ? నేను యెన్నడూ వేశ్యను పెళ్ళాడను నాయెత్తు భనంపోస్తే వేశ్యను ముట్టను.

కొత్తమనిషి—ప్రమాదంవల్ల వేశ్యశరీరం తమకు తగిలితే ?

సౌజ—(నవ్వుతూ) తగినవక కీరం కొనేసుకుంటాను. చిత్రమైన ప్రశ్నలడుగు తున్నారు!

కొత్తమనిషి—వేశ్యజాతి చెడ్డకావచ్చును. గాని తాము శలవించినట్టు, చడ్డలో మంచి వుండకూడదా? మంచి యెక్కడనున్నా గ్రాహ్యంకాదా అండి?

సౌజ—మంచి యెక్కడనున్నా గ్రాహ్యమే. గాని మీరు వచ్చినవని చెప్పారు కారు?

కొత్తమనిషి—నాపనిమట్టుకు మిమ్మల్ని చూడడమే.

సౌజ—చూడడానికి నిరీధవేశ రావతనా?

కొత్తమనిషి—మీపని మించిపోకూడదని అట్టివేశ వచ్చాను.

సౌజ—మించిపోయేవనులేవీ నాపనులు లేవే?

కొత్తమనిషి—దురవస్థలో వున్నవారి పనులల్లా తమ స్వంతపనులుగానే యోచింతు రని లోకులవల్ల విన్నాను, మరేంలేదు, అవధాన్లుగారి కేసులో గట్టి సహాయం చెయ్యగలిగినవారి నొకరిని నేను యెరుగుదునండి.

సౌజ—అలాగైతే మిమ్మల్ని మాపాలిటిదేవుణ్ణిగా భావిస్తాం.

కొత్తమనిషి—అంతమాట నాకు దక్కాలి?దా అండి?

సౌజ—యేమి ఆలాగ అంటున్నారు?

కొత్తమనిషి—మరేమీలేదు. ఆ కార్యసాధనము ఒక వేశ్యవల్ల కావలసివున్నది, అది చిక్కు.

సౌజ—డబ్బు యిద్దాం,

కొత్తమనిషి—ఆవేశ్య ద్రవ్యానికి సాధ్యురాలు కాదండి.

సౌజ—అయితేమరేమి కోరుతుంది?

కొత్తమనిషి—ఆమె కోరిక అసాధ్యవని తలుస్తానండి.

సౌజ—అయినా యేమిటో చెప్పండి,

కొత్తమనిషి—చెప్పితేమీకు ఆగ్రహం రావడమేకాని, కార్యం వుండదనుకుంటా నండి.

సౌజ—తనను వుంచుకోమంటుందా యేమిటి! అది యెన్నడూ జరిగేవనికాదు.

కొత్తమనిషి—ఆ ముసలిజాహ్మాడి దురదృష్టం! మనవేం చెయగలవండి?

సౌజ—యెంత మద్దిహీనురాలు! అసందర్భమైన యిలాటికోరిక కోరతగునా? మీరెలా మోసుకొచ్చారు యింత అసంభావితమైన మాట?

కొత్తమనిషి—వ్యవహారవిషయములు మాట్లాడతూన్నప్పుడు మంచైనా చెడ్డైనా ఉన్న మాటలు నాలుగూ అనుకొవడం విధాయకం గదండి. ఆమనిషి తలకితగని వెట్టికోరిక పెట్టుకుంది అనేమాట అన్నంతినే మనిషిల్లా యెరగడా అండి?

సౌజ—నేను మన్మధుణ్ణనా నన్ను వలిచింది ?

కొత్తమనిషి — మిక్కిలి మంచివారని కాబోలు.

సౌజ—సానిదానికి మంచితో పనివుండదు. ఇనియేదో యెత్తెవుండాలి.

కొత్తమనిషి—మృచ్ఛకటిక చదివిందేమోనండి.

సౌజ—వసంత నేనలాంటిమనిషి వెట్టికవీశ్వర్ల కల్పనలో వుండాలిగాని లోకంలో వుండదు. యేదో యెత్తు. అందుకు సందేహంవుండదు.—సాధనాంతరంలేదో?

కొత్తమనిషి—తమరు ప్రశ్నలు అడుగుతారు, విన్నమాట మనవిచేస్తే ఆగ్రహిస్తారు. యేం సాధనం ?

సౌజ—శ్రీకృష్ణుడి అనుగ్రహంవల్ల ఆగ్రహమనే వస్తువను చంపుకోవడముకు సదా ప్రయత్నం చేస్తున్నాను. స్థానికం కనపర్చారు. కృతజ్ఞుడను, చెప్పవలసినది చెప్పండి.

కొత్తమనిషి—తమకు వుంచుకోవడం మనస్కరించకపోతే, తనను వివాహము కావచ్చు నని కూడా ఆమనిషి అభిప్రాయము.

సౌజ—మంచివారిని హేళన చెయ్యవలసినదని కూడా మీతల్లిగారి ఉపదేశంకాబోలు?

కొత్తమనిషి—మీ కృష్ణుని మీద ఆన - మీ యెడల నాకు అమాయకమైన భక్తి కలదు. తమరి యెడల తృణీకారభావము నా హృదయమందు యెన్నడూ పుట్టదు, నమ్మండి, రాయభారి మోసుకువచ్చే మాటలకు రాయభారిని తప్పు పట్టడం ధర్మంకాదు, యివి జరిగే మాటలని నేను మనవిచెయ్యలేదు వున్న మాట మనవిచేస్తే, వకీళ్ళు గనక వేశ్యపెట్టిన చిక్కు విప్పజాలక పోతారా అని మనవిచేశాను.

సౌజ—వేశ్యలకు వకీళ్ళు సమదంతాఅనా ? (నవ్వి) నేను మట్టుకు వోడిపోయినా నని వొప్పుకుంటాను. యెగతాళిలో దించకండి—వేశ్య డబ్బొల్లకపోదు. ద్రవ్యం కోరమనండి, ఆయనైనా యిస్తారు, నేనైనా యిస్తాను.

కొత్తమనిషి—అందాకా యెందుకండి ? తమదాకా అక్కరలేదు. ఆ బ్రాహ్మణికి ఉపకారార్థం నేనేయిస్తును. ఆమనిషి ద్రవ్యానికి సాధ్యురాలుకాదని మనవి చేశాను, సమ్మరా ?

సౌజ—అన్నట్టూ, మీరు గిరిశంగారి శిష్యులమంటిరి గదా ? మీరు యాంటీనాచ్ కారా ? అయితే, వేశ్యవల్ల యీభోగట్టా యావత్తూ మీకు యెలావచ్చింది? యిదంతా యెగతాళా ? కుట్రా ?

కొత్తమనిషి—నమ్మనివారితో యేమిచెప్పను ? యిది కుట్రాకాదు, యెగతాళికాదు. నేను అక్షరాలా యాంటీనాచ్ నే. వివేకతేశంవున్నవారు యెవరు యాంటీ నాచ్ కారండి ? గాని, విధికృతంచేత నాకు వేశ్యాసంసర్గ తప్పిందికాదు.

సౌజ—యేమిటో ఆవిధికృతం ?

కొత్తమనిషి — ఇది ! (కొత్తమనిషి నెత్తినివున్న పాగాతీసి జుత్తును జారవిడచి; వెనకకు తిరిగి తొడుగుకున్న కోటునికది కప్పుకున్న శాలువ వలెవాటుగావేసికొని సౌజన్యారావు పంతులు వేపుతిరిగి) నావూరూపేరూ అడిగితిరి. వూరు విజయ నగరం; పేరు మధురవాణి !

సౌజ — (మొదట ఆశ్చర్యమగుచు, యోచనపైని కోపావేశముకలిగి నిలిచి) యేమి మోసము జరిగినది !

మధు — గురువుల ఉపదేశం గురువులే మరవకూడదు. చెడ్డలోకూడా మంచి పుండవచ్చును. కాక మంచిచెడ్డలు యెంచేవారెవరు ?

సౌజ — యేమి దగా !

మధు — నిర్మలమైన ఆంతఃకరణతో వస్తాని. నిజం దేముడెరగవలె, దగా అని తోచినది; యేమి చెయ్యగలను ? వెళతాను.

సౌజ — శీఘ్రంగా వెళ్ళవచ్చును.

(మధురవాణి పాగా కోటువిడిచి గుమ్మమువరకు వెళ్ళును.)

సౌజ — నిలు — నిలు — (మధురవాణి తిరిగివచ్చి, కొంచము యెడముగా యెదట నిలుచును.)

సౌజ — పాగా, కోటు మరిచిపోయినావు.

మధు — అంతేనా ? మనసే మరచి పోయినాను; కొదనేవిటి ? (తిరిగి రెండడుగులు వెళ్ళును.)

సౌజ — మాట !

మధు — (తిరిగిచూసి) యీమాట యేం మరిచానండి ?

సౌజ — నువ్వుమరవలేదు, నేనే మరిచాను. లుబ్ధావధాన్లు గారి మాటేమిటి ?

మధు — తమమంచి లోక ప్రసిద్ధమైనప్పటికీ, అయనయందు తమకు అట్టే అభిమానం భగవంతుడు పుట్టించలేదు.

సౌజ — అయనను కాపాడడముకు న్యాయవైద్యుని యేమి చెయ్యమన్నా చేస్తాను అనేక సంవత్సరములాయ, వేళ్ళ అన్నది నాయంటికిరాలేదే? నేను వేళ్ళతో యెన్నడూ మాట్లాడలేదే ? యీనాటికి వ్రతభంగమైనది గదా, అని అపారమైన విచారములో ములిగివున్నాను.

మధు — తమరు ప్రాణ్ణులు; వ్రతభంగమేది ?

సౌజ — నిశిత్రాతివేళ పడకింటిలో వేళ్ళను పెట్టుకుని మాట్లాడడం కన్న యింకా యేమి కాపతెను ?

మధు — తమరు నన్ను రప్పించలేదే ? వేళ్ళలు పార్టీలైతే, వకీళ్ళు కేసులు పట్టరో ?

సౌజ — పడతాం, పట్టం; యేమైనా నువ్వు పార్టీవైనా కావే ?

మధు — కాను — గాని మీ పార్టీని కాపాడే మనిషిని నేను యెవతెనైతేనేమి — నను చూడకూడదా? అది అలా పుండగా వేళ్ళలము దేవాలయములలో భగవంతుణ్ణి.

చూడడమునకు పోవచ్చును గదా ? సత్పురుషులైన తమవంటివారి దర్శనము నకు మాత్రము నిరోధమా ?

సౌజ—“మంచివారు, మంచివారు” అని పలుమారు అంటూవుంటే నాకు లజ్జగా వుంది. ఆమాట మరి అనకు—చూడరావచ్చునుగాని రాత్రివేళ వదిలివేళ్ళానా!

మధు—వేళ్ళనని వర్తమానంచేస్తే పగటివేళ చూతురో ?

సౌజ—నాశత్రువులు యెవళ్ళో నిన్ను నాదగ్గిరకుపంపారు. (నఖశిఖపర్ణంశం నిదానించి) యెంతటివాళ్ళై నా వుంటారు !

మధు—అలానైతే తమమంచే తమకు శత్రువై ఉండాలి. మీ కార్యం నిర్వహించి డబ్బు ఒల్లనప్పుడు కుట్రా కూహకంలేదని నమ్ముదురా ?

సౌజ—అంత మంచిమనిషివి అయితే, పాపము ఆ బ్రాహ్మడికి ఉపకారం నీవు చెయ్యరాదా ? మధ్య నాకు గండగత్తెరేమి ?

మధు—నేను మంచిదాననని నమ్మగలరా ?

సౌజ—ఆ బ్రాహ్మణ్ణి కాపాడితే నమ్మనా ?

మధు—అయితే, ఒకతుని తగువు మనవిచేస్తాను,

సౌజ—అట్టేసేపు నువ్వు నా యెదటగానీ నిలిచివుంటే, నువ్వు యే తగువుతీరినై ఆతగువుకు వొప్పుదల అవుతానేమో అని భయవేస్తుంది,

మధు—(ముఖము పక్కకుతిప్పి) ఒక్క చిన్నముద్దుకు కగునో ?

సౌజ—అంతటితో కార్యం నిర్వహిస్తావా ?

మధు—యేం జెయనూ, మరి ?

సౌజ—నావ్రత భంగం చెయ్యకవేరనా నీవట్టుదల ?

మధు—అడుగుమెట్టుకు దిగానని మెప్పులేదుగదా ? యిష్టంలేనిపని యేల చేయించవలె ? శలవు. (రెండు అడుగులు వెళ్ళును.)

సౌజ—ఆగు (మంచముమీద కూర్చుని—దుప్పటి కప్పుకుని) కూచో.

మధు—కూచోను.

సౌజ—వెయ్యిరూపాయలిస్తాను, తీసుకుని బ్రాహ్మణ్ణి కాపాడు.

(మధురవాణి తిరిగి వెళ్ళబోవును.)

సౌజ—వెళ్ళకు—నీకు ముద్దాకావాలి ? యేం వెట్టిమనిషివి ! యేమిలాభం ?

మధు—నాకు తెలియదు,

సౌజ—తప్పదూ ?

మధు—తప్పదనుకుంటాను,

సౌజ—అయితే విధిలేక వొప్పుకంటున్నాను. చిత్రం ! వెయ్యిరూపాయలకంటే వక ముద్దు యెక్కువ విలవా ? —సరే—నువ్వుచేసే సాయంవేదో చెప్పు.

మధు—తెల్లబియ్యం, పాటిమానికా—లుబ్ధావధాన్లుగారు వివాహవైనప్పిల్ల ఆడప్పిల్ల కాదు.

సౌజ — (ఆశ్చర్యముతో) యేమిటి !

మధు — మరచితిని. అందుతో సంబంధించినవారికి యెవరికిన్నీ హానిరాకుండా కాపాడ
తావని కలవిస్తేనే కాని వేర్లు చెప్పజాలను.

సౌజ — లేకుంటే చెప్పవా ?

మధు — చెప్పను.

సౌజ — లుద్ధావధాన్లుగారివల్ల యెవరికిన్నీ బాధలేకుండా కాస్తాను. ఆయనకు కాక
ఇతరులు యెవరికైనా హానిచేసివుంటే, నావశంకాదు.

మధు — కాదును. యిహా చెబుతాను కరటకశాస్తులుగారు వారి శిష్యుడికి ఆడవేషం
వేళి పెళ్ళిచేశారు,

సౌజ — కరటకశాస్తుల్లా గుంటూరు శాస్తుల్లు !

మధు — ఆవును. కొంచం చిరిగెడ్డూ అంటున్నామకున్నారు; అంతే భేదం —

సౌజ — ఔరా ! అతగాడిదారుణం !

మధు — అతనివల్ల తప్పులేదండి; అన్నిహోత్రావధాన్లుగారి కూతురు ఆయన మేన
కోడలు, ఆపిల్లని లుద్ధావధాన్లుగారికి యివ్వడానికి నీశ్చయమైన సంగతి తమకు
విశదమే, ఆసమ్మంధం తప్పించుటకు కరటకశాస్తులుగారు యీ యెత్తు యెత్తారు.
ఆయనకు మాత్రం హానిరాసీకండి.

సౌజ — ఔరా ? యేమి చిత్రము ! మేలుకున్నానా నిద్రకోతున్నానా ?

మధు — నాఫీజయిచ్చి మరీ నిద్రపోండి.

సౌజ — బీదవాళ్ల యిచ్చుకోలేనే ?

మధు — నాకు లోకంలో ధనవంతా అదే అనుకున్నానే ?

సౌజ — నీవు సాగనరివి. ముద్దు చేదనికాదు, వ్రతభంగంగా అని దిగులు.

(ముద్దు పెట్టుకొనవోవును)

మధు — అగండి,

సౌజ — ఏమి ?

మధు — నావ్రతమో ?

సౌజ — యేమిటది ?

మధు — చెడనివారని చెడగొట్టవద్దని మాతల్లిచెప్పింది.

సౌజ — చెప్పితే ?

మధు — అందుచేత, మిమ్మల్ని ముద్దుపెట్టుకో నివ్వను.

సౌజ — కృతజ్ఞుడనై వున్నాను !

మధు — ఆపుస్తుకము నేను చూడవచ్చునా అండి ?

సౌజ — చూడు,

(మధురవాణి పుస్తుకమువిప్పి చదువును.)

మధు — భగవద్గీతలు. యిది మంచివారు చదివేపుస్తుకమా అండి ?

సౌజ — యిది చెడ్డవారిని మంచివారినిగా చేశేపుస్తకం.

మధు — దానిలో యేముందండి ?

సౌజ—అదిచదివిన వారికల్లా విలువలేని గొప్పన్నే హతు డొకడు దొరుకుతాడు.

మధు—యెవరండి ఆన్నేహితుడు ?

సౌజ—శ్రీకృష్ణుడు.

మధు—శ్రీకృష్ణుడు సొనిదానితోకూడా న్నేహంకకతాడా అండి ?

సౌజ—శ్రీకృష్ణుడు తన్ను నమ్మినవారితో అల్లా న్నేహం కకతాడు. వరమాత్మకు జాతిభేదంలేదు.

మధు—శ్రీకృష్ణుడు ఆంటీనాచికాడా అండి !

సౌజ—యేమి పెంకెవు !

మధు—అయితే యీపుస్తకం చదువుతాను. చదివి మంచిదానను అవుతాను.

సౌజ—కావలిస్తే ఆపుస్తకం తీసుకువెళ్ళు.

మధు—కృతార్థురాలను—శలవా ?

సౌజ—(వెన్ను కుర్చీవేపుచూచి యోచించి) నువ్వు మంచిదానివి. యెవరో కాలు జారిన సత్పురుషుడి పిల్లవైవుంటావు. యీవృత్తి మానలేవు ? స్థితిలోపమా ?

మధు—దైవానుగ్రహంవల్ల లోపంలేదు నావృత్తియొక్క హైన్యత గుర్తెరుగుదును. సత్పురుషుడయిన సంప్రాప్తమైన తరవాత దుర్వృత్తి యేల వుంటుంది ?

సౌజ—(భగవద్గీతాపుస్తకము మీదనున్న శ్రీకృష్ణుని విగ్రహమును వేలువజూపి) సత్పురుషుడనే నామము సాధకముగాగల యీసత్పురుషుణ్ణి నీకు యిచ్చాను. ఆయన న్నేహం బలమైకకొలది మాబోట్లను తలచవు.

మధు—అప్పటప్పట తమదర్శనము చేసుకోవచ్చునా ?

సౌజ—(తటవటాయించును.)

మధు—వృత్తిమానినా, మంచి—

సౌజ—అయితే రావచ్చును.

మధు—కృతార్థురాలను, (పుస్తకము వడుమున అని చేతులు బోడించి) శలవు !

సౌజ—మరోమాట ! (మధురవాణి ప్రశ్నార్థకముగా కనుటొమలెత్తి చూచును.)
నీకు గిరీశంగారి పరిచయం యెక్కడ ?

మధు—తుమించండి.

సౌజ—చెప్పవా ?

మధు—తాము చెప్పకతీరదని ఆజ్ఞాపిస్తే చాటగలనా ? పాపము ఆయనను బతక నియ్యండి.

సౌజ—అతడి బతుకుమాట ఆలోచించుతున్నావు. నీడు అవ్వకుడైతే, పాపము ఆ బుచ్చమ్మ బతుకు చెడుతుంది ? అది ఆలోచించావుకావు.

మధు—(ఆలోచించి) అవును ఆయన నాకు కొంతకాలం యింగిలీషు చదువు చెప్పే వారు. కొంతకాలం వుంచుకున్నారు కూడాను.

సౌజ— యెన్నాళ్ళకిందట ?

మధు— మొన్న మొన్నటి దాకా,

సౌజ— చిత్రం ! ఒక్కనిమిషము ఆగు (వైకి వెళ్ళి గిరిశమును వెంటబెట్టుకునివచ్చి)
నెపోలియన్ ఆఫ్ యాంటి నాచ్ గారూ! యీమెను మీరు యెరుగుదురా?

గిరి— కొంతకాలంకింద గిరిశం అనే పూలిష్ యంగ్ మోన్ వొకడు వుండేవాడు. మధురవాణి అనే ఆమ్యూటిపుల్ నాచిడెవిల్ ఒకతె వుండేది. వాడి దురదృష్టం వల్ల దానివలలలో చిక్కి, మైమరచి అంధకారంలోపడి పోయినమాటసత్యము. గురువుల ఉపదేశం కొంతకాలానికి జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొని ఆ అంధకారంలోంచి వెలువడి గురువుల పాదములు చేరుకుని గతం కలగా భావించి, మరిచి, మంచి తోవలో పడ్డాడు. ఆ గిరిశవేః యీగిరిశం—ఆ మధురవాణి యీ మధురవాణి! స్వర్గానికి ఒక్కచీడి తరివాయిగా పున్న నన్ను నరకానికి లాగడానికి తిరిగి యిక్కడ నాపురాకృతంవల్ల ఆవిర్భవించింది! ఐటన్నడ్ ఆల్టు గెదరే స్యూలిఫ్-పాపంలో కాలుజారి, పశ్చాత్తాపపడి, రిఫార్ము అయినాను. నావంటి సిన్న సికాని సహాయంచేసి మంచివాళ్ళని చెయ్యడం తమ బిరుదుగాని, బ్రతుకుచెరచడం న్యాయంకాదు. ఇక్రేప్ యువర్ మెర్సీ!

సౌజ— యెన్నాళ్లెంది చీకట్లోంచి వెలుతురులోకి వురికి ?

గిరి— (వూరకుండును.)

సౌజ— (మధురవాణితో) నువు చెప్పగలవు.

గిరి— యెన్నాళ్లె తేనేమండి ? ట్రూ రిపెంసెన్సు ట్యుంటిఫోర్ అవర్సు చాలదా అండి ?

సౌజ— బారా ? నీలాంటి ఆషాఢభూతులవల్ల నీ గురువుగారు యెంత సులభంగా డగాపడతారూ! అరె, నన్నుకూడా క్రమింపజేస్తేవే! నిన్ను మరి చేరనివ్వ వద్దనీ, బుచ్చమ్మను పూనాలో విడోజుహోముకు పంపమనీ మీ గురువుగారి పేర పెల్లిగ్రాం యిస్తాను. ఆమె చదువుకుని ప్రాజ్ఞురాలై తనయిష్టము వచ్చిన వారిని పెళ్ళిచేసుకుంటారు. లేకుంటే మానుతారు. రిఫారము అయితివని గదా నీవు చెప్పితివి. నిజమైతే, కాలేజీలో ప్రవేశించి, వై పరిక్షలకు చదువుకో. నీ ప్రవర్తన బాగున్నంతవరకు డ్రవ్యసహాయం చేస్తాను. బుద్ధితెచ్చుకుని బతుకు. మధురవాణిని డెవిలంటివే ? నీవేడెవిల్, ఆమె నీ అయోగ్యత అయినా నొక్కి ఆడిగితేగాని చెప్పిందికాదు. వక సత్యకాలపు బ్రాహ్మడిని కాపాడడమే కాకుండా దుశారుడవెన నీచేతిలో పడకుండా బుచ్చమ్మను కాపాడింది. నాకు CITY CENTRAL LIBRARY ది. గనుక, నా సంతోషమును తెలియచేయు Ashok Nagar, Hyderabad - 20 ాడ్ చేస్తున్నాను. (షేక్ హాండ్ చేయును) నెంచి వైకిపో!

గిరి— డామిట్ ! కథ అడ్డ

G52109

(తెర దించవలెను.)

Hyderabad City Grandhalaya Samstha

HYDERABAD

Acc No.

Call No.

This book must be returned before the date last stamped below, failing which a fine of 5 Ps. per day from the date the book was due will be charged
